

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Ερευνητικό Έργο

Ερευνητική και Επιστημονική υποστήριξη του ΤΕΕ κατά τη διαδικασία εκπόνησης του ΕΧΣ για την πυρόπληκτη περιοχή «Μάτι» Αττικής

Δ' Φάση • Δ' Παραδοτέο

Διερεύνηση και διατύπωση ενός πλαισίου γενικεύσιμων προτάσεων και κανόνων για περιοχές αυξημένης τρωτότητας έναντι φυσικών καταστροφών

ΕΜΠ / ΣΠΕ • Αθήνα • 30.12.2020

Επιστημονικός υπεύθυνος

- Κωνσταντίνος Σερράος
Αρχιτέκτων Μηχανικός / Πολεοδόμος, Καθηγητής ΕΜΠ

Συντονιστές ενοτήτων έρευνας

- Ευάγγελος Ασπρογέρακας
Τοπογράφος Μηχανικός, Επίκουρος Καθηγητής ΠΘ
- Αθανάσιος Βλαστός
Αρχιτέκτων / Συγκοινωνιολόγος, τ. Καθηγητής ΕΜΠ
- Μιράντα Δανδουλάκη
Πολιτικός Μηχανικός, Δρ. ΕΜΠ
- Σταυρούλα Λάββα
Αρχιτέκτων Μηχανικός, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ
- Δημήτρης Μέλισσας
Δικηγόρος, Καθηγητής ΕΜΠ
- Αθανάσιος Παγώνης
Αρχιτέκτων Μηχανικός, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ
- Νίκος Πάγκας
Δασολόγος / Περιβαλλοντολόγος, Δρ. Χωροτάκτης ΕΜΠ

Ερευνητές

- Ηλίας Αποστολίδης
Δασολόγος
- Αθηνά Βλάχου
Αρχιτέκτων Μηχανικός, υΔρ. ΕΜΠ
- Αμαλία Κουδούνη
Αρχιτέκτων Μηχανικός / Πολεοδόμος, υΔρ. ΕΜΠ
- Μιλτιάδης Λάζογλου
Πολεοδόμος Χωροτάκτης, Δρ. ΑΠΘ
- Δημήτρης Λούκος
Αρχιτέκτων Μηχανικός
- Γεωργία Σπηλιοπούλου
Αρχιτέκτων Μηχανικός, υΔρ. ΕΜΠ
- Βασιλική Χαραλαμπίδου
Πολεοδόμος Χωροτάκτης Μηχανικός, υΔρ. ΕΜΠ
- Κατερίνα Χριστοφοράκη
Αρχιτέκτων Μηχανικός, Δρ. ΕΜΠ
- Θεοδώρα Χατζή Ροδοπούλου
Αρχιτέκτων Μηχανικός, υΔρ. ΕΜΠ

Περιεχόμενα

A. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΜΑΤΟΣ «ΜΑΤΙ»

- A1.** Συμπεράσματα από τη διαδικασία και τους όρους της διαβούλευσης
- A2.** Προσδοκίες και κέρδη από το σχεδιασμό στο «Μάτι»

B. ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

- B1.** Η έννοια της συμμετοχικότητας στη διαδικασία του χωρικού σχεδιασμού μετά από φυσική καταστροφή. Η Ευρωπαϊκή εμπειρία
- B2.** Κατανόηση και τυπολόγηση περιοχών προς διαχείριση. Διερεύνηση προτεραιοτήτων επέμβασης για λόγους μείωσης του κινδύνου από φυσική καταστροφή
- B3.** Προληπτικός vs πυροσβεστικός σχεδιασμός. Καλές πρακτικές από την Ελλάδα και το εξωτερικό

Γ. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

- Γ1.** Διαβούλευση, ευαισθητοποίηση, συμμετοχή
- Γ2.** Κατευθύνσεις για τη συμβολή του σχεδιασμού του χώρου στη μείωση της διακινδύνευσης καταστροφής και στην αντιμετώπιση καταστροφής στην Ελλάδα
- Γ3.** Βιώσιμη Κινητικότητα και φυσικές καταστροφές
- Γ4.** Κατευθύνσεις για τη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος στον αστικό και περιαστικό χώρο
- Γ5.** Κατευθύνσεις για έναν «ανθεκτικό» χωρικό σχεδιασμό πληγείσων περιοχών
- Γ6.** Η Διαχείριση της Μνήμης Καταστροφικών Συμβάντων στο Σχεδιασμό
- Γ7.** Νομικές πτυχές για τη διαχείριση κινδύνων και τη διασφάλιση του χωρικού σχεδιασμού
- Γ8.** Σύνοψη συμπερασμάτων και διατύπωση ανοικτών θεμάτων προς μελλοντική διερεύνηση

Πρόλογος

Το παρόν τεύχος περιλαμβάνει το τέταρτο παραδοτέο / τέταρτη φάση επεξεργασίας του ερευνητικού έργου με τίτλο: «**Ερευνητική και Επιστημονική υποστήριξη του ΤΕΕ κατά τη διαδικασία εκπόνησης του ΕΠΣ για την πυρόπληκτη περιοχή 'Μάτι' Αττικής**», που εκπονήθηκε από το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ/ΣΠΕ), για λογαριασμό και με χρηματοδότηση του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΤΕΕ).

Το όλο έργο έχει αντικείμενο την ερευνητική συμβολή του ΕΜΠ/ΣΠΕ στην παρακολούθηση και επιστημονική υποστήριξη του ΤΕΕ κατά την εκπόνηση του Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΕΠΣ) για την πυρόπληκτη περιοχή στο Μάτι Αττικής, με σκοπό την προώθηση και εφαρμογή ενός σύγχρονου και καινοτόμου πολεοδομικού σχεδιασμού με ιδιαίτερη έμφαση, σε αρχές της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, της αποτελεσματικής προστασίας από φυσικές καταστροφές, της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, και της επίτευξης μιας κατά το δυνατόν ανθεκτικής πόλης σε βάθος χρόνου. Το ΕΜΠ/ΣΠΕ συμβάλει με αυτόν τον τρόπο και στην ανάδειξη της πιλοτικής διάστασης της διαδικασίας και του περιεχομένου αυτού του ΕΠΣ, για την περιοχή «Μάτι» Αττικής, μέσα από την εξαγωγή και οργάνωση γενικεύσιμου υλικού (συμπερασμάτων, τεχνικών και ποιοτικών κατευθύνσεων για το χωρικό σχεδιασμό, κλπ.) για την πολεοδομική διαχείριση και τον ανασχεδιασμό οικιστικών περιοχών με σημαντικά πολεοδομικά προβλήματα που βρίσκονται συγχρόνως σε σημαντική διακινδύνευση λόγω της μεγάλης πιθανότητας εμφάνισης φυσικών καταστροφών.

Στο παραπάνω πλαίσιο, το δ' παραδοτέο / δ' φάση της συμβολής του ΕΜΠ/ΣΠΕ, έχει ειδικότερο επιμέρους τίτλο «Διερεύνηση και διατύπωση ενός πλαισίου γενικεύσιμων προτάσεων και κανόνων για περιοχές αυξημένης τρωτότητας έναντι φυσικών καταστροφών», και εντοπίζει το ενδιαφέρον του στους παρακάτω τρεις ευρείς τομείς: α) Αποτίμηση του πειράματος «Μάτι», β) Ορισμένα θεωρητικά ζητήματα, και γ) Τεχνικές και ποιοτικές κατευθύνσεις για το χωρικό σχεδιασμό.

Η ερευνητική ομάδα του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών επιθυμεί να ευχαριστήσει από καρδιάς το ΤΕΕ και το ΥΠΕΝ για την αμέριστη υποστήριξη και εμπιστοσύνη, όπως επίσης και τους μελετητές του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου για την άριστη συνεργασία, και για την παροχή πολύτιμου για την εξέλιξη του ερευνητικού έργου υλικού.

Αθήνα, 30.12.2020

Κωνσταντίνος Σερράος
Καθηγητής ΕΜΠ
Διευθυντής ΣΠΕ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ
ΤΟ ΥΠΑΙΘΡΙΟ
ΨΗΣΙΜΟ
ΚΙΝΔΥΝΟΣ
ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ

A. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΜΑΤΟΣ «ΜΑΤΙ»

A1. Προκαταρκτική αποτίμηση της διαδικασίας διαλόγου και διαβούλευσης

A1.1. Αποδελτίωση θέσεων τοπικών φορέων & Δήμων στη διαδικασία διαβούλευσης του ΕΠΣ/Α

Η πρώτη απόπειρα συλλογής απόψεων και ζητημάτων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τους συλλόγους που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, αλλά και ευρύτερους φορείς και επιστημονικούς συλλόγους πραγματοποιήθηκε έπειτα από την προέγκριση του ΕΧΣ και πριν την εκπόνηση των μελετών. Η διαδικασία αυτή είχε ως σκοπό την ανάδειξη των κρίσιμων θεμάτων που αποτελούν προτεραιότητα για την τοπική κοινωνία. Οι κατηγορίες θεμάτων που τέθηκαν παρουσιάζονται στον παρακάτω Σχ. A1.1. Τα ζητήματα αυτά λήφθηκαν υπόψη κατά την κρίση των μελετητών και διαχειρίστηκαν με ανάλογο τρόπο.

Δασικός χαρακτήρας	Όροι δόμησης
Ρέματα & Παραρεμάτιες περιοχές	Ζητήματα ύδρευσης
Οδικοί άξονες - Προσβασιμότητα	Φυτεύσεις
Λεωφόρος Μαραθώνος	Περιβάλλον
Παραλιακό Μέτωπο	Διάφορες επεμβάσεις
Διάβρωση εδάφους	Ένταξη στο σχέδιο πόλης / επεκτάσεις
Χρήσεις γης	Ένταξη στο ΕΧΣ

Σχ. A1.1. Κατηγορίες θεμάτων Τοπικής Αυτοδιοίκησης και συλλόγων.

Σε επόμενο στάδιο, η δημόσια διαβούλευση επί της ΣΜΠΕ του ΕΧΣ για την πυρόπληκτη περιοχή των ΔΕ Ν. Μάκρης και Ραφήνας, ανέδειξε περαιτέρω κι άλλα κρίσιμα ζητήματα που χρήζουν μελέτης και εξειδίκευσης και τα οποία οργανώνονται στις παρακάτω αντίστοιχες θεματικές ενότητες.

Θεματικές Ενότητες	Πολεοδομικός Σχεδιασμός	Κυκλοφοριακός σχεδιασμός- έργα οδοποιίας	Ρέματα και υδραυλικός σχεδιασμός	Εφαρμογή δασικής νομοθεσίας	Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη
Επιμέρους Ζητήματα	Δηλώσεις αυθαιρέτων και οικοδομικές άδειες Δίοδοι προς τις ακτές Εισφορές σε γη και χρήμα Διορθώσεις χαρτών Ιδιοκτησιακό καθεστώς Μαραθώνια Διαδρομή Μέγεθος Οικοδομικών Τετραγώνων (ΟΤ) Πρόγραμμα ενεργοποίησης του ΕΠΣ – κόστος παρεμβάσεων Οριοθέτηση Περιοχών Αναφοράς του ΕΠΣ	Ιεράρχηση Οδικού Δικτύου (Συλλεκτήριες Οδοί) Νέες Διανοίξεις Προτεινόμενες Τυπικές Διατομές Οδών Διάνοιξη του παράδρομου της Λ. Μαραθώνος Σχεδιασμός ποδηλατοδρόμων Παραλιακός Περιπάτος	Γενικές αρχές οριοθέτησης ρεμάτων Ρέμα Αγ. Ανδρέα Ρέμα Αμπελούπολης Ρέμα Καλαβρύτων Ρέμα Ματιού Ρέμα Ν. Βουτζά Ρέμα Παππά Ρέμα Πευκώνας Αναφορά σε αποτύπωση	Προβάλινθος Αμπελούπολη Κόκκινο Λιμανάκι Μάτι Ν.Βουτζάς Πευκώνας Γεροτσουκάλι – Νέα Μάκρη	ΜΠΕ για περιοχή Θ1 της ΖΟΕ Μεσογείων Περιβαλλοντικό κόστος Οικολογική κατάσταση ρέματος Παππά Εναλλακτικές λύσεις Συμβατότητα με Ε-ΣΠΚΑ και ΠεΣΠΚΑ Θέματα αποχέτευσης ομβρίων και λυμάτων Μελέτη μικροκλίματος ή Μελέτη Κλιματικής Αλλαγής

Όροι Δόμησης και Χρήσεις Γης στις περιοχές Βιώσιμης Πολεοδόμησης Παράκτιο μέτωπο – Απόσταση από αιγιαλό Παράκτιο μέτωπο – Περιοχή Θ1 Περιφράξεις Ειδικές χρήσεις εκτός των Περιοχών Βιώσιμης Πολεοδόμησης Περιοχή Βιώσιμης Πολεοδόμησης Πευκώνα Περιοχή Αι Περιοχές Γ2 Εντός σχεδίου Κόκκινο Λιμανάκι	Θέσεις στάθμευσης	«ρέματος» και άλλα στοιχεία περί νομιμότητας κατασκευών Λοιπά έργα μείωσης πλημμυρικής διακινδύνευσης		Διατήρηση και προστασία φυσικού περιβάλλοντος Συμβατότητα με άλλα προγραμματιζόμενα έργα και μελέτες Κατολισθητικά φαινόμενα, διάβρωση πρανών και οπισθοδρομούσα διάβρωση στην παράκτια ζώνη της περιοχής μελέτης Διάρκεια διαβούλευσης Αδυναμία πρόσβασης στις αναρτημένες μελέτες
---	-------------------	--	--	---

Σχ. Α1.2. Κατηγορίες παρέμβασης προτάσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τοπικών συλλόγων και ιδιωτών.

Από τα παραπάνω, προκύπτουν ορισμένες ασφαλείς διαπιστώσεις σε ότι αφορά τα χαρακτηριστικά και τη θεματολογία της δημόσιας διαβούλευσης. Ειδικότερα, στην πλειοψηφία των επιμέρους θεματικών αντικειμένων εκφράστηκαν αντικρουόμενες απόψεις από τους συμμετέχοντες στη διαβούλευση, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τον τρόπο αντιμετώπισης των προτάσεων της μελέτης για τα ρέματα, για τον κυκλοφοριακό σχεδιασμό, τον παραλιακό πεζόδρομο, το μέγεθος των οικοδομικών τετραγώνων κα.

Υπήρξαν θέματα, για τα οποία ήταν εμφανής η τάση διαμόρφωσης μιας κοινής – σχεδόν ομόφωνης – γνώμης, με την έννοια ότι δεν έχουν ενσωματωθεί όλες οι σχετικές απόψεις, όπως αυτό της απόστασης κτιρίων από τη γραμμή αιγιαλού, όπου η ρητή αναφορά της μελέτης ότι τα νομίμως υφιστάμενα κτίσματα διατηρούνται με τους όρους και προϋποθέσεις των διοικητικών πράξεων που ίσχυαν κατά το χρόνο έκδοσής τους, δεν φαίνεται να καθυστεράει τους ενδιαφερομένους ιδιοκτήτες κτισμάτων. Αντίστοιχα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η άποψη περί εισαγωγής της κατηγορίας χρήσης γης «αμιγούς κατοικίας» αντί αυτής της «γενικής κατοικίας» στο Μάτι (πέραν μεμονωμένων θυλάκων), εκφράζει την πλειοψηφία των συμμετεχόντων στη διαβούλευση. Επίσης, καταγράφηκε μία γενικευμένη διαμαρτυρία από ομάδες πολιτών και φορέων για το λόγο ότι δεν εντάχθηκαν περισσότερες περιοχές στον υπό εξέλιξη πολεοδομικό σχεδιασμό, με προεξάρχουσες την Αμπελούπολη και τον Προβάλινθου.

Συμπληρωματικά στα παραπάνω, διατυπώθηκαν τόσο γενικές, όσο και εξειδικευμένες απόψεις, επί θεμάτων που αφορούν στην επόμενη φάση του Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής, και οι οποίες θα λειτουργήσουν ως υπόβαθρο γνώσης και προβληματισμού. Τα κυριότερα ζητήματα που τέθηκαν μεταξύ άλλων, ήταν:

- Ιδιοκτησιακό καθεστώς
- Νομιμότητα οικοδομικών αδειών
- Νομιμοποίηση αυθαιρέτων
- Μέγεθος οικοδομικών τετραγώνων
- Εισφορές σε γη και χρήμα
- Δίοδοι πρόσβασης στην παραλία

- Θέσεις στάθμευσης
- Μετακίνηση περιφράξεων
- Δίκτυο ομβρίων
- Δίκτυο ακαθάρτων

Περαιτέρω, η δημόσια διαβούλευση ανέδειξε κάποια θέματα, τα οποία μπορούν να βοηθήσουν τόσο στην περαιτέρω ωρίμανση του πολεοδομικού σχεδιασμού για τις περιοχές βιώσιμης πολεοδόμησης – μέσω του Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής – όσο και στην επίλυση θεμάτων που χρονίζουν και αφορούν περιοχές γειτονικές στις πολεοδομούμενες. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται:

- Προτάσεις για την οριστική επίλυση θεμάτων συναφών με τη σύνταξη και κύρωση δασικών χαρτών για τμήματα της περιοχής μελέτης, όπως προβλέπει ο Ν. 4685/2020.
- Προτάσεις για επανέλεγχο της ακρίβειας και διορθώσεις θεσμικών ορίων αξιοποιώντας συνημμένα στοιχεία και πληροφορίες.
- Προτάσεις για τη διαχείριση κτισμάτων που δύναται να οδηγήσουν σε κατεδαφίσεις ή αποξηλώσεις, με γνώμονα την επίτευξη και διατήρηση ενός περιβαλλοντικού, κοινωνικού και οικονομικού ισοζυγίου ως πυλώνα βιώσιμης ανάπτυξης, υπό συνθήκες κλιματικής αλλαγής.
- Προτάσεις για τις φυτεύσεις και την επανάκαμψη της βλάστησης που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στον φυτοτεχνικό κανονισμό που θα συνταχθεί σε επόμενο στάδιο. Χαρακτηριστικό είναι το θέμα των φυτοτεχνικών παρεμβάσεων στη Λεωφόρο Μαραθώνος, υπό τον εξέχοντα ρόλο της ως μέρος της Μαραθώνιας Διαδρομής.
- Προτάσεις για την «ενσωμάτωση» περιοχών ειδικών χρήσεων, όπως οι κατασκηνώσεις του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και άλλων φορέων, στην ευρύτερη περιοχή ως ενεργά τμήματα αυτής.
- Προτάσεις για τη συνεκτίμηση και συναξιολόγηση των αποτελεσμάτων και των προτάσεων άλλων μελετών που είναι σε εξέλιξη, όπως οι μελέτες προστασίας των ακτών από τη διάβρωση και οι συνοδές ακτομηχανικές μελέτες και οι μελέτες οριοθέτησης του ρέματος Νταού, το οποίο συνορεύει με την περιοχή μελέτης και δύναται να επηρεάσει τις προτεινόμενες ρυθμίσεις.

Τέλος, αναφορικά και με τις δύο φάσεις διαβούλευσης και διαλόγου ενδιαφέρον παρουσιάζει, αλλά συγχρόνως και εντυπωσιάζει, το γεγονός ότι απουσιάζει πλήρως μια σαφής αναφορά σε θέματα ασφάλειας και προστασίας από μελλοντικές καταστροφές, παρά το γεγονός ότι θα μπορούσε κανείς να δεχθεί ότι μια τέτοια θεματολογία ενδεχομένως να θεωρήθηκε αυτονόητη και ως βάση της όλης συζήτησης.

A1.2. Ειδικότερα συμπεράσματα από τη διαδικασία και τους όρους της διαβούλευσης

Η διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου διήρκησε συνολικά 45 ημέρες. Σε αυτήν πήραν μέρος φορείς και φυσικά πρόσωπα. Κατατέθηκαν συνολικά 357 «αιτήματα» (παρατηρήσεις, σχόλια, αντιρρήσεις και προτάσεις) από συνολικά 287 φορείς και φυσικά πρόσωπα. Στους φορείς που έλαβαν μέρος στη διαδικασία της δημόσιας

διαβούλευσης συγκαταλέγονται ενδεικτικά φορείς της κεντρικής διοίκησης, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, ΜΚΟ τοπικής εμβέλειας, ΜΚΟ υπερτοπικής εμβέλειας, επιμελητήρια και φορείς εκπροσώπησης επιχειρήσεων, επαγγελματικοί σύλλογοι, επιστημονικοί φορείς, και πολιτικά κόμματα. Το ΥΠΕΝ προχώρησε σε κατηγοριοποίηση των υποβληθέντων αιτημάτων τα οποία κατανεμήθηκαν σε πέντε κύρια θεματικά αντικείμενα ως εξής:

→ **Πολεοδομικός σχεδιασμός**

Η θεματική του πολεοδομικού σχεδιασμού συγκέντρωσε την πλειοψηφία των αιτημάτων με το κύριο μέρος της προσοχής να στρέφεται στο ζήτημα των όρων δόμησης, της διαχείρισης του παρακτίου μετώπου και των δηλώσεων αυθαιρέτων κτισμάτων.

→ **Κυκλοφοριακός σχεδιασμός – έργα οδοποιίας**

Η θεματική της κυκλοφορίας ανέδειξε κυρίως ζητήματα που αφορούσαν τον παραλιακό περίπατο με επιπλέον έντονο ενδιαφέρον στις διανοίξεις οδών.

→ **Ρέματα – υδραυλικός σχεδιασμός**

Στη θεματική των ρεμάτων η πλειοψηφία των αιτημάτων αφορούσαν τα ρέματα Βουτζά και Παππά.

→ **Εφαρμογή δασικής νομοθεσίας**

Η θεματική της δασικής νομοθεσίας όπως αναμενόταν συγκέντρωσε επίσης σημαντικό αριθμό αιτημάτων με την πλειοψηφία αυτών να αφορούν την περιοχή του Προβάλινθου.

→ **Περιβάλλον – βιώσιμη ανάπτυξη**

Η θεματική περιβάλλον βιώσιμης ανάπτυξης ανέδειξε κυρίως ανησυχία επί ζητημάτων κατολισθήσεων.

Η αποδελτίωση των στοιχείων της διαβούλευσης από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του ΥΠΕΝ, ανέδειξε κάποια ζητήματα, τα οποία έχουν αυξημένο ενδιαφέρον και περιλαμβάνονται σε μεγάλο αριθμό των υποβληθεισών παρατηρήσεων/αντιρρήσεων. Τα ζητήματα αυτά είναι τα εξής:

- Η μη ένταξη των περιοχών Αμπελούπολης και Προβάλινθου στην πολεοδομούμενη περιοχή.
- Ο ορισμός, ως κύριας χρήσης γης, της «αμιγούς κατοικίας» σε όλη την πολεοδομούμενη περιοχή και η πρόταση κατάργησης της κατηγορίας χρήσης γης «γενική κατοικία» σε τμήματα της πολεοδομούμενης περιοχής.
- Η μείωση της απόστασης των κτισμάτων από τον αιγιαλό στα 35 μ.
- Η «ανησυχία» σχετικά με παράκτιο πεζόδρομο, με έμφαση κυρίως στο ζήτημα της ιδιωτικότητας, των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων δόμησης των ιδιοκτητών.
- Τα προβλήματα σχετικά με τη δυνατότητα διατήρησης υφισταμένων κτισμάτων στα οριοθετούμενα ρέματα.

Τα στοιχεία τέθηκαν υπόψιν της μελετητικής ομάδας του ΕΠΣ και συζητήθηκαν εκτενώς. Πιο συγκεκριμένα:

i. Μη ένταξη Αμπελούπολης και Προβάλινθου στην πολεοδομούμενη περιοχή

Στα υποβληθέντα αιτήματα αναδείχθηκε έντονα το ζήτημα της μη ένταξης της περιοχής του Προβάλινθου και της Αμπελούπολης στην Πολεοδομούμενη περιοχή. Ωστόσο η μη ένταξή των περιοχών αυτών, καθορίζεται από τη δασική νομοθεσία η οποία απαγορεύει πολεοδόμηση δασικής έκτασης. Επιπλέον, οι περιοχές αυτές δεν υπάγονται στην «εκούσια μεταβίβαση».¹

Παρόλα αυτά, σε μεμονωμένες περιπτώσεις αιτημάτων ζητήθηκε από ιδιοκτήτες να υποβάλλουν δικαιολογητικά στην αρμόδια Διεύθυνση του ΥΠΕΝ. Συνεπώς εάν προκύψει νόμιμη απαίτηση, θα υπήρχε το ενδεχόμενο σημειακών κατ' εξαίρεση διευθετήσεων (π.χ. κατά το πρότυπο των οικιστικών πυκνώσεων του ν. 4495/17), χωρίς όμως να τίθεται σε διακινδύνευση το όλο ΕΠΣ.

Ευρύτερες περιοχές οι οποίες δεν ανήκουν στις πολεοδομούμενες ζώνες του ΕΠΣ, πλην όμως χαρακτηρίζονται από οικιστική ανάπτυξη και διαθέτουν διαμορφωμένο ήδη δίκτυο δρόμων, χρήζουν ειδικότερης εξέτασης και προφανώς αποτελούν αντικείμενο μελλοντικού σχεδιασμού.

ii. Προσδιορισμός κύριας χρήσης «αμιγούς κατοικίας» σε όλη την περιοχή και μη ύπαρξη «γενικής κατοικίας»

Άξιο ιδιαίτερης προσοχής είναι το αίτημα που αναδείχθηκε σχετικά με την πρόβλεψη των ζωνών χρήσεων γης. Υπήρξε σημαντικός αριθμός αιτημάτων που ζητούσαν τον χαρακτηρισμό της περιοχής ως ζώνης αμιγούς κατοικίας. Πρόθεση των μελετητών είναι, κατά μήκος των κύριων οδών να υπάρξει η δυνατότητα ανάπτυξης και άλλων δραστηριοτήτων που εντάσσονται στη γενική κατηγορία «Γενική Κατοικία», ώστε να δοθεί η δυνατότητα ανάπτυξης των απαραίτητων τοπικών εξυπηρετήσεων. Όμως από τα εισερχόμενα αιτήματα προκύπτει και η επιπλέον ανάγκη διατήρησης υφιστάμενων επιμέρους δραστηριοτήτων ανά κτίριο πλην της κατοικίας.

Η πρόθεση των μελετητών είναι να υπάρξει πρόβλεψη για χρήσεις όπως εμπόριο, τουρισμός, εστίαση, με ήπιους όρους δόμησης, ενώ παράλληλα προς εξέταση θα ήταν και μια στρατηγική απομάκρυνσης μη νόμιμων δραστηριοτήτων.

iii. Απόσταση κτισμάτων από τον αιγιαλό

Αυξημένη ανησυχία παρατηρήθηκε από ιδιώτες σε ότι αφορά την κανονιστική διάταξη που θα προβλέπει την επιτρεπόμενη απόσταση κτισμάτων από τον αιγιαλό. Συγκεκριμένα υπήρξαν αιτήματα για μείωση του προτεινόμενου στο ΕΠΣ ελάχιστου ορίου

1. Σύμφωνα με το άρθρο 127 του αγροτικού κώδικα δυνάμει των 6165/6-3-1930 και 6166/6-3-1930 Συμβολαιογραφικών Πράξεων του Συμβολαιογράφου Αθηνών Π.Ν. Καββαδία, συνολικού εμβαδού 4500 στρεμμάτων, σε Σπαταναίους και Χαλανδραίους. Πρβλ. επίσης α) Νεγρο – Ν. Χλύκας και συνεργάτες Ανώνυμη Εταιρεία Μελετών, «Τεχνική έκθεση εφαρμογής ορίων εκούσιας μεταβίβασης του άρθρου 127 του αγροτικού κώδικα, Όριο Κτημάτων Ομάδας Γεωργών Σπαταναίων (Κόκκινο Λιμανάκι), Όριο Κτημάτων Ομάδας Γεωργών Χαλανδραίων (Μάτι)», Μάιος 2020, β) ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ, διπλωματούχος αγρονόμος και τοπογράφος μηχανικός Ε.Μ.Π. «Τεχνική έκθεση εφαρμογής ορίων εκούσιας μεταβίβασης του άρθρου 127 του αγροτικού κώδικα δυνάμει των 6165/6-3-1930 και 6166/6-3-1930 Συμβολαιογραφικών Πράξεων του Συμβ/φου Αθηνών Π.Ν. Καββαδία», και γ) Νεγρο – Ν. Χλύκας και συνεργάτες Ανώνυμη Εταιρεία Μελετών, ΤΕΕ Ειδικό Χωρικό Σχέδιο (Ε.Χ.Σ.) στην περιοχή «Μάτι» Περιφέρειας Αττικής, Απρίλιος 2020.

απόστασης κτισμάτων από τον αιγιαλό, με ταυτόχρονη απαίτηση τη διατήρηση του ενιαίου μετώπου ιδιοκτησιών.

Πρόθεση των μελετητών είναι η εφαρμογή των διατάξεων όπως εκάστοτε ίσχυσαν ώστε να μη θίγονται νομίμως ανεγερθέντα κτίσματα. Επομένως για την περίοδο προ του 2001, κατά την οποία ήταν νόμιμη η οικοδόμηση σε αποστάσεις από τον αιγιαλό 30 έως 35 μέτρων, ανάλογα με την ακριβή χρονολογία έκδοσης της οικοδομικής άδειας, νομίμως υφιστάμενα κτίσματα που έχουν τηρήσει αυτές τις αποστάσεις, δεν θα πρέπει να θιγούν. Για την περίοδο μετά το 2001 απόσταση αυτή έχει προσδιοριστεί σε 50 μέτρα.

Είναι επομένως προφανές, ότι και τα κτίσματα που θα αναγερθούν στο μέλλον θα πρέπει να τηρήσουν αυτή την απόσταση των 50 μέτρων από τον αιγιαλό, κάτι που μπορεί να εξασφαλισθεί και με τη θέσπιση Οικοδομικής Γραμμής στα 50 μέτρα με παράλληλο καθορισμό Ρυμοτομικής Γραμμής στα 30 έως 35 μέτρα, έτσι ώστε να διασφαλισθεί ο απαραίτητος δημόσιος χώρος κατά μήκος της ακτογραμμής, χωρίς την ανάγκη συντέλεσης υπέρμετρων απαλλοτριώσεων των παράκτιων ιδιοκτησιών.

iv. Παράκτιος πεζόδρομος

Ένα ζήτημα που εθίγη από μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων στη διαδικασία της διαβούλευσης της ΣΠΜΕ του ΕΠΣ αφορά το παραλιακό μέτωπο και τη διαχείρισή του. Κρίσιμα ζητήματα που τέθηκαν αφορούσαν την πρόσβαση προς την παράκτια ζώνη, την κίνηση κατά μήκος αυτής, καθώς επίσης και το πολύ σημαντικό πρόβλημα της διάβρωσης του παράκτιου πρσανούς και των επικινδυνότητων με τις οποίες αυτό το φαινόμενο συνδέεται.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το αίτημα των κατοίκων για περιορισμό της δυνατότητας δημόσιας πρόσβασης στη ζώνη κατά μήκος της ακτογραμμής από επισκέπτες, με το αιτιολογικό ότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα την περιορισμένη μέχρι στιγμής φέρουσα ικανότητας, καθώς και τα περιορισμένα όρια ανοχής της ευρύτερης πολεοδομούμενης περιοχής.

Παράλληλα αντίδραση εκφράστηκε στην πρόθεση απομάκρυνσης του μετώπου των μαντρών κατά μήκος της ακτής, προκειμένου να επιτευχθεί η απελευθέρωση του παράκτιου μετώπου, να εξασφαλιστεί η ελεύθερη δημόσια πρόσβαση σε αυτό και να γίνει δυνατή η δημιουργία ενός ελκυστικού και ασφαλούς για κάθε πολίτη, παράκτιου πεζοδρόμου / ποδηλατοδρόμου σε όλο το μήκος της υπό μελέτη περιοχής.

v. Οριοθέτηση ρεμάτων

Σε ότι αφορά το ζήτημα των ρεμάτων παρουσιάστηκαν αντίθετες απόψεις, με την μειοψηφία αυτών να αφορούν ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος. Στην πλειοψηφία τους τα αιτήματα αναδεικνύουν την ανάγκη διασφάλισης της πρόσβασης στις παραρεμάτιες ιδιοκτησίες και στα αντίστοιχα κτίσματα.

Κατά τους μελετητές τους ΕΠΣ, το ζήτημα της πρόσβασης σε νομίμως υφιστάμενες παραρεμάτιες ιδιοκτησίες, έχει ληφθεί υπόψη από την η υδραυλική μελέτη η οποία έχει προβλέψει ρυθμίσεις για όλες τις σχετικές περιπτώσεις. Είναι βέβαια προφανές ότι δεν θα πρέπει να υπάρξουν παρεκκλίσεις από την υδραυλική μελέτη για τις περιπτώσεις εκείνες που η απομάκρυνση κτισμάτων εντός κοίτης των ρεμάτων, είναι αναγκαία.

Συμπερασματικές επισημάνσεις

Αξιολογώντας συνολικά τη διαδικασία και τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης μπορούν να διατυπωθούν οι παρακάτω παρατηρήσεις:

- Η διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης χαρακτηρίστηκε από το ΥΠΕΝ, με κριτήριο τη **συμμετοχή** σε αυτήν, ως επιτυχής. Τις απόψεις εξέθεσαν 287 φορείς² και ιδιώτες. Στους συμμετέχοντες συμπεριλαμβάνεται σημαντικός αριθμός συλλογικών οργάνων που εκπροσωπούν τους κατοίκους της περιοχής και δραστηριοποιούνταν στην περιοχή και πριν από την πυρκαγιά του 2018. Τα συλλογικά αυτά όργανα είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν τις θέσεις τους κατά τη διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης.
- Ο **χρόνος** που αφιερώθηκε στη διαβούλευση ήταν αρχικά 30 ημέρες, που παρατάθηκε για επιπλέον 15 ημέρες. Κρίνεται πως για ένα ζήτημα τέτοιας κρισιμότητας, ο χρόνος αυτός υπήρξε περιορισμένος, δεδομένης της σημασίας και πιλοτικού χαρακτήρα του ΕΠΣ, καθώς επίσης και του μεγάλου πλήθους των υπό ρύθμιση ζητημάτων. Επιπλέον, η επιλογή της περιόδου της δημόσιας διαβούλευσης μέσα στο πρώτο 15-ήμερο του Αυγούστου, το οποίο βρίσκει πολλούς ιδιώτες, αλλά και μέλη ΜΚΟ και λοιπών φορέων πολιτών σε θερινές διακοπές κρίνεται ανεπιτυχής.
- Όπως διδάσκει και η σχετική διαθέσιμη διεθνής εμπειρία, όσο μεγαλώνει η χρονική απόσταση από την στιγμή της καταστροφής, η **αντίληψη** του **κινδύνου** (risk perception) από το ευρύ κοινό, αμβλύνεται όλο και περισσότερο. Στην προκειμένη περίπτωση, η διεξαγωγή της διαβούλευσης, με μεγάλη χρονική απόσταση δύο χρόνων μετά το καταστροφικό γεγονός, σε συνδυασμό με την έλλειψη σχεδιασμού εκ μέρους της πολιτείας άμεσων παρεμβατικών μέτρων και πολιτικών για την ανάπλαση της περιοχής, συνέτειναν στο να εκφραστούν πλειοψηφικά αντιρρήσεις ακόμα και για ζητήματα μικρής κλίμακας ρυθμίσεων / επεμβάσεων που επιβάλλονται στο πλαίσιο του ορθολογικού πολεοδομικού σχεδιασμού. Οι καταστροφικές συνέπειες του γεγονότος απαλύνθηκαν με το πέρασμα του χρόνου και το αίσθημα προστασίας του ιδιωτικού χώρου του κάθε ιδιοκτήτη εμφανίστηκε ενισχυμένο απέναντι στην ανάγκη προώθησης και εφαρμογής ενός ορθολογικού σχεδιασμού σύμφωνα με τις προδιαγραφές που η Πολιτεία έχει θεσπίσει, αλλά και σύμφωνα και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης που είναι κοινώς αποδεκτές στον Ευρωπαϊκό χώρο.
- Η παραπάνω παρατήρηση ερμηνεύει και μεγάλο μέρος της **θεματολογίας** των παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν κατά τη διαβούλευση (βλ. τις παραπάνω πέντε βασικές ομάδες θεμάτων), πολλές από τις οποίες αποτελούν και αντικείμενο εξειδίκευσης στο επόμενο 2ο στάδιο του Πολεοδομικού Σχεδιασμού.
- Σε ό,τι αφορά τον **βαθμό επιρροής** που άσκησε η δημόσια διαβούλευση στο σχεδιασμό, παρατηρείται πως σε αυτό το στάδιο μελέτης του ΕΠΣ δεν στάθηκε δυνατή η διαφορετική διαχείριση ζητημάτων που τέθηκαν υπόψιν της ομάδας μελετητών. Με εξαίρεση το ζήτημα της διευθέτησης του ορίου Ρυμοτομικής και Οικοδομικής Γραμμής κατά μήκος του παράκτιου μετώπου, που μένει να οριστικοποιηθεί, ο

2. Αξίζει να σημειωθεί, ότι για την εκπροσώπηση των πληγέντων από την καταστροφή έχουν δημιουργηθεί ξεχωριστά συλλογικά όργανα, τα οποία και εξέφρασαν τις απόψεις τους στη διαδικασία της διαβούλευσης.

σχεδιασμός δεν οδηγήθηκε σε κάποιες ουσιαστικές αλλαγές με αφορμή τη δημόσια διαβούλευση.

- Το παραπάνω ζήτημα θα πρέπει να εξεταστεί και σε συνδυασμό με τον **κατεπείγοντα χαρακτήρα** του ΕΠΣ. Η επιτακτική ανάγκη άμεσης ρύθμισης του ζητήματος της μελλοντικής χωρικής εξέλιξης της πληγείσας περιοχής είχε σαφέστατα ως συνέπεια την πρόβλεψη αυστηρών και στενών προθεσμιών ανάθεσης και εκπόνησης του ΕΠΣ, όπως επίσης και διεξαγωγής και ολοκλήρωσης της σχετικής διαδικασίας διαβούλευσης. Σε μια τέτοια (αναμφισβήτητα δικαιολογημένα) χρονικά πιεσμένη διαδικασία, μια εις βάθος ερμηνεία των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης και εν συνεχεία ανατροφοδότηση του σχεδιασμού, δεν μοιάζει να μπορεί να είναι εύκολα εφικτή.
- Παράλληλα θα πρέπει να σημειωθεί πως οι όποιες απόψεις αναδείχθηκαν από την όλη διαδικασία, και μοιάζουν αντίθετες προς την έννοια ενός ορθολογικού χωρικού σχεδιασμού που στοχεύει πρωτίστως στην εξυπηρέτηση του **δημόσιου συμφέροντος**, θίγουν κρίσιμα ζητήματα πολεοδομικού σχεδιασμού, για τα οποία είναι κατανοητό, ότι ο τεκμηριωμένος Ειδικός Πολεοδομικός Σχεδιασμός, και κατ' επέκταση και οι σχετικές πολιτικές αποφάσεις, δεν είναι ούτε σκόπιμο, αλλά ούτε και εύκολο να κάνουν υποχωρήσεις. Τέτοια ζητήματα αποτελούν ενδεικτικά, η διασφάλιση του δικαιώματος της δημόσιας πρόσβασης στην παράκτια ζώνη, και η απομάκρυνση κτιριακών κατασκευών από τις κοίτες ρεμάτων.
- Τέλος, όπως προκύπτει, μεγάλος αριθμός αιτημάτων και προτάσεων που επισημάνθηκαν από το κοινό στο πλαίσιο της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης, αφορούν την **επόμενη φάση** της μελέτης και επομένως μπορούν να συνυπολογιστούν εκ νέου κατά τη διαδικασία εξειδίκευσης του χωρικού σχεδιασμού στο ρυμοτομικό επίπεδο (Πολεοδομικό Σχέδιο Εφαρμογής).

A2. Προσδοκίες και κέρδη από το σχεδιασμό στο «Μάτι»

Στην παρούσα ενότητα επιχειρείται αποτίμηση του σχεδιασμού στο Μάτι έτσι ώστε να προκύψουν κατά το δυνατό γενικεύσιμα συμπεράσματα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στη διαμόρφωση ενός σχετικού πλαισίου σχεδιασμού για τη χωρική αναδιοργάνωση περιοχών μετά από φυσικές καταστροφές. Αρχικά προσεγγίζονται οι αρχές και στόχοι του σχεδιασμού όπως προκύπτουν από τα βασικά θεσμικά κείμενα και τις σχετικές διοικητικές αποφάσεις καθώς και οι επιλογές σε σχέση με τη διαδικασία, το σχήμα διαχείρισης και τις δομές που συμμετείχαν. Διακρίνονται καινοτομίες στο σχεδιασμό και παρεκκλίσεις σε σχέση με την τυπική του διαδικασία. Στη συνέχεια αναγνωρίζονται ορισμένα κρίσιμα σημεία ως προς τα χαρακτηριστικά της διαδικασίας συμμετοχής των φορέων και της κοινωνίας των πολιτών. Τέλος, επιχειρείται η διατύπωση ορισμένων κατευθύνσεων για τη διαμόρφωση, γενικά, ενός ικανού θεσμικού πλαισίου και, ειδικότερα, την ενεργοποίηση του σχεδιασμού στην περιοχή μελέτης.

A2.1. Αρχές και Στόχοι του Ειδικού σχεδιασμού για το «Μάτι»

Η καταστροφική πυρκαγιά στο Μάτι Αττικής τον Ιούλιο του 2018, με μεγάλες απώλειες σε ανθρώπινες ζωές και υποδομές υπήρξε η αφορμή για μια άμεση «αντίδραση» του κράτους και σε ρυθμούς ταχείας, ίσως πρωτόγνωρους για τη λειτουργία του Δημόσιου τομέα στη χώρα μας. Σημειώνεται δε ότι η κινητοποίηση αυτή δεν φάνηκε να επηρεάζεται από το γεγονός ότι μεσολάβησαν οι εκλογές του 2019 διαμορφώνοντας ένα παράδειγμα απρόσκοπτης συνέχειας της διοίκησης.

Η κεντρική διοίκηση, προέβη σε μια σειρά ενεργειών, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα μεγάλα προβλήματα που προκλήθηκαν ακολουθώντας σε πολλές περιπτώσεις κατά παρέκκλιση διαδικασίες είτε για την άμεση ανακούφιση των πληγέντων (διανομή τροφής, οικονομική υποστήριξη, προσωρινή διαμονή κ.ά) είτε για την αποκατάσταση των κτιρίων (έγκριση επισκευαστικών εργασιών, οικονομική ενίσχυση για τις οικοδομικές εργασίες, καθαρισμοί γηπέδων από τοξικά κατάλοιπα κ.ά) είτε και για το χωρικό σχεδιασμό που ήταν απαραίτητος για τη βιώσιμη αποκατάσταση και ανάπτυξη της περιοχής, η οποία αν και πυκνοδομημένη ήταν περιοχή εκτός σχεδίου πόλης, με μόνη ενγεκριμένη χωρική ρύθμιση το γενικό προορισμό της, σύμφωνα με τη ΖΟΕ (του 1985) και το ΡΣΑ (του 1985 και του 2014), να οργανωθεί πολεοδομικά ως περιοχή παραθεριστικής κατοικίας.

Η πυρόπληκτη έκταση στο Μάτι οριοθετήθηκε με την Απόφαση της ΓΓ Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος 55305/502 από 18.6.2019 με θέμα «Προέγκριση Ειδικού Χωρικού Σχεδίου (Ε.Χ.Σ.) για την πυρόπληκτη περιοχή των Δημοτικών Ενοτήτων Νέας Μάκρης και Ραφήνας των Δήμων Μαραθώνος και Ραφήνας - Πικερμίου, Περιφέρειας Αττικής». Για το χωρικό σχεδιασμό της περιοχής η πολιτεία επέλεξε τη χρήση ενός από το νόμο κατεξοχήν «ειδικού» εργαλείου με το οποίο επιχειρείται η παράκαμψη της τυπικής διαδικασίας σχεδιασμού σε τοπικό επίπεδο κυρίως για την επίσπευση του χρόνου ολοκλήρωσής του. Στην προκειμένη περίπτωση το σύνηθες εργαλείο τακτικού σχεδιασμού είναι το Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΤΠΣ) του ν. 4447/16³. Στην περίπτωση

3. Σύμφωνα με το άρθρ. 7 του ν. 4447/16, «1. Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια αποτελούν σύνολα κειμένων, χαρτών και διαγραμμάτων με τα οποία καθορίζονται το πρότυπο χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης, οι χρήσεις γης, οι όροι και περιορισμοί δόμησης, καθώς και κάθε άλλο μέτρο, όρος ή περιορισμός που απαιτείται για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση της περιοχής ενός πρωτοβάθμιου

του σχεδιασμού της πυρόπληκτης περιοχής «ΜΑΤΙ», η πολιτεία επέλεξε την εκπόνηση ενός Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου⁴ (ΕΠΣ)⁵, κρίνοντας ότι :

«Το εργαλείο του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου (ΕΧΣ) κρίνεται ως βέλτιστο εργαλείο χωρικού σχεδιασμού για την επίτευξη του σκοπού και των παραπάνω στόχων για τις περιοχές που επλήγησαν κατεξοχήν από την πυρκαγιά του Ιουλίου 2018. Η δυνατότητα ενεργοποίησης του εργαλείου του ΕΧΣ για αυτές τις περιπτώσεις έχει προκύψει μετά την προσθήκη του δεύτερου τμήματος της παρ. 1 του άρ. 8 του ν.4447/2016 που προβλέπει ότι ΕΧΣ μπορεί να καταρτιστούν για την αντιμετώπιση των συνεπειών από φυσικές καταστροφές, για προγράμματα αστικής ανάπλασης ή και για περιβαλλοντική προστασία. Ειδικότερα, το ΕΧΣ κρίνεται ως κατάλληλο εργαλείο στο βαθμό που:

- Ανταποκρίνεται στον επείγοντα χαρακτήρα της ζητούμενης επέμβασης, με βάση τα δεδομένα της καταστροφικής πυρκαγιάς της 23ης και 24ης Ιουλίου 2018.
- Ανταποκρίνεται στην ανάγκη ειδικής ρύθμισης των χρήσεων γης και των λοιπών όρων ανάπτυξής τους. Μπορεί να τροποποιεί ρυθμίσεις εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) , ιδίως όσον αφορά τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης και όρους και περιορισμούς δόμησης, αλλά και να εντάσσει υφιστάμενες πολεοδομικές μελέτες στην κατεύθυνση της ενσωμάτωσης αποσπασματικών ρυθμίσεων.
- Μαζί με το ΕΧΣ μπορεί να εγκρίνεται και το Πολεοδομικό Σχέδιο Εφαρμογής (ΠΣΕ), σύμφωνα με το άρ.10 του ν.4447/2016, συμβάλλοντας στην επιτάχυνση της εφαρμογής του σχεδιασμού. Με το ΠΣΕ θα εξειδικευθούν οι ρυθμίσεις περί χρήσεων γης και όρων δόμησης και θα καθορισθούν επακριβώς οι κοινόχρηστοι, κοινωφελείς και οικοδομήσιμοι χώροι των περιοχών εντός των ορίων του ΕΧΣ που προορίζονται για πολεοδόμηση ή και τμήμα αυτών, καθώς και τα διαγράμματα των δικτύων υποδομής.
- Μπορεί να καθορίζει οριογραμμές των υφιστάμενων εντός των ορίων του ΕΧΣ υδατορεμάτων (παρ. 4δ, άρ. 8, ν.4447/2016).
- Σημειώνεται ότι οι ρυθμίσεις των ΕΧΣ είναι δεσμευτικές για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια (ΤΧΣ) που θα εκπονηθούν στο άμεσο μέλλον σε επίπεδο Δήμου, καθώς και για κάθε πιθανή ένταξη σε σχέδιο πόλης περιοχών που περιλαμβάνονται στο ΕΧΣ.
- Τονίζεται, επιπλέον, ότι κατά την εκπόνηση της μελέτης του ΕΧΣ θα ακολουθηθούν οι προβλεπόμενες διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης με τοπικούς φορείς και κατοίκους, ως μέσο συμμετοχικής διαδικασίας και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής στο σχεδιασμό του χώρου.

Ο.Τ.Α. 2. Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια καλύπτουν την έκταση ενός Δήμου. Μπορεί επίσης να εκπονούνται σε διαδημοτικό επίπεδο, έπειτα από σχετικές αποφάσεις των οικείων Δημοτικών Συμβουλίων».

4. Ειδικού Χωρικού Σχεδίου με τον τότε ισχύοντα ν. 4447/16 πριν την τροποποίησή του με το άρθρο 99 του ν. 4685/20

5. Σύμφωνα με το άρθρ. 8 του ν. 4447/16, «1. Για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη περιοχών ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων που μπορεί να λειτουργήσουν ως υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων υπερτοπικής κλίμακας ή στρατηγικής σημασίας ή για τις οποίες απαιτείται ειδική ρύθμιση των χρήσεων γης και των λοιπών όρων ανάπτυξής τους, καταρτίζονται Ειδικά Χωρικά Σχέδια. Επίσης, Ειδικά Χωρικά Σχέδια μπορεί να καταρτιστούν και για προγράμματα αστικής ανάπλασης ή και περιβαλλοντικής προστασίας ή αντιμετώπισης των συνεπειών από φυσικές καταστροφές».

Με την τελική έγκριση του ΕΧΣ ως προεδρικό διάταγμα, θα εγκριθούν και οι κατευθύνσεις, όροι και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, σύμφωνα με τη σχετική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων».⁶

Το πλαίσιο του εγχειρήματος του χωρικού ανασχεδιασμού της πυρόπληκτης περιοχής δίνει η παραπάνω Απόφαση στις εισαγωγικές της διατυπώσεις:

«Ο χωρικός προορισμός της περιοχής επέμβασης αναφέρεται σε μία αναβαθμισμένη, σε σχέση με την προ της πυρκαγιάς περίοδο, περιοχή κατά κύριο λόγο παραθεριστικής κατοικίας και παραθαλάσσιας αναψυχής, που θα εξυπηρετεί τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες χωρίς να διακινδυνεύει την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Η ανασυγκρότηση και ανάταξη της περιοχής επέμβασης θα βασίζεται σε ένα νέο πρότυπο χωρικής οργάνωσης σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, της ορθολογικής οργάνωσης των χρήσεων γης και της κυκλοφορίας πεζών και οχημάτων, της διαφύλαξης των φυσικών πόρων, καθώς και της εξασφάλισης συνθηκών ασφαλείας για όλες τις κοινωνικές ομάδες, κατοίκους και επισκέπτες».

Ως σκοποί και στόχοι που επιδιώκονται με το χωρικό σχεδιασμό αναφέρονται:

«Το Ειδικό Χωρικό Σχέδιο (ΕΧΣ) έχει σκοπό να συμβάλλει στην ανασυγκρότηση και ανάταξη του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος με κριτήριο την προστασία της ανθρώπινης ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος μετά την καταστροφική πυρκαγιά, στη χωρική αναδιοργάνωση και την αναβάθμιση των τεχνικών υποδομών. Ταυτόχρονα, σκοπεύει να συμβάλλει στην άρση των προ-της-πυρκαγιάς συνθηκών τρωτότητας και των οικιστικών και πολεοδομικών στρεβλώσεων και στο να καταστήσει την περιοχή ανθεκτική, βελτιώνοντας την ικανότητα αντιμετώπισης ή μείωσης των αρνητικών επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών. Προσβλέπει όχι απλά στην αποκατάσταση της προ-της-πυρκαγιάς κατάστασης, αλλά στην προώθηση ενός νέου πρότυπου χωρικής οργάνωσης με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης που θα λειτουργήσει καταλυτικά στην κατεύθυνση μιας αναβαθμισμένης μελλοντικής κατάστασης».

Στην ίδια Τ.Ε η Περιφέρεια Ανατολικής Αττικής αξιολογείται ως περιοχή κατεχοχόν «εκτεθειμένη» σε φυσικούς κινδύνους, όπως οι πυρκαγιές, λόγω μιας σειράς παραγόντων όπως η συνύπαρξη δασών και δασικών εκτάσεων με παραθεριστικές και άλλες οικιστικές αναπτύξεις, αυθαίρετες και μη. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερα κρίσιμο ρόλο αναλαμβάνει ο χωρικός σχεδιασμός, μέσω του οποίου η «εκτεθειμένη /ευάλωτη» αυτή περιοχή μπορεί να θωρακιστεί απέναντι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής αποκτώντας εκείνα τα χαρακτηριστικά που θα της εξασφαλίσουν την αναγκαία προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα για τη βιωσιμότητά της.

Ο χωρικός σχεδιασμός έχει γενικά τη δυνατότητα και επιδιώκεται να συμβάλλει στην άρση ή την άμβλυση των παραγόντων έκθεσης/τρωτότητας μιας περιοχής καθώς θέτει τις αρχές:

6. Τεχνική Έκθεση Για την Προέγκριση Εκπόνησης Ειδικού Χωρικού Σχεδίου (ΕΧΣ), παρ. 5 του άρ. 8 του ν.4447/2016 (Α' 241), για την πυρόπληκτη περιοχή των Δ. Ε. Νέας Μάκρης και Ραφήνας των Δήμων Μαραθώνος και Ραφήνας-Πικερμίου, Περιφέρειας Αττικής. Συντάχθηκε το 2019 από το Τμήμα Μητροπολιτικού Σχεδιασμού Αθήνας-Αττικής και, ειδικότερα, από την Φωτεινή Στεφανή και την Ευσταθία Βιτζηλαίου, με τη συνδρομή του Λουκά Τριάντη, της Μαίρης Ζήφου, της Σταυρούλας Αργίου, του Γιώργου Πατρίκιου και της Δήμητρας Λιτσάρδου, υπό το συντονισμό της Γενικής Γραμματέως Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος Ειρήνης Κλαμπατσέα.

- της πολεοδομικής οργάνωσης των ζωνών χρήσεων και δραστηριοτήτων,
- της κυκλοφοριακής οργάνωσης και εξυπηρέτησης της προσβασιμότητάς της,
- της κάλυψης των αναγκών της σε τεχνική και κοινωνική υποδομή,
- τους όρους και περιορισμούς δόμησης των οικοδομήσιμων χώρων της και
- τις κατευθύνσεις και τα μέτρα για την προστασία του αστικού και περιβαλλοντικού περιβάλλοντος.

Η περιοχή που θα οργανωθεί με χωρικό/πολεοδομικό σχέδιο το οποίο θα εφαρμοστεί θα έχει τα «εφόδια» για να αποφύγει ή να αντιμετωπίσει με επάρκεια μελλοντικούς κινδύνους οι οποίοι έχουν, στο πλαίσιο του παραπάνω χωρικού σχεδιασμού εκτιμηθεί τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Στο πλαίσιο της προέγκρισης χωροθέτησης, τέθηκαν οι αρχές κατάρτισης (κύριοι στόχοι) του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου που ομαδοποιούνται ως εξής:⁷

1. ΧΩΡΙΚΕΣ

1.1. Η οργάνωση/ ρύθμιση χρήσεων και δραστηριοτήτων με βάση τις αρχές της αειφορίας και βιώσιμες πρακτικές χωρικής ανάπτυξης, η βελτίωση της καθημερινής ζωής των κατοίκων και η εξασφάλιση της αναγκαίας κοινωνικής υποδομής, η διεύρυνση και ενίσχυση του κοινόχρηστου, δημοσίου χαρακτήρα της παράκτιας ζώνης .

1.2. Ο προγραμματισμός της αναγκαίας κυκλοφοριακής υποδομής, η ιεράρχηση του οδικού δικτύου και οι κυκλοφοριακές ρυθμίσεις και η εξασφάλιση ικανών και ασφαλών προσβάσεων και της γενικής προσπελασιμότητας για όλες τις κοινωνικές ομάδες. Η δημιουργία και σύνδεση των ελεύθερων χώρων με τους ιστορικούς και αρχαιολογικούς τόπους, την Παράκτια Ζώνη μέσω πεζόδρομων και ενδεχομένως ποδηλατόδρομων

1.3. Η αναβάθμιση λοιπών τεχνικών υποδομών.

2. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ

2.1. Η θωράκιση/ ανθεκτικότητα απέναντι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τα ακραία καιρικά φαινόμενα και η μείωση των μελλοντικών κινδύνων.

2.2. Η προστασία και ανάδειξη του χερσαίου τοπίου και θαλάσσιου τοπίου (ιδιαίτερα του παράκτιου) με λήψη κατάλληλων μέτρων (για τη βλάστηση, το υδάτινο στοιχείο, τα ρέματα, το παράκτιο μέτωπο κ.ο.κ.). Ειδικότερα, η αντιπυρική, η αντιπλημμυρική προστασία και η προστασία από τη διάβρωση στο Παράκτιο Μέτωπο.

2.3. Η προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, η ανάδειξη και προστασία του θαλάσσιου μετώπου, η αποκατάσταση της φυσικής λειτουργίας των ρεμάτων, με οριοθέτηση, προστασία και ανάδειξή τους.

Οι αρχές αυτές είναι προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης/επέμβασης του ΕΠΣ αλλά παραμένουν γενικές, υπό την έννοια ότι περιλαμβάνονται στις αρχές / οδηγίες / προδιαγραφές του χωρικού σχεδιασμού κάθε περιοχής που προορίζεται να πολεοδομηθεί και διαθέτει χαρακτηριστικά περιβάλλοντος (φυσικού

7. Σύμφωνα με το κείμενο της προαναφερθείσας Τ.Ε του ΥΠΕΝ και ίδια επεξεργασία.

και ανθρωπογενούς), όπως η περιοχή επέμβασης στο Μάτι. Δεν κρίθηκε απαραίτητο να διατυπωθούν κάποιες υποχρεωτικές αρχές πολιτικής κατεύθυνσης πέραν της υποχρέωσης η ομάδα μελέτης να κάνει εφαρμογή των τυπικών γενικών κατευθύνσεων του τακτικού και ειδικού χωρικού σχεδιασμού.

Όπως προκύπτει από την αξιολόγηση των κριτηρίων που τέθηκαν για την τεκμηρίωση της προτεινόμενης ανάπτυξης, σύμφωνα με τη μελέτη του ΕΠΣ⁸ για την επιλογή και αξιολόγηση των κριτηρίων τεκμηρίωσης του προτύπου χωρικού προορισμού και ανάπτυξης, λήφθηκαν υπόψη οι λόγοι για τους οποίους κρίθηκε αναγκαία η σύνταξη Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου μετά την καταστροφική πυρκαγιά, όπως αυτοί αποτυπώνονται στην τεχνική έκθεση προέγκρισης και αφορούν:

«στην ανάταξη της υφιστάμενης αρνητικής κατάστασης σε κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό επίπεδο και όχι απλά στην αποκατάσταση της πρότερης μορφής και στην πρόληψη μέσω του χωρικού σχεδιασμού ώστε να είναι η περιοχή καλύτερα προετοιμασμένη σε εξωτερικές απειλές όπως του κινδύνου νέας πυρκαγιάς, πλημμυρικών φαινομένων, διάβρωσης, κατολισθήσεων από μη συγκράτηση εδαφών ως δευτερογενούς επίπτωσης λόγω της απώλειας δασικής βλάστησης κλπ. [...]»

Ενώ εξειδικεύονται περαιτέρω ως στόχοι του ΕΧΣ, τα μέτρα/προτάσεις (α) για την άρση των αδύνατων σημείων που συνοπτικά αφορούν:

- στην σοβαρά υποβαθμισμένη εικόνα της περιοχής, την υποβάθμιση της ελκυστικότητας του φυσικού και ανθρωπογενούς τοπίου και την απώλεια της δασικής βλάστησης,
 - στα καταστραμμένα κτίρια και την διατάραξη της κοινωνικής συνοχής,
 - στην κακή πολεοδομική λειτουργία από την έλλειψη συνολικής πολεοδομικής θεώρησης και τη δύσκολη ως αδύνατη προσβασιμότητα στην θάλασσα,
- και (β) για την ενίσχυση, ανάδειξη και προβολή των θετικών σημείων που άπτονται:
- της ενδιαφέρουσας «φυσιογραφίας» και του παράκτιου μετώπου μεγάλου μήκους
 - της υψηλής βλάστησης που έχει απομείνει και του υδάτινου στοιχείου (γειννίαση με ακτή)
 - της χαμηλής δόμησης και των χαμηλών πυκνοτήτων δόμησης όπως και των χαμηλής έντασης αναπτυγμένων χρήσεων κατά μήκος του παραλιακού μετώπου
 - του ενεργού ενδιαφέροντος κατοίκων και τοπικών φορέων για την ανασυγκρότηση της περιοχής

Βάσει των παραπάνω στόχων και κριτηρίων αξιολόγησης των αδυναμιών και των θετικών στοιχείων της περιοχής μελέτης/επέμβασης, διατυπώθηκαν οι βασικές αρχές του χωρικού προτύπου για το σχεδιασμό στο Μάτι ως εξής:

8. Από το τεύχος της μελέτης του ΕΠΣ/ Κεφ.4. για την αξιολόγηση κριτηρίων για την τεκμηρίωση της προτεινόμενης ανάπτυξης, σελ. 157, Ιούνιος 2020. Ομάδας Μελέτης ΤΕΕ: Χωροταξικά-Πολεοδομικά: Α. Λαγουδάκη / Συγκοινωνιακά: ΜΣΜ-Μαυρογεώργης & Συνεργάτες Μελετητική Ι.Κ.Ε. / Οριοθέτηση Ρεμάτων: Seeman Environmental IKE & Όριο - Σύμβουλοι Μηχανικοί Α.Ε. / Γεωλογική Καταλληλότητα: Δ. Αργυρίου / Κατάρτιση Δασικού Χάρτη: Ν. Χλύκας & Συνεργάτες Α.Ε. / Τοπογραφική Αποτύπωση: Ερατοσθένης Μελετητική Α.Ε. / Νομική Υποστήριξη: Κ. Καρατσώλης – Ε. Τσιάντη και Συνεργάτες Δικηγορική Εταιρεία (DTK LAW FIRM) Χωροταξικά /Πολεοδομικά.

- «Το Ε.Π.Σ. να ανταποκρίνεται με καινοτόμο τρόπο στα δεδομένα της υφιστάμενης χωρικής οργάνωσης της Περιοχής Επέμβασης και ιδίως στα προβλήματα που αναδείχθηκαν με έμφαση και τις ανάγκες που έχουν προκύψει από την καταστροφική πυρκαγιά του Ιουλίου του 2018.
- Το Ε.Π.Σ. να βελτιώνει το επίπεδο ζωής των κατοίκων.
- Το Ε.Π.Σ. να ενσωματώνει τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνα-Αττική και να τροποποιεί σχεδιασμούς, όπως η Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου όπου κρίνεται αναγκαίο και υπάρχει επαρκής τεκμηρίωση.
- Το Ε.Π.Σ. να μην διαταράσσει την χωρική οργάνωση και την πολεοδομική λειτουργία των δύο Δήμων (Μαραθώνος και Ραφήνας-Πικερμίου) στους οποίους ανήκει διοικητικά η Περιοχή Επέμβασης, ώστε οι ρυθμίσεις του Ε.Π.Σ. να μπορούν να ενταχθούν ομαλά στα μελλοντικά Τοπικά Χωρικά Σχέδια των δύο Δήμων.
- Στο πλαίσιο της μελέτης του Ε.Π.Σ. θα προσδιοριστούν οι περιοχές προς πολεοδόμηση και οι εκτός πολεοδόμησης, λαμβάνοντας υπόψη, κατεξοχήν, το δασικό χαρακτήρα των περιοχών, την προστασία των φυσικών πόρων και τις πολεοδομικές ανάγκες. Σε κάθε περίπτωση, η συμπερίληψη περιοχών στα όρια της Περιοχής Επέμβασης δεν συνιστά οιονεί ένταξη στο σχέδιο πόλης.
- Το Ε.Π.Σ. να υποστηρίζει την ανασυγκρότηση και χωρική ανάπτυξη της Περιοχής Επέμβασης και να καλύπτει τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες, αποτρέποντας, όμως, ενδεχόμενη αλλοίωση του υφιστάμενου χαρακτήρα της ως περιοχής παραθερισμού και παραθαλάσσιας αναψυχής, καθώς και πιθανά φαινόμενα κερδοσκοπίας πάνω στη γη.
- Η προέγκριση του Ε.Π.Σ. να κατευθύνει και να δεσμεύει την εκπόνησή του, διατηρώντας, όμως, την ευελιξία στη μελέτη να εξειδικεύσει στις προτεινόμενες νέες ρυθμίσεις.

Στο πλαίσιο των προαναφερόμενων παραδοχών διατυπώνονται και κωδικοποιούνται:

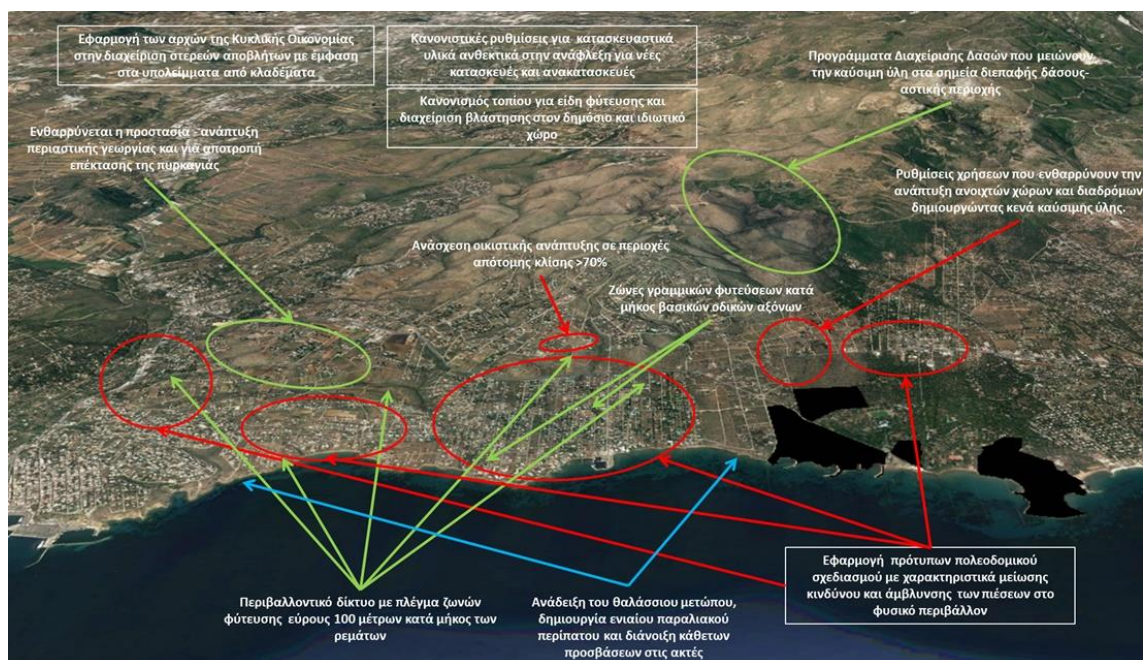
- Οι βασικές αρχές οριοθέτησης των 8 ρεμάτων στην Περιοχή Επέμβασης
- Οι βασικές αρχές ιεράρχησης και κυκλοφοριακής οργάνωσης του οδικού δικτύου
- Οι βασικές αρχές για την ασφάλεια – προστασία
- Οι Βασικές αρχές για την οργάνωση ζωνών και χώρων πρασίνου
- Οι Βασικές αρχές για τον «Τόπο Μνήμης στο Μάτι»
- Οι Βασικές αρχές οριοθέτησης, πολεοδομικής οργάνωσης και χωρικού σχεδιασμού για τις επιμέρους περιοχές και ζώνες»⁹

Οι παραπάνω κατευθύνσεις/αρχές και οι περαιτέρω εξειδικευμένες προτάσεις της μελέτης απεικονίζονται διαγραμματικά στο [Σχ. Α2.1](#).

Βάσει όλων των παραπάνω διαπιστώσεων η Ομάδα μελέτης συγκρότησε την πρότασή της για τη «βιώσιμη» πολεοδόμηση περιοχών που θα οργανωθούν κατά λειτουργικές πολεοδομικές ενότητες – στο πλαίσιο και σύμφωνα με τους γενικούς στόχους που τέθηκαν από την πολιτεία και τη διοίκηση - με τις προτάσεις της για την ανάπτυξη των κατάλληλων χρήσεων γης, όρων και περιορισμών δόμησης και ειδικών μέτρων και

9. Από το τεύχος της μελέτης του ΕΠΣ/ Κεφ.4. για την αξιολόγηση κριτηρίων για την τεκμηρίωση της προτεινόμενης ανάπτυξης, σελ. 171 -194.

κατευθύνσεων για την ασφάλεια και την προστασία της (φυτεύσεις, αποστάσεις δόμησης από ρέματα, αιγιαλό κλπ.).

Σχ. Α2.1. κατευθύνσεις/αρχές και οι περαιτέρω εξειδικευμένες προτάσεις της μελέτης για το Μάτι (Πηγή: Σχήμα 4.3.6, τεύχος της μελέτης του ΕΠΣ).

A2.2. Διαδικασία - Χρονικό, φάσεις του σχεδιασμού.

Έχοντας ως δεδομένη, την επιλογή ενός ειδικού εργαλείου χωρικού σχεδιασμού (ΕΠΣ) για την ταχύτερη αποκατάσταση και τον βιώσιμο πολεοδομικό σχεδιασμό της περιοχής, γίνεται προσπάθεια καταγραφής των βασικών σταθμών του εγχειρήματος, με τα στάδια του σχεδιασμού, τους εμπλεκόμενους φορείς και τις διαδικασίες, προκειμένου να αναδειχθούν οι όποιες ωφέλειες από τις διαφοροποιήσεις, λόγω του έκτακτου της «περίπτωσης» Μάτι σε σχέση με την τακτική διαδικασία. Η καταγραφή αυτή ακολουθεί χρονολογική σειρά και διακρίνεται σε δύο μέρη, (α) από την πυρκαγιά μέχρι την ανάθεση της δέσμης μελετών για το χωρικό ανασχεδιασμό και (β) από την ανάθεση των μελετών έως σήμερα.

Στη συνέχεια, ο σχολιασμός της διαδικασίας έχει ως στόχο την κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων της και την εξαγωγή γενικεύσιμων συμπερασμάτων ως προς τα πιθανά πλεονεκτήματα της διαδικασίας του ειδικού έναντι του τακτικού χωρικού σχεδιασμού, αλλά και τα περιθώρια βελτίωσης του εργαλείου για την καλύτερη απόκριση στις περιπτώσεις εκείνες διαχείρισης περιπτώσεων αιφνίδιων καταστροφών όπως αυτή στο Μάτι έτσι ώστε να προκύψει ένα νέο, διακριτό εργαλείο.

Από την πυρκαγιά μέχρι την ανάθεση των μελετών (Σχ. Α2.2 & Α2.3)

→ Η πυρκαγιά στην περιοχή μελέτης, που συνιστά κατά το μεγαλύτερο μέρος της ένα εκτός σχεδίου πόλης οικιστικό συνεχές, λαμβάνει χώρα στις 23.07.2018, με καταστροφικές συνέπειες στην ανθρώπινη ζωή, το περιβάλλον και την περιουσία.

- Την επόμενη μέρα εκδίδεται Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ ΦΕΚ 135 Α' 24.07.18) για τη σύσταση ειδικού λογαριασμού για την αρωγή των πληγέντων και μια μέρα μετά εκδίδεται η σχετική ΚΥΑ (ΦΕΚ 3014 Β' 25.7.18).
- Στις 26.7.2018, εκδίδεται Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ ΦΕΚ 138 Α') για τη ρύθμιση κατεπειγόντων θεμάτων όπως για την οικονομική ενίσχυση των πληγέντων, φορολογικών, ασφαλιστικών ρυθμίσεων κ.α.. Στο άρθρο 18 αυτής, προβλέπεται η χορήγηση αποζημίωσης αποκατάστασης του περιβάλλοντος χώρου (για τα κτίρια ισχύουν οι πάγιες διατάξεις για τις αποζημιώσεις λόγω καταστροφών).
- Μόλις μια εβδομάδα μετά την καταστροφική πυρκαγιά, την 1^η.8.2018 ο Υπουργός Περιβάλλοντος ανακοινώνει ότι ξεκινά άμεσα η πολεοδομική ανασυγκρότηση της περιοχής Μάτι. «Το ΥΠΕΝ αποφάσισε να προχωρήσει την οργάνωση της περιοχής όχι στα πλαίσια του Τοπικού Χωρικού Σχεδίου (ΤΧΣ) του Δήμου, αλλά με Ειδικό Χωρικό Σχέδιο (ΕΧΣ) για την περιοχή Μάτι, καθώς το θεσμικό πλαίσιο αυτού του εργαλείου δίνει μεγαλύτερη ευελιξία και ολοκληρώνεται πιο σύντομα»¹⁰.
- Λίγες μέρες αργότερα εκδίδεται Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ ΦΕΚ 149 Α' 10.8.18) προκειμένου να ρυθμιστούν μεταξύ άλλων, θέματα κατεδάφισεων.
- Οι τρεις παραπάνω ΠΝΠ κυρώνονται και τροποποιούνται στις 27.11.18 με τον ν.4576/2018 (ΦΕΚ 196 Α'). Με τον νόμο αυτό, προστίθενται διατάξεις (αρθ. 5) για τη διευκόλυνση έκδοσης οικοδομικής άδειας ανέγερσης λόγω ανακατασκευής πυρόπληκτου κτίσματος ή για την εκτέλεση εργασιών επισκευής σε πυρόπληκτα κτίρια, στις περιπτώσεις εμπλοκών λόγω δασικής νομοθεσίας. Μεταξύ άλλων, στον ν. 4576/2018 γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στο προς ανάθεση για να εκπονηθεί Ειδικό Χωρικό Σχέδιο της περιοχής¹¹.
- Με τον ν. 4579/2018 (ΦΕΚ 201 Α'/03.12.2018) αναστέλλεται η έκδοση οικοδομικών αδειών και απαγορεύεται η εκτέλεση εργασιών δόμησης, εκτός από τις εργασίες κατεδάφισης, με δυνατότητα παράτασης της αναστολής έως την έκδοση του προεδρικού διατάγματος του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου της περιοχής, σε απόσταση 8-8,5 μέτρων από τον άξονα των οδών (κατά περίπτωση) και προκειμένου να διευκολυνθεί ο σχεδιασμός εν γένει¹².
- Το ΥΠΕΝ εκπονούσε ήδη την τεχνική έκθεση για τη χωρική τεκμηρίωση και αιτιολόγηση που οδήγησε στην προέγκριση Ειδικού Χωρικού Σχεδίου και στις 18.06.2019 εκδίδεται η προέγκριση του ΕΧΣ¹³ για την πυρόπληκτη περιοχή Μάτι των ΔΕ Ν. Μάκρης και Ραφήνας, βάσει του άρθρου 8 του ν. 4447/2016.
- Αμέσως μετά τις εκλογές της 07.07.2019, εκδίδεται άμεσα Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ ΦΕΚ 127 Α' / 24.7.19) με την οποία ρυθμίζονται θέματα απομάκρυνσης επικίνδυνων υλικών, συστήνεται η Αστική Μη Κερδοσκοπική εταιρία «Μάτι Ξανά» για την προώθηση δράσεων για την αποκατάσταση και ανάπλαση των πληγεισών περιοχών, και ανατίθεται στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, κατά

10. <http://greenagenda.gr/υπεν-αυτή-θα-είναι-η-επόμενη-ημέρα-στο/>

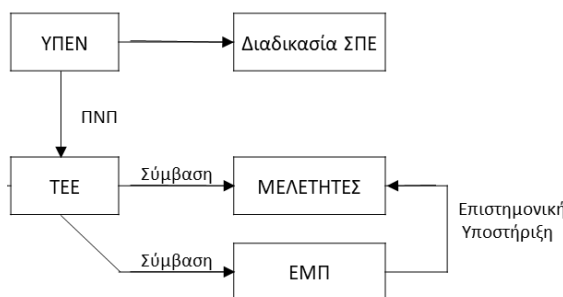
11. ως εξής: Αν με νομοθετική ρύθμιση ή λόγω εφαρμογής του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου προβλεφθεί μετακίνηση της οικοδομικής γραμμής, δύναται να μετακινηθεί αντιστοίχως το περίγραμμα του πυρόπληκτου κτιρίου." Αρθ 5 παρ. 4.β.

12. Βλ. σχετικά στην ιστοσελίδα <https://www.ggde.gr/>, την ενότητα: Πληροφορίες για πληγέντες από τις πυρκαγιές.

13. ΑΔΑ: 6ΡΞΦ4653Π8-ΩΓΘ.

παρέκκλιση από οποιαδήποτε άλλη διάταξη, η ανάθεση της σύνταξης όλων των αναγκαίων μελετών του σχετικού Ειδικού Χωρικού Σχεδίου. Στην ανωτέρω ΠΝΠ, προβλέπεται ότι για την ανάθεση της σύνταξης του ΕΧΣ, το ΤΕΕ μπορεί να προβαίνει σε αναθέσεις κατά παρέκκλιση από τις πάγιες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας που αφορούν την διαδικασία αναθέσεως συμβάσεων έργου, υπηρεσίας ή προμήθειας.

- Η από 24.07.19 ΠΝΠ κυρώνεται και αποκτά ισχύ νόμου στις 16.9.19 (Ν. 4626/2019 ΦΕΚ 141 Α'). Με τον νόμο αυτό, προστίθενται διατάξεις που, μεταξύ άλλων, αφορούν τη χορήγηση αποζημίωσης αποκατάστασης χώρου και νόμιμης περίφραξης, ακόμα και στις περιπτώσεις γηπέδων χωρίς κτίριο, τη διευκόλυνση μελετών και έργων υποδομής κατά παρέκκλιση των πάγιων διατάξεων, ενώ ιδρύεται και εγκρίνεται το καταστατικό της εταιρίας «Μάτι Ξανά» η οποία απολαμβάνει όλα τα οφέλη του δημοσίου αλλά εξαιρείται από τις υποχρεώσεις του δημόσιου λογιστικού, των δημοσίων συμβάσεων κτλ.
- Με τον ν. 4647/2019 (ΦΕΚ 204 Α'/16.12.2019) επέρχονται ήσσονος σημασίας τροποποιήσεις στα ανωτέρω.
- Στις 13.12.2019 δημοσιεύονται από το ΤΕΕ¹⁴ προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την εκπόνηση των μελετών του ΕΧΣ (τοπογραφική¹⁵, πολεοδομική¹⁶, γεωλογική,¹⁷ κτλ) και ζητείται η κατάθεση προσφορών από τους ενδιαφερόμενους μέχρι τις 19.12.19. Όπως αναφέρεται στις σχετικές προσκλήσεις «Η περιοχή μελέτης αποτελεί την περιοχή επέμβασης της Προέγκρισης του Ε.Χ.Σ, έκτασης περίπου 7,900 τμ. όπου περίπου το 75% της έκτασής της ανήκει στην καμένη έκταση της πυρκαγιάς του 2018».
- Οι σχετικές συμβάσεις μεταξύ ΤΕΕ και αναδόχων υπογράφονται αρχές του 2020 και στις 21.04.20 υπογράφεται η σύμβαση με το ΕΜΠ για την επιστημονική υποστήριξη του ΤΕΕ στην εκπόνηση των μελετών.
- Είχε προηγηθεί, στις 11-12-2019, η υπογραφή μεταξύ του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του ΤΕΕ, της προβλεπόμενης από το ν. 4626/2019 σύμβασης με καταληκτική ημερομηνία παράδοσης του σχεδίου την 23η Ιουλίου 2020 που για τεχνικούς λόγους υπογράφηκε ξανά και δημοσιεύτηκε στις 29.05.20¹⁸.

Σχ. Α2.2. Η διαδικασία εκπόνησης του ΕΠΣ για το Μάτι.

14. <https://diavgeia.gov.gr/>

15. ΑΔΑ: Ω6Χ946Ψ842-ΑΥΠ

16. ΑΔΑ: 9Γ9Λ46Ψ842-6ΛΒ

17. ΑΔΑ: 9ΞΠΩ46Ψ842-Δ6Γ

18. ΑΔΑ: 9Γ534653Π8-Γ6Ν

23.7.2018	Καταστροφική πυρκαγιά
24.7.2018	Σύσταση ειδικού λογαριασμού (ΠΝΠ ΦΕΚ 135 Α)
26.7.2018	Ρύθμιση κατεπειγόντων θεμάτων (ΠΝΠ ΦΕΚ 138 Α')
1.8.2018	Δήλωση Πρόθεσης ΕΧΣ
10.8.2018	Ρυθμιση κατεδαφίσεων και λοιπών θεμάτων. (ΠΝΠ ΦΕΚ 149 Α')
27.11.18	Διευκόλυνση έκδοσης ΟΑ ή Άδειας ανακατασκευής πυρόπληκτου, Ν4576 (ΦΕΚ 196 Α')
3.12.2018	Αναστολή έκδοσης ΟΑ και εκτέλεσης εργασιών πλην κατεδάφισης Ν4579 (ΦΕΚ 201 Α')
18.6.2019	Προέγκριση του ΕΧΣ, Αρ. 8 Ν4447/2016
7.7.2019	ΑΜΚΕ "Μάτι Ξανά", Ανάθεση ΕΧΣ στο ΤΕΕ (ΠΝΠ ΦΕΚ 127 Α')
24.7.2019	Έγκριση Καταστατικού Εταιρείας "Μάτι Ξανά", Ρυθμίσεις για αποζημιώσεις, εκτέλεση μελετών και έργων (Ν. 4626 ΦΕΚ 141 Α')
11.12.2019	Σύμβαση ΤΕΕ-ΥΠΕΝ για παράδοση ΕΧΣ 23.7.2020
13.12.2019	Προσκήληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την εκπόνηση ΕΧΣ από ΤΕΕ
Μάρτιος 2020	Σύμβαση ΤΕΕ - Μελετητών ΕΧΣ
21.4.2020	Σύμβαση ΤΕΕ - ΕΜΠ για Επιστημονική Υποστήριξη ΕΧΣ

Σχ. Α2.3. Χρονολόγιο. Από την πυρκαγιά μέχρι την ανάθεση των μελετών.

Από την ανάθεση των μελετών έως σήμερα (Σχ. Α2.4)

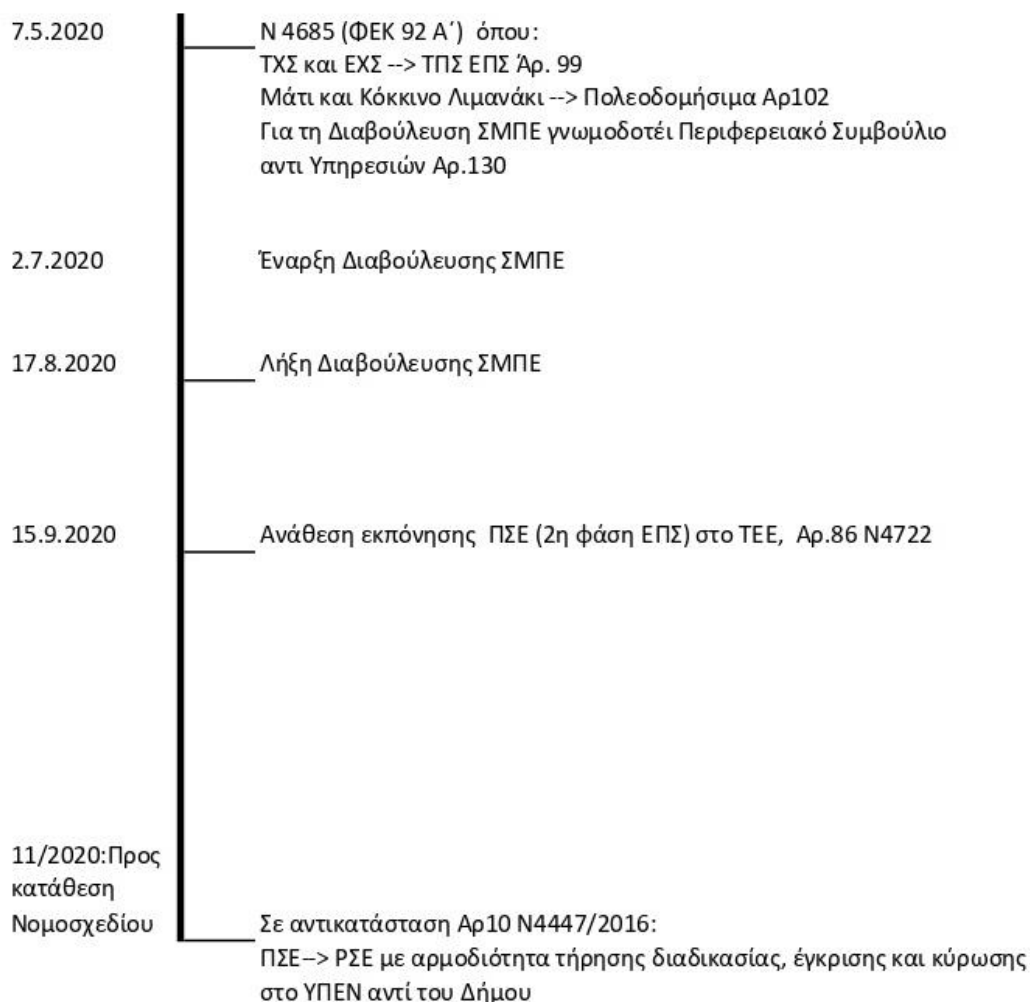
- Στις 07.05.2020 δημοσιεύτηκε ο ν. 4685/2020 (ΦΕΚ 92 Α΄) σύμφωνα με τον οποίο τα Τοπικά και Ειδικά Χωρικά Σχέδια μετονομάστηκαν σε Τοπικά και Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια, χωρίς περαιτέρω τροποποιήσεις στο περιεχόμενό τους (άρθ. 99). Με τον ίδιο νόμο ρυθμίζεται το επί δεκαετίες πρόβλημα των κεντρικών περιοχών του υπό εκπόνηση ΕΠΣ (Μάτι και Κόκκινο Λιμανάκι) ως υπαγόμενων στη δασική νομοθεσία, ζήτημα που τους στερούσε τη δυνατότητα να πολεοδομηθούν. Συγκεκριμένα με την παρ. 6 του άρθρου 102 του ν. 4685/2020, ορίζεται ότι οι περιοχές Μάτι και Κόκκινο Λιμανάκι έχουν απωλέσει τον δασικό τους χαρακτήρα και έχουν καταστεί κλήροι εποικισμού¹⁹ από το χρόνο έκδοσης των αποφάσεων του Υπουργού Γεωργίας (1930) που συνοδεύουν τα σχετικά συμβόλαια παραχωρήσεών τους και με τις οποίες επιτράπηκε η μεταβίβασή τους. Επίσης, με το άρθρο 130 του ίδιου νόμου, προβλέπεται ότι, κατά τη διαβούλευση της ΣΜΠΕ που θα εκπονηθεί στο πλαίσιο του ΕΠΣ, αντί για τις υπηρεσίες διαφόρων Υπουργείων, θα γνωμοδοτήσει το οικείο Περιφερειακό Συμβούλιο και επιπλέον, συντομεύονται ορισμένες χρονικές προθεσμίες.²⁰
- Στις 02.07.2020 ξεκίνησε η δημόσια διαβούλευση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του εκπονηθέντος ΕΠΣ που αρχικά είχε προθεσμία 30 ημερών η οποία παρατάθηκε σε 45 ημέρες. Η διαβούλευση, που ακολουθεί την πάγια διαδικασία πλην των ανωτέρω παρεκκλίσεων σύμφωνα με το άρθ. 130 του ν. 4685/2020, ολοκληρώνεται, γίνεται η απαραίτητη αποδελτίωση και λαμβάνονται υπόψη τα σχόλια των φορέων και των πολιτών χωρίς ωστόσο να οδηγούν σε σημαντικές τροποποιήσεις της μελέτης.
- Στις 15.09.2020 δημοσιεύεται ο ν. 4722/2020, με το άρθρο 86 του οποίου προβλέπεται η εκπόνηση του Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής (δεύτερο στάδιο Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου) για τις περιοχές της Ανατολικής Αττικής που επλήγησαν από τις πυρκαγιές της 23^{ης}.07.2018 με το ίδιο «υπόδειγμα» της διαδικασίας αναθέσεων και εκπόνησης των αναγκαίων μελετών όπως αυτές του ΕΠΣ²¹.
- Στο κατατεθέν στη Βουλή Σχέδιο Νόμου «Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας», τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής (ΠΣΕ) μετονομάζονται σε Ρυμοτομικά Σχέδια Εφαρμογής (ΡΣΕ) και προβλέπεται ότι η έγκρισή τους

19. που μεταβιβάστηκαν δυνάμει των υπ' αρ. 6165/6-3-1930 και 6166/6-3-1930 συμβολαίων του Συμβολαιογράφου Αθηνών Πέτρου Νικολάου Καβαδία.

20. Συγκεκριμένα προβλέπεται: "Κατά τη διαδικασία διαβούλευσης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που απαιτείται για το Ειδικό Χωρικό Σχέδιο της προηγούμενης περίπτωσης, αντί των υπηρεσιών και φορέων που ορίζονται στην παράγραφο 4.1 του άρθρου 7 της υπ' αριθμ. 107017/2006 κοινής υπουργικής απόφασης (Β΄ 1225), ως ισχύει, γνωμοδοτεί το οικείο Περιφερειακό Συμβούλιο, το οποίο είναι αρμόδιο να θέτει στη διάθεση του κοινού, όποτε του ζητούνται, τις πληροφορίες και τα στοιχεία του φακέλου Σ.Μ.Π.Ε. που του διαβιβάζεται από την αρμόδια αρχή. Οι προθεσμίες που προβλέπονται στο άρθρο 7 της ανωτέρω κοινής υπουργικής απόφασης, οι οποίες είναι άνω των πέντε (5) ημερών και έως δεκαπέντε (15) ημέρες, μειώνονται κατά πέντε (5) ημέρες, ενώ όλες οι υπόλοιπες μειώνονται κατά δέκα (10) ημέρες."

21. Συγκεκριμένα προβλέπεται ότι η σύνταξη του Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής (δεύτερο στάδιο Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου), συμπεριλαμβανομένων των συνοδών μελετών, ανατίθεται στο ΤΕΕ και ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας εξουσιοδοτείται να υπογράψει σχετική σύμβαση με καταληκτική ημερομηνία παράδοσης του Σχεδίου την 23η Ιουλίου 2021. Για την υλοποίηση του έργου αυτού εφαρμόζεται η περ. α) της παρ. 14 του άρθρου 2 του ν. 4626/2019 (Α΄ 141).

όταν αφορούν περιοχή εντός ΕΠΣ μπορεί να γίνεται, όχι με Απόφαση του Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης αλλά του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας,, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων.²² Με την ψήφιση του νόμου η αρμοδιότητα έγκρισης του δεύτερου σταδίου πολεοδομικού σχεδιασμού (ΡΣΕ), το οποίο οδηγεί στη δημιουργία των τελικών ιδιοκτησιών και στη δυνατότητα χορήγησης οικοδομικής άδειας με τους όρους δόμησης και τις προϋποθέσεις της εντός σχεδίου πόλης περιοχή, μετατίθεται από την οικεία Αποκεντρωμένη Διοίκηση στο Υπουργείο (παραμένοντας στην Κεντρική Διοίκηση).

Σχ. Α2.4. Χρονολόγιο. Από την ανάθεση των μελετών έως σήμερα.

Από το παραπάνω χρονικό προκύπτουν ορισμένες σημαντικές επισημάνσεις ως προς τη διαδικασία του σχεδιασμού όπως αυτή ακολοιυθήθηκε στο Μάτι:

22. Όλες οι διαδικασίες του ΝΔ της 17.7.23 για τη δημοσιοποίηση του σχεδίου, ανάρτηση, υποβολή και εκδίκαση ενστάσεων των πολιτών κτλ, προβλέπεται ότι θα γίνονται από τις Υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Εκδόθηκαν τέσσερις (4) Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου που κυρώθηκαν και τροποποιήθηκαν από αντίστοιχους νόμους, προκειμένου να διευθετηθούν το συντομότερο δυνατό τα επείγοντα ζητήματα που προκύπτουν μετά την καταστροφή, να περιέλθει στην κεντρική διοίκηση η αρμοδιότητα παρέμβασης με την αξιοποίηση των χρημάτων του Ειδικού Λογαριασμού και να ρυθμιστούν τα σημαντικά θέματα που απαιτούσαν αντιμετώπιση κατά παρέκκλιση της πάγιας νομοθεσίας.

Έγινε επιλογή του υφιστάμενου εργαλείου του ειδικού πολεοδομικού σχεδιασμού (ΕΧΣ που μετονομάστηκε αργότερα σε ΕΠΣ), το οποίο θεωρήθηκε πιο ευέλικτο και πιο γρήγορο ως προς τη διαδικασία κατάρτισής του λόγω των προδιαγραφών που το διέπουν. Παράλληλα η κίνηση και ο έλεγχος της διαδικασίας ανάθεσης εκπόνησης μελετών αναλήφθηκαν κεντρικά (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας), τόσο για την κατάρτιση του σχεδίου όσο και για τις διαδικασίες έγκρισής του.

Η κεντρική διοίκηση εξουσιοδότησε το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με αιρετή Διοίκηση το οποίο εποπτεύεται τυπικώς από το Υπουργείο Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων ως προς την ανάθεση εκπόνησης των σχετικών μελετών. Το ΤΕΕ, κατά παρέκκλιση της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων (ν. 4412/2016) εξουσιοδοτείται να αναθέτει σε τρίτους, απευθείας τις σχετικές μελέτες. Με τον τρόπο αυτό παρακάμφθηκαν τόσο οι διαδικασίες της κείμενης νομοθεσίας για την ανάθεση των δημοσίων συμβάσεων όσο και οι διαδικασίες για την επίβλεψη και παρακολούθησή τους.

Δημιουργήθηκε εταιρεία δημοσίου συμφέροντος ειδικού σκοπού (Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία) με στόχο την προώθηση δράσεων για την αποκατάσταση και ανάπλαση των πληγείσων περιοχών με διαδικασίες κατά παρέκκλιση των τυπικών για της δημόσιες υπηρεσίες. Η εταιρία διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο αλλά δεν νομιμοποιείται να προσλάβει προσωπικό και η τεχνική και διοικητική υποστήριξη για τη λειτουργία της έχει ανατεθεί με απόφαση του υπουργού Εσωτερικών (αριθμ. πρωτ. 4058/20-1-2020) σε υπηρεσιακές μονάδες της Περιφέρειας Αττικής. Δεν συνιστά αυτόνομη μονάδα αλλά Νομικό Σχήμα Ειδικού Σκοπού στο πρότυπο ανάλογων σχημάτων από τη διεθνή εμπειρία (Special Purpose Vehicles) προκειμένου να γίνει δυνατή η αξιοποίηση πόρων (όπως μεταξύ άλλων ο ειδικός λογαριασμός στην Τράπεζα της Ελλάδος για την αρωγή πληγέντων από τις πυρκαγιές) με ευέλικτο τρόπο και κατά παρέκκλιση των τυπικών και ίσως χρονοβόρων διαδικασιών.

Με νομοθετικές ρυθμίσεις και μετά την απαραίτητη μελέτη και επιστημονική τεκμηρίωση, διευθετήθηκαν τα θέματα εκείνα που δυσχέραιναν την πολεοδόμηση της περιοχής. Παρακάμφθηκαν «στρεβλώσεις/αγκυλώσεις» που εμπόδιζαν την ορθολογική ανάπτυξη της, όπως εν προκειμένω τα χαρακτηρισμένα τμήματα ως «δασικοί θύλακες» εξ' αιτίας των οποίων εμποδιζόταν μέχρι την καταστροφική πυρκαγιά του 2018 η πολεοδόμησή της, αν και οι περιοχές αυτές προήλθαν από γεωργικές διανομές.

Τέλος, αναμένεται ότι και το καθοριστικό στάδιο της έγκρισης του πολεοδομικού σχεδίου εφαρμογής (που εμπεριέχει τη ρυμοτομία και την πράξη εφαρμογής) και όλες οι διαδικασίες έγκρισης μεταφέρονται για λόγους επίστευσης, κεντρικά στο ΥΠΕΝ στο πρότυπο εκπόνησης του Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου.

A2.3. Προσδοκίες και διαδικασία συμμετοχής στο σχεδιασμό.

Σε αυτό το εγχείρημα σχεδιασμού η ουσιαστική συμμετοχή των αρμόδιων φορέων αλλά και της κοινωνίας των πολιτών αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Πέρα από την αποτύπωση των αναγκών, και λόγω του πιλοτικού χαρακτήρα της προσπάθειας, εξυπηρετεί στη διαμόρφωση ενός πλαισίου συμμετοχής για τις περιπτώσεις εκείνες χωρικής διαχείρισης κρίσεων που απαιτούν άμεσες ενέργειες και αντιμετωπίζουν χρόνιες στρεβλώσεις.

Η συμμετοχή των δρώντων πραγματοποιήθηκε σε δύο διακριτές φάσεις. Η πρώτη, άτυπη, διεξήχθη μετά από πρόσκληση του ΤΕΕ, το καλοκαίρι του 2019 και ενώ το σχέδιο είχε προεγκριθεί και δρομολογούνταν η εκπόνηση των μελετών. Η δεύτερη αφορούσε στη διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης του ΕΠΣ όπως προβλέπεται από την α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/5.9.06 ΚΥΑ σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ (ΦΕΚ 1225 Β' 2006) και πραγματοποιήθηκε μετά την ολοκλήρωση της μελέτης.

Κατά την αρχική διαδικασία συμμετοχής οι απόψεις φορέων, συλλογικοτήτων και της τοπικής αυτοδιοίκησης, συγκεντρώθηκαν από το Υπουργείο ΠΕΝ σε συνεργασία με το ΤΕΕ με σκοπό την τροφοδότηση των μελετών στο επόμενο στάδιο. Ανατρέχοντας στις απόψεις που κατατέθηκαν, διαπιστώνεται η πολυφωνία και ο πλουραλισμός των προτάσεων που διατυπώθηκαν για κοινού ενδιαφέροντος θέματα. Οι επιστημονικοί σύλλογοι, ήτοι ΣΕΜΠΧΠΑ και ΣΕΠΟΧ, επισημαίνουν αφενός το ζήτημα των κατά παρέκκλιση διαδικασιών που εφαρμόστηκαν και αφετέρου θέτουν την ανάγκη της κατεδάφισης των αυθαίρετων κτισμάτων σε αιγιαλό, ρέματα και δασικές περιοχές αντίστοιχα, ενώ προχωρούν και σε γενικότερες προτάσεις για το χωρικό σχεδιασμό. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρόταση του ΣΕΠΟΧ για εκπόνηση «χωρικών σχεδίων για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών», η συσχέτιση με την αναθεώρηση των σταθεροτύπων και την υιοθέτηση κατευθύνσεων πολεοδομικής, καθώς και η αναφορά σε θέματα χωρικής διακυβέρνησης, όπως η αποσαφήνιση του ρόλου των επιπέδων διοίκησης.

Το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο, επικεντρώνεται κυρίως στην εξασφάλιση του ισοζυγίου πρασίνου στη μελέτη ΕΧΣ, καθώς και στη σύνταξη αντιπυρικού σχεδίου για την ευρύτερη περιοχή, που σκοπό έχει τη διαμόρφωση αντιπυρικών ζωνών με κατάλληλη περιμετρική φύτευση και την αντιπυρική θωράκιση των κοινόχρηστων χώρων. Δίνει ιδιαίτερο βάρος στην ανάγκη ακτομηχανικής μελέτης για την επίλυση των προβλημάτων διάβρωσης της ακτής και την κατασκευή των απαραίτητων έργων ανάπλασης για την προστασία της ακτογραμμής. Ο Σύλλογος Ελλήνων Συγκοινωνιολόγων επισημαίνει την ανάγκη ένταξης του συγκοινωνιακού σχεδιασμού στα στρατηγικά σχέδια ανάπτυξης της περιοχής και σε συσχέτιση με τον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, αναδείχθηκαν θέματα που αφορούσαν κυρίως την ποιότητα ζωής και την ασφάλεια των κατοίκων, όπως η ανάπλαση του παραλιακού μετώπου, η διαχείριση των ρεμάτων (οριοθετήσεις), το οδικό δίκτυο και η προσβασιμότητα της περιοχής εν γένει, οι προσβάσεις προς τη θάλασσα και τους χώρους στάθμευσης, η αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών και της αποκατάστασης πρικών υψηλής επικινδυνότητας αλλά και ο καθορισμός των χρήσεων γης, σε συνδυασμό με τη δημιουργία περισσότερων κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου. Τις προτεραιότητες αυτές φαίνεται να συμερίζεται η τοπική κοινωνία προσθέτοντας το ζήτημα εκτάσεων

δασικού χαρακτήρα σε συσχέτιση με τα δικαιώματα δόμησης, ενώ διατείνεται θετικά στην κατεύθυνση της προέγκρισης για ήπια οικιστική ανάπτυξη.

Η ΣΜΠΕ υποβλήθηκε στη Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΔΙΠΑ) την 1η Ιουλίου 2020 και διαβιβάστηκε στις αρμόδιες αρχές ενώ ΣΜΠΕ και ΕΠΣ αναρτήθηκαν στην οικεία σελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας²³. Το έντονο ενδιαφέρον του κοινού αναδείχθηκε τόσο από τον αριθμό των συμμετοχών όσο και από την ποικιλότητα στη θεματολογία των σχολίων. Οι σχετικές θέσεις, απόψεις και προτάσεις συνοψίζονται στις εξής κατηγορίες:

- Πολεοδομικός Σχεδιασμός (Δηλώσεις αυθαιρέτων, εισφορές, ιδιοκτησιακό καθεστώς, περιφράξεις, όροι και περιορισμοί δόμησης, χρήσεις γης κ.ά.)
- Κυκλοφοριακός σχεδιασμός - έργα (ιεράρχηση δικτύου, παραλιακός περίπατος κ.ά.)
- Ρέματα και υδραυλικά έργα (οριοθετήσεις ρεμάτων)
- Εφαρμογή δασικής νομοθεσίας (για το σύνολο των περιοχών)
- Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη (περιβαλλοντικό κόστος, ζητήματα κλιματικής αλλαγής κ.ά.).

Από τη σχετική επεξεργασία, προέκυψαν κατ' αρχήν ορισμένες ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις σε ότι αφορά τα χαρακτηριστικά και τη θεματολογία της δημόσιας διαβούλευσης (σχετικό απαντητικό υπόμνημα²⁴ και ίδια επεξεργασία):

- Υπήρξε φανερός ο προβληματισμός των ενδιαφερομένων για τον τρόπο που τελικώς θα διαμορφωθούν οι επικείμενες ρυθμίσεις στην επόμενη φάση του σχεδιασμού (Πολεοδομικό Σχέδιο Εφαρμογής), και εκφράστηκαν γενικές, αλλά και εξειδικευμένες απόψεις και θέσεις επί σχετικών θεμάτων, όπως το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η νομιμότητα οικοδομικών αδειών, οι περιφράξεις, οι θέσεις στάθμευσης, το μέγεθος οικοδομικών τετραγώνων, οι εισφορές σε γη και χρήμα αλλά και οι δίοδοι προς την παραλία και τα δίκτυα ομβρίων και ακαθάρτων.
- Στην πλειοψηφία των επιμέρους θεματικών αντικειμένων εκφράστηκαν αντικρουόμενες απόψεις από τους συμμετέχοντες στη διαβούλευση, με πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα τις περιπτώσεις των προτάσεων της μελέτης για τα ρέματα, για τον κυκλοφοριακό σχεδιασμό, τον παραλιακό πεζόδρομο, το μέγεθος των οικοδομικών τετραγώνων.
- Η επιλογή αμιγούς και όχι γενικής κατοικίας στο Μάτι (πέραν μεμονωμένων θυλάκων) εκφράζει την πλειοψηφία των συμμετεχόντων στη διαβούλευση.

23. Υποβλήθηκε στη Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΔΙΠΑ) του ΥΠΕΝ με το Α.Π. ΥΠΕΝ/ΔΙΠΑ/62467/3769/01.07.2020 έγγραφο και με το Α.Π. ΥΠΕΝ/ΔΙΠΑ/63747/3820/02.07.2020 διαβιβάστηκε στις αρμόδιες αρχές για την έναρξη της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης. Η ΣΜΠΕ και το ΕΠΣ αναρτήθηκαν στην οικεία σελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας στις 2.7.2020, ώστε να δοθεί στο ενδιαφερόμενο κοινό η ευκαιρία να διατυπώσει τις απόψεις του μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών. Η προθεσμία παρατάθηκε για 15 ακόμα μέρες.

24. Υπόμνημα επι των γνωμοδοτήσεων και απόψεων που διατυπώθηκαν στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΕΠΣ) για την πυρόπληκτη περιοχή των Δημοτικών Ενοτήτων. Μάκρης και Ραφήνας των Δήμων Μαραθώνος και Ραφήνας-Πικερμίου, Περιφέρεια Αττικής, ανάδοχος ΣΜΠΕ: ENVECO Α.Ε., Οκτώβριος 2020.

→ Καταγράφεται γενικευμένο αίτημα από την πλευρά ομάδων πολιτών και φορέων για ένταξη περισσότερων περιοχών στον υπό εξέλιξη πολεοδομικό σχεδιασμό με αναφορά κυρίως στις περιπτώσεις της Αμπελούπολης και του Προβάλινθου.

Τα παραπάνω λήφθηκαν υπόψη στη διατύπωση της τελικής πρότασης του ΕΠΣ, ενώ διαμορφώνεται ένα ενδιαφέρον υπόβαθρο πληροφορίας και προβληματισμού που δύναται να αξιοποιηθεί στην επόμενη φάση του πολεοδομικού σχεδιασμού.

A2.4. Συμπεράσματα – Αποτίμηση της προσπάθειας και προοπτικές

A2.4.1. Διαμόρφωση ενός ικανού πλαισίου για το χωρικό ανασχεδιασμό της περιοχής

Η κινητοποίηση της διοίκησης για τον ανασχεδιασμό της πυρόπληκτης περιοχής στο Μάτι οδήγησε σε ένα ενδιαφέρον εγχείρημα με πιλοτικά στοιχεία και δυνατότητα γενίκευσης. Η περιπλοκότητα της προσπάθειας σχετίζεται και με την ανάγκη αξιοποίησης του παράθυρου ευκαιρίας για ανασυγκρότηση και ανάταξη της Περιοχής Επέμβασης που θα βασιζόνταν σε ένα νέο πρότυπο χωρικής οργάνωσης χωρίς ταυτόχρονα να διαταραχθεί η χωρική οργάνωση και πολεοδομική λειτουργία των δύο δήμων στους οποίους ανήκει. Παράλληλα από τις τοποθετήσεις των φορέων και τις προσδοκίες της τοπικής κοινωνίας αναδείχθηκε η, ίσως αναμενόμενη, δυσκολία εξισορρόπησης των αιτημάτων των εμπλεκόμενων στη διαδικασία του σχεδιασμού ιδιαίτερα στην περίπτωση αυτή όπου η μη σχεδιασμένη ανάπτυξη και η διαχρονική αδυναμία δράσης από την πλευρά της πολιτείας οδήγησε σε στρεβλώσεις σε σχέση με το εμπεδωμένο από την κοινωνία επίπεδο των δικαιωμάτων αξιοποίησης της γης.

Μπορούμε να αποδεχτούμε ότι η πολιτεία έδρασε με γρήγορους ρυθμούς και σχετική ευελιξία, με αξιοποίηση υπαρχόντων εργαλείων και δομών και τη δημιουργία νέων, για την ανακούφιση και την υποστήριξη των πληγέντων και της περιοχής (ΠΝΠ, νομοθέτηση νέων διατάξεων, παρεκκλίσεις για σύντμηση και ευελιξία διαδικασιών σε πολλούς θεματικούς τομείς, οικονομικές ενισχύσεις κλπ). Επίσης, επέδειξε ιδιαίτερη αποφασιστικότητα στη νομοθέτηση μέτρων ευελιξίας και ταχύτητας κατά παρέκκλιση, των διοικητικών διαδικασιών ανάθεσης μελετών και αρμοδιοτήτων έγκρισης αυτών.

Στον τομέα του χωρικού σχεδιασμού για την «ανασυγκρότηση» της περιοχής Μάτι, η πολιτεία, όπως κατά κανόνα συμβαίνει στη χώρα μας – εξαιρέσεις ίσως αποτελούν οι «μακρινές» σε βάθος χρόνου αποκαταστάσεις των σεισμών της δεκαετίας του '50 στα νησιά του Ιονίου και στη Σαντορίνη - δεν επέδειξε αντίστοιχη εγρήγορση και «δυναμική»/ επεμβατική πολιτική για την αξιοποίηση υφιστάμενων αλλά «ανενεργών» θεσμών και εργαλείων σχεδιασμού που θα είχαν τη δυνατότητα/ευκαιρία να δημιουργήσουν – έστω σε περιορισμένη έκταση της συνολικής περιοχής επέμβασης- πρωτότυπα/πρότυπα παραδείγματα οργανωμένης αποκατάστασης/ανασυγκρότησης (αστικός αναδασμός – ενεργός πολεοδομία κ.ά).

Το έκτακτο γεγονός του 2018 και οι τραγικές συνέπειές του, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι, οι πραγματικές συνθήκες αυθαίρετης, παραθεριστικής κατοίκησης της περιοχής στο Μάτι, όπου υπήρχε αναπτυγμένη πυκνή βλάστηση, αλλά δεν είχε εγκριθεί και εφαρμοστεί οποιασδήποτε μορφής επίσημος/τυπικός πολεοδομικός σχεδιασμός, επικρατούν και σε αρκετές άλλες περιοχές της χώρας, θα επέτρεπαν, αν όχι θα καθιστούσαν, αναγκαία την ανάληψη μιας τέτοιας ενεργού πρωτοβουλίας σε νομοθετικό και διοικητικό /οργανωτικό επίπεδο. Η έλλειψη μιας τέτοιας «πιλοτικής» έστω, αλλά

έντονα επεμβατικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης χωρικής ανασυγκρότησης και περιβαλλοντικής αποκατάστασης, περιορίζει τις προσδοκίες για τη μελλοντική βιώσιμη χωρική ανάπτυξη της περιοχής. Τούτο επειδή δημιουργούνται επιφυλάξεις ως προς την αποτελεσματικότητα των άλλων, σημαντικών μέτρων που έχουν ληφθεί και λαμβάνονται μέχρι σήμερα, η επιρροή των οποίων δεν έχει χωρικές διαστάσεις, και κατά συνέπεια προβληματίζει η επάρκειά τους προκειμένου να εξασφαλίσουν - μέσω του προωθούμενου συμβατικού/συνήθους πολεοδομικού σχεδιασμού των «κανονιστικών όρων δόμησης» - την επίτευξη των στόχων της βιωσιμότητας, της χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης που τέθηκαν από τη διοίκηση και την Ομάδα μελέτης στο πλαίσιο της μελέτης του ΕΠΣ.

Η επιλογή του υφιστάμενου εργαλείου του ειδικού πολεοδομικού σχεδιασμού σχετίζεται σίγουρα με την ευελιξία του λόγω των προδιαγραφών που το διέπουν. Προκύπτει δε ότι η πολιτεία δεν προορίζει το ΕΠΣ μόνο για χρήση σε ειδικές περιπτώσεις σχεδιασμού και δη σε λειτουργικές ενότητες με ειδικές συνθήκες, αλλά την διευρύνει καλύπτοντας και περιπτώσεις ρύθμισης σε επίπεδο Δήμου (βλ Απόφαση Υφ ΠΕΝ «Κίνηση διαδικασίας σύνταξης μελετών ΕΠΣ στις νήσους Θήρα και Μύκονο καθώς και στον Δήμο Μινώα Πεδιάδας της νήσου Κρήτης»)²⁵. Η γενίκευση αυτή προκύπτει και από τις διατάξεις του νέου Νόμου «Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας²⁶», όπου προβλέπεται εκπόνηση ΕΠΣ, πέραν των περιπτώσεων φυσικών καταστροφών, αναπλάσεων και παρεμβάσεων στο πλαίσιο προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και «(γ) σε περίπτωση ανάγκης ταχείας ολοκλήρωσης του πολεοδομικού σχεδιασμού πρώτου επιπέδου από την πολιτεία, λόγω κρίσιμων χωρικών προβλημάτων που επιβάλλουν την άμεση αντιμετώπιση ή την αποτροπή δημιουργίας τετελεσμένων καταστάσεων που οφείλονται σε έλλειψη ή ανεπάρκεια πολεοδομικού σχεδιασμού.»

Στην περίπτωση της περιοχής μελέτης τη διαδικασία κατάρτισης του σχεδίου ανέλαβε κεντρικά, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, υιοθετώντας στη συνέχεια ένα ιδιαίτερο σχήμα διοίκησης και διαχείρισης του έργου, προκειμένου να ξεπεραστούν αγκυλώσεις της διοικητικής διαδικασίας και να επισπευσθεί η κατάρτιση του Σχεδίου. Δημιουργήθηκαν ειδικές δομές και σχήματα φορέων, για να αναλάβουν την εκπόνηση του συνολικού έργου και την αξιοποίηση πόρων. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι όποιες διαδικασίες κρίθηκε αναγκαίο να παρακαμφθούν, δεν σχετίζονται απαραίτητα με τον τυπικό χωρικό σχεδιασμό, αλλά με επιμέρους απαιτήσεις της διοικητικής λειτουργίας, όπως η ανάθεση και παρακολούθηση δημοσίων συμβάσεων.

Η επιλογή αυτή επεκτάθηκε με τον ν. 4722/2020, (άρθρο 86) όπου προβλέπεται η εκπόνηση του Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής (δεύτερο στάδιο Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου) για τις περιοχές της Ανατολικής Αττικής που επλήγησαν από τις πυρκαγιές της 23^{ης}.07.2018 με το ίδιο «υπόδειγμα» της διαδικασίας αναθέσεων και εκπόνησης των αναγκαίων μελετών όπως αυτές του ΕΠΣ²⁷. Επιπλέον, με ρυθμίσεις ενταγμένες στο νέο

25. Αρ. πρ. ΥΠΕΝ/ΔΠΟΛΣ/76418/1603 ημερ. 8.8.2020 (ΑΔΑ: 6ΣΚΛ4653Π8-1Ψ9).

26. Από τα πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (10.12.2020):

https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/poleodomia-rap-site_1.pdf

27. Συγκεκριμένα προβλέπεται ότι η σύνταξη του Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής (δεύτερο στάδιο Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου), συμπεριλαμβανομένων των συνοδών μελετών, ανατίθεται στο ΤΕΕ και

νόμο «Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας», προβλέπεται πλέον να γίνει κεντρικά, τόσο η έγκριση του Ρυμοτομικού Σχεδίου Εφαρμογής, με απόφαση Υπουργού αντί του Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, όσο και το σύνολο της διαδικασίας κατάρτισης (ανάρτηση, υποβολή ενστάσεων, εκδίκασή τους κτλ). Ως προς το τελευταίο ζήτημα, θα πρέπει να προβληματίσει η «συγκέντρωση» τυπικών αρμοδιοτήτων που ανέκαθεν ανήκαν στα τοπικά αυτοδιοικητικά όργανα (από το ν.δ της 17.07/18.08.1923), καθώς ενδέχεται να έχει άλλες γενικότερες επιπτώσεις στην εναρμόνιση ή αντίθετα στην απομάκρυνση από τις ισχύουσες ευρωπαϊκές κατευθύνσεις για την υιοθέτηση πολιτικών αποκέντρωσης που υποδεικνύουν τη λήψη των αποφάσεων για την τοπική χωρική ανάπτυξη κατά το δυνατό με εκ των κάτω διαδικασίες σχεδιασμού και σίγουρα με την ενεργή συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης και του κοινού. Είναι ίσως φανερό ότι διαχρονικές αδυναμίες της δημόσιας διοίκησης (γραφειοκρατικές αγκυλώσεις, υποστελέχωση και δεσμεύσεις/καθυστερήσεις περί δημοσίων συμβάσεων, κλπ) υπονομεύουν τόσο την αποτελεσματικότητα του χωρικού σχεδιασμού όσο και την προώθηση πολιτικών υπό το πρίσμα και τις αρχές της χωρικής διακυβέρνησης.

Στα θετικά της διαδικασίας θα πρέπει να αναφερθεί η αρχική, άτυπη πρόσκληση για συμμετοχή προς φορείς και την τοπική κοινωνία. Η συστηματική επεξεργασία της προκύπτουσας πληροφορίας μπορεί να βοηθήσει και σε επόμενα στάδια αλλά και την ενδεχόμενη διαμόρφωση ενός γενικότερου πλαισίου για την αναδιοργάνωση περιοχών με παρόμοια προβλήματα. Σε σχέση με την τυπική διαδικασία της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης σημειώνεται η υποκατάσταση των υπηρεσιών διαφόρων Υπουργείων από το Περιφερειακό Συμβούλιο και η προσπάθεια συντόμευσης ορισμένων προθεσμιών. Συνολικά, και χωρίς να υποτιμώνται τα οφέλη από τη χρονική σύντμηση των διαδικασιών - οι οποίες μάλιστα στο υφιστάμενο σύστημα σχεδιασμού συχνά οδηγούν σε ανεπίκαιρες προσεγγίσεις και ουσιαστικά στην "ακύρωση" των προτάσεων του σχεδιασμού - κρίνεται απαραίτητη η εξασφάλιση επιστημονικής επάρκειας και η επιδίωξη ενός πλαισίου συστηματικών συμμετοχικών διαδικασιών που θα βασίζεται στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και θα συνεκτιμά τους εστιασμένους προβληματισμούς της κοινωνίας των πολιτών με συστηματικό και διαφανή τρόπο.

Ως προς το περιεχόμενο του σχεδιασμού, διαπιστώθηκε η ανάγκη διατύπωσης με σαφήνεια των αρχών και προτεραιοτήτων πολιτικής κατεύθυνσης προς τους μελετητές πέραν της προφανούς εφαρμογής των τυπικών γενικών κατευθύνσεων του τακτικού και ειδικού χωρικού σχεδιασμού όπως υιοθετούνται στο πλαίσιο και των τυπικών νομικών δεσμεύσεων. Επιμέρους «στρεβλώσεις/αγκυλώσεις» που εμπόδιζαν την ορθολογική ανάπτυξη της περιοχής κατέστη δυνατό να παρακαμφθούν με ικανή επιστημονική τεκμηρίωση προκειμένου να επιτευχθεί ένα ρεαλιστικό και ισορροπημένο αποτέλεσμα.

Σε μια προσπάθεια αναδείξεις πιθανών κατευθύνσεων για βελτίωση της διαδικασίας, οφείλουμε να σταθούμε και στις ενδεχόμενες ελλείψεις του θεσμικού πλαισίου, ξεκινώντας από πιθανές θεσμικές αδυναμίες του άρθρου 8 του ν.4447/2016 που προβλέπει

ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας εξουσιοδοτείται να υπογράψει σχετική σύμβαση με καταληκτική ημερομηνία παράδοσης του Σχεδίου την 23η Ιουλίου 2021. Για την υλοποίηση του έργου αυτού εφαρμόζεται η περ. α) της παρ. 14 του άρθρου 2 του ν. 4626/2019 (Α' 141).

το εργαλείο των ΕΠΣ. Κατά την εμπειρία, είναι σύνηθες να δημιουργούνται "κενά" και δυσλειτουργίες στην εφαρμογή στην περίπτωση συμπληρώσεων σε υφιστάμενες διατάξεις. Κατά την εισαγωγή του με το άρθρο 8 του ν. 4269/2015, το εργαλείο των ΕΠΣ κάλυπτε την ανάγκη διευκόλυνσης της χωροθέτησης επενδύσεων, μια ανάγκη υπαρκτή, η οποία καταγράφεται και πρόσφατα στην από 14.11.2020 έκθεση για την ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας με αναγνώριση ωστόσο και των πιθανών περιορισμών:

«Πολλοί δήμοι δεν έχουν την τεχνογνωσία και τους πόρους να καταρτίσουν ΤΠΣ τα οποία να είναι συμβατά με έναν ορθολογικό χωροταξικό σχεδιασμό. Υπόκεινται επίσης σε πιέσεις από ιδιοκτήτες ακινήτων που έχουν να χάσουν από μια αλλαγή χρήσεων γης..... Τα ΕΠΣ μπορούν να είναι χρήσιμο εργαλείο για την προώθηση επενδύσεων, όμως δεν μπορούν να υποκαθιστούν από μόνα τους τον ενιαίο χωροταξικό σχεδιασμό που εμπεριέχει ένα ΤΠΣ. Θα πρέπει επομένως να αντιμετωπίζονται ως λύση που να χρησιμοποιείται μόνο για σημαντικές επενδύσεις σε επιλεγμένες περιοχές. Στην κατεύθυνση αυτή, θα πρέπει να εξειδικευθούν περαιτέρω οι προϋποθέσεις για τις περιπτώσεις σχεδιασμού μέσω ΕΠΣ.»

Με τον ν.4447/2016, στο περιεχόμενο των Ε.Χ.Σ εκτός από "αυτοτελή" μεμονωμένα ειδικά σχέδια αναπτυξιακών έργων προστέθηκαν και περιπτώσεις αντιμετώπισης περιβαλλοντικής ή φυσικής καταστροφής και ταχείας αποκατάστασης εκτεταμένων περιοχών, χωρίς ωστόσο περισσότερες διατυπώσεις σε σχέση με τις διαδικασίες και το περιεχόμενο των ΕΠΣ όταν αφορούν στις περιοχές αυτές. Συνεπώς, μετά το 2016, στις περιπτώσεις χωρικής επέμβασης για την αντιμετώπιση προβλημάτων περιβαλλοντικού χαρακτήρα αλλά και ταχείας αποκατάστασης του χώρου μετά από φυσικές καταστροφές, έχουμε ουσιαστικά τη δυνατότητα να επιλέξουμε μεταξύ του τυπικού πολεοδομικού σχεδιασμού (βλ. Τ.Π.Σ.) και ενός νέου τύπου Ε.Π.Σ., που καλύπτει ευρύτερο περιεχόμενο από αυτό που παρουσιάζεται (περιγραφή περιεχομένου, διαδικασιών κλπ) στις διατάξεις του νόμου. Σχετική διαφοροποίηση δεν γίνεται ούτε στις προδιαγραφές του εργαλείου («Τεχνικές προδιαγραφές μελετών Ειδικών Χωρικών Σχεδίων του Ν. 4447/2016, ΦΕΚ Α΄ 241, ΑΔΑ: 6ΗΠΓ4653Π8-140) παρά το γεγονός ότι είναι εμφανείς οι διαφορές, ως προς τους στόχους και το αναμενόμενο περιεχόμενο.

Είναι γεγονός πως η ανάγκη ταχείας αντιμετώπισης και προώθησης των επεμβάσεων σε περιπτώσεις όπως το Μάτι καθιστά ορθολογική και ενδεδειγμένη την επιλογή του εργαλείου του ΕΠΣ έναντι του ΤΠΣ, πλην όμως είναι απαραίτητο τόσο η πρωτογενής νομοθεσία (ο ίδιος ο νόμος), όσο και τα δευτερογενή παράγωγα εφαρμογής της (δηλ. οι Τεχνικές Προδιαγραφές, Εγκύκλιοι, Οδηγίες κλπ), να αποσαφηνίζουν το περιεχόμενο των ΕΠΣ με διαφορετικό χαρακτήρα, αναπτυξιακό ή αποκαταστατικό, και τις διαδικασίες που τηρούνται αντίστοιχα. Ιδίως δε, όταν προτείνεται η διεύρυνση του αντικειμένου ενός ΕΠΣ ως εργαλείου χωρικού σχεδιασμού, με το νέο νόμο του ΥΠΕΝ.

A2.4.2. Προοπτικές και προϋποθέσεις για την εφαρμογή του σχεδιασμού

Σύμφωνα με τη Χωρική Μελέτη του ΕΠΣ²⁸ (από Ιούνιο 2020) προτείνεται να θεσμοθετηθούν με το Π.Δ έγκρισής του, ειδικοί όροι και περιορισμοί καθώς και μεταβατικές

28. ΤΕΕ / Ομάδα Μελέτης :Χωροταξικά-Πολεοδομικά: Α. Λαγουδάκη / Συγκοινωνιακά: ΜΣΜ-Μαυρογεώργης & Συνεργάτες Μελετητική Ι.Κ.Ε. / Οριοθέτηση Ρεμάτων: Seeman Environmental IKE &

διατάξεις, με στόχο τη διασφάλιση τήρησης των προβλέψεων και των κατευθύνσεων σχεδιασμού μετά την έγκριση του Ε.Π.Σ. και μέχρις ότου εγκριθεί και το δεύτερο στάδιο σχεδιασμού του Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής (Π.Σ.Ε). Οι άξονες των μέτρων που προτείνονται αφορούν το Δομημένο περιβάλλον, την οργάνωση του οδικού δικτύου και την Προσβασιμότητα, τους Ανοιχτούς χώρους και τους Χώρους πρασίνου, γενικά τις Περιοχές Προστασίας και τις Γεωλογικές καταλληλότητες / ακαταλληλότητες, ειδικότερα δε τις ζώνες των ρεμάτων βάσει της οριοθέτησής του, την Παράκτια Ζώνη / Παραλιακό Μέτωπο και τον Αιγιαλό με τη ζώνη Παραλίας.

Όπως έχει προαναφερθεί στην περίπτωση του Π.Σ.Ε στο Μάτι, η διαδικασία έγκρισης του Ρυμοτομικού Σχεδίου Εφαρμογής (Ρ.Σ.Ε.), προβλέπεται πλέον να γίνει σε κεντρικό επίπεδο, με απόφαση Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθώς και το σύνολο της διαδικασίας δημοσιοποίησης των προτάσεων της ρυμοτομίας (ανάρτηση, υποβολή ενστάσεων, εκδίκασή τους κτλ) θα διεξαχθούν στο Υπουργείο Περιβάλλοντος (αντί στους οικείους Δήμους). Παράλληλα με το άρθρο 2 της ΠΝΠ 24/2019 «Λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση άμεσων κινδύνων και αναγκών στις περιοχές της Περιφερειακής Ενότητας Ανατολικής Αττικής που επλήγησαν από τις πυρκαγιές της 23ης Ιουλίου 2018» (ΦΕΚ Α' 127), η οποία κυρώθηκε και απέκτησε ισχύ νόμου με το άρθρο 1 του ν. 4626/2019 (ΦΕΚ Α' 141) προβλέφθηκε η δημιουργία Φορέα για την εφαρμογή, μεταξύ άλλων και του Ε.Π.Σ. και συγκεκριμένα:

«2. Συστήνεται Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία με την επωνυμία «Μάτι ξανά», σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Σκοπός της εταιρείας είναι η προώθηση δράσεων για την αποκατάσταση και ανάπλαση των πληγισών περιοχών και τη βελτίωση της ζωής των κατοίκων τους. Για την επίτευξη του σκοπού της η εταιρεία, ενδεικτικά, υποβάλλει προτάσεις και εισηγήσεις προς τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες για τη λήψη μέτρων αντιμετώπισης κινδύνων και τη διενέργεια δράσεων αποκατάστασης και ανάπλασης των πληγισών περιοχών, οι οποίες τίθενται υπόψη των αρμόδιων δημοσίων φορέων για άμεση υλοποίηση, και ενημερώνει τους πολίτες και τους αρμόδιους φορείς σχετικά με υφιστάμενα προβλήματα των πληγισών περιοχών και των κατοίκων τους. Στο Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας μετέχουν εκπρόσωποι των κατοίκων των πληγισών περιοχών, υπηρεσιακά στελέχη του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και των Υπουργείων Υποδομών και Μεταφορών, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, καθώς και εκπρόσωποι του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, των Δήμων Μαραθώνος και Ραφήνας - Πικερμίου και της Περιφέρειας Αττικής. Με απόφαση του Πρωθυπουργού ρυθμίζεται κάθε περαιτέρω ζήτημα σχετικά με τη λειτουργία, τους σκοπούς, τους πόρους και την οικονομική διαχείριση της εταιρείας και καθορίζεται η συγκρότησή της».

Το Δ.Σ της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας συγκροτήθηκε με την ΥΑ ΑΡ. 69600/07.10.2019 του Υπουργού Εσωτερικών (ΦΕΚ 824Υ.Ο.Δ.Δ/ 2019) με σκοπό την επίτευξη των διαδικασιών για την αποκατάσταση περιοχών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές της 23ης Ιουλίου 2018, μεταξύ των οποίων εντάσσεται και η διαδικασία επίσπευσης, παρακολούθησης και καταγραφής των διαδικασιών ολοκλήρωσης και εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδιασμού, συνεπικουρώντας το Φορέας Υλοποίησης του Σχεδιασμού, ο οποίος σύμφωνα με τις διατάξεις του παραπάνω ν. 4626/2019 (ΦΕΚ Α'

Όριο - Σύμβουλοι Μηχανικοί Α.Ε. / Γεωλογική Καταλληλότητα: Δ. Αργυρίου / Κατάρτιση Δασικού Χάρτη: Ν. Χλύκας & Συνεργάτες Α.Ε. / Τοπογραφική Αποτύπωση: Ερατοσθένης Μελετητική Α.Ε. / Νομική Υποστήριξη: Κ. Καρατσώλης – Ε. Τσιάντη και Συνεργάτες Δικηγορική Εταιρεία (DTK LAWFIRM).

141) νοείται πως είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Άμεση προτεραιότητα αμέσως μετά την έκδοση του ΠΔ έγκρισης του Ε.Π.Σ. αποτελεί η εκπόνηση και έγκριση της μελέτης του Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής.

Παρατηρούμε ότι τα παραπάνω μέτρα και ρυθμίσεις γίνονται στο θεσμικό και διοικητικό επίπεδο και προς την κατεύθυνση «συγκέντρωσης» των αποφάσεων για την έγκριση του σχεδιασμού σε κεντρικό επίπεδο. Η τάση αυτή που, αιτιολογείται ως αναγκαία για την επιτάχυνση των διαδικασιών έγκρισης του πολεοδομικού σχεδιασμού της περιοχής, δημιουργεί εύλογους προβληματισμούς, κυρίως ως προς τη δυνατότητα εξασφάλισης σε επαρκή βαθμό, της ευρείας συμμετοχής και συναίνεσης του ενδιαφερόμενου κοινού /τοπικής κοινωνίας αλλά και της τοπικής αυτοδιοίκησης και της διαφάνειας στη λήψη των αποφάσεων, καθώς οι τοπικές αρχές και η τοπική κοινωνία είναι οι δύο καθοριστικοί «πυλώνες» που πρέπει να «αποδεχτούν» τις προτάσεις του σχεδιασμού, ώστε στη συνέχεια να θελήσουν και να τον εφαρμόσουν με την «ανα-παραγωγή» του δομημένου περιβάλλοντος της καταστραφείσας περιοχής σύμφωνα με αυτόν και όχι αυθαίρετα.

Σχετική «συναίνεση» απαιτείται και σε οριζόντιο, τομεακό επίπεδο. Οι δράσεις που θα κριθούν απαραίτητες και θα προωθηθούν για την μείωση της διακινδύνευσης και πρόληψης πιθανών μελλοντικών καταστροφών αναμένεται να εμπλέκουν ένα ευρύ σύνολο φορέων και πολιτικών που συνδέονται με την ανάπτυξη και προστασία των εκτεθειμένων σε κίνδυνο στοιχείων. Ήδη σχετική πληροφορία είναι διαθέσιμη από το αρχικό στάδιο συμμετοχής των φορέων στο σχεδιασμό. Προτάσεις τους (π.χ. σχετικές με την πυρόσβεση) δεν ήταν δυνατό να ενσωματωθούν αποτελεσματικά σε ένα χωρικό σχέδιο όπως το ΕΠΣ. Το φάσμα πολιτικών που θα χρειαστεί να εφαρμοστούν ξεπερνά το πεδίο εφαρμογής της χωρικής πολιτικής όπως προσδιορίζεται από τις αρμοδιότητες του ΥΠΕΝ και των εποπτευόμενων φορέων στο περιεχόμενο των εργαλείων χωρικού σχεδιασμού.

Ο περιορισμός αυτός μπορεί να ξεπεραστεί μέσα από ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για την εφαρμογή του σχεδιασμού το οποίο θα περιλαμβάνει εκείνα τα απαραίτητα μέτρα και ενέργειες για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί, ενώ ταυτόχρονα θα προβλέπει διαδικασίες συνεργασίας με επιμέρους αρμόδιους φορείς. Καθώς είναι φανερό ότι η κεντρική διοίκηση έχει αναλάβει το ρόλο του υποκειμένου στο σχεδιασμό, κρίνεται σκόπιμο τα σχετικά εργαλεία να καλύψουν την ανάγκη οριζόντιων και κάθετων συνεργειών που, όπως προκύπτει από την παρούσα έρευνα, είναι απαραίτητες για την επίτευξη χωρικής ανθεκτικότητας στην περιοχή.

B. ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

B1. Η έννοια της συμμετοχικότητας στη διαδικασία του χωρικού σχεδιασμού μετά από φυσική καταστροφή. Η Ευρωπαϊκή εμπειρία

B1.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η εκπόνηση του πρώτου σταδίου της τακτικής πολεοδομικής νομοθεσίας (Τ.Π.Σ.) ή της εξαιρετικής πολεοδομικής νομοθεσίας (Ε.Π.Σ.) δεν έχει μία τυπική μορφή ούτε κάτι τέτοιο συνάγεται από το νοηματικό πεδίο των πολεοδομικών ρυθμίσεων της συνολικής νομοθεσίας, ούτε τέλος προκύπτει ότι οφείλει η προδικασία να λαμβάνει χώρα με συγκεκριμένο τρόπο.²⁹ Έτσι, η εκπόνηση του πρώτου επιπέδου του πολεοδομικού σχεδιασμού διέπεται από το άτυπο, δηλαδή από την έλλειψη νομικά ρυθμισμένων και θεσμοποιημένων διαδικασιών. Τούτο διότι η κατάρτιση κάθε σχεδιασμού αποτελεί εξατομικευμένη περίπτωση στο βαθμό που κάθε χωρική ενότητα που θα ρυθμιστεί χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που οφείλουν να ληφθούν υπόψη. Δηλαδή, κατά τα στάδια της εκπόνησης, οι φορείς (Διοίκηση και κοινό) που συμμετέχουν σε αυτήν μεταβάλλονται ανάλογα με την εκάστοτε πολιτική στοχοθεσία τους και με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υπό ρύθμιση χωρικής ύλης.

Μάλιστα, κατά την τακτική πολεοδομική νομοθεσία το μόνο καθοριστικό κριτήριο είναι να έχει τηρηθεί η προδικασία με τη συμμετοχή των φορέων και των πολιτών, «με κάθε πρόσφορο τρόπο». Ειδικότερα, σύμφωνα με την περ. ε της παρ. 1 του άρθρου 5 του Π.Δ. 90/2018 πρέπει, με μέριμνα του οικείου Δήμου ή του φορέα που κινεί τη διαδικασία εκπόνησης Τ.Π.Σ., να επιδιώκεται η συμμετοχή των φορέων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή καθώς και όλων των πολιτών με κάθε πρόσφορο τρόπο, όπως λ.χ. με τη διοργάνωση ανοικτών συγκεντρώσεων, την ενημέρωση μέσω εντύπων και ηλεκτρονικών μέσων κ.λπ. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, οι ρυθμίσεις δεν προβλέπουν μια συγκεκριμένη διαδικασία διαβούλευσης, αλλά παραθέτουν ενδεικτικά τα μέσα που θα κινητοποιήσουν τους πολίτες να συμμετέχουν³⁰. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειωθεί, ότι η διαβούλευση αφορά το σχεδιασμό αποκλειστικά και μόνο της τακτικής πολεοδομικής νομοθεσίας, ενώ στη νομοθεσία της εξαιρετικής διαδικασίας σχεδιασμού (Ε.Π.Σ.) ελλείπει οποιαδήποτε πρόβλεψη σχετική με τη διαβούλευση κατά την

29. ΣτΕ 270/2019 σκ. 8, ΣτΕ 4530/2013 σκέψεις 17 και 18, με τις οποίες κρίθηκε μεν ότι η ενημέρωση των πολιτών κατά τη διαδικασία σύνταξης Γ.Π.Σ. δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ουσιώδης τύπος, υπό την έννοια ότι τυχόν παράλειψή του άγει σε ακυρότητα της όλης διαδικασίας εκπόνησης του Γ.Π.Σ.· εντούτοις ανεξαρτήτως της ακυρότητας ή μη το δικαστήριο εξέτασε αν πραγματικά διασφαλίστηκε στην κάθε περίπτωση η συμμετοχή των πολιτών. Βλ. επίσης και ΣτΕ 1720/2009 σκ. 9, με την οποία κρίθηκε ότι δεν υπάρχει τυπική πλημμέλεια, αρκεί να προκύπτει ότι η συμμετοχή των ενδιαφερομένων έλαβε χώρα με οποιαδήποτε μορφή. Με τη ΣτΕ 2878/2012 σκ. 13 κρίθηκε ότι η διατύπωση των απόψεων των ενδιαφερομένων ιδιωτών είναι απαραίτητο στοιχείο της διαδικασίας.

30. Στο πεδίο του Γ.Π.Σ., κρίθηκε ότι δεν συνιστά τυπική πλημμέλεια η μη μνεία στις οικείες γνωμοδοτήσεις της συμμετοχής των ενδιαφερομένων, εφόσον η καθ' οποιονδήποτε τρόπο συμμετοχή των ενδιαφερομένων πολιτών και φορέων προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου (ΣτΕ 1720/2009). Η μεταγενέστερη νομολογία (ΣτΕ 4526-4530/2013) επεσήμανε ότι η ενημέρωση των πολιτών κατά τη διαδικασία σύνταξης Γ.Π.Σ. δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ουσιώδης τύπος, υπό την έννοια ότι τυχόν παράλειψή του άγει σε ακυρότητα της όλης διαδικασίας εκπόνησης του Γ.Π.Σ. Το Δικαστήριο επανέλαβε την άποψή του αυτή και στην πρόσφατη νομολογία ΣτΕ 269-270/2019, διαπιστώνοντας όμως ταυτόχρονα ότι από τα στοιχεία του φακέλου προέκυπτε ότι είχε λάβει χώρα εγκαίρως ενημέρωση όλων των φορέων.

εκπόνηση ειδικού αυτού σχεδίου. Στην πραγματικότητα προβλέψεις για το προκαταρκτικό αυτό στάδιο του σχεδιασμού απαντώνται στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη για το περιβάλλον, δηλαδή στη Σύμβαση του Άαρχους και στην περιβαλλοντική αδειοδότηση για έργα, σχέδια και προγράμματα, όπως αντίστοιχα αυτή έχει ενσωματωθεί στην χώρα μας .

Η Σύμβαση για την Πρόσβαση στην Πληροφορία, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη σε Περιβαλλοντικά Θέματα της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη των Ηνωμένων Εθνών που υπογράφηκε στις 25 Ιουνίου 1998 στο Άαρχους της Δανίας (Σύμβαση του Άαρχους), αποτελεί το κατεξοχήν κείμενο διεθνούς δικαίου που κατοχυρώνει διαδικαστικά περιβαλλοντικά δικαιώματα. Οι τρεις πυλώνες της Σύμβασης επιβάλλουν στα κράτη να θεσπίζουν διαδικασίες που επιτρέπουν και ενθαρρύνουν την πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία (1ος πυλώνας), την συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων (2ος πυλώνας) και την πρόσβαση των πολιτών στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (3ος πυλώνας). Η Σύμβαση του Άαρχους έθεσε τις ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις, που οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους τα κράτη μέλη κατά τη θέσπιση διαδικασιών συμμετοχής του κοινού στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων. Αρχικά η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων πρέπει να είναι έγκαιρη (άρθρο 6 παρ. 4, άρθρο 9) και η ενημέρωσή του κατάλληλη και πλήρης (άρθρο 6 παρ. 2, 6). Επιπλέον, δεν ορίζονται συγκεκριμένες προθεσμίες για την ολοκλήρωση των διάφορων σταδίων της δημόσιας διαβούλευσης, αλλά αυτές πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι λογικές (άρθρο 6 παρ. 3, 9 παρ. α), ενώ επιπλέον τα μέσα για την υποβολή των απόψεων του κοινού θα πρέπει να είναι κατάλληλα (άρθρο 6 παρ. 7, 9 παρ. γ). Τέλος, σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα της διαδικασίας διαβούλευσης με το κοινό θα πρέπει να συνυπολογίζεται κατά τη λήψη της απόφασης (άρθρο 6 παρ. 8, 9) και το κοινό να ενημερώνεται για την τελική απόφαση, που οπωσδήποτε οφείλει να συνοδεύεται από επαρκή αιτιολογία (άρθρο 6 παρ. 9).

Για τον πρώτο πυλώνα της Σύμβασης υιοθετήθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο η Οδηγία 2003/4/ΕΚ³¹ η οποία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθ. ΗΠ 11765/653/2006 με θέμα την πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον.³² Για τον δεύτερο πυλώνα της Σύμβασης έχουν υιοθετηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο η Οδηγία ΣΠΕ (Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση)³³ και η Οδηγία ΕΠΕ (Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων).³⁴ Η Σύμβαση ως προς τον δεύτερο πυλώνα της περιβαλλοντικής διαβούλευσης

31. Οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2003, για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

32 ΦΕΚ τ. Β', αρ.φ. 327/17.03.2006.

33. Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που Ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την υπ' αριθ. 107017/2006 Κοινή Απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Οικονομίας και Εσωτερικών, ΦΕΚ τ. Β', αρ. φ. 1225/5.9.2006.

34. Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον που ενσωματώθηκε με το Ν. 4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος», ΦΕΚ τ. Α', αρ.φ. 209/21.9.2011 και Κοινή Υπουργική

καταλείπει ευρεία διακριτική ευχέρεια στα κράτη μέλη, τα οποία καλούνται να ορίσουν τους όρους και τις προϋποθέσεις της περιβαλλοντικής διαβούλευσης σε εθνικό επίπεδο, πάντα σε συμμόρφωση με το πνεύμα και τον σκοπό της Σύμβασης. Οι δυο Οδηγίες προβλέπουν κυρίως την υποχρέωση εκπόνησης μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν από οποιαδήποτε διοικητική απόφαση που επιτρέπει την υλοποίηση ενός έργου, σχεδίου ή προγράμματος που ενδεχομένως να έχει σημαντικές περιβαλλοντικές συνέπειες³⁵. Παράλληλα, επιβάλλουν τη διεξαγωγή διαβούλευσης με το κοινό κατά την εκπόνηση αυτών των μελετών, πραγματοποιώντας έτσι την επιταγή της Σύμβασης του Άαρχους για την καθιέρωση συμμετοχικών διαδικασιών σε περιβαλλοντικά θέματα καθώς και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για σχέδια ή προγράμματα στρατηγικής σημασίας η εφαρμογή των οποίων επιφέρει περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

B1.2. Ο ειδικός αποκαταστατικός σχεδιασμός μετά από φυσικές καταστροφές

Είναι κοινός τόπος ότι η εκπόνηση του πρώτου σταδίου τακτικού πολεοδομικού σχεδιασμού (Τ.Π.Σ) είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα σε βαθμό που ενίοτε καθιστά εκ των υστέρων παρωχημένες τις εκάστοτε επιλογές όλων αυτών που συμμετέχουν στη διαδικασία εκπόνησης και τελικά ακυρώνει σε σημαντικό βαθμό τις προβλέψεις του. Αν μάλιστα συνυπολογίσει κανείς τη σημαντική χρονική επιβράδυνση της εκπόνησης και έγκρισης των πολεοδομικών σχεδίων του δεύτερου επιπέδου (Πολεοδομική Μελέτη και Πράξη Εφαρμογής ή Ρυμοτομικό Σχέδιο Εφαρμογής) τότε δικαιολογημένα εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς ότι ο πολεοδομικός σχεδιασμός είναι σε δυσαρμονία με το σύγχρονο κοινωνικό και οικονομικό γίνεσθαι. Έτσι, το Ε.Π.Σ προβάλλει ως μοναδικό εύλεκτο και ταχύτατο πολεοδομικό εργαλείο για την αποκατάσταση και την πρόληψη του χώρου που έχει πληγεί από φυσική καταστροφή.

Η τελική επιδίωξη των προσπαθειών αυτών με το Ε.Π.Σ. για την αποκατάσταση του δομημένου χώρου και την προστασία του περιβάλλοντος συνίσταται στην ενιαία διαχείριση των ετερόκλητων χωρικών, ιδιοκτησιακών και διαχειριστικών καθεστώτων, που μέχρι τη χρονική στιγμή του καταστροφικού γεγονότος ακύρωναν την ομαλή λειτουργία και περιβαλλοντική προστασία μιας περιοχής μελέτης.

Η συγκεκριμένη έρευνα επικεντρώνεται στην ιδιαίτερη αποκαταστατική και περιβαλλοντική προστασία που αποτυπώνεται στην τελευταία πρόταση της παρ. 1 του άρθρου 8 του ν. 4447/2016, με την οποία επιδιώκεται η διαμόρφωση περιοχών, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική υποδιαίρεσή τους, με αποκλειστικό στόχο την ενίσχυση της περιβαλλοντικής προστασίας, που τελικά θα προσδώσει όχι μόνο μια σημαντική ώθηση αλλά και μια ποιοτική αναβάθμιση στην καθημερινότητα των περιοχών που χρήζουν άμεσης ανασυγκρότησης από φυσικές καταστροφές.

Απόφαση 1649/45/2014 «Εξειδίκευση των διαδικασιών γνωμοδοτήσεων και τρόπου ενημέρωσης του κοινού και συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη δημόσια διαβούλευση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων της Κατηγορίας Α' της απόφασης», ΦΕΚ τ. Β', αρ.φ. 45/15.1.2014.

35. ΣτΕ 37/1993, 2537/1996 και Απόφαση ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 25ης Ιουνίου 2020, C-24/19 - Α κ.λπ. και à Nevele) σκ. 41-42 και Απόφαση του ΔΕΕ (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 12ης Νοεμβρίου 2019, C-261/18 - Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (Αιολικό πάρκο Derrybrien), σκ. 38-39 και 90.

Στην πραγματικότητα, όπως επισημάνθηκε στη θεωρία, οι φυσικές καταστροφές αναδεικνύουν τα προβλήματα που προϋπήρχαν. Με δυο λόγια, αυτές λειτουργούν ως «μεγεθυντικοί φακοί» για προϋφιστάμενες ελλείψεις και αδυναμίες στον οικιστικό ιστό και στον περιβάλλοντα χώρο.³⁶

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτού του ειδικού αποκαταστατικού σχεδιασμού συνοψίζονται :α) στο να είναι στοχευμένος β) να εκπονείται άμεσα και γ) να επιδιώκει τον πλέον ορθολογικό συντονισμό των διοικητικών φορέων και τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερομένων και του κοινού, παράγοντες που θα διασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή του.

Στοχευμένος, σημαίνει ότι θα επικεντρώνεται στην αξιολόγηση και την ιεράρχηση των κινδύνων και στον καθορισμό των προτεραιοτήτων παρέμβασης σε κάθε περιοχή που υπέστη την φυσική καταστροφή και στον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο επιρροής αυτής για την αποκατάσταση και την πρόληψη έναντι μελλοντικών διακινδυνεύσεων. Η παραπάνω στόχευση επιβάλλεται με μεγαλύτερη ένταση σε σχέση με τις προτεραιότητες κάθε άλλου σχεδιασμού που επιδιώκει να διαμορφώσει μια συγκεκριμένη χωρική ενότητα σε ομαλές κοινωνικοπολιτικές και πολεοδομικές συνθήκες και όχι εξαιρετικές, όπως αυτές που επικρατούν μετά από τις φυσικές καταστροφές.

Επομένως, το Ε.Π.Σ αποτελεί το πλέον κατάλληλο εργαλείο για την άμεση, ταχύτατη και αποτελεσματική επέμβαση για την αποκατάσταση των συνεπειών από τις φυσικές καταστροφές όχι μόνο στις περιοχές που επλήγησαν αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της επέμβασης, με συνέπεια αναπόφευκτα τη διεμβόλιση υφιστάμενου σχεδιασμού του ιδίου Δήμου ή και τμήματος ή τμημάτων γειτνιάζοντος δήμου. Εξάλλου η άμεση παρέμβαση μετά το ξαφνικό και αιφνίδιο γεγονός της φυσικής καταστροφής επιβάλλεται για να επανέλθει η ισορροπία της «διαταραχής» ανάμεσα στις ανάγκες του πληθυσμού και στα προσφερόμενα αγαθά και υπηρεσίες.³⁷

Υπό αυτήν την εκδοχή ο αποκαταστατικός αυτός ειδικός σχεδιασμός συνιστά το κατάλληλο εκείνο πολεοδομικό εργαλείο που επιδιώκει : α) την ταχύτατη διαχείριση των κρίσεων από φυσικές καταστροφές, έτσι ώστε η περιοχή να αποκατασταθεί, να ανοικοδομηθεί και αναπτυχθεί βιώσιμα, β) την πρόληψη, έτσι ώστε να μειωθούν οι δυσμενείς μελλοντικές επιπτώσεις από τις ενδεχόμενες νέες φυσικές καταστροφές, την αποφυγή επανάληψης λαθών και την εξασφάλιση ενός οικιστικού ιστού και περιβάλλοντος χώρου που θα έχει τη δυνατότητα να προσαρμόζεται στις εκάστοτε νέες μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Στο επίκεντρο αυτού του ειδικού σχεδιασμού βρίσκεται η **αντιμετώπιση της χρονοβόρας διαδικασίας εκπόνησης** που διαπιστώνεται απαρέγκλιτα κατά το πρώτο στάδιο του πολεοδομικού σχεδιασμού και που καθιστά παρωχημένες τις ρυθμίσεις του. Η καθυστέρηση αφορά κυρίως τις γνωμοδοτήσεις των δημοσίων υπηρεσιών ή οργανισμών

36. Μ. Δανδουλάκη «Αξιοποίηση των χωρικών πολιτικών και του σχεδιασμού του χώρου για την πρόληψη και τον μετριασμό των φυσικών καταστροφών στην Ελλάδα. Προκλήσεις και ευκαιρίες», σε Κ. Σερράος, Δ. Μέλισσας «Φυσικές καταστροφές και χωρικές πολιτικές», 2019, σ. 115.

37. Γ. Θεοδωρά, Φυσικές καταστροφές- Η ανάγκη για ένα σχέδιο ετοιμότητας και διαχείρισης και η σημασία της εθελοντικής δράσης, σε: Κ. Σερράο, Δ. Μέλισσα, Οι φυσικές καταστροφές και χωρικές πολιτικές, 2019, σ. 63-85(66).

κοινής ωφέλειας³⁸ και σε κάθε περίπτωση όλων των φορέων³⁹ που προβλέπει η νομοθεσία ότι συμμετέχουν κατά τη διαδικασία εκπόνησης του πρώτου σταδίου. Πρωτεύοντα ρόλο έχει σε αυτές τις εξαιρετικές συνθήκες η **έγκαιρη ενημέρωση** τόσο των επιφορτισμένων για τη διαδικασία ανάθεσης της σύνταξης του ειδικού πολεοδομικού σχεδιασμού οργάνων, του ενδιαφερόμενου κοινού όσο και των οργάνων που είναι αρμόδια για την έγκρισή του. Το στάδιο αυτό είναι πρωταρχικής σημασίας διότι εκτίθεται όλος ο πλούτος των ιδεών, των σκέψεων και των προτάσεων των συμμετεχόντων για την υφισταμένη πραγματική κατάσταση και τις πραγματικές ανάγκες των περιοχών που καλύπτει ο σχεδιασμός αυτός.⁴⁰ **Οι καθυστερήσεις** που συχνά παρατηρούνται σήμερα στη γνωμοδοτική διαδικασία οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στη συχνή έλλειψη συναίνεσης και συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων διοικητικών φορέων και στη μη πρόβλεψη διαδικασιών δημοσιότητας και διαβούλευσης για το κοινό που οδηγεί στην αμφισβήτηση του σχεδιασμού με αποτέλεσμα είτε τη δημόσια αυθαιρεσία είτε την προφυγή στη δικαιοσύνη.⁴¹

Β1.3. Η τυποποίηση της διαβούλευσης καθοριστικό μέσο για την αποτελεσματική υλοποίηση του αποκαταστατικού σχεδιασμού

Όλες οι διαδικασίες αποφάσεων στα πλαίσια της τυποποιημένης διαδικασίας του αποκαταστατικού σχεδιασμού οφείλουν να διατρέχονται από ένα στόχο: να συμμετέχουν **όλοι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι που θα διασφαλίζουν την αποτελεσματική υλοποίηση του ουσιαστικού περιεχομένου του σχεδιασμού.**

Χωρίς αποκλεισμούς πρόσβαση στο ουσιαστικό περιεχόμενο του υπό εκπόνηση ειδικού σχεδιασμού σε όλους τους άμεσα ενδιαφερόμενους σημαίνει ίσες ευκαιρίες σε όλους που εγγυάται μόνο η τυποποίηση της συμμετοχικής διαδικασίας/διαβούλευσης. Υπ' αυτήν την εκδοχή η τυποποίηση σηματοδοτεί τον εξορθολογισμό της συμμετοχής όλων των άμεσα ενδιαφερομένων, δηλαδή του διαλόγου, της δημοσιοποίησης των εναλλακτικών προτάσεων και της διαφάνειας γενικότερα⁴² σε στάδιο πρωθύστερο της διαβούλευσης που διεξάγεται στο πλαίσιο της Σ.Π.Ε. Πρόκειται για ένα στάδιο ανταλλαγής ιδεών, απόψεων και προτάσεων που θα λαμβάνει χώρα αμέσως μετά την

38. ΣτΕ 3843/2006 σκ. 5.

39. ΣτΕ 4526/2013 σκ. 17 και ίδιες επίσης 4528, 4529, 4530/2013.

40. Πάντως, είναι γεγονός αναμφισβήτητο, ότι αν και ο ν. 4447/2016 δεν προέβλεψε τέτοιες αυτοτελείς διαδικασίες εκπόνησης, η υποχρέωση στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης του σχεδίου, με τυποποιημένες διαδικασίες διαβούλευσης, συμβάλλει στην επιτάχυνση της εκπόνησης και έγκρισης του πολεοδομικού σχεδιασμού, με όρους πληρότητας και διαφάνειας. Στόχος είναι η αποκατάσταση και η πρόληψη από μια νέα καταστροφική μεταβολή των συνθηκών, έτσι ώστε οι ρυθμίσεις που θα θεσπιστούν να διατηρούν την αντοχή τους. ΣτΕ 1815-6/2018, 1349/2016, 2481/2014, 1423/2013, 3843/2006 σκ. 5.

41. Γ. Θεοδωρά, «Φυσικές καταστροφές – Η ανάγκη για ένα σχέδιο ετοιμότητας και διαχείρισης και η σημασία της εθελοντικής δράσης», σε «Φυσικές Καταστροφές και Χωρικές Πολιτικές», ...ό.π., σ.71, Μ. Δανδουλάκη «Αξιοποίηση των χωρικών πολιτικών και του σχεδιασμού του χώρου για την πρόληψη και τον μετριασμό των φυσικών καταστροφών στην Ελλάδα. Προκλήσεις και ευκαιρίες», σε Κ. Σερράος, Δ. Μέλισσας «Φυσικές καταστροφές και χωρικές πολιτικές», 2019, σ.107-143.

42. Κλ. Ρ. Dolde, Neue Formen der Bürgerbeteiligung? Planung und Zulassung von Projekten in der parlamentarischen Demokratie, NVwZ 2013, σ. 769-775 (770 επόμ.).

εκκίνηση του εξαιρετικού – ειδικού αποκαταστατικού σχεδιασμού και σε κάθε περίπτωση σε χρόνο διακριτό από τη διαβούλευση που διεξάγεται στα πλαίσια της Σ.Π.Ε.

Η τυποποίηση της διαδικασίας δημοσιότητας και της συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων πολιτών και διοικητικών φορέων στην εκπόνηση του Τ.Π.Σ. δεν σημαίνει και αξίωση για λεπτομερή καταγραφή όλων των επιτρεπόμενων κινήσεών τους. Αυτό θα αποτελούσε ανασχετικό παράγοντα για την ίδια την εκπόνηση του Τ.Π.Σ., δεδομένου ότι μια τέτοια απαίτηση δεν θα μπορούσε, προφανώς, να ενσωματώσει την ιδιαιτερότητα κάθε πόλης, δηλαδή τα ειδικότερα γεωφυσικά, πολιτιστικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της, αναιρώντας στην πράξη την πολιτική διάσταση του υπό κατάρτιση νομοθετήματος⁴³. Ως εκ τούτου, κατά την τυποποίηση της διαδικασίας, θα πρέπει να τεθούν εκείνοι οι κανόνες (ενδεικτικά, πολεοδομικές προδιαγραφές, κατευθυντήριες οδηγίες ή ερμηνευτικές εγκύκλιοι), με τους οποίους θα διασφαλίζεται η ευελιξία των κινήσεων, η αποτελεσματικότερη συνεργασία όλων των συμμετεχόντων, η εξισορρόπηση των αντιμαχόμενων συμφερόντων και θα επιτρέπεται η πρόσβαση σε όλα τα δεδομένα - στοιχεία, απόψεις, επιχειρήματα και εναλλακτικές προτάσεις. Τελικά, η μοναδικότητα της μορφής της πόλης σε συνδυασμό με την εξατομικευμένη έκταση και τις συνέπειες της εκάστοτε φυσικής καταστροφής και, αναπόφευκτα, η εξατομικευμένη δράση των παραγόντων που κινητοποιούνται κατά την εκπόνηση ενός ειδικού αποκαταστατικού σχεδιασμού συναρτάται με τις συγκεκριμένες μορφές που προσλαμβάνει κάθε φορά το πολιτικό γίνεσθαι, εφόσον και ο ίδιος ο κανονιστικός νομοθέτης καλείται εν κατακλείδι να ρυθμίσει μια συγκεκριμένη ιστορικά κατάσταση που προέκυψε μάλιστα από τις έκτακτες συνθήκες/⁴⁴

B1.4. Ακρογωνιαίος λίθος της τυποποίησης η διαφάνεια

Χάρη σ' αυτή τη **διαφάνεια**⁴⁵ καθίστανται περισσότερο **ορατές οι πιέσεις** των κατοίκων προς τη διοίκηση, καθώς και οι μεταξύ τους ανταγωνισμοί. Επίσης, αποσαφηνίζονται

43. Α. Αραβαντινός, «Η ευρωπαϊκή και η ελληνική πόλη στον 21ο αιώνα», Συγχρό 1 (2001) σ. 147-166 (165). Ο Α. Rossi, Η αρχιτεκτονική της πόλης, 1991, σ. 239, τονίζει χαρακτηριστικά «Ποιος σε τελική ανάλυση, επιλέγει την εικόνα της πόλης: Η ίδια η πόλη αλλά πάντα μέσα από τους πολιτικούς της θεσμούς. Μπορούμε να δηλώσουμε ότι αυτή η επιλογή είναι ουδέτερη: η Αθήνα, η Ρώμη, το Παρίσι, είναι η μορφή της πολιτικής τους, τα σημάδια μιας θέλησης».

44. Γ. Γιαννακούρου, Χωροταξικός σχεδιασμός και διοικητικός δικαστής: Από τον έλεγχο νομιμότητας στη διαμόρφωση της πολιτικής για το χώρο;, ΠεριΔικ 1994, σ. 23-40 (36), Ρ. Badura, Politik und Staatsleitung durch Gesetzgebung, σε: R. Pitschas - A. Uhle (επιμ.), Wege gelebter Verfassung in Recht..., ό.π., σ. 3-15 (3 επόμ.). Για την ελαστικότητα των κανόνων δικαίου, U. di Fabio, Die Struktur von Planungsnormen, σε: W. Ergbuth - J. Oebbecke - H.-W. Rengeling - M. Schulte (επιμ.), Planung. FS für W. Hoppe zum 70. Geburtstag, 2000, σ. 75-96 (75 επόμ.), H. Schulze-Fielitz, Der informale Verfassungsstaat, 1984, σ. 100 επόμ., Th. Würtenberger, Staatsrechtliche Probleme politischer Planung, 1979, σ. 185 επόμ.

45. «Wege zur besserer Gesetzgebung - sachverständiger Beratung, Begründung, Folgenabschätzung und Wirkungskontrolle», VVDStRL (2004) Band 1, 2004, σ. I 10 - I 150 (I 71 επόμ.). Για την κατοχύρωση της αρχής της διαφάνειας στην ελληνική νομοθεσία, βλ. Σπ. Βλαχόπουλος, Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα όρια μεταξύ... «Wege zur besserer Gesetzgebung - sachverständiger Beratung, Begründung, Folgenabschätzung und Wirkungskontrolle», VVDStRL (2004) Band 1, 2004, σ. I 10 - I 150 (I 71 επόμ.). Για την κατοχύρωση της αρχής της διαφάνειας στην ελληνική νομοθεσία, βλ. Σπ. Βλαχόπουλος, Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα όρια μεταξύ...

τα αίτια που οδηγούν στην υιοθέτηση συγκεκριμένων θέσεων από τους πολίτες, τις ομάδες συμφερόντων, τους διοικητικούς φορείς, συγκεκριμενοποιείται η ένταση της πίεσης που ασκούν τα εμπλεκόμενα μέρη σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και καθίσταται πιο προσιτή και κατανοητή η διαδικασία λήψης των αποφάσεων.⁴⁶ Η **διαφάνεια συμβάλλει, άλλωστε, και στην αυτοδέσμευση** των κατοίκων και όλων των διοικητικών φορέων ως προς τις προτάσεις που υποβάλλουν, καθώς επίσης επιτρέπει στο Υ.Π.ΕΝ. ή στο Δήμο που κινεί τη διαδικασία εκπόνησης του ειδικού στοχευμένου αποκαταστατικού σχεδιασμού, να προβεί σε μια συνολικότερη εκτίμηση του χρόνου παρέμβασης όλων των συμμετεχόντων, με συνέπεια την οικονομία, την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας.⁴⁷

Έτσι, η τυποποίηση της συμμετοχής εγγυάται την **ισοτιμία των διαφόρων παραγόντων** που λαμβάνουν μέρος στη διαδικασία και θέτει τέρμα στη διακριτική τους μεταχείριση, η οποία καθίσταται επιτρεπτή λόγω της μέχρι σήμερα εξατομικευμένης κάθε φορά διαδικασίας που κινείται στη σφαίρα του άτυπου.⁴⁸ Κυρίως, όμως, η τυποποίηση της διαδικασίας θα συμβάλει στη δημιουργία **αποκλιμάκωσης της κοινωνικής, οικονομικής και ψυχολογικής έντασης που επιφέρει αναπόφευκτα κάθε φυσική καταστροφή και κυρίως στη διαμόρφωση μιας σταθερότητας των διαδικασιών διαβούλευσης, έτσι ώστε κάθε απόκλιση από αυτές να απαιτεί δημόσια αποσαφήνιση και ιδιαίτερα εμπειριστατωμένη αιτιολόγηση**⁴⁹. Επίσης, θα συνεισφέρει στη διασφάλιση των δημοκρατικών εγγυήσεων, με τον έλεγχο και τη διαφάνεια των διαδικασιών, στη λειτουργία της διαδικασίας ως **αυτοελέγχου και ως μέτρου σύγκρισης** για όλους τους παράγοντες, στην ενίσχυση του διαλόγου και της επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων παραγόντων που συμμετέχουν στη διαδικασία και, τέλος, στη δημιουργία και τη διασφάλιση των προϋποθέσεων που είναι απαραίτητες για την επίτευξη ικανοποιητικότερων συμβιβασμών.

Περαιτέρω, **οι συμβιβασμοί** που συντελούνται στο οργανωμένο αυτό πλαίσιο, χωρίς να είναι νομικά δεσμευτικοί, δεν είναι ασήμαντοι, εφόσον ενσωματώνουν μια σειρά προσδοκιών και επαφών και αντικατοπτρίζουν χρόνο και χρήμα που επένδυσαν οι φορείς της διαδικασίας.⁵⁰ Ο συμβιβασμός αποτελεί βασική συνισταμένη της εκπόνησης του ειδικού αποκαταστατικού σχεδιασμού, αφού προσδιορίζει κάθε φάση της διαδικασίας και επηρεάζει τη λειτουργία και τις θέσεις των συμμετεχόντων. Έτσι, η

μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία, 2007, σ. 48 επόμ.

46. I. Wiese-von Ofen, «Anmerkungen zum Thema Partizipation in der Stadtplanung», σε: U. Battis - W. Söfker - B. Stüer (επιμ.), Nachhaltige Stadt- und Raumentwicklung. FS für Krautzberger zum 65. Geburtstag, 2008, σ. 377-383 (379).

47. U. Battis, «Verfahrenstransparenz durch Öffentlichkeitsbeteiligung», σε: U. Battis - W. Söfker - B. Stüer (επιμ.), Nachhaltige Stadt- und Raumentwicklung. FS für Krautzberger zum 65. Geburtstag, 2008, σ. 3-10 (4 επόμ.).

48. Κ. Σερράος, «Συσχετίσεις θεσμοθετημένων αστικών χρήσεων και η επιρροή τους στη μορφή της πόλης», σε: ΣΑΔΑΣ - Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων, 10ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο, Η Αρχιτεκτονική και η Ελληνική Πόλη στον 21ο Αιώνα (Hilton, 8/12, Ζάππειο Μέγαρο, 9-11.12.1999), Τ.Ε.Ε., 2002, σ. 501-512 (510).

49. S. Hölscheidt - St. Menzenbach, «Das Gesetz ist das Ziel: Zum Zusammenhang zwischen guten Verfahren und gutem Gesetz», DöV 2008, σ. 139-144 (141 επόμ.).

50. H. Schulze-Fielitz, «Wege, Umwege oder Holzwege zu besserer Gesetzgebung durch sachverständige Beratung, Begründung, Folgeabschätzung und Wirkungskontrolle?», JZ (2004) σ. 862-871 (862 επόμ.).

αποτελεσματικότητα του ειδικού αυτού σχεδιασμού εξαρτάται από το συμβιβασμό γύρω από το περιεχόμενό του, στο μέτρο που η κοινωνική αποδοχή της πολιτικής επιλογής εκείνου που κινεί τη διαδικασία εκπόνησης (Δήμος, ο φορέας ή το Υ.Π.ΕΝ.) είναι προϋπόθεση εφαρμοσιμότητας.⁵¹ Γι' αυτό, κάθε διαδικασία θέσπισης κανόνων δικαίου μέσω του πολεοδομικού σχεδιασμού, προϋποθέτει ένα ποσοστό συμβιβασμού. Αυτό το στοιχείο του συμβιβασμού καθορίζει τη διαμόρφωση του κανόνα από την πρώτη ήδη στιγμή της κατάρτισής του και οι παράγοντες που συμμετέχουν στην εκπόνηση του ειδικού αυτού σχεδιασμού λειτουργούν με επίγνωση των πραγματολογικών προϋποθέσεων της εφαρμογής του. Έτσι, στο μέτρο που αποσκοπείται η εφαρμοσιμότητα του υπό κατάρτιση σχεδιασμού, αυτή καθ' εαυτή η διαδικασία εκπόνησής του πρέπει να βασίζεται στην προϋπόθεση της προηγούμενης συμβιβαστικής επίλυσης των ενδεχόμενων αντιφάσεων μεταξύ του κανονιστικού περιεχομένου του νομοθετήματος και της κοινωνικής και πολεοδομικής ύλης που καλείται αυτός ο κανονιστικός σχεδιασμός να ρυθμίσει. Συνεπώς, η τυποποίηση της διαβούλευσης διασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή τόσο των διοικητικών φορέων όσο και των πολιτών που θα υποστούν τις συνέπειες της εφαρμογής του αλλά και θα κληθούν να το εφαρμόσουν, ενώ, τέλος, η ευρύτερη συμμετοχή όλων αυτών των παραγόντων σημαίνει πιο επιτυχείς συμβιβασμούς και, κατ' επέκταση, εγγυάται την ευρύτερη αποδοχή του ειδικού αποκαταστατικού σχεδιασμού και την απρόσκοπτη περαιτέρω εφαρμογή του.⁵²

B1.5. Τα ιδιαίτερα στοιχεία που συνθέτουν την εκπόνηση του ειδικού αποκαταστατικού σχεδιασμού

Η εκκίνηση του αποκαταστατικού σχεδιασμού θα ακολουθεί κατά βάση τη συστηματική που προδιαγράφει το άρθρο 8 του ν.4447/2016, δηλαδή γίνεται από το Υ.Π.ΕΝ., τον Δήμο ή την Περιφέρεια, που στην εδαφική τους περιφέρεια βρίσκεται η περιοχή επέμβασης, ή από τον φορέα προώθησης και υλοποίησης του σχεδίου, έργου ή προγράμματος.

51. T. Hall, Αστική γεωγραφία, 2005, σ. 237 επόμε., H. Lecheler, «Die Ausweitung der Öffentlichkeitsbeteiligung an umweltrelevanten Planungsvorhaben - Erkenntnishilfe für Planungsbehörden oder ihre demokratische Kontrolle?», σε: M.-E. Geis - D. Umbach (επιμ.), Planung-Steuerung-Kontrolle. FS für R. Bartlspurger zum 70. Geburtstag, 2006, σ. 353-362 (355 επόμε.), F. Ossenbühl, «Vertrag und Gesetz», σε: R. Pitschas - A. Uhle (επιμ.), Wege gelebter Verfassung in Recht und Politik. FS für R. Scholz zum 70. Geburtstag, 2007, σ. 519-537 (520 επόμε.), H.-J. Koppitz - G. Schwarting, Der Flächennutzungsplan in der kommunalen..., ό.π., σ. 210 επόμε.

52. E. Ανδρικοπούλου - Α. Γιαννακού - Γ. Καυκαλάς - Μ. Πιτσιαβά-Λατινοπούλου, Πόλη και πολεοδομικές πρακτικές, 2014, σ. 85, Γ. Σημαιοφορίδης, «Η ελληνική πόλη και οι νέες αστικές συνθήκες», σε: F. Infussi - Γ. Σημαιοφορίδης (επιμ.), Οι προκλήσεις της ελληνικής πόλης, Πρόγραμμα Ηρακλής, 1998, ό.π., σ. 140-154 (146 επόμε.). Σχετικά με τη δέσμη των άτυπων διοικητικών, πολιτικών και κοινωνικών διαδικασιών που έχουν ως στόχο ένα συγκεκριμένο κάθε φορά νομοθετικό διάβημα, βλ. Δ. Θ. Τσάτσος, Συνταγματικό Δίκαιο, τ. β', έκδ. β', 1993, σ. 222 επόμε., T. Krämer, «Realisierung städtebaulicher Planungen und Projekte durch Verträge», UPR (2003) σ. 104-106 (105), F. Weyreuter, «Das bebaurechtliche Gebot der Rücksichtnahme und seine Bedeutung für den Nachbarnschutz», BauR (1975) σ. 1-11 (5), Th. Würtenberger, «Die Akzeptanz von Verwaltungsentscheidungen als verfahrensrechtliches Prinzip in der Europäischen Union», σε: M.-E. Geis - D. Umbach (επιμ.), Planung-Steuerung..., ό.π., σ. 233-245 (233). Για τη διαπραγμάτευση ως βασική συνισταμένη της νομοθέτησης, H. Schulze-Fielitz, Theorie und Praxis parlamentarischer Gesetzgebung, 1988, σ. 339 επόμε., A. Schink, «Neuerungen zum Baurechtskompromiß», DVBl (1998) σ. 609-615 (609 επόμε.).

Ο χρόνος ολοκλήρωσης της εκπόνησης ενός Ε.Π.Σ. δεν μπορεί, κατά κανόνα, να υπερβαίνει τους 12 μήνες. Στην παραπάνω ετήσια προθεσμία συμπεριλαμβάνεται ο χρόνος εκπόνησης όλων των μελετών που συνοδεύουν το Ε.Π.Σ., δηλαδή η χωρική κύρια μελέτη, που μαζί της ανατίθεται και η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, καθώς επίσης και η οριοθέτηση των υδατορεμάτων, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του ν. 4258/2014 (ΦΕΚ 94 Α΄), όπως εκάστοτε ισχύει.

Εφόσον η πρωτοβουλία για την εκπόνηση ανήκει σε δημόσιο ή δημοτικό φορέα, **μπορεί να** επιβάλλεται αναστολή⁵³ χορήγησης αδειών δόμησης για ορισμένες χρήσεις, σε τμήμα ή σε όλη την περιοχή επέμβασης, μετά από αιτιολογημένη εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υ.Π.ΕΝ. και σχετική γνωμοδότηση του ΚΕΣΥΠΟΘΑ.

Η αναστολή των οικοδομικών εργασιών και η απαγόρευση χορήγησης οικοδομικών αδειών, καθώς και κατάτμησης των ιδιοκτησιών, προβλέπονται στην παράγραφο 5 του άρθρου 7 του ν. 4447/2016 και επιδιώκουν τη λήψη των προληπτικών μέτρων που θα αποτρέψουν τη δημιουργία πραγματικών καταστάσεων, έτσι ώστε να υλοποιηθεί απρόσκοπτα το περιεχόμενο που διαμορφώνεται σε όλη τη διάρκεια της εκπόνησης του Ε.Π.Σ.

Το μέτρο κατά την πάγια νομολογία είναι προσωρινό,⁵⁴ εύλογο, δεν επιβαρύνει υπέρμετρα την ιδιοκτησία,⁵⁵ συνάδει με το άρθρο 17 του Συντάγματος⁵⁶ και το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. που κυρώθηκε με το Ν.Δ. 53/1974 (Α΄ 256). Ως εκ τούτου επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος και υπόκειται η νομιμότητά του⁵⁷ και η διάρκειά του σε δικαστικό έλεγχο τόσο κατά το στάδιο της αρχικής επιλογής όσο και κατά την επαναυποβολή ή την ενδεχόμενη παράτασή της.⁵⁸ Αν έχει επιβληθεί το προληπτικό αυτό μέτρο σε περιοχές ειδικής προστασίας και η υπηρεσία δόμησης παραλαμβάνει φακέλους και εκδίδει οικοδομικές άδειες, αυτές νόμιμα ανακαλούνται και δεν παραβιάζεται η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, διότι το μέτρο επιβάλλεται για να διατηρηθεί η φυσιογνωμία της περιοχής, είναι δημοσίας τάξεως και επιτελεί σκοπό γενικότερου κοινωνικού συμφέροντος.⁵⁹ Επομένως η αναστολή οικοδομικών εργασιών και η έκδοση οικοδομικών αδειών και η απαγόρευση κατάτμησης των ιδιοκτησιών πέρα από το όριο του εμβαδού που αναφέρει η σχετική απόφαση συνιστά προληπτικό μέτρο, με περιορισμένη χρονική ισχύ που η παράλειψη επιβολής της θα έθετε σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητα του ειδικού αποκαταστατικού σχεδιασμού,⁶⁰ με τη δημιουργία πολεοδομικών και οικιστικών αυθαιρεσιών.

53. Για την αναστολή οικοδομικών αδειών κατά την εκπόνηση των Τ.Χ.Σ. και τη σχετική νομολογία, βλ. παραπάνω, σ. 215 επόμε.

54. ΣτΕ 3266/2014, 2888/2014 Επταμ., 4519/2009, 105/2001.

55. ΣτΕ 2888/2014, με την οποία κρίθηκε ότι η αναστολή έκδοσης αδειών για την ανέγερση «συγκροτημάτων κατοικιών» εντός των παραδοσιακών οικισμών του Πηλίου, δεν καθιστά τα οικόπεδα εντός των οικισμών αδόμετα, αλλά επιτρέπει τη λελογισμένη εκμετάλλευσή τους βάσει κανόνων και προτύπων που ίσχυαν ανέκαθεν στην προστατευόμενη περιοχή· βλ. και ΣτΕ 802-803/2016, 177/2012.

56. ΣτΕ 1121/2018, 802-803/2016, 4491/2013, 3632/2007, 2544-2545/2005.

57. ΣτΕ 2888/2014, 1500/2013, 2676/2010, 3632/2007, 3244/2005.

58. ΣτΕ 1138/2018, 802-803/2016, 3265/2014, 2135/2014, 2831/2013, 177/2012, 2676/2010, 3632/2007, 2544/2005.

59. ΣτΕ 2887/2014 σκ.15.

60. ΣτΕ 3265/2014, 2134-2135/2014, 2676/2010.

Β1.5.1. Φορείς

Πρωταρχικά θα πρέπει να συμμετέχουν στη διαβούλευση οι φορείς που έλαβαν μέρος στην αντιμετώπιση της καταστροφής. Εφόσον ο σχεδιασμός αφορά περιοχή ευάλωτη σε οποιοδήποτε είδους φυσική καταστροφή, οι αρχές που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση επειγουσών καταστάσεων μπορούν να αποτελέσουν εξαιρετικά χρήσιμη πηγή πληροφοριών. Ο συντονισμός των δυνάμεων διάσωσης και προστασίας με τον φορέα σχεδιασμού θα αποφέρει διττό όφελος. Πρώτον, ο φορέας σχεδιασμού θα έχει πληρέστερη εικόνα των ιδιαίτερων κινδύνων της περιοχής και του τρόπου που το κοινό αντιδρά στους κινδύνους αυτούς. Η γνώση των τοπικών συνθηκών, όπως η μορφή και η δομή του χώρου και το υφιστάμενο πλέγμα συνεργασιών στην περιοχή, καθώς και η διαρκής παρακολούθηση των τάσεων μετεξέλιξής τους αποτελεί αναγκαία και ικανή συνθήκη για τη βέλτιστη διαχείριση έκτακτων αναγκών⁶¹. Δεύτερον, ο σχεδιασμός θα μπορεί να προσαρμοστεί περισσότερο στις λειτουργικές και επιχειρησιακές δυνατότητες των σωμάτων διάσωσης και προστασίας των πολιτών με αποτέλεσμα η εκκένωση ή θωράκιση της περιοχής κατά την επόμενη καταστροφή να είναι ταχύτερη, αποτελεσματικότερη και λιγότερο δαπανηρή. Η μείωση του κινδύνου των καταστροφών είναι ένα οριζόντιο ζήτημα των στρατηγικών, των σχεδιασμών και των προγραμμάτων και δεν αποτελεί αποκλειστικό πεδίο ενός κλάδου ή επιστημονικής περιοχής.⁶² Εξάλλου, η στρατηγική διαχείρισης έκτακτων καταστάσεων και κατ' επέκταση το σχέδιο ετοιμότητας πρέπει να λειτουργούν ως οργανικό τμήμα του χωρικού σχεδιασμού.⁶³

Οι φορείς που λαμβάνουν μέρος στην αντιμετώπιση και στη διαχείριση μιας φυσικής καταστροφής είναι όσοι μνημονεύονται στο Ν. 4662/2020⁶⁴ με τον οποίο συστήθηκε ο **Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων (National Crisis and Hazard Management Mechanism (Nat-CHAMM))**. Ο Εθνικός Μηχανισμός καλύπτει ολόκληρο τον κύκλο διαχείρισης καταστροφών και συνιστά το σύνολο των συντρεχουσών επιχειρησιακών και διοικητικών δομών και λειτουργιών της Πολιτικής Προστασίας (άρθρο 1). Σύμφωνα με το άρθρο 3 του ίδιου ως άνω νόμου ο Εθνικός Μηχανισμός διαρθρώνεται και λειτουργεί επιχειρησιακά μέσω α. Του Εθνικού Συντονιστικού Κέντρου Διαχείρισης Κρίσεων (Ε.Σ.ΚΕ.ΔΙ.Κ.), β. Των Συντονιστικών Οργάνων Πολιτικής Προστασίας, γ. Των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Κέντρων Πολιτικής Προστασίας (ΠΕ.ΚΕ.Π.Π.) και δ. Των Πλαισίων Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών (Π.Δ.Ε.Α.).

Σε κάθε Περιφέρεια δημιουργείται Αυτοτελής Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας, υπαγόμενη απευθείας στον Περιφερειάρχη (άρθρο 20) **και σε κάθε Δήμο** δημιουργείται Αυτοτελές Τμήμα Πολιτικής Προστασίας υπαγόμενο απευθείας στο Δήμαρχο (άρθρο

61. Π. Θεοδωρά, «Φυσικές καταστροφές – Η ανάγκη για ένα σχέδιο ετοιμότητας και διαχείρισης και η σημασία της εθελοντικής δράσης», ...ό.π., σ. 70.

62. Μ. Δανδουλάκη, «Αξιοποίηση των χωρικών πολιτικών και του σχεδιασμού του χώρου για την πρόληψη και τον μετριασμό των φυσικών καταστροφών στην Ελλάδα : Προκλήσεις και ευκαιρίες», σε «Φυσικές Καταστροφές και Χωρικές Πολιτικές», Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2019, σ. 120.

63. Π. Θεοδωρά, «Φυσικές καταστροφές – Η ανάγκη για ένα σχέδιο ετοιμότητας και διαχείρισης και η σημασία της εθελοντικής δράσης», σε «Φυσικές Καταστροφές και Χωρικές Πολιτικές»,... ό.π., σ. 83.

64. Ν. 4662/2020 «Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ τ. Α' αρ.φ. 27/7.2.2020.

21). Επίσης, συστήνεται **Επιστημονικό Συμβούλιο Πολιτικής Προστασίας**, το οποίο υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας και αποτελεί μόνιμο συμβουλευτικό όργανο του Συντονιστικού Οργάνου Πολιτικής Προστασίας του Εθνικού Μηχανισμού σε όλες τις φάσεις του κύκλου καταστροφών καθώς και σε θέματα σύγχρονων τεχνολογιών για την υποστήριξη κρίσιμων επιχειρησιακών λειτουργιών του Εθνικού Μηχανισμού (άρθρο 41).

Για την εκπλήρωση των σκοπών του Εθνικού Μηχανισμού οι φορείς και οι οργανισμοί περιφερειακού και κεντρικού επιπέδου διοίκησης, τα Υπουργεία, οι Υπηρεσίες, οι Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού, οι Ένοπλες Δυνάμεις, το Πυροσβεστικό Σώμα, η Ελληνική Αστυνομία, το Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή, το Ε.Κ.Α.Β., οι εθελοντικές ομάδες και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις του Μητρώου Πολιτικής Προστασίας, οι πολίτες και κάθε άλλος δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας δύναται να συνεισφέρουν σε ανθρώπινο δυναμικό, υλικά και μέσα (άρθρο 7). Το σύστημα εθελοντισμού πολιτικής προστασίας αναβαθμίζεται κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 55 επ. του ίδιου νόμου ενώ στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας τηρείται Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.) (άρθρο 58). Έτσι αναδεικνύεται και η σημαντική συνεισφορά των εθελοντικών ειδικών ομάδων.⁶⁵

Κατά τα ανωτέρω, ενεργοποιείται για την αντιμετώπιση και τη διαχείριση κινδύνων μεγάλο εύρος φορέων Πολιτικής Προστασίας οι οποίοι είτε υπάγονται απευθείας στην Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης είτε υπάγονται στην εκάστοτε Περιφέρεια ή Δήμο. Ενεργοποιείται δηλαδή τόσο η κεντρική όσο και η αποκεντρωμένη διοίκηση και η τοπική αυτοδιοίκηση. Παράλληλα, ενεργοποιούνται επιχειρησιακά σώματα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης όπως το Πυροσβεστικό Σώμα και η Ελληνική Αστυνομία και επιχειρησιακά σώματα υπαγόμενα σε άλλα υπουργεία όπως οι Ένοπλες Δυνάμεις (Υπουργείο Εθνικής Άμυνας) και το ΕΚΑΒ (Υπουργείο Υγείας).

B1.5.2. Ενδιαφερόμενο κοινό

Η έννοια του ενδιαφερόμενου κοινού εξαρτάται από το εκάστοτε έργο και δεν μπορεί να προσδιοριστεί εκ των προτέρων.⁶⁶ Το κοινό θα απαρτίζεται από αυτούς που έχουν άμεσο ενδιαφέρον στην αποκατάσταση της περιοχής έτσι ώστε **α.** να διεκπεραιώνεται ταχύτατα η διαδικασία εκπόνησης, **β.** να υφίσταται ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κοινού και της διοίκησης που εκκινεί τη διαδικασία εκπόνησης, και **γ.** να αναδεικνύονται οι χωρικές ιδιαιτερότητες της περιοχής που έχει πληγεί από τη φυσική καταστροφή. Το άμεσα ενδιαφερόμενο κοινό απαρτίζεται από τους ιδιοκτήτες ακινήτων (κατοικιών, οικοπέδων, γηπέδων, αγροτεμαχίων) στην προς αποκατάσταση περιοχή

65. Π. Θεοδωρά, «Φυσικές καταστροφές – Η ανάγκη για ένα σχέδιο ετοιμότητας και διαχείρισης και η σημασία της εθελοντικής δράσης», σε «Φυσικές Καταστροφές και Χωρικές Πολιτικές», ...ό.π., σ.75-81.

66. Βλ. πορίσματα και συστάσεις της ACCC της 7ης Μαρτίου 2008, Λιθουανία (ACCC/C/2006/16. ECE/MP.PP/C.1/2008/5/Add.6 αριθ.67 και της 24ης Σεπτεμβρίου 2013, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένο Βασίλειο (ACCC/C/2012/68. ECE/MP.PP/C.1/2014/5, αριθ. 97), καθώς και συστάσεις του Μάαστριχτ (Sixth Meeting of the Parties to the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters, Budva, Μαυροβούνιο, 11 έως 13 Σεπτεμβρίου 2017, Decision VI/2 – Promoting effective public participation in decision-making, Nr 2, ECE/MP.PP/2017/2/Add.1).

και από όσους κατέχουν ακίνητα στην περιοχή. Ο κύκλος προσώπων θα καθορίζεται με το κριτήριο είτε της εμπράγματης είτε της ενοχικής σχέσης με το ακίνητο.

Εμπράγματα δικαιώματα επί οποιουδήποτε ακινήτου μπορεί να είναι η κυριότητα, οι δουλείες, το ενέχυρο και η υποθήκη.⁶⁷ Όλα αυτά τα δικαιώματα γεννούν εξουσίες πάνω στο ακίνητο. Η ύπαρξη τους αποδεικνύεται εύκολα και με ασφάλεια λόγω των διατυπώσεων δημοσιότητας που τηρούνται.⁶⁸ **Συνεπώς, η απόδειξη της ιδιότητας του δικαιούχου εμπράγματος δικαιώματος μπορεί να γίνεται εύκολα με την επίδειξη στις αρχές πιστοποιητικού του αρμόδιου κατά τόπον Κτηματολογίου ή σε περίπτωση που δεν έχει ολοκληρωθεί η ανάρτηση στο Κτηματολόγιο, του αρμόδιου Υποθηκοφυλακείου.**

Ως ενοχική σχέση νοείται κάθε νομική σχέση που συνδέει μεταξύ τους δύο φυσικά ή νομικά πρόσωπα.⁶⁹ **Οι συμβατικές ενοχικές σχέσεις που δύνανται να αφορούν ακίνητο είναι η μίσθωση⁷⁰ και το χρησιδάνειο.**⁷¹ Σαφώς και μια δωρεά ή μια σύμβαση πώλησης μπορούν να αφορούν ακίνητο. Ωστόσο, στις περιπτώσεις της πώλησης ή της δωρεάς αποκτάται, κατόπιν μεταγραφής, η κυριότητα του ακινήτου και για το λόγο αυτό ο δικαιούχος θα συγκαταλέγεται στην κατηγορία των εμπράγματων δικαιούχων.

Ενοχικές σχέσεις όπως η μίσθωση δεν δίνουν στον συμβαλλόμενο που δεν είναι κύριος το εύρος της εξουσίας που παρέχει το εμπράγματο δικαίωμα της κυριότητας ή της νομής, ωστόσο στην περίπτωση της σύμβασης μίσθωσης ο μισθωτής θεωρείται κάτοχος του ακινήτου. Η δε κατοχή αναγνωρίζεται από το νόμο και προστατεύεται με τις αγωγές της νομής. Η κατοχή του ακινήτου μπορεί νομικά να είναι δικαίωμα ασθενέστερο από τα εμπράγματα δικαιώματα αλλά οικονομικά και κοινωνικά συνδέει τον μισθωτή με το ακίνητο με τρόπο ενίοτε εξίσου ισχυρό όπως η κυριότητα. Ο μισθωτής μπορεί να χρησιμοποιεί το ακίνητο ως κύρια κατοικία ή ως έδρα της επιχειρηματικής του δραστηριότητας. Για το λόγο αυτό, θα συμπεριλαμβάνονται στην προτεινόμενη ειδική διαδικασία διαβούλευσης και όσοι συνδέονται με ενοχικούς δεσμούς με τους ιδιοκτήτες ακινήτων της περιοχής. Η απόδειξη της ιδιότητας του μισθωτή θα γίνεται με την επίδειξη στις αρχές της απόδειξης υποβολής δήλωσης μίσθωσης ακινήτου στον ηλεκτρονικό ιστότοπο της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων.⁷²

Στην περίπτωση παραχώρησης ακινήτου με σύμβαση χρησιδανείου, ο δικαιούχος μπορεί να αποδεικνύει την ιδιότητά του με την επίδειξη στις αρχές της σύμβασης χρησιδανείου, η οποία θα πρέπει να φέρει βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής έτσι ώστε να μην γεννάται αμφιβολία ως προς την ταυτότητα των συμβαλλόμενων και την γνησιότητα του εγγράφου.

Ιδιαίτερη περίπτωση ενοχικής σχέσης που αφορά ακίνητο είναι αυτή της **χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing)**. Στην περίπτωση της χρηματοδοτικής μίσθωσης ο εκμισθωτής υποχρεούται να παραχωρεί έναντι μισθώματος τη χρήση πράγματος, κινητού ή

67. Άρθρα 999 επ. Αστικού Κώδικα.

68. Τα εμπράγματα δικαιώματα μεταγράφονται, άρθρο 1192 Αστικού Κώδικα.

69. Άρθρα 361 επ. ΑΚ.

70. Άρθρο 574 επ. ΑΚ.

71. Άρθρα 810 επ. ΑΚ.

72. Βάσει της υπ' αριθ. ΠΟΛ 1162 από 3.8.2018 Απόφασης του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΦΕΚ τ. Β' αρ.φ. 3579/22.8.2018, ΑΔΑ 6ΚΛΗ46ΜΠ3Ζ-ΝΘ2).

ακινήτου, ή και των δύο μαζί, που προορίζεται **αποκλειστικά για επαγγελματική χρήση** του αντισυμβαλλομένου, παρέχοντας στον αντισυμβαλλόμενο του συγχρόνως το δικαίωμα είτε να αγοράσει το πράγμα είτε να ανανεώσει τη μίσθωση για ορισμένο χρόνο⁷³. Βάσει του άρθρου 2 παρ. Α του Ν. 1665/1986 εκμισθωτές σε χρηματοδοτικές μισθώσεις δύνανται να είναι μόνο πιστωτικά ιδρύματα, χρηματοδοτικά ιδρύματα και ανώνυμες εταιρείες που έχουν συσταθεί γι' αυτό το σκοπό. **Συνεπώς, με την επίδειξη της σχετικής χρηματοδοτικής σύμβασης μίσθωσης που έχει συναφθεί με έναν από τους παραπάνω εκμισθωτές, ο επαγγελματίας μισθωτής θα δύναται να αποδεικνύει τον ενοχικό του δικαίωμα.**

Οι παραπάνω που συνέχονται με εμπράγματο ή ενοχικό δικαίωμα με την περιοχή επέμβασης απαρτίζουν τους κατ' ελάχιστον συμμετέχοντες. Ευνόητο είναι ότι σε αυτή την διαβούλευση μπορούν να συμμετέχουν και οποιαδήποτε άλλη ομάδα συμφερότων ή πολίτης που θέλει να εκφράσει τις απόψεις του.

B1.5.3. Η ταχεία εκκίνηση της διαβούλευσης

Ο ειδικός αποκαταστατικός σχεδιασμός για να είναι αποτελεσματικός πρέπει να είναι επίκαιρος, όπως αναλύθηκε παραπάνω. Τούτο σημαίνει ότι επίκαιρη οφείλει να όχι μόνο η εκκίνηση αλλά και η διοργάνωση όλης της διαδικασίας διαβούλευσης με τους άμεσα συμμετέχοντες με πρωτοβουλία της Διοίκησης. Εξάλλου η επίκαιρη δράση της Διοίκησης υπηρετεί την ασφάλεια του Δικαίου, υπαγορεύεται από την αρχή του Κράτους Δικαίου και διασφαλίζεται από την αρχή της χρηστής Διοίκησης που επιτάσσει η Διοίκηση να δραστηριοποιείται μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα.⁷⁴ Όταν χρησιμοποιεί η Διοίκηση στοιχεία και δεδομένα που είναι επίκαιρα, καθιστά τη λειτουργία του σχεδιασμού επιτελική και κατευθυντήρια και με αυτό τον τρόπο κυρίως τηρεί την αρχή της νομιμότητας και επιβεβαιώνει τον σταθεροποιητικό και εγγυητικό της ρόλο.⁷⁵

Έτσι η διαβούλευση οφείλει να λαμβάνει χώρα άμεσα μετά την καταστροφή για να αξιοποιείται το φαινόμενο του «παράθυρου ευκαιρίας» (window of opportunity) κατά το οποίο το δημόσιο ενδιαφέρον κορυφώνεται μετά από ένα «συμβάν εστιασμού» (focusing event) όπως μια φυσική καταστροφή και στη συνέχεια απομειώνεται.⁷⁶ Η άμεση αυτή συμμετοχή σε όλους τους ενδιαφερόμενους παρέχει μια πραγματική ευκαιρία στο κοινό να παρέμβει και τελικά να επηρεάσει την τελική απόφαση της διοίκησης, όπως επιτάσσει και το άρθρο 6 παρ. 4, και 9 της Σύμβασης του Άρχους.

Αντίστοιχες σκέψεις έχουν αποτυπωθεί και από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει εκφράσει πάγια τη θέση ότι η συμμετοχή του κοινού θα πρέπει να

73. Άρθρο 1 του Ν.1665/1986 (ΦΕΚ τ. Α' αρ.φ. 194/4.12.1986)

74. Κ. Σαμαρτζής, «Το επίκαιρο της διοικητικής δράσης και η πάροδος του «ευλόγου χρόνου» ιδίως στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων», Διδικ 2018 (30) σ. 983-984 (983 επόμε.).

75. Φ. Κατσιγιάννης, «Η διάσταση του εύλογου χρόνου, κατά την ενάσκηση από τη Επιτροπή Κεφαλαιογοράς της ελεγκτικής και κυρωτικής αρμοδιότητας», σε: Ένωση Διοικητικών Δικαστών, Τιμητικός Τόμος για τα 50 χρόνια των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, 2015, σ. 385- 391 (387 επόμε.).

76. D. R Godschalk, R.J. Burby, S. Brody, "Public Participation in Natural Hazard Mitigation Policy Formation: Challenges for Comprehensive Planning", Journal of Environmental Planning and Management, 46 (5), 2003, σ. 740.

πραγματοποιείται σε όσο το δυνατόν νωρίτερο στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη όλες οι ενδεχόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις του έργου.⁷⁷

B1.5.4. Χρονική διάρκεια της διαβούλευσης

Μέχρι σήμερα, η θεωρία κι νομολογία δεν έχουν προσδιορίσει τα ελάχιστα χρονικά όρια της διαβούλευσης. Πάντως σύμφωνα με το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να παρέχεται στο κοινό **ο απαραίτητος χρόνος** έτσι ώστε να δύναται να λαμβάνει μέρος στη διαβούλευση.⁷⁸

Αντίστοιχα και στη Σύμβαση του Άαρχους δεν ορίζονται συγκεκριμένοι χρονικοί περιορισμοί για την ολοκλήρωση των σταδίων της δημόσιας διαβούλευσης, αλλά αυτοί σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 3, 9 παρ. α. της Σύμβασης του Άαρχους πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι λογικοί και **εύλογοι**.

Όπως η Σύμβαση Άαρχους, έτσι και η Οδηγία ΕΠΕ (Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων συγκεκριμένων έργων) ορίζει ότι στο ενδιαφερόμενο κοινό παρέχονται έγκαιρα και πραγματικά δυνατότητες να συμμετάσχει στη διαδικασία λήψης της διοικητικής απόφασης και ότι αυτό έχει το δικαίωμα να διατυπώνει παρατηρήσεις, σχόλια και τυχόν απόψεις στην αρμόδια αρχή πριν από τη λήψη της απόφασης έγκρισης του έργου. Περαιτέρω ορίζεται ότι τα κράτη μέλη καθορίζουν «**εύλογα χρονοδιαγράμματα**» προκειμένου να ενημερωθεί το κοινό, να προετοιμαστεί και να συμμετάσχει αποτελεσματικά στη λήψη έγκρισης απόφασης. Ο ελάχιστος χρόνος διαβούλευσης με το ενδιαφερόμενο κοινό για τη μελέτη ΕΠΕ είναι ελάχιστης διάρκειας 30 ημερών⁷⁹. Αντιθέτως, έχει κριθεί ως ανεπαρκής χρόνος αυτός των 10 εργάσιμων ημερών⁸⁰.

Επιπλέον, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, εάν τα μέλη του ενδιαφερόμενου κοινού όφειλαν να μεταβούν υποχρεωτικώς σε συγκεκριμένη ημερομηνία σε μακρινό τόπο για να συμμετάσχουν στη διαδικασία, τότε θίγεται η αρχή της αποτελεσματικής και έγκαιρης συμμετοχής τους στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων.⁸¹

Αξιοσημείωτο είναι ότι σύμφωνα με νομολογία της Επιτροπής Συμμόρφωσης της Σύμβασης του Άαρχους, ως επαρκής χρόνος για την διεξαγωγή της διαδικασίας διαβούλευσης κρίνεται αυτός των 90 ημερών, στις οποίες 45 μέρες απαιτούνται προκειμένου να μελετηθούν και να εξεταστούν οι σχετικές πληροφορίες και να γίνει η προετοιμασία και επιπρόσθετες 45 ημέρες προκειμένου να υποβληθούν τα σχόλια.⁸²

77. C-215/06, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, EU:C:2008:380, σκ. 58, C-196/16 και C-197/16, Comune di Corridonia and Others, EU:C:2017:589, σκ.33, C-117/17 Comune di Castelbellino, EU:C:2018:129, σκ. 25, C-535/18, IL and Others v Land NordrheinWestfalen, ECLI:EU:C:2020:391, σκ.78.

78. Βλ. C-280/18, Flausch και λουποί, ECLI:EU:C:2019:928, σκ. 26,31-32 42, 44,86 όπου κρίθηκε πως η διεξαγωγή της διαβούλευσης όχι στην νήσο Ίο, όπου εκτελείτο το επίμαχο έργο, αλλά στην έδρα της περιφερειακής διοικήσεως στη νήσο Σύρο, η οποία απέχει 55 ναυτικά μίλια από την Ίο και για τη μετάβαση στην οποία απαιτείται πολύωρο ταξίδι με δρομολόγιο ακτοπλοϊκής συγκοινωνίας, που δεν προσφέρεται σε καθημερινή βάση, δεν κατέλειπε στο κοινό επαρκή χρονικά περιθώρια συμμετοχής.

79. Άρθρο 6 παρ. 7 της Οδηγίας ΕΠΕ.

80. βλ. A. Andrusevych, T. Alge, C. Konrad (eds), Case Law of the Aarhus Convention Compliance Committee 2004-2011, 2nd edition, σ. 44-45.

81. C-280/18, Flausch και λουποί, ECLI:EU:C:2019:928, σκ. 26, 31-32 42, 44,86.

82. A. Andrusevych, T. Alge, C. Konrad (eds), Case Law of the Aarhus Convention Compliance Committee

Συνεπώς, προτείνουμε η συμμετοχική διαδικασία του ειδικού αυτού αποκαταστατικού σχεδιασμού να διαρκεί τριάντα (30) ημέρες λόγω των έκτακτων συνθηκών της φυσικής καταστροφής. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, θα δύναται να δοθεί παράταση δεκαπέντε (15) ημερών.

B1.5.5. Η αρχή της δημοσιότητας της διαβούλευσης

Η αρχή της συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων έχει αποφανθεί αντίστοιχα το ΔΕΕ ότι συνιστά **ειδικότερη έκφραση της αρχής της δημοσιότητας**, την οποία επιβάλλει η επιταγή της νομικής ασφάλειας που πρέπει να διέπει την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου.⁸³ Πρέπει να υπομνηστεί ότι κατά πάγια νομολογία οι διατάξεις μιας οδηγίας πρέπει να τίθενται σε εφαρμογή με αναμφισβήτητη δεσμευτική ισχύ, με την απαιτούμενη ιδιαιτερότητα, ακρίβεια, και σαφήνεια προκειμένου να πληρούνται η επιταγή της νομικής ασφάλειας.⁸⁴ **Η αρχή της νομικής ασφάλειας** επιβάλλει την κατάλληλη δημοσιότητα για τα θεσπιζόμενα κατ' εφαρμογή μιας ενωσιακής ρυθμίσεως εθνικά μέτρα, κατά τρόπο ώστε να καθίσταται δυνατό στα υποκείμενα δικαίου, τα οποία αφορούν τέτοια μέτρα, να μπορούν να γνωρίζουν την έκταση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους στον διεπόμενο από το κοινοτικό δίκαιο συγκεκριμένο τομέα.⁸⁵

Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση των Flausch και λοιποί⁸⁶ για την οποία το Συμβούλιο της Επικρατείας απεύθυνε στο ΔΕΕ προδικαστικό ερώτημα σχετικά με το εάν εθνικές διατάξεις που προβλέπουν η ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία της διαβούλευσης να πραγματοποιείται και να ελέγχεται κατά κύριο λόγο από την ευρύτερη διοικητική μονάδα της Περιφέρειας και όχι του οικείου Δήμου είναι συμβατές με τις ευρωπαϊκές οδηγίες για την συμμετοχή του κοινού στη λήψη περιβαλλοντικών πληροφοριών.⁸⁷ Το Δικαστήριο έκρινε πως η ενημέρωση του κοινού είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εκ μέρους του αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων του συμμετοχής. Όποιος δεν ενημερώνεται, δεν έχει λόγο να ζητήσει περισσότερες πληροφορίες για το έργο ούτε να συμμετάσχει στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων ή να ζητήσει εμπροθέσμως έννομη προστασία.⁸⁸ **Συνεπώς, δεν είναι δυνατόν να αρκεί οποιαδήποτε μορφή ανακοινώσεως εάν δεν διασφαλίζεται ότι το ενδιαφερόμενο κοινό έχει όντως**

2004-2011, 2nd edition, σ. 44-45.

83. C- 415/01, Επιτροπή κατά Βελγίου, σκ. 21).

84. Απόφαση 17ης Μαΐου 2001, C-159/99, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκ. 32).

85. Απόφαση της 20ης Ιουνίου 2002, C- 313/99, Mulligan κλπ, σκ. 51 και 52.

86. C-280/18, Flausch και λοιποί, ECLI:EU:C:2019:928, σκ. 26, 31-32 42, 44,86.

87. Χαρακτηριστικό είναι, συναφώς, το γεγονός ότι η διαδικασία συμμετοχής του κοινού δεν πραγματοποιήθηκε στη νήσο Ίο, όπου εκτελείται το επίμαχο έργο, αλλά στην έδρα της περιφερειακής διοικήσεως στη νήσο Σύρο, η οποία απέχει 55 ναυτικά μίλια από την Ίο και για τη μετάβαση στην οποία απαιτείται πολύωρο ταξίδι με δρομολόγιο ακτοπλοϊκής συγκοινωνίας, που δεν προσφέρεται σε καθημερινή βάση. Η ανακοίνωση προς το κοινό σχετικά με τις δυνατότητες συμμετοχής του δημοσιεύθηκε ένα έτος πριν από την έκδοση της προσβαλλόμενης άδειας, σε εφημερίδα που εκδίδεται στη Σύρο και αναρτήθηκε στο ευρισκόμενο επίσης στη Σύρο κατάστημα της περιφέρειας· στο εν λόγω κατάστημα βρισκόταν ο φάκελος της ΜΠΕ και εκεί διεξήχθη επίσης η διαδικασία συμμετοχής του κοινού στη διαβούλευση

88. Πορίσματα και συστάσεις της ACCC της 18ης Φεβρουαρίου 2005, Καζαχστάν (ACCC/C/2004/2, ECE/MP.PP/C.1/2005/2/Add.2, αριθ. 24).

τη δυνατότητα να λάβει γνώση αυτής. Η ενημέρωση του ενδιαφερόμενου κοινού πρέπει να του παρέχει εύλογη δυνατότητα πληροφόρησης σχετικά με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν σχεδιαζόμενες δραστηριότητες και με τις δυνατότητες συμμετοχής του στη διαδικασία αυτή. **Σύμφωνα με την αρχή της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας που διέπουν τη λήψη περιβαλλοντικών πληροφοριών, δεν είναι δυνατόν να αρκεί οποιαδήποτε μορφή ανακοίνωσης εάν δεν διασφαλίζεται ότι το ενδιαφερόμενο κοινό έχει όντως τη δυνατότητα να λάβει γνώση αυτής.**

B1.5.6. Δεσμευτικές επιλογές για το μελετητή που εκπονεί τον σχεδιασμό

Καταρχάς σύμφωνα με τη νομολογία του Δ.Ε.Ε, τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων και οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται κατά τη διαβούλευση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της διαδικασίας χορήγησης μιας διοικητικής άδειας κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση ενός έργου.⁸⁹ **Ωστόσο**, στον τακτικό και ειδικό πολεοδομικό σχεδιασμό του πρώτου σταδίου, καμία επιλογή δεν δεσμεύει τον μελετητή, τη Διοίκηση και τον φορέα που εκπονεί τον σχεδιασμό διότι από τη φύση του ο σχεδιασμός έχει διερευνητικό χαρακτήρα καθώς επίσης υφίσταται και μια αδυναμία πρόβλεψης στοιχείων, δεδομένων και όλων εκείνων των γεγονότων ή συμβάντων καθώς επίσης και των κινήσεων όλων των παραγόντων που θα συμμετέχουν στη διαδικασία εκπόνησης ενός χωρικού σχεδιασμού.

Το ευνόητο είναι ότι κάποιος θα μπορούσε να εγείρει τον προβληματισμό, εάν υφίσταντο ορισμένες επιλογές που είναι υποχρεωτικές για τον μελετητή. Οι βασικές επιλογές για τον μελετητή δεν είναι άλλες από εκείνες που οδηγούν αναπόφευκτα στη θεραπεία των γενεσιουργών αιτιών που προκάλεσαν τις φυσικές καταστροφές. Έτσι, ο αποκαταστατικός αυτός σχεδιασμός θα επιδιώξει να συνδέσει τα γενεσιουργά αίτια της καταστροφής με την πλήρη θεραπεία τους.

Η απάντηση στο ερώτημα, ποια είναι τα γενεσιουργά αίτια της καταστροφής αναπόφευκτα οδηγεί στη σκέψη, ότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όλα εκείνα τα πορίσματα της διοίκησης που συνέπραξε στην αντιμετώπιση της φυσικής καταστροφής όπως ενδεικτικά τα πορίσματα του Πυροσβεστικού Σώματος και της Ελληνικής Αστυνομίας. Ωστόσο, την τελική επιλογή θα την έχει ο μελετητής με καθοριστικό κριτήριο το τρίπτυχο των πολιτικών προτεραιοτήτων, των επιπτώσεων στην οικονομία και κυρίως στο περιβάλλον των παραπάνω πορισμάτων της Διοίκησης.

B1.6. Μέθοδοι/εργαλεία της συμμετοχής του κοινού στον ειδικό αποκαταστατικό σχεδιασμό μετά από φυσικές καταστροφές

α. Συζητήσεις μεταξύ του κοινού και των φορέων σχεδιασμού. Οι συζητήσεις αυτές δύνανται να λαμβάνουν τη μορφή δημόσιων ακροάσεων (public hearings),

89. ΔΕΚ C-431/92, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκ.39 και 44.

συνεδριάσεων οραματισμού (visioning),⁹⁰ ανεπίσημων συναντήσεων μεταξύ κοινού και φορέων σχεδιασμού/τοπικών φορέων⁹¹ ή συναντήσεων με ομάδες στόχου (focus groups).

Οι συζητήσεις αυτές θα επιτρέπουν την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κοινού και φορέων σχεδιασμού, την έκφραση τυχόν αντιρρήσεων εκ μέρους του κοινού αναφορικά με τις επιλογές του υπό εκπόνηση σχεδιασμού και την επεξήγηση δυσνόητων εννοιών ή σχεδιαστικών προτάσεων.

Ανεξάρτητα από το είδος της συζήτησης που θα διεξάγεται (π.χ συζήτηση ανοιχτή ή με ομάδες στόχου), κάθε συνάντηση μεταξύ του κοινού και των φορέων σχεδιασμού πρέπει να ακολουθεί ορισμένους γενικευμένους κανόνες ή αλλιώς **κάποιες προδιαγραφές** που θα διασφαλίζουν **α.** την έγκαιρη και ορθή ενημέρωση του κοινού για τη διεξαγωγή της συζήτησης και **β.** την ουσιαστική και στοχευμένη συζήτηση. Ο Οδηγός Συμμετοχικών Τεχνικών και Εργαλείων του Παγκόσμιου Προγράμματος Σίτισης του ΟΗΕ,⁹² συνιστά να ακολουθούνται τα εξής βήματα:

- **Καθορισμός ημερομηνίας:** η ημερομηνία κατά την οποία θα διεξαχθεί η συνάντηση να επιλέγεται με τρόπο που να ανταποκρίνεται στο πρόγραμμα της κοινότητας, π.χ. όχι εργάσιμα πρωινά. Η είδηση ότι θα λάβει χώρα η συνάντηση πρέπει να διαδίδεται όσο το δυνατόν περισσότερο.
- **Το θέμα συζήτησης δεν χρειάζεται να είναι αυστηρά καθορισμένο.** Πρέπει η συζήτηση να είναι ευέλικτη και να δύναται να εκτυλίσσεται χωρίς περιορισμούς. Επίσης, τα θέματα πρέπει να είναι περιορισμένα και όχι περίπλοκα. Για παράδειγμα, σκοπός της συζήτησης μπορεί να είναι να καθοριστούν οι αναπτυξιακές δραστηριότητες που επιθυμεί η κοινότητα. Σε αυτήν την περίπτωση δεν χρειάζεται να καθοριστούν και οι τρόποι με τους οποίους αυτές θα προωθηθούν στην ίδια συνάντηση. Γενικά, οι σύντομες συναντήσεις είναι καλύτερες από τις μακροσκελείς. Ο συντονιστής της συνάντησης πρέπει να είναι έτοιμος να αυτοσχεδιάσει και να προσαρμόσει τη συζήτηση στα θέματα που επιθυμεί το κοινό να αναπτύξει.
- **Επιλογή του τύπου διεξαγωγής της συνάντησης:** πρέπει να πρόκειται για μέρος εύκολο στην πρόσβαση και το οποίο μπορεί να υποδεχτεί μεγάλο αριθμό ατόμων.

Ανάλογα με το είδος της συνάντησης, ο ίδιος ως άνω Πρακτικός Οδηγός συνιστά να δίνεται προσοχή στα εξής στοιχεία:

- **Δημόσιες ακροάσεις-ανοιχτές συγκεντρώσεις:** ο χρόνος διεξαγωγής πρέπει να καθορίζεται αρκετά έγκαιρα και να υπενθυμίζεται με ανακοινώσεις που θα επαναλαμβάνονται σε συχνά χρονικά διαστήματα. Στην αρχή της συνάντησης πρέπει να

90. Στην κοινότητα Issaquah στις ΗΠΑ έγιναν 22 συνεδρίες οραματισμού με πάνω από 200 άτομα οι οποίες κατέληξαν σε προτάσεις ως προς το πως οραματίζονται οι κάτοικοι την κοινότητα μακροπρόθεσμα, βλ. D. R Godschalk, R.J. Burby, S. Brody, "Public Participation in Natural Hazard Mitigation Policy Formation: Challenges for Comprehensive Planning", ... ό.π., σ. 745 επ.

91. Στην κοινότητα Pinellas των ΗΠΑ οι ανεπίσημες και αυθόρμητες συναντήσεις ενίσχυσαν την εμπιστοσύνη και την καλή πίστη μεταξύ των εμπλεκόμενων στο σχεδιασμό βλ. D. R Godschalk, R.J. Burby, S. Brody, "Public Participation in Natural Hazard Mitigation Policy Formation: Challenges for Comprehensive Planning", ό.π., σ. 745 επ.

92. Participatory Techniques and Tools, A WFP Guide, Booklets 4 and 5. Διαθέσιμο σε https://inee.org/system/files/resources/Participatory_Techniques_EN.pdf

σκιαγραφείται το θέμα που θα συζητηθεί και στο τέλος να γίνεται ανακεφαλαίωση.⁹³

→ **Συνάντηση με ομάδες στόχου (focus groups):** αυτές οι ομάδες αποτελούνται από 6 με 10 άτομα και είναι ιδανικές για να εισακουστούν και οι μειονότητες. Εμβαθύνουν σε συγκεκριμένα θέματα που απασχολούν τις ανοιχτές συγκεντρώσεις. Μετά τη συζήτηση με ομάδες στόχου, τα ίδια θέματα μπορούν να επανασυζητηθούν με ευρεία συμμετοχή. Πρέπει να παρέχεται έμφαση στον ανεπίσημο χαρακτήρα της συνάντησης έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να μην φοβούνται ή διστάζουν να εκφραστούν. Πρέπει να λαμβάνουν χώρα προκαθορισμένο αριθμό συμμετεχόντων ενώ πρέπει να διασφαλίζεται το δικαίωμα να μην διαβιβάζονται οι πληροφορίες που αφορούν τη συνάντηση σε τρίτα μέρη (ιδιωτικότητα). Στο τέλος πρέπει να γίνεται ανακεφαλαίωση της συζήτησης και οι συμμετέχοντες να εγκρίνουν το τελικό συμπέρασμα.

Σιγουριά και Ασφάλεια Ποιες είναι οι απειλές της ασφάλειας των πολιτών (άνδρες, γυναίκες, νέοι, ηλικιωμένοι) και πότε προκύπτουν;	Πιθανές εντάσεις (κάτοικοι, νέες αφίξεις, θρησκευτικές και κοινωνικο-οικονομικές διαφορές, φύλο, κουλτούρα, επάγγελμα κλπ)
Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες (φαγητό, δρόμοι, καταστήματα, κλινικές, σχολεία κ.α)	Πρόσβαση σε πόρους (νερό, αγροτική γη, δάση κλπ)

Σχ. Β1.1. Παράδειγμα 1: Σχεδιασμός προσωρινού καταλύματος μετά από σεισμό/ τρόπος προσέγγισης

Όταν το θέμα είναι...	Προσπαθούμε να ενδυναμώσουμε τη συμμετοχή...
Η επιλογή μεταξύ πολλών εναλλακτικών...	Διασαφηνίζουμε τις επιλογές και ορίζουμε κατόπιν συμφωνίας ορισμένα κριτήρια: <ul style="list-style-type: none"> • Οι συμμετέχοντες προτείνουν κριτήρια επιλογής αυθόρμητα • Διαλέγουμε τα 5 πιο σημαντικά • Τα αξιοποιούμε σε κάθε εναλλακτική
Έλλειψις πόροι για την εφαρμογή της απόφασης...	Κάνουμε μια ανάλυση των διαθέσιμων πόρων: <ul style="list-style-type: none"> • Το κοινό προτείνει αυθόρμητα τι πρέπει να γίνει και τον χρόνο και τα μέσα που αυτό χρειάζεται
Έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης για το προφίλ μιας ομάδας...	Ταυτοποιούμε το κοινό και συλλέγουμε πληροφορίες: <ul style="list-style-type: none"> • Καθορίζουμε κριτήρια συμμετοχής • Αυθόρμητες προτάσεις (brainstorming) • Αξιολογούμε και εμπλέκουμε το κοινό

93. Για παράδειγμα, η διαβούλευση γύρω από τις «Στρατηγικές Ανάπτυξης 2030» της πόλη του Αννόβερο, περιλάμβανε ενημέρωση από τη διοίκηση με συμβατικά μέσα ή μέσω διαδικτύου, συζητήσεις με τη συμμετοχή ειδικών και δημόσιες συγκεντρώσεις διαλόγου. Παράλληλα παρεχόταν και η δυνατότητα online συμμετοχής ενώ σε όλα τα στάδια δημοσιευόταν μέσω διαδικτύου αναλυτική γραπτή τεκμηρίωση. βλ. Landeshauptstadt Hannover (LHH) 2014, Geschäftsbereich des Oberbürgermeisters (2014). Mein Hannover 2030, Stadtentwicklungskonzept 2013, Ausgangslage, Handlungsfelder, Dialog. Status quo-Bericht.

Μια ιδέα που φαίνεται μη υλοποιήσιμη αλλά που είναι δημοφιλής στο κοινό..	Καταστρώνουμε ένα σχέδιο δράσης: <ul style="list-style-type: none"> • Φτιάχνουμε πίνακα με στήλες (ποια είναι η δράση, ποτέ να γίνει, από ποιόν, ποια είναι τα διαθέσιμα μέσα) • Ορίζουμε έναν υπεύθυνο συντονιστή του προγράμματος
Μια απόφαση υψηλού ρίσκου...	Στάθμιση κόστους - οφέλους: <ul style="list-style-type: none"> • Λίστα με τα κόστη (-) και τα οφέλη (+) • Ερευνούμε τρόπους μείωσης κόστους • Νέες ιδέες

Σχ. Β1.2. Παράδειγμα 2: Διευκόλυνση λήψης συλλογικών αποφάσεων

Απαραίτητη κρίνεται η χρήση σύγχρονων ηλεκτρονικών μέσων σε όλα τα στάδια της συζήτησης. Η δημιουργία ενός δημόσιου διαδικτυακού τόπου διαβούλευσης θα καταστήσει εύκολη την πρόσβαση των πολιτών σε πληροφορίες και επιστημονικά τεκμηριωμένες απόψεις. Επιπλέον, θα ενισχύσει τον δημόσιο έλεγχο των περιβαλλοντικών ρυθμίσεων και θα επιτρέψει την ουσιαστική συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων, η οποία δεν βρίσκεται σε πολύ υψηλό επίπεδο επί της παρούσης στην Ελλάδα⁹⁴.

Η ανακοίνωση διεξαγωγής της συζήτησης πρέπει να γίνεται ηλεκτρονικά και να διαδίδεται και σε όλα τα ΜΜΕ ευρείας κυκλοφορίας. Παράλληλα, το κοινό πρέπει να έχει πρόσβαση ηλεκτρονικά σε οποιαδήποτε σχετική πληροφορία, για παράδειγμα δημόσια έγγραφα, ερευνητικές προτάσεις, σχόλια συμπολιτών τους.

Στο Βερολίνο, η χρήση του διαδικτύου και ψηφιακών πλατφορμών όπως το City Forum 203018 και το mein.berlin19 έδωσαν τη δυνατότητα συστηματικής τεκμηρίωσης και πρόσβασης σε όλο το υλικό που συγκεντρωνόταν κατά τη διάρκεια των συναντήσεων και την επεξεργασία του στρατηγικού σχεδίου. Και η πόλη του Παρισιού διαθέτει ηλεκτρονική πλατφόρμα διαβούλευσης μέσω της οποίας το κοινό υποβάλλει τα σχόλια και τις απόψεις τους για κάθε σκοπούμενη πολεοδομική παρέμβαση της τοπικής αυτοδιοίκησης.

β. Εργαστήρια (workshops) ή ομάδες εργασίας (working groups), δηλαδή μικτές ομάδες που απαρτίζονται από πολίτες και ειδικούς που επεξεργάζονται επιμέρους θέματα του σχεδιασμού. Οι ομάδες αυτές θα καθιστούν δυνατή την εναπόθεση και ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και προσδοκιών για το μέλλον της κοινότητας. Παράλληλα, θα ενισχύουν τη δημιουργικότητα των πολιτών, βοηθώντας την ανάπτυξη ιδεών, την εξεύρεση πραγματοποιήσιμων λύσεων και την επεξεργασία σχεδίων υλοποίησης βελτιωτικών παρεμβάσεων. Μπορεί να αφορούν χωρικά ζητήματα γενικότερου χαρακτήρα στην περίπτωση των εργαστηρίων⁹⁵ ή πιο εξειδικευμένου χαρακτήρα στην περίπτωση των ομάδων εργασίας.⁹⁶

Ενδεικτικό παράδειγμα **εργαστηρίου** είναι το Nexthamburg10¹⁰ ένα «εργαστήριο πόλης» (city lab) για τους πολίτες του Αμβούργου, ανεξάρτητο κι ανοιχτό σε όλους όσους θέλουν να συμμετέχουν στη μελλοντική διαμόρφωση της πόλης τους. Έχουν αναπτυχθεί κι άλλα αντίστοιχα προγράμματα όπως: Nextzürich, Nextsavamala, Nextinstabil, κ.ά. **Ομάδες εργασίας** οργανώθηκαν στην κοινότητα Sarasota των ΗΠΑ κατά τη

94. Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, Τελική Έκθεση, 14 Νοεμβρίου 2020, σ.99.

95. Για παράδειγμα, της μορφής που θα έχουν οι δημόσιοι χώροι (πάρκα, πλατείες κ.α).

96. Για παράδειγμα, ο καθορισμός ζωνών.

συμμετοχική εκπόνηση πολεοδομικού σχεδίου με αποτέλεσμα να διευκολυνθεί η συμμετοχή του κοινού και να ενεργοποιηθεί το ενδιαφέρον του για τον χωρικό σχεδιασμό.

Η οργάνωση των πολιτών σε ομάδες εργασίας αποδείχθηκε εξαιρετικά επιτυχημένη πρακτική και κατά την συμμετοχική κατάρτιση του Σχεδίου Ανθεκτικότητας της Κομητείας Harris των ΗΠΑ. Η Κομητεία Harris είναι η τρίτη μεγαλύτερη κομητεία των ΗΠΑ με 34 πόλεις και πληθυσμό 4,4 εκατομμυρίων κατοίκων. Η συγκεκριμένη Κομητεία αντιμετωπίζει συχνά φυσικούς κινδύνους/ καταστροφές όπως πλημμύρες, τυφώνες και καταγίδες και σε μια προσπάθεια μετριασμού των επιπτώσεων αυτών των κινδύνων/ καταστροφών υιοθέτησε ένα σχέδιο μετριασμού της ευπάθειας/ τρωτότητας της, το οποίο παραχωρεί πολλές δικαιοδοσίες σε διαφορετικούς εμπλεκόμενους φορείς. Το σχέδιο μετριασμού της ευπάθειας/ τρωτότητας της Κομητείας Harris εγκρίθηκε το 2005 και αναθεωρήθηκε αρχικά το 2010 και για δεύτερη φορά το 2015. Από το 2005, στο σχέδιο συμμετέχουν 33 δημοτικά διαμερίσματα ('jurisdictions'), τέσσερις ιδιωτικοί μη κερδοσκοπικοί φορείς και διάφοροι ενδιαφερόμενοι.

Η Κομητεία Harris χρησιμοποιεί ένα μοντέλο άμεσης αντιπροσώπευσης (σσ. 'Direct Representation Model'), βάσει του οποίου κάθε δημοτικό διαμέρισμα το οποίο συμμετέχει στο σχέδιο δημιουργεί τη δική του Τοπική Ομάδα Σχεδιασμού Μετριασμού ('Local Mitigation Planning Team -LMPT'). Αντικείμενο κάθε ομάδας είναι να συντονίσει τις προσπάθειες μετριασμού έναντι των κινδύνων/ καταστροφών που εντείνουν την ευπάθεια του συγκεκριμένου δημοτικού διαμερίσματος.

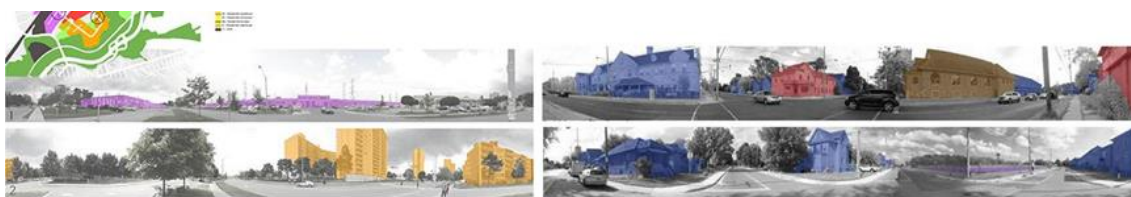
Προκειμένου να διευκολυνθεί ο συντονισμός μεταξύ των διαφόρων δημοτικών διαμερισμάτων, η Κομητεία ίδρυσε και μια **Ομάδα Σχεδιασμού Πολλαπλών Δικαιοδοτικών Αρχών** ('Multi-Jurisdictional Planning Team- MJPT'), η οποία μέσω συνεργατικών/ συμμετοχικών προσεγγίσεων επιδιώκει την επίτευξη συναίνεσης μεταξύ δημοτικών διαμερισμάτων. Στην Ομάδα Σχεδιασμού Πολλαπλών Δικαιοδοτικών Αρχών προεδρεύει το 'Harris County Office of Homeland Security and Emergency Management (HCOHSEM)'. **Στα ενδιαφερόμενα μέρη (όπως πολίτες, εμπειρογνώμονες και μη κερδοσκοπικοί φορείς κ.α.) δίνεται η δυνατότητα να συμμετέχουν και παρακολουθούν συναντήσεις και να παρέχουν συμβουλές για τη διαμόρφωση, εφαρμογή και αναθεώρηση του ισχύοντος σχεδιασμού.**

Με στόχο την αναγνώριση της επικινδυνότητας (σσ. 'Hazard Identification and Risk Analysis- HIRA') κάθε δημοτικού διαμερίσματος, συγκροτείται **μια ομάδα ανάλυσης κινδύνων η οποία απαρτίζεται από ειδικούς στη χρήση Συστημάτων Γεωγραφικών Πληροφοριών, οι οποίοι εργάζονται σε τοπικές υπηρεσίες των διαφόρων δημοτικών διαμερισμάτων.** Τελικό παραδοτέο της ομάδας ανάλυσης κινδύνων αποτέλεσε η ανάλυση κινδύνου για όλα τα δημοτικά διαμερίσματα της Κομητείας. Βάσει αυτής της ανάλυσης αναπτύχθηκε μια συγκριτική μεθοδολογία αξιολόγησης μελλοντικών σεναρίων σχεδιασμού ολόκληρης της επικράτειας της Κομητείας.

Σημειώνεται ότι λόγω του μεγέθους και της εμβέλειας της Κομητείας Harris, η διαδικασία αναθεώρησης/ ενημέρωσης του σχεδιασμού στο πλαίσιο αυτού του συνεργατικού προτύπου σχεδιασμού διαρκεί περίπου δυόμισι χρόνια. **Ωστόσο, η διαδικασία σχεδιασμού που ακολουθήθηκε μπορεί να θεωρηθεί ως ένα μοντέλο συνεργατικού/ συμμετοχικού σχεδιασμού το οποίο ενίσχυσε την ανθεκτικότητα της και μείωσε τη μακροπρόθεσμη ευπάθεια/ τρωτότητα των περιοχών της επικράτειας της.** Επιπρόσθετα, το μοντέλο συνεργατικού/ συμμετοχικού σχεδιασμού της Κομητείας Harris

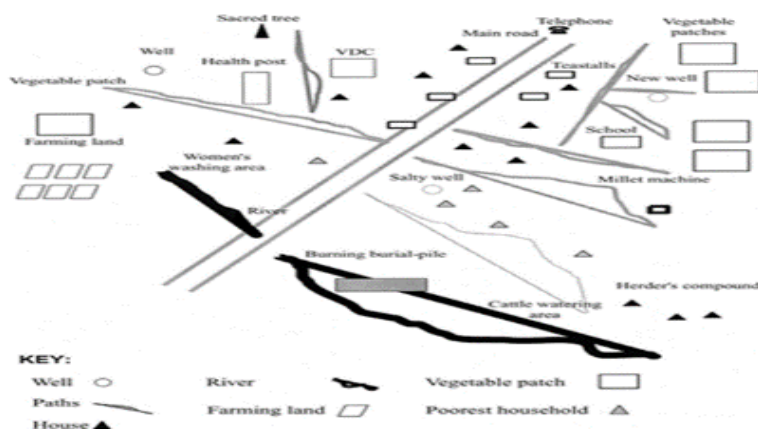
λειτουργήσε ως βάση για τη διεκδίκηση επιχορηγήσεων βοήθειας μετριασμού επικινδυνότητας ('Hazard Mitigation Assistance-HMA') οι οποίες σχετίζονται με: (i) το Πρόγραμμα Πρόληψης Καταστροφών ('Pre-Disaster Mitigation-PDM'), (ii) το Πρόγραμμα Επιχορήγησης Μετριασμού Κινδύνων ('Hazard Mitigation Grant Program-HMGP') και (iii) τη Βοήθεια Μετριασμού των Πλημμυρών ('Flood Mitigation Assistance-FMA'). Τελικά η Κομητεία διασφάλισε περίπου 433 εκατομμύρια δολάρια για την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς της από το 2005 και έπειτα.

Ένα **εργαλείο** που χρησιμοποιείται συχνά και με επιτυχία σε τέτοιου τύπου εργαστήρια είναι το **πανόραμα χρήσεων γης** κατά το οποίο συλλέγονται τρισδιάστατες φωτογραφίες από κάθε περιοχή και κάθε χρήση γης χρωματίζεται διαφορετικά. Έτσι, το κοινό αποκτά καλύτερη εικόνα του τρόπου χωρικής οργάνωσης της περιοχής και των αλλαγών που προτείνονται με τον εκάστοτε σχεδιασμό⁹⁷.

Σχ. Β1.3. Παράδειγμα 3: Πανόραμα χρήσεων γης. Πηγή <https://participatoryplanning.ca/tools?page=0>

Ιδιαίτερα επιτυχημένο εργαλείο συμμετοχικού σχεδιασμού είναι και αυτό της **κοινωνικής χαρτογράφησης (community mapping)** κατά την οποία η κοινότητα φτιάχνει το δικό της χάρτη αναδεικνύοντας έτσι τις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες.

Σχ. Β1.4. Παράδειγμα 4: Κοινωνική χαρτογράφηση στο Νεπάλ. Πηγή: Participatory Techniques and Tools, A WFP Guide, Booklet 5. Διαθέσιμο σε https://inee.org/system/files/resources/Participatory_Techniques_EN.pdf

(γ) Υποβολή γραπτών σχολίων/προτάσεων. Πρόκειται μέθοδο διαβούλευσης που χρησιμοποιείται ήδη στην Ελλάδα. Στην ιστοσελίδα openGov: Ανοικτή Διακυβέρνηση⁹⁸ αναρτώνται τα νομοσχέδια που εισάγονται προς ψήφιση στη Βουλή και κάθε πολίτης

97. Διαθέσιμο σε <https://participatoryplanning.ca/tools?page=0>

98. Διαθέσιμο σε <http://www.opengov.gr/home/>

δύναται να υποβάλει διαδικτυακά τις απόψεις και τα σχόλιά του για κάθε άρθρο του νομοσχεδίου ξεχωριστά. Κατά τη λήξη της διαβούλευσης, παραμένουν εμφανή και προσβάσιμα σε οποιονδήποτε όλα τα σχόλια που υποβλήθηκαν κατ' άρθρο.

(δ) Συμπλήρωση ερωτηματολογίων τα οποία θα αφορούν τη γνώμη του κοινού επί συγκεκριμένων ζητημάτων του υπό εκπόνηση σχεδιασμού. Με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων το κοινό θα εκφράζει τις επιλογές του για το μέλλον της κοινότητας επί συγκεκριμένων προτάσεων. Παράλληλα, οι φορείς σχεδιασμού αποκτούν εικόνα των προτιμήσεων του κοινού ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα, τον τομέα δραστηριότητας και άλλα τυχόν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Τα ερωτηματολόγια μπορούν να διατίθενται και να συμπληρώνονται ηλεκτρονικά, με ταχύτητα και ανωνυμία.

Στη Γαλλία γίνεται ευρεία χρήση της συμμετοχικής μεθόδου των ερωτηματολογίων κατά την εκπόνηση Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων. Παρατίθενται ενδεικτικά ορισμένα σκέλη του ερωτηματολογίου που συμπλήρωσαν οι κάτοικοι της περιοχής Beauce-Loirétaine στην Γαλλία κατά την εκπόνηση Διαδημοτικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Plan Local d'Urbanisme Intercommunal):⁹⁹

Προκαταρκτικές ερωτήσεις

Εάν έπρεπε να ορίσετε τα στοιχεία που κατά τη γνώμη σας απαρτίζουν την ταυτότητα του εδάφους της Beauce Loirétaine, ποιες λέξεις ή εκφράσεις θα διαλέγατε; (3 πιθανές επιλογές)

Πεδιάδα (της Beauce) Οδικό δίκτυο (RD2020, A10, A19) Ανεμόμυλοι
 Αγροτικές εκτάσεις Βιομηχανικές ζώνες Ρηχές λίμνες
 Καλλιέργεια δημητριακών Η ζαχαροποιία d'Artenay Αιολικά Πάρκα
 Χωριά Ηρεμία, ησυχία Εγγύτητα στην Ορλεάνη
 Αεροπορική βάση Ποιότητα ζωής
 [...]

Οικονομικές δραστηριότητες, γεωργία, εμπόριο και υπηρεσίες

Ποιοι τύποι δραστηριότητας πρέπει κατά τη γνώμη σας να φιλοξενηθούν κατά προτεραιότητα στην Beauce Loirétaine ? (3 πιθανές επιλογές)

Μικρές βιοτεχνίες
 Εμπορικές δραστηριότητες εγγύτητας (σουπερμάρκετ κλπ)
 Ατομικές υπηρεσίες, υγεία,
 Μεταποίησης αγροτικών προϊόντων
 Λογιστικές
 Βιομηχανικές
 [...]

Στέγαση

Για ποια κατηγορία πληθυσμού υπάρχει ανεπαρκής στέγαση στην Beauce Loirétaine ? (3 πιθανές επιλογές)

Νέα νοικοκυριά άτεκνα

99. Το πρωτότυπο διαθέσιμο σε <http://www.ville-cercottes.fr/files/file/Questionnaire%20VF.PDF>.

Νέες οικογένειες

Αυτόνομοι ηλικιωμένοι

Ηλικιωμένοι μη αυτόνομοι (οίκοι ευγηρίας)

Εποχιακοί εργάτες

Οικογένειες χαμηλού εισοδήματος

Άτομα που μένουν μόνα τους

[...]

Υποδομές

Για κάθε τομέα που ακολουθεί κρίνετε πως οι υποδομές είναι επαρκείς σε σχέση με τις ανάγκες; Διαλέξτε μέχρι 3 τομείς για τους οποίους πρέπει να δράσουμε κατά προτεραιότητα.

Βρεφονηπιακός ΝΑΙ ΟΧΙ Προτεραιότητα

Σχολικός ΝΑΙ ΟΧΙ Προτεραιότητα

Νεότητα ΝΑΙ ΟΧΙ Προτεραιότητα

Τρίτη ηλικία ΝΑΙ ΟΧΙ Προτεραιότητα

Πολιτισμός, δραστηριότητες ΝΑΙ ΟΧΙ Προτεραιότητα

Υγεία ΝΑΙ ΟΧΙ Προτεραιότητα

Αθλήματα ΝΑΙ ΟΧΙ Προτεραιότητα

[...]

Περιβάλλον, πλαίσιο ζωής και κληρονομιά

Ποιους χώρους θα χαρακτηρίζατε ως «ευχάριστους για να ζεις»; στην Beauce Loirétaine, και γιατί; Αντιθέτως, ποιοι είναι οι λιγότερο ευχάριστοι και γιατί;

[...]

Τελικές ερωτήσεις

Κατά τη γνώμη σας, ποιες προτεραιότητες πρέπει να τύχουν επεξεργασίας και να βελτιωθούν σε ορίζοντα 15 ετών; (3 πιθανές επιλογές)

Υπηρεσίες και εμπόριο εγγύτητας (γειτονιάς)

Ανακαίνιση εγκαταλελειμμένων κτιρίων

Επανάχρηση και αλλαγή αγροτικών και ζωικών αγροτικών (φάρμες) που δεν χρησιμοποιούνται

Προστασία του περιβάλλοντος

Ανάπτυξη δημόσιων συγκοινωνιών και ήπιας κυκλοφορίας

Βελτίωση υποδομών

Μείωση αγροτικής εκμετάλλευσης

Βελτίωση δημόσιων χώρων

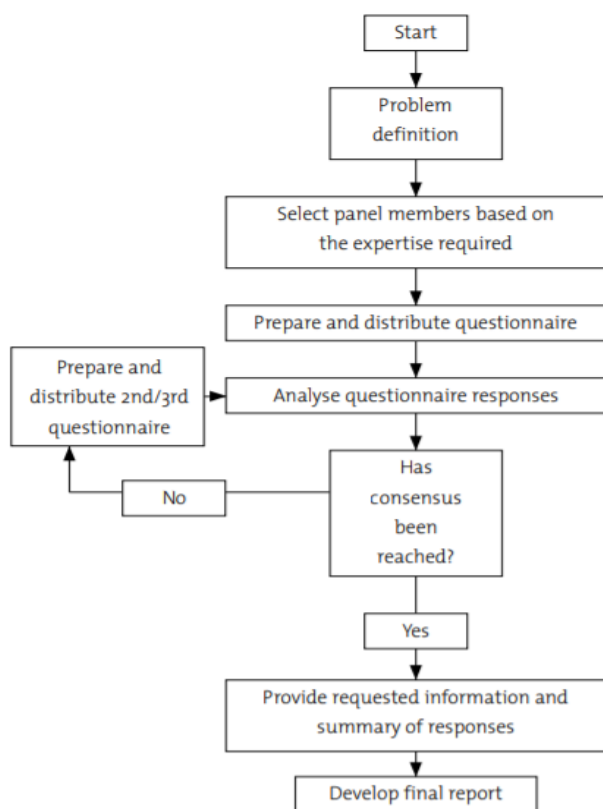
Διαχείριση θέσεων στάθμευσης

Βελτίωση οδικής κυκλοφορίας

[...]

Παράδειγμα ερωτηματολογίου συνιστά και το πείραμα Postervote κατά το οποίο ένα ειδικά διαμορφωμένο μηχάνημα τοποθετήθηκε σε κεντρικά σημεία της πόλης και οι πολίτες ψήφιζαν ποια αλλαγή προτιμούν να γίνει στην περιοχή πατώντας το αντίστοιχο κουμπί.¹⁰⁰

Ερωτηματολόγια αξιοποιεί και αρκετά διαδεδομένη μέθοδος συμμετοχής Delphi η οποία λειτουργεί ως εξής: κάθε συμμετέχων συμπληρώνει ένα ερωτηματολόγιο και έπειτα συγκρίνει τις απαντήσεις του με τις απαντήσεις των υπόλοιπων συμμετεχόντων. Κατόπιν τούτου και έχοντας υπόψη όλες αυτές τις νέες πληροφορίες συμπληρώνει εκ νέου το ερωτηματολόγιο αιτιολογώντας τα σημεία όπου οι απόψεις του διαφέρουν αισθητά από τις απόψεις των υπολοίπων. Αυτή η διαδικασία επαναλαμβάνεται μέχρι να επιτευχθεί το μέγιστο επίπεδο συναίνεσης μεταξύ των συμμετεχόντων. Εμπειρικά, στις περισσότερες διαδικασίες Delphi η συναίνεση αυξάνει από γύρο σε γύρο συμπλήρωσης.¹⁰¹ Επιπλέον, οι ειδικοί δύνανται μελετώντας τις απαντήσεις του κοινού να προσεγγίζουν αποτελεσματικότερα τα σύνθετα προβλήματα. Πρόκειται για μέθοδο η οποία διεξάγεται ταχύτερα ηλεκτρονικά, ακόμα και με την απλή μορφή των ηλεκτρονικών μηνυμάτων.

Σχ. Β1.5.

Σχεδιάγραμμα της διαδικασίας Delphi. Πηγή: Dr. Nikki Slocum, Participatory Methods Toolkit - A practitioner's manual, December 2003

100. V. Vlachokyriakos, R. Comber, K. Ladha, N. Taylor, P. Dunphy, P. Macrorry, P. Olivier, "PosterVote: Expanding the Action Repertoire for Local Political Activism", In DIS '14: Proceedings of the 2014 conference on Designing interactive systems, Association for Computing Machinery, σ. 795-804.

101. Dr. Nikki Slocum, Participatory Methods Toolkit - A practitioner's manual, December 2003, σ. 75 επ., Διαθέσιμο σε https://archive.unu.edu/hq/library/Collection/PDF_files/CRIS/PMT.pdf

(ε) Ψηφοφορία με τη μορφή δημοψηφισμάτων ή με τη μορφή επιλογής εναλλακτικών λύσεων. Η ψηφοφορία ως μέθοδος δημοκρατικής λήψης αποφάσεων καλεί το κοινό να επιλέξει μεταξύ ήδη διατυπωμένων επιλογών. Ωστόσο, η πολιτική πίεση που μπορεί να ασκήσει το αποτέλεσμα μιας ψηφοφορίας είναι αδιαμφισβήτητη.

Αυτό συνέβη στην περίπτωση της ανάπλασης του παλιού αεροδρομίου Tempelhofer Feld στο Βερολίνο. Το 2011 δημιουργήθηκε μια πρωτοβουλία πολιτών με την ονομασία «100% Tempelhofer Feld» και με στόχο, μέσω ενός δημοψηφίσματος, την οριστική ανατροπή των σχεδίων της δημοτικής διοίκησης του Βερολίνου για αξιοποίηση της έκτασης, και τη διατήρηση του ελεύθερου δημόσιου χαρακτήρα του χώρου του αεροδρομίου. Το δημοψήφισμα διενεργήθηκε το Μάιο του 2014 και με σαφή πλειοψηφία οδήγησε στην αναστολή των σχεδίων του Δήμου και εν συνεχεία στην ψήφιση ενός ειδικού νόμου (Tempelhofer Feld Gesetz) ο οποίος προβλέπει ότι για τη μελλοντική χρήση και ανάπτυξη του χώρου θα πρέπει να συνταχθεί νέο ειδικό σχέδιο, με τη συμμετοχή και των πολιτών.

Παράλληλα, η ψηφοφορία με τη μορφή εναλλακτικών λύσεων καθιστά εύκολη και αξιόπιστη τη διαμόρφωση και την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων του κοινού, οδηγώντας έτσι σε επιλογές που συμβαδίζουν με την λαϊκή βούληση. Τέτοιο παράδειγμα συνιστά το πρόγραμμα Future Living Framework το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως μέσο ιεράρχησης των επιλογών του κοινού για την υλοποίηση της Urban Agenda του ΟΗΕ (HABITAT III, πιλοτικό πρόγραμμα).¹⁰²

Η τεχνολογία blockchain παρέχει πολλές νέες δυνατότητες συμμετοχής του κοινού στον χωρικό σχεδιασμό με τη μορφή διεξαγωγής ψηφοφορίας. Ορισμένες πλατφόρμες ψηφοφορίας που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν κατά τη διαβούλευση στο χωρικό σχεδιασμό μετά από φυσικές καταστροφές είναι η Democracy without borders, Project: A Global Voting Platform (GVP),¹⁰³ η ADHOCRACY,¹⁰⁴ η SecureVote,¹⁰⁵ η Coinstack¹⁰⁶ και η Voatz.¹⁰⁷

Χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής blockchain η οποία άπτεται της ενίσχυσης της συμμετοχής των πολιτών στην αστική διαχείριση είναι η εφαρμογή **BBBlockchain**.¹⁰⁸ Πρόκειται για συμμετοχική πλατφόρμα που αναπτύχθηκε από ερευνητές του Technische Universität του Βερολίνου με στόχο μέσω της χρήσης της να επιτευχθεί η διαφάνεια, αξιοπιστία και περισσότερη συμμετοχή σε διαδικασίες πολεοδομικού σχεδιασμού. Η εφαρμογή έχει της εξής κύριες λειτουργίες: α. διαχείριση, αρχειοθέτηση και φύλαξη εγγράφων όπως σχέδια χρήσης γης, γενικές οικοδομικές πληροφορίες κ.α

102. M.-L. Marsal-Llacuna “Future Living framework: Is blockchain the next enabling network?”, Technological Forecasting & Social Change, 2017, σ. 1-9.

103. Διαθέσιμο σε <https://www.democracywithoutborders.org/gvp>

104 Ήδη έχει χρησιμοποιηθεί για την ανάπλαση της περιοχής Treptow- Köpenick στο Βερολίνο. Διαθέσιμο σε <https://liqd.net/en/projects/adhocracy/>

105. Διαθέσιμο σε <https://secure.vote/>

106. Χρησιμοποιείται από την επαρχία Gyeonggi-do της Νοτίου Κορέας για τη ψηφοφορία σε κοινотικά σχέδια βλ. F. - L. Benítez-Martínez, M.- V. Hurtado-Torres, E. Romero-Frías, “A neural blockchain for a tokenizable e-Participation model” ..., ό.π, σ. 4.

107. Διαθέσιμο σε <https://voatz.com/>

108. R. Muth, K. Eisenhut, J. Rabe & F. Tschorsch, “BBBlockchain: Blockchain-based Participation in Urban Development”, 2019, 15th International Conference on eScience (eScience), σ. 321-330.

και χρονοσήμανση αυτών (timestamping), β. μηχανισμό ανατροφοδότησης και ενσωμάτωσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, γ. πλατφόρμα δημοσκοπήσεων και ψηφοφορίας

Το συγκριτικό πλεονέκτημα αυτών των εργαλείων blockchain έγκειται στο γεγονός ότι έχουν χαρακτήρα αποκεντρωμένο και διαφανή¹⁰⁹ ενώ παρέχουν ταχύτητα και ασφάλεια κατά την καταγραφή των ψήφων.

(στ) Ενθάρρυνση της οργάνωσης των πολιτών σε τοπικές ομάδες, για παράδειγμα Επιτροπές γειτονιάς. Η δημιουργία τέτοιων ομάδων ενισχύει την μακροπρόθεσμη δέσμευση των πολιτών με τα ζητήματα της κοινότητας ή της γειτονιάς τους. Επίσης, οι ομάδες αυτές παρέχουν ενημέρωση σε θέματα αστικής ανάπτυξης και συμμετοχής, μέσω εκδηλώσεων/ συζητήσεων ενώ προωθούν το διάλογο με τη διοίκηση διαμορφώνοντας δικτυώσεις και συνέργειες. Στην περίπτωση επέλευσης φυσικών καταστροφών τα τοπικά τους δίκτυα δρουν με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα προς αντιμετώπιση των κινδύνων και προς αρωγή του τοπικού πληθυσμού.

Η δημιουργία τέτοιων ομάδων στην Ιαπωνία διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην αποκατάσταση του Kobe μετά από σεισμούς του 1995 και του 2011 και ενίσχυσε το ενδιαφέρον των πολιτών για τον χωρικό σχεδιασμό που ακολούθησε και στις δύο περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, τα περισσότερα συμβούλια απαρτίζονταν από ιδιοκτήτες και μικρομεσαίους επιχειρηματίες της περιοχής. Η πρώτη ομάδα αποτελείτο από 30 εθελοντές που προέρχονταν από το Kobe και από γειτονικές πόλεις. Αυτό-οργανώθηκαν και κατάφεραν να μοιραστούν πληροφορίες με άλλα τοπικά συμβούλια έτσι ώστε να συντονίσουν τις διαδικασίες σχεδιασμού. Έτσι δημιουργήθηκε ένα δίκτυο το οποίο κατάφερε με επιτυχία να παράσχει βοήθεια σε ζητήματα νομικής φύσης (αποζημιώσεις λόγω καταστροφών) και σε εράνους. Επιπλέον, διοργάνωσαν τοπικά φεστιβάλ και κοινοτικές δραστηριότητες που συνέβαλαν στη συλλογική διαχείριση του τραύματος και έκαναν τους πολίτες να νιώθουν χρήσιμοι ως μέρος της ανάκαμψης της γειτονιάς τους. Τα τοπικά συμβούλια (machizukuri) κατάφεραν να διορίσουν αντιπροσώπους (εθελοντές, πολεοδόμοι και ακαδημαϊκοί) και έτσι να παράσχουν ουσιώδεις προτάσεις κατά την διαδικασία ανοικοδόμησης της πόλης. Με την κινητοποίηση του ιαπωνικού δικτύου τοπικών συμβουλίων κατάφεραν να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση και βοήθεια και από άλλες περιοχές της Ιαπωνίας.¹¹⁰

Περαιτέρω παράδειγμα είναι αυτό του κοινωφελούς συλλόγου πολιτών «Bürgerbüro Stadtentwicklung Hannover e.V.» (BBS), ο οποίος ιδρύθηκε το 1995 στο Αννόβερο με στόχο την προώθηση ενός μοντέλου συνηγορικού σχεδιασμού και ο οποίος απέκτησε ουσιαστική πολιτική επιρροή κατά την εκπόνηση του Στρατηγικού Σχεδίου της πόλης. Στη διαδικασία διαλόγου για το «Αναπτυξιακό Σχέδιο 2030» το BBS.¹¹¹

109. Με τη έννοια ότι δεν υπόκεινται στον έλεγχο κάποιου κεντρικού κόμβου, βλ. S. Raval, “Decentralized applications: harnessing Bitcoin’s blockchain technology”, O’Reilly Media, Beijing, 2016, σ.4.

110. The George Pepler International Award, A study into the practice of machizukuri (community building) in Japan Lorayne Woodend, BSc., (Hons.), MA (Dist.), September 2013, σ. 9.

111. Landeshauptstadt Hannover (LHH) 2014, Geschäftsbereich des Oberbürgermeisters (2014). Mein Hannover 2030, Stadtentwicklungskonzept 2013, Ausgangslage, Handlungsfelder, Dialog. Status quo-Bericht.

Τη συγκρότηση των πολιτών σε Ομάδες προβλέπει και ο οδηγός με τίτλο: «Ανάπτυξη και συντήρηση σχεδίων έκτακτης ανάγκης: Οδηγός Πλήρους Ετοιμότητας-101» (“Developing and Maintaining Emergency Operations Plans: Comprehensive Preparedness Guide (CPG) 101”) της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Διαχείρισης Έκτακτης Ανάγκης (Federal Emergency Management Agency-FEMA) των Η.Π.Α που δημοσιεύτηκε το 2010. Σύμφωνα με τον Οδηγό, κάθε κοινότητα πρέπει να συγκροτεί δύο τοπικές ομάδες οι οποίες θα επεξεργάζονται και θα καταρτίζουν έναν Οδηγό Πλήρους Ετοιμότητας σε περίπτωση φυσικών κινδύνων και καταστροφών. Η μία ομάδα θα αναλαμβάνει το σχεδιασμό και η άλλη την υλοποίηση του Οδηγού ενώ οι πολίτες που συμμετέχουν δεσμεύονται να παρακολουθήσουν το σύνολο των απαιτούμενων ασκήσεων ετοιμότητας.

(ζ) Συμβουλευτικές Επιτροπές (advisory committees), δηλαδή Επιτροπές που απαρτίζονται από αντιπροσώπους του κοινού και οι οποίες έρχονται σε επαφή με τους φορείς σχεδιασμού έτσι ώστε να ασκήσουν πιο στοχευμένη πίεση. Στην κοινότητα Pinellas των ΗΠΑ η συγκέντρωση της διαβούλευσης σε τέτοιες ομάδες είχε ως αποτέλεσμα να ληφθούν πιο σοβαρά υπόψη οι προτάσεις τους από τους φορείς σχεδιασμού.¹¹²

112. D. R Godschalk, R.J. Burby, S. Brody, “Public Participation in Natural Hazard Mitigation Policy Formation: Challenges for Comprehensive Planning”, ό.π., σ. 745 επ

Βιβλιογραφία & πηγές

Ξενόγλωσση

- A. Schink, «Neuerungen zum Baurechtskompromiß», DVBl (1998) σ. 609-615.
- D. R. Godschalk, R.J. Burby, S. Brody, “Public Participation in Natural Hazard Mitigation Policy Formation: Challenges for Comprehensive Planning”, Journal of Environmental Planning and Management, 46 (5), 2003, σ. 733-754.
- F. - L. Benítez-Martínez, M.- V. Hurtado-Torres, E. Romero-Frías, “A neural blockchain for a tokenizable e-Participation model”, Neurocomputing, 2020.
- F. Weyreuter, «Das bebaurechtliche Gebot der Rücksichtnahme und seine Bedeutung für den Nachbarnschutz», BauR (1975) σ. 1-11.
- F. Ossenbühl, «Vertrag und Gesetz», σε: R. Pitschas - A. Uhle (επιμ.), Wege gelebter Verfassung in Recht und Politik. FS für R. Scholz zum 70. Geburtstag, 2007, σ. 519-537
- H. Schulze-Fielitz, Der informale Verfassungsstaat, Duncker & Humboldt, 1984.
- H. Schulze-Fielitz, Theorie und Praxis parlamentarischer Gesetzgebung, Duncker & Humboldt, 1988.
- H. Schulze-Fielitz, «Wege, Umwege oder Holzwege zu besserer Gesetzgebung durch sachverständige Beratung, Begründung, Folgeabschätzung und Wirkungskontrolle?», JZ (2004) σ. 862-871.
- H. Lecheler, «Die Ausweitung der Öffentlichkeitsbeteiligung an umweltrelevanten Planungsvorhaben - Erkenntnishilfe für Planungsbehörden oder ihre demokratische Kontrolle?», σε: M.-E. Geis - D. Umbach (επιμ.), Planung-Steuerung-Kontrolle. FS für R. Bartlsperger zum 70. Geburtstag, 2006, σ. 353-362
- I. Wiese-von Ofen, «Anmerkungen zum Thema Partizipation in der Stadtplanung», σε: U. Battis - W. Söfker - B. Stürer (επιμ.), Nachhaltige Stadt- und Raumentwicklung. FS für Krautzberger zum 65. Geburtstag, 2008, σ. 377-383.
- Kl. P. Dolde, *Neue Formen der Bürgerbeteiligung? Planung und Zulassung von Projekten in der parlamentarischen Demokratie*, NVwZ 2013, σ. 769-775.
- M.-L. Marsal-Llacuna “Future Living framework: Is blockchain the next enabling network?”, Technological Forecasting & Social Change, 2017, σ. 1-9.
- P. Badura, Politik und Staatsleitung durch Gesetzgebung, σε: R. Pitschas - A. Uhle (επιμ.), Wege gelebter Verfassung in Recht, σ. 3-15 (3 επόμ.).
- P. Vlachokyriakos, R. Comber, K. Ladha, N. Taylor, P. Dunphy, P. Macrorry, P. Olivier, “PosterVote: Expanding the Action Repertoire for Local Political Activism”, In DIS '14: Proceedings of the 2014 conference on Designing interactive systems, Association for Computing Machinery, σ. 795-804.
- R. Muth, K. Eisenhut, J. Rabe & F. Tschorsch, “BBBlockchain: Blockchain-based Participation in Urban Development”, 2019, 15th International Conference on eScience (eScience), σ. 321-330.
- S. Hölscheidt - St. Menzenbach, «Das Gesetz ist das Ziel: Zum Zusammenhang zwischen guten Verfahren und gutem Gesetz», DöV 2008, σ. 139-144.

- S. Raval, *“Decentralized applications: harnessing Bitcoin’s blockchain technology”*, O’Reilly Media, Beijing, 2016.
- T. Krämer, *«Realisierung städtebaulicher Planungen und Projekte durch Verträge»*, UPR (2003) σ. 104-106.
- U. Battis, *«Verfahrenstransparenz durch Öffentlichkeitsbeteiligung»*, σε: U. Battis - W. Söfker - B. Stürer (επιμ.), *Nachhaltige Stadt- und Raumentwicklung. FS für Krautzberger zum 65. Geburtstag*, 2008, σ. 3-10.
- U. di Fabio, *Die Struktur von Planungsnormen*, σε: W. Erbguth - J. Oebbecke - H.-W. Rengeling - M. Schulte (επιμ.), *Planung. FS für W. Hoppe zum 70. Geburtstag*, 2000, σ. 75-96
- T. Würtenberger, *Staatsrechtliche Probleme politischer Planung*, Duncker & Humboldt, 1979.
- T.h. Würtenberger, *«Die Akzeptanz von Verwaltungsentscheidungen als verfahrensrechtliches Prinzip in der Europäischen Union»*, σε: M.-E. Geis - D. Umbach (επιμ.), *Planung-Steuerung*, σ. 233-245.
- Landeshauptstadt Hannover (LHH) 2014, Geschäftsbereich des Oberbürgermeisters (2014). *Mein Hannover 2030, Stadtentwicklungskonzept 2013, Ausgangslage, Handlungsfelder, Dialog. Status quo-Bericht*.
- The George Pepler International Award, *A study into the practice of machizukuri (community building) in Japan* Lorayne Woodend, BSc., (Hons.), MA (Dist.), September 2013.
- Participatory Techniques and Tools, A WFP Guide, Booklets 4 and 5.
- Dr. Nikki Slocum, *Participatory Methods Toolkit - A practitioner’s manual*, December 2003.

Ελληνική

- A. Αραβαντινός, *«Η ευρωπαϊκή και η ελληνική πόλη στον 21ο αιώνα»*, Συγχρό 1 (2001) σ. 147-166.
- Γ. Θεοδωρά , *«Φυσικές καταστροφές- Η ανάγκη για ένα σχέδιο ετοιμότητας και διαχείρισης και η σημασία της εθελοντικής δράσης»* , σε: Κ.Σερράο , Δ.Μέλισσα, *Οι φυσικές καταστροφές και χωρικές πολιτικές* , 2019, σ. 63-85.
- Γ. Γιαννακούρου, *«Χωροταξικός σχεδιασμός και διοικητικός δικαστής: Από τον έλεγχο νομιμότητας στη διαμόρφωση της πολιτικής για το χώρο;»*, *Περιδικ* 1994, σ. 23-40.
- Γ. Σημαιοφορίδης, *«Η ελληνική πόλη και οι νέες αστικές συνθήκες»*, σε: F. Infussi - Γ. Σημαιοφορίδης (επιμ.), *Οι προκλήσεις της ελληνικής πόλης, Πρόγραμμα Ηρακλής*, 1998, ό.π., σ. 140-154.
- Δ. Θ. Τσάτσος, *Συνταγματικό Δίκαιο*, τ. β΄ , έκδ. β΄ , 1993.
- Ε. Ανδρικοπούλου, Α. Γιαννακού, Γ. Καυκαλάς, Μ. Πιτσιαβά-Λατινοπούλου, *«Πόλη και πολεοδομικές πρακτικές»*, Εκδόσεις Κριτική, 2014.
- Κ. Σαμαρτζής, *«Το επίκαιρο της διοικητικής δράσης και η πάροδος του «ευλόγου χρόνου»* ιδίως στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων», *Διδικ* 2018 (30) σ. 983-984.

Κ. Σερράος, «Συσχετίσεις θεσμοθετημένων αστικών χρήσεων και η επιρροή τους στη μορφή της πόλης», σε: ΣΑΔΑΣ - Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων, 10ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο, Η Αρχιτεκτονική και η Ελληνική Πόλη στον 21ο Αιώνα (Hilton, 8/12, Ζάππειο Μέγαρο, 9-11.12.1999), Τ.Ε.Ε., 2002, σ. 501-512.

Μ. Δανδουλάκη «Αξιοποίηση των χωρικών πολιτικών και του σχεδιασμού του χώρου για την πρόληψη και τον μετριασμό των φυσικών καταστροφών στην Ελλάδα. Προκλήσεις και ευκαιρίες», σε Κ. Σερράος, Δ. Μέλισσας «Φυσικές καταστροφές και χωρικές πολιτικές», 2019, σ.107-143.

Σ. Βλαχόπουλος, «Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα όρια μεταξύ μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία», Εκδόσεις Σάκκουλα, 2007.

T. Hall, Αστική γεωγραφία, Εκδόσεις Κριτική, 2005.

Φ. Κατσιγιάννης, «Η διάσταση του εύλογου χρόνου, κατά την ενάσκηση από τη Επιτροπή Κεφαλαιογοράς της ελεγκτικής και κυρωτικής αρμοδιότητας», σε: Ένωση Διοικητικών Δικαστών, Τιμητικός Τόμος για τα 50 χρόνια των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, 2015, σ. 385- 391.

Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, Τελική Έκθεση, 14 Νοεμβρίου 2020.

Πορίσματα και συστάσεις της ACCC της 7ης Μαρτίου 2008, Λιθουανία (ACCC/C/2006/16. ECE/MP.PP/C.1/2008/5/Add.6 αριθ.67)

Πορίσματα και συστάσεις της ACCC της 24ης Σεπτεμβρίου 2013, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένο Βασίλειο (ACCC/C/2012/68. ECE/MP.PP/C.1/2014/5, αριθ. 97)

Πορίσματα και συστάσεις της ACCC της 18ης Φεβρουαρίου 2005, Καζακστάν (ACCC/C/2004/2, ECE/MP.PP/C.1/2005/2/Add.2, αριθ. 24).

Συστάσεις του Μάαστριχτ (Sixth Meeting of the Parties to the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision- making and Access to Justice in Environmental Matters, Budva, Μαυροβούνιο, 11 έως 13 Σεπτεμβρίου 2017, Decision VI/2 – Promoting effective public participation in decision – making, Nr 2, ECE/MP.PP/2017/2/Add.1).

Αποφάσεις Συμβουλίου της Επικρατείας

ΣτΕ 105/2001, ΣτΕ 2544/2005, ΣτΕ 3244/2005, ΣτΕ 3843/2006, ΣτΕ3843/2006, ΣτΕ 3632/2007, ΣτΕ 1720/2009, ΣτΕ 4519/2009, ΣτΕ 2676/2010, ΣτΕ177/2012, ΣτΕ 4526/2013, ΣτΕ 4528/2013, ΣτΕ 4529/2013, ΣτΕ 2831/2013, ΣτΕ 1423/2013, ΣτΕ 4530/2013, ΣτΕ 4491/2013, ΣτΕ 1500/2013, ΣτΕ 2481/2014, ΣτΕ 3266/2014, ΣτΕ 2888/2014, ΣτΕ 3265/2014, ΣτΕ 2135/2014, ΣτΕ 2887/2014, ΣτΕ1349/2016, ΣτΕ 802/2016, ΣτΕ 803/2016, ΣτΕ 1815/2018, ΣτΕ 1816/2018, ΣτΕ 1121/2018, ΣτΕ 1138/2018, ΣτΕ 270/2019

Αποφάσεις Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, C-215/06, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, EU:C:2008:380.

Απόφαση της 26^{ης} Ιουλίου 2017, C-196/16 και C-197/16, Comune di Corridonia and Others, EU:C:2017:589.

Απόφαση της 28^{ης} Φεβρουαρίου 2018, C-117/17 Comune di Castelbellino, EU:C:2018:129.

Απόφαση της 28^{ης} Μαΐου 2020, C-535/18, IL and Others v Land NordrheinWestfalen, ECLI:EU:C:2020:391.

Απόφαση της 7^{ης} Νοεμβρίου 2019, C-280/18, Flausch και λοιποί, ECLI:EU:C:2019:928.

Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2003, C- 415/01, Επιτροπή κατά Βελγίου.

Απόφαση της τ 17ης Μαΐου 2001, C-159/99, Επιτροπή κατά Ιταλίας, ECLI:EU:C:2001:278

Απόφαση της 20^{ης} Ιουνίου 2002, C- 313/99, Mulligan και λοιποί, ECLI:EU:C:2002:386

Απόφαση της 11^{ης} Αυγούστου 1995, C-431/92, Επιτροπή κατά Γερμανίας.

Νομοθεσία

Οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2003, για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

Οδηγία 2001/42 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.

Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον.

Ν. 4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος», ΦΕΚ τ. Α', αρ. φ. 209/21.9.2011

Ν. 4662/2020 «Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ τ. Α' αρ. φ. 27/7.2.2020.

Ν.1665/1986 «Συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης [Leasing]», ΦΕΚ τ. Α' αρ. φ. 194/4.12.1986.

Κοινή Υπουργική Απόφαση 1649/45/2014 «Εξειδίκευση των διαδικασιών γνωμοδοτήσεων και τρόπου ενημέρωσης του κοινού και συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη δημόσια διαβούλευση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων της Κατηγορίας Α' της απόφασης», ΦΕΚ τ. Β', αρ. φ. 45/15.1.2014.

Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθ. 107017/2006 «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42//ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001», ΦΕΚ τ. Β', αρ. φ. 1225/5.9.2006.

Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθ. ΗΠ 11765/653/2006 «Πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον», ΦΕΚ τ. Β', αρ.φ. 327/17.03.2006.

ΠΟΛ 1162 από 3.8.2018 Απόφαση του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Ε-σόδων (ΦΕΚ τ. Β' αρ.φ. 3579/22.8.2018, ΑΔΑ 6ΚΛΗ46ΜΠ3Ζ-ΝΘ2).

Ιστοσελίδες

Participatory Planning Tools, <https://participatoryplanning.ca/tools?page=0>

OpenGov, <http://www.opengov.gr/home/>

Questionnaire Beauce – Loiretaine, <http://www.ville-cercottes.fr/files/file/Questionnaire%20VF.PDF>

Democracy without borders, <https://www.democracywithoutborders.org/gvp>

Adhocracy, <https://liqd.net/en/projects/adhocracy/>

Secure Vote, <https://secure.vote/>

Voatz, <https://voatz.com/>

B2. Κατανόηση και τυπολόγηση περιοχών προς διαχείριση. Διερεύνηση προτεραιοτήτων επέμβασης για λόγους μείωσης του κινδύνου από φυσική καταστροφή

B2.1. Εισαγωγή

Οι επεμβάσεις σε ήδη δομημένες περιοχές για διάφορους σκοπούς, μεταξύ των οποίων και για τη μείωση της διακινδύνευσης καταστροφής, παρουσιάζουν μεγάλες προκλήσεις. Πέραν των τεχνικοκατασκευαστικών δυσκολιών που παρουσιάζουν οι επεμβάσεις σε διαφόρων χαρακτηριστικών και τύπων υφιστάμενα κτίρια και δομημένες περιοχές, πρέπει να αντιμετωπιστεί και ένα σύνολο άλλων ζητημάτων. Σε αυτά περιλαμβάνεται το κατα κανόνα μεγάλο κόστος των επεμβάσεων και ο επιμερισμός του σε διάφορους ωφελούμενους, η λειτουργική επιβάρυνση κατά την περίοδο κατασκευής των έργων, η πολυϊδιοκτησία και η εξεύρεση συναίνεσης μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων, οι μεγάλες διαχειριστικές και οργανωτικές απαιτήσεις. Ιδίως όμως πρέπει να αντιμετωπιστεί η δυσπιστία των κατοίκων και χρηστών μιας περιοχής και η έλλειψη εμπιστοσύνης στις επιστημονικές εκτιμήσεις της διακινδύνευσης στις οποίες βασίζονται οι αποφάσεις για επεμβάσεις, εκτιμήσεις που σε κάθε περίπτωση ενέχουν αβεβαιότητα, αλλά και στις αρχές και στη συνέπεια και συνέχεια της υποστήριξης του προγράμματος επέμβασης. Εξάλλου, τέτοιες επεμβάσεις χρειάζονται επενδύσεις και προσπάθεια στο σήμερα προκειμένου να αποτραπεί μια μελλοντική ενδεχόμενη καταστροφή.

Συνήθως η αντίληψη της διακινδύνευσης των ατόμων και των κοινωνικών ομάδων και η ιεράρχηση προτεραιοτήτων τους μεταβάλλεται για κάποιο διάστημα μετά από μια μεγάλη καταστροφή και η διακινδύνευση καταστροφής προτάσσεται έναντι άλλων καθημερινών κινδύνων και προτεραιοτήτων (Δανδουλάκη, 2019). Αυτό έχει αποτελέσει τη βάση της θεώρησης των καταστροφών ως ευκαιριών για προώθηση των στόχων της μείωσης της διακινδύνευσης καταστροφής και της ιδέας της «δημιουργικής καταστροφής». Αυτή την ιδέα εκφράζει η προτεραιότητα «Καλύτερη ανοικοδόμηση» (Build Back Better –BBB) του Παγκόσμιου Πλαισίου Sendai για τη Μείωση του Κινδύνου Καταστροφής 2015-2030.

Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ένα ζήτημα που έχει αναδειχτεί στη χώρα μας από την περίοδο της οικονομικής κρίσης και μέχρι σήμερα, δηλαδή η επικέντρωση στην καλύτερη αντιμετώπιση μιας καταστροφής αφού αυτή συμβεί, ενδεικτικά στην καταστολή των δασικών πυρκαγιών, στην περιοχή βοήθειας στους πληγέντες, στην επισκευή ή ανακατασκευή των κτιρίων που έχουν υποστεί βλάβες.

Πρόσφατες καταστροφές έχουν καταδείξει τους περιορισμούς και τα όρια αυτής της προσέγγισης. Όταν -λόγω έλλειψης πολιτικών και μέτρων μείωσης της διακινδύνευσης και πρόληψης των καταστροφών- το καταστροφικό συμβάν είναι καταιγιστικό και μεγάλης έντασης, οι μηχανισμοί αντιμετώπισης αποδεικνύονται ανεπαρκείς και οι επιπτώσεις μεγάλες. Έτσι επανέρχεται στη συζήτηση ένας κεντρικός προβληματισμός του πεδίου των καταστροφών και κινδύνων, αυτός της προώθησης ολοκληρωμένων πολιτικών που αφορούν όλες τις φάσεις διαχείρισης μιας καταστροφής και λήψης συνδυασμένων μέτρων μείωσης του κινδύνου καταστροφής και αντιμετώπισης καταστροφής.

Δεδομένων των μεγάλων προκλήσεων που παρουσιάζουν οι προληπτικού χαρακτήρα επεμβάσεις σε ήδη δομημένες περιοχές, το πεδίο των κινδύνων και καταστροφών

προτείνει την διάχυση των στόχων που αφορούν τη μείωση της διακινδύνευσης καταστροφής σε άλλες πολιτικές που αφορούν άλλες προτεραιότητες και στόχους (DRR mainstreaming). Εξάλλου, σε αυτή την κατεύθυνση δείχνει η προϊούσα σύγκλιση των μεγάλων σύγχρονων παγκόσμιων πολιτικών, δηλαδή του Πλαισίου Sendai για τη Μείωση της Διακινδύνευσης Καταστροφής 2015-2030, της Παγκόσμιας Συμφωνίας για την Κλιματική Αλλαγή 2015-2030, καθώς και η Ατζέντα και οι Παγκόσμιοι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης 2015-2030.

Καταλήγοντας, η προώθηση της μείωσης της διακινδύνευσης καταστροφής οφείλει να περιλάβει τις δομημένες περιοχές, αλλά αυτό παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες, ιδίως στη χώρα μας όπου δεν είναι ασυνήθιστο οι εντασσόμενες σε σχέδιο περιοχές να είναι δομημένες. Αφετηρία προκειμένου να τεθούν προτεραιότητες επέμβασης στο δομημένο χώρο είναι η εκτίμηση της διακινδύνευσης καταστροφής στις διάφορες περιοχές, σε κατάλληλη κλίμακα και με αντίστοιχη μεθοδολογία (Βλέπε Παραδοτέο Γ).

Μελέτη εκτίμησης της διακινδύνευσης καταστροφής σε επίπεδο χώρας έναντι διαφόρων επικινδυνότητων έχει εκπονηθεί με πρωτοβουλία της ΓΓΠΠ. Η μελέτη αυτή δεν έχει κοινοποιηθεί ή δημοσιοποιηθεί και πάντως δεν είναι σε κατάλληλη κλίμακα για χωρικό σχεδιασμό. Μελέτη για εκτίμηση της σεισμικής διακινδύνευσης για όλη τη χώρα, σε επίπεδο ταχυδρομικού κωδικού, έχει εκπονηθεί από τη Risk Management Solutions για λογαριασμό της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιριών. Τα σχέδια διαχείρισης κινδύνου πλημμύρας συνδέονται με ένα πρόγραμμα μέτρων πρόληψης και διαχείρισης έκτακτης ανάγκης σε κάθε υδατικό διαμέρισμα και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό του χώρου, αλλά η κλίμακά τους δεν επιτρέπει την πλήρη αξιοποίησή τους σε σχεδιασμό μεγαλύτερης κλίμακας (1:5000, 1:2000). Το πρόγραμμα ΕΠΑΝΤΥΚ του ΤΕΕ έδωσε κατευθύνσεις για την αναβάθμιση του επιπέδου σεισμικής ασφάλειας των υφισταμένων κτιρίων και επίσης, έχει αναπτύξει ένα εργαλείο για την εκτίμησης της σεισμικής τρωτότητας και διακινδύνευσης σε επίπεδο δήμου.

Μελέτες εκτίμησης διακινδύνευσης δομημένων περιοχών σε διάφορες κλίμακες έχουν εκπονηθεί στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων. Ενδεικτικά, αναφέρονται τα προγράμματα RISK-EU και LESSLOSS που απέδωσαν σε μια ολοκληρωμένη μελέτη της σεισμικής διακινδύνευσης της Θεσσαλονίκης (βλέπε επίσης Ρήγα κα 2014), η μελέτη σεισμικής διακινδύνευσης για τη μητροπολιτική περιοχή του Βόλου (Morfidis et al., 2002), η πολυκινδυνική εκτίμηση διακινδύνευσης για το ιστορικό κέντρο του Ρεθύμνου Κρήτης (Ravankhah et al., 2019). Αποτελέσματα ερευνητικών προγραμμάτων μπορεί υπό προϋποθέσεις, να προσφέρουν μια καλή βάση για τη λήψη αποφάσεων αναφορικά με επεμβάσεις για τη μείωση της διακινδύνευσης αν διατυπωθεί σχετικό αίτημα από ομάδες ενδιαφερομένων και το θέμα ενταχτεί στην ατζέντα κεντρικών ή τοπικών πολιτικών.

Πάντως, μέχρι να γίνουν διαθέσιμες εκτιμήσεις της διακινδύνευσης καταστροφής έναντι διαφόρων επικινδυνότητων σε κλίμακα κατάλληλη για τον χωρικό σχεδιασμό, επιχειρείται παρακάτω μια αδρομερής τυπολόγηση περιοχών όπου κατά προτεραιότητα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα επεμβάσεων για τη μείωση της διακινδύνευσης καταστροφής είτε μέσω ειδικών προγραμμάτων επέμβασης για το σκοπό αυτό είτε στο πλαίσιο χωρικών επεμβάσεων για άλλους σκοπούς.

B2.2. Πρόταση τυπολόγησης περιοχών λαμβάνοντας υπόψη υφιστάμενες ρυθμίσεις

Μια τυπολόγηση περιοχών που άμεσα ή έμμεσα λαμβάνει υπόψη την διακινδύνευση έναντι επικινδυνοτήτων μπορεί να αναζητηθεί σε θεσμικά κείμενα ισχύοντα σήμερα ή όχι. Αναλυτικότερα:

B2.2.1. Μητροπολιτική περιοχή Αθήνας: Ν. 4277 «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 156Α/1 Αυγούστου 2014).

Με βάση το Παράρτημα ΙΙΙ «Τυπολογία περιοχών υπό την οπτική γωνία των αναπλάσεων» του Ν. 4277/2014:

Τύπος ζώνης σύμφωνα με το ΡΣΑ
<p>1. Ζώνες κεντρικών λειτουργιών διαφόρων βαθμίδων, που γενικά πάσχουν από συμφόρηση και ανεπαρκείς υποδομές, κυρίως στάθμευσης, και δυσκολίες προσπέλασης.</p> <p>1.1. Τμήματα του δικτύου των μητροπολιτικών κέντρων</p> <p>1.2. Άξονες του κυρίου οδικού δικτύου με έρπυσα ανάπτυξη κεντρικών λειτουργιών, συχνά με ρόλο πύλης του πολεοδομικού συγκροτήματος</p> <p>1.3. Ζώνες κατά μήκος του σιδηροδρομικού κινδύνου, από το οποίο πρέπει να υπάρχει εύλογη απόσταση του οικιστικού ιστού</p> <p>1.4. Τοπικά κέντρα που αναπτύχθηκαν μέσω διαδικασιών ανοργάνωτης αποκέντρωσης, όπως φυγή από τα μητροπολιτικά κέντρα ή ανάπτυξης νέων κεντρικών λειτουργιών.</p> <p><i>Στόχος: Μείωση των προβλημάτων κυκλοφορίας και στάθμευσης, που ιδιαίτερα στην περίπτωση οδικών αξόνων οξύνονται από τη σύγκρουση του κυκλοφοριακού και του πολεοδομικού ρόλου τους.</i></p>
<p>2. Περικεντρικές περιοχές με παλιό κτιριακό απόθεμα και παρουσία φθινουσών χρήσεων του δευτερογενούς τομέα.</p> <p><i>Στόχος: Η ελεγχόμενη αναδιάρθρωσή τους, χωρίς πλήρη ανατροπή του μεικτού χαρακτήρα τους και με ανακαίνιση του διατηρήσιμου οικιστικού αποθέματος.</i></p>
<p>3. Περιοχές εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών εγκαταστάσεων κάποιας κλίμακας εγκλωβισμένων στο εσωτερικό του αστικού ιστού, που με τους τρέχοντες πολεοδομικούς όρους δεν μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν.</p> <p><i>Στόχος: Τα κελύφη αυτών των μονάδων μπορεί να υποδεχτούν νέες χρήσεις συμβατές με τις επιτρεπόμενες από τον πολεοδομικό σχεδιασμό και την ισχύουσα νομοθεσία.</i></p>
<p>4. Περιοχές υψηλής πυκνότητας με μεταπολεμικές πολυκατοικίες και έντονα προβλήματα κυκλοφορίας και στάθμευσης.</p> <p>4.1 Οι προαστιακές περιοχές, κυρίως στο Ανατολικό Τμήμα του Λεκανοπεδίου, με πρόσφατο κτιριακό απόθεμα, αλλά και φθίνουσες συνθήκες πολεοδομικού περιβάλλοντος λόγω αντιστοιχίας μεταξύ υποδομών και πυκνοτήτων πληθυσμού?.</p> <p>4.2 Οι συνοικιακές περιοχές, κυρίως στο δυτικό τμήμα του Λεκανοπεδίου, συχνά με προέλευση από τη λαϊκή αυτοστέγαση και την αυθαίρετη δόμηση, με έντονα προβλήματα μορφολογίας του ρυμοτομικού δικτύου, ποιότητας του κτιριακού αποθέματος και δεικτών κατοικίας.</p> <p>4.3 Συνοικιακές περιοχές με πολύ υψηλές πυκνότητες, υποβαθμισμένο και γηράσκον κτιριακό απόθεμα πολυκατοικιών που έλκουν την καταγωγή τους από τη διαδικασία της αντιπαροχής και πολύ σοβαρές ακαμψίες που συνδέονται με το κατακερματισμένο ιδιοκτησιακό καθεστώς.</p>

Στόχος: Βραχυ-μεσοπρόθεσμα, η αποσυμφόρηση και μεσο-μακροπρόθεσμα η δρομολόγηση διαδικασιών ανανέωσης του κτηριακού αποθέματος, σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά του επιμέρους τύπου στον οποίο ανήκει η κάθε περιοχή.

5. Περιοχές δεύτερης κυρίως κατοικίας, με μη ικανοποιητικά ρυμοτομικά δίκτυα και τάσεις ενίσχυσης των φαινομένων συμφόρησης που πλήττουν σήμερα τις πιο κεντρικές περιοχές.

Στόχος: Η πρόληψη της επιδείνωσης των προβλημάτων, με έγκαιρες παρεμβάσεις για την αύξηση των ελεύθερων χώρων και τη μείωση των δυνητικών πυκνοτήτων.

6. Περιοχές γύρω από μεγάλα έργα οι οποίες θα υποστούν πιέσεις στις τιμές γης, στις χρήσεις γης και τις πυκνότητες, και θα γίνουν εστίες ή αποδέκτες μεγάλων κυκλοφοριακών φόρτων.

Στόχος: Η πρόληψη των αρνητικών συνεπειών από τις παραπάνω πιέσεις, η αξιοποίηση των έργων ως καταλυτών ευρύτερων διαδικασιών πολεοδομικής αναδιάρθρωσης και η παραμονή στο δημόσιο μέρος της γαιοπροσόδου που θα προκύψει ως αποτέλεσμα διάθεσης δημόσιου χρήματος.

Σχ. Β2.1. Τυπολογία περιοχών στην μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής υπό την οπτική γωνία των αναπλάσεων με σχόλια για τη μείωση του κινδύνου καταστροφής

Άρθρο 31 «Ασφάλεια και προστασία» του Ν. 4277/2014

1. Για την ασφάλεια και προστασία από σεισμούς και άλλους γεωλογικούς κινδύνους, εφαρμόζονται οι ισχύοντες κανονισμοί και σχεδιάζονται και προωθούνται ρυθμίσεις για προσεισμικές επεμβάσεις, με στόχο τη μείωση της σεισμικής τρωτότητας υφιστάμενων έργων και κτηρίων.

2. Για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των τεχνολογικών και βιομηχανικών ατυχημάτων, ρυθμίζεται η χωροθέτηση χρήσεων γης σε περιοχές παρακείμενες εγκαταστάσεων Seveso, κατηγοριοποιούνται οι χρήσεις γης, με βάση τα επίπεδα ευπάθειας του πληθυσμού, τις πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από ενδεχόμενο βιομηχανικό ατύχημα μεγάλης έκτασης και συνυπολογισμό οικονομικών κριτηρίων. Το Παράρτημα XV, περιλαμβάνει κατά προτεραιότητα κατευθύνσεις και μέτρα για τη διαχείριση κινδύνων από φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές.

3. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, εγκρίνεται σχέδιο δράσης για αναπλάσεις περιοχών μεγάλης διακινδύνευσης από φυσικούς, τεχνολογικούς και άλλους κινδύνους. Προτεραιότητα δίνεται σε ζώνες πολεοδομικών κέντρων με ανεπαρκείς υποδομές, περιοχές με παλαιό κτηριακό απόθεμα, φθίνουσες χρήσεις του δευτερογενούς τομέα, με υψηλή πυκνότητα και έντονα προβλήματα κυκλοφορίας και στάθμευσης.

4. Σχεδιάζεται η προσαρμογή της λειτουργίας του συστήματος μεταφορών, στο οποίο περιλαμβάνονται και οι λιμένες και οι αερολιμένες, σε συνθήκες έκτακτης λειτουργίας λόγω καταστροφών και κινδύνων, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Παραρτήματος XV.

5. Εκπονούνται από την Ειδική Γραμματεία Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, χάρτες επικινδυνότητας πλημμύρας, σύμφωνα με την κ.υ.α. 31822/1542/ Ε103 (Β' 1108), με την οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Κοινοτική Οδηγία 2007/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2007 και συντάσσονται σχέδια αντιμετώπισης πλημμυρικού κινδύνου για κάθε λεκάνη απορροής.

6. Οργάνωση της προστασίας των αστικών περιοχών από πλημμύρες με καταγραφή των υδραυλικών ατυχημάτων, συσχέτιση, αιτιολόγηση και ανάδραση.

Παράρτημα XV

Άρθρο 31, Παράγραφος 2

Για τη διαχείριση κινδύνων από φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές:

α. Σχεδιάζεται η χωροθέτηση και ρυθμίζεται – συντονισμένα- η εμβέλεια χρήσεων και λειτουργιών:

- κρίσιμων για τη διαχείριση εκτάκτων αναγκών, όπως μονάδες υγείας, σταθμοί πρώτων βοηθειών, πυροσβεστικοί σταθμοί, τηλεοπτικοί/ραδιοφωνικοί σταθμοί, σταθμοί/δίκτυα ενέργειας, ελικοδρόμια, και

- τρωτών σε φυσικούς και τεχνολογικούς κινδύνους και καταστροφές όπως χώροι μεγάλης συγκέντρωσης πληθυσμού ή ιδιότυπης χρήσης όπως οι φυλακές ή μεγάλης επικινδυνότητας όπως οι εγκαταστάσεις παραγωγής, επεξεργασίας και αποθήκευσης καθώς και μεταφοράς επικίνδυνων υλικών.

β. Στις περιοχές μεγάλης επικινδυνότητας, καταρτίζονται σχέδια ασφαλούς απομάκρυνσης του πληθυσμού σε περίπτωση επικείμενης ή εν εξελίξει καταστροφής. Εδώ μήπως μπορούμε να μιλήσουμε για οδούς διαφυγής (που ήταν κλειστά στο Μάτι?)

γ. Προάγεται η συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών και φορέων των εμπλεκόμενων σε χωρικές πολιτικές διαχείρισης κινδύνων / καταστροφών, στις φάσεις της πρόληψης, αντιμετώπισης και ανασυγκρότησης, για εξειδίκευση και επικαιροποίηση των πολιτικών.

Άρθρο 31, Παράγραφος 4

Για την προσαρμογή του συστήματος μεταφορών σε έκτακτες συνθήκες, προγραμματίζονται οι απαραίτητες ενέργειες, επεμβάσεις, έργα, αφού ληφθούν υπόψη οι συνθήκες ιδιοκτησίας των έργων και το σχετικό ευρωπαϊκό και εθνικό δίκαιο

B2.2.2. Μητροπολιτική περιοχή Θεσσαλονίκης: Σχέδιο Νόμου «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας - Αττικής, Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης και άλλες διατάξεις»

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο εισήχθη προς ψήφιση στο Β' Θερινό Τμήμα της Βουλής αλλά αποσύρθηκε για να επανακατατεθεί, πράγμα που δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα. Παρακάτω παρατίθενται τα άρθρα που ενδιαφέρουν την παρούσα μελέτη.

Άρθρο 55. Αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων και ατυχημάτων

1. Η πολιτική προστασίας και ασφάλειας του νέου ΡΣΘ εστιάζει σε τρεις κατευθύνσεις:

(α) Τη συνεργασία των αρμόδιων φορέων κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή Σχεδίων Πολιτικής Προστασίας και Ασφάλειας, καθώς και τη βελτίωση της πληροφόρησης, ενημέρωσης και της τεκμηρίωσης, που αφορούν αρμόδιους φορείς ή και πολίτες, για τους κινδύνους, τις απειλές και τις πολιτικές που σχετίζονται με την προστασία και ασφάλεια.

(β) Το σχεδιασμό και τη διαχείριση εξειδικευμένων δράσεων, μελετών, ερευνών και προγραμμάτων στον τομέα της πολιτικής προστασίας και ασφάλειας, που αφορούν την πρόληψη των καταστροφών, τον περιορισμό των επιπτώσεών τους και την επιτυχή αποκατάσταση των ζημιών και απωλειών που επιφέρουν.

(γ) Τη χρήση εργαλείων του χωροταξικού, πολεοδομικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού για την λήψη επιπρόσθετων προληπτικών και περιοριστικών μέτρων προστασίας και ασφάλειας.

2. Ως ειδικότερες πολιτικές και μέτρα ανά τομέα, ορίζονται:

(α) Για την ασφάλεια και προστασία από σεισμούς:

αα) Προωθείται η συνεργασία μεταξύ της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, των δήμων και του ΟΡ.ΘΕ. για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή ολοκληρωμένης πολιτικής για την αντισεισμική προστασία και δράση, με προτεραιότητα στην περιοχή του ΠΣΘ και της ΠΖΘ.

ββ) Ο ΟΡ.ΘΕ. με απόφαση της Εκτελεστικής του Επιτροπής, είναι δυνατόν να εισηγείται την κατά προτεραιότητα αναθεώρηση ή τροποποίηση εγκεκριμένων Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων, προς το σκοπό της διασφάλισης χώρων και οδών διαφυγής σε περίπτωση σεισμού ή τροποποίησης χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης, για λόγους πρόληψης και προστασίας,

γγ) Για την έγκριση χωροθέτησης εγκαταστάσεων και εξυπηρετήσεων μητροπολιτικής κλίμακας, η Εκτελεστική Επιτροπή του ΟΡ.ΘΕ, στο πλαίσιο της διαδικασίας γνωμοδότησής της, μπορεί να θέτει ως προϋπόθεση την ύπαρξη ειδικής εδαφοτεχνικής και γεωλογικής μελέτης.

δδ) Κατά τις διαδικασίες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού στην Περιοχή Εφαρμογής του νέου ΡΣΘ, λαμβάνεται μέριμνα για τη διασφάλιση και σήμανση επαρκών χώρων συγκέντρωσης του πληθυσμού σε περίπτωση σεισμών. Οι σχετικές προβλέψεις ενσωματώνονται στις προς έγκριση Πολεοδομικές Μελέτες Επέκτασης και Αναθεώρησης και σε κάθε πολεοδομική μελέτη ή σχέδιο.

(β) Για την ασφάλεια και προστασία από πλημμυρικά φαινόμενα:

αα) Οι κατευθύνσεις και τα μέτρα που αφορούν την προστασία της υδραυλικής ικανότητας ρεμάτων και λοιπών στοιχείων του υδρογραφικού δικτύου περιγράφονται ειδικότερα στο άρθρο 68 του παρόντος.

ββ) Η λήψη αποφάσεων για μελλοντικές χρήσεις γης, κτίρια και υποδομές, οφείλει να λαμβάνει υπόψη της τους κινδύνους που συνδέονται με πλημμυρικά φαινόμενα.

(γ) Για την ασφάλεια και προστασία από βιομηχανικά ατυχήματα, και με βάση την ανάγκη για πρόληψη, ενημέρωση και συντονισμένη δράση, ορίζονται τα παρακάτω:

αα) Η πρόληψη βασίζεται στον έλεγχο της χωροθέτησης νέων «εγκαταστάσεων» και «μονάδων» και στη μετεγκατάσταση του συνόλου των υφισταμένων «εγκαταστάσεων» και «μονάδων» που βρίσκονται εντός σχεδίου πόλεως και εμπίπτουν στις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας (κοινή υπουργική απόφαση με αριθμ. 12044/613/2007, Β'376, όπως αυτή εκάστοτε ισχύει), σε περιοχές εκτός σχεδίου πόλης. Ειδικά αφορά εγκαταστάσεις στις οποίες υπάρχουν επικίνδυνες ουσίες σε ποσότητες ίσες ή ανώτερες από τις αναφερόμενες στο Παράρτημα Ι (μέρη 1 και 2, στήλη 2) του άρθρου 20 της κοινής υπουργικής απόφασης (εγκαταστάσεις κάτω ορίου), όσο και για αυτές στις οποίες οι ποσότητες των επικινδύνων ουσιών είναι ίσες ή ανώτερες από τις αναφερόμενες στο Παράρτημα Ι (μέρη 1 και 2, στήλη 3) του άρθρου 20 (εγκαταστάσεις άνω ορίου) της κοινής υπουργικής απόφασης.

ββ) Η χωροθέτηση υπόχρεων εγκαταστάσεων πρέπει να στηρίζεται στις εκάστοτε ειδικές απαιτήσεις αντιμετώπισης του κινδύνου, δεδομένου ότι τα βιομηχανικά ατυχήματα έχουν ποικίλες επιπτώσεις και διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης αναλόγως του είδους της εγκατάστασης,

γγ) Για την υλοποίηση των κατευθύνσεων των παραγράφων (γ) αα) και (γ) ββ) του παρόντος, ο ΟΡ.ΘΕ. εγκρίνει τη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων και εποπτεύει την τήρηση των ρυθμίσεων χωροθέτησης χρήσεων γης σε παρακείμενες περιοχές.

δδ) Τα δεδομένα που αφορούν την ανάλυση επικινδυνότητας και τα μέτρα που λαμβάνονται για την αποφυγή τεχνολογικών και φυσικών καταστροφών από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στην περιοχή του νέου ΡΣΘ, πρέπει να είναι προσβάσιμα από τους κατοίκους μέσω του διαδικτύου και σε μορφή κατάλληλη ώστε να είναι κατανοητά από άτομα χωρίς εξειδικευμένες γνώσεις.

εε) Η συντονισμένη δράση εξασφαλίζεται και ασκείται μέσα από την εγκατάσταση δικτύου συνεργασίας στο πλαίσιο των σχεδίων αντιμετώπισης φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων.

στστ) Απαγορεύεται η εγκατάσταση οποιασδήποτε νέας «εγκατάστασης» και «μονάδας», που εμπεριέχεται στις ρυθμίσεις της κοινής υπουργικής απόφασης με αριθ. 12044/613/2007 (Β'376), στη Χωρική Ενότητα Μητροπολιτικού Κέντρου, εκτός των περιπτώσεων εκσυγχρονισμού. Επιτρέπεται ο εκσυγχρονισμός των υπαρχουσών «εγκαταστάσεων» και «μονάδων» Seveso, όταν ο εκσυγχρονισμός αυτός δεν αυξάνει την επικινδυνότητα της εγκατάστασης. Επιβάλλεται η βελτίωση της ασφάλειας για όλες τις υφιστάμενες «εγκαταστάσεις» και «μονάδες» Seveso εντός δεκαετίας από την ισχύ του παρόντος, η οποία αποδεικνύεται με μελέτη

ασφαλείας, όπως αυτή καταχωρίζεται. Σε αντίθετη περίπτωση δεν χορηγείται καμία άδεια έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ή άδεια παράτασης λειτουργίας.

(δ) Για την ασφάλεια και προστασία από πυρκαγιές:

Δεδομένου ότι η κλιματική αλλαγή αναμένεται να επιτείνει τον κίνδυνο εκδήλωσης δασικών πυρκαγιών και την έντασή τους, ενώ παράλληλα θα δυσχεράνει τη φυσική αποκατάσταση των οικοσυστημάτων, στην περιοχή εφαρμογής του νέου ΡΣΘ απαιτείται:

αα) Η εκπόνηση Ειδικών Σχεδίων Αντιπυρικής Προστασίας περιμετρικά των σημαντικών οικιστικών περιοχών, αρχαιολογικών χώρων, δασών και προστατευόμενων περιοχών. Ο σχεδιασμός της αντιπυρικής προστασίας βασίζεται στις σύγχρονες και καινοτόμες τεχνολογίες παρακολούθησης, ελέγχου, συστημάτων έγκαιρης ειδοποίησης, τις οποίες και αξιοποιεί και στα μέσα άμεσης επέμβασης. Η δράση συνδυάζεται με τα μέτρα προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων του άρθρου 64. Πάλι, δε χρειάζεται οργανωμένο χωρικό σχέδιο και action plan διαφυγής?

ββ) Με ευθύνη των δήμων και σε συνεργασία με τις Δασικές Υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και το Πυροσβεστικό Σώμα, λαμβάνεται πρόνοια καθαρισμού της συσσωρευμένης βιομάζας από δάση και δασικές εκτάσεις.

γγ) Σε εφαρμογή του παρόντος, οι δήμοι καλούνται να συντάσσουν, εντός διετίας από την έναρξη ισχύος του παρόντος, σχέδια εκκένωσης και ασφαλούς απομάκρυνσης του πληθυσμού σε περίπτωση εξάπλωσης πυρκαγιών από γειτνιάζουσες δασικές εκτάσεις.

B2.2.3. Πρόταση μιας γενικής τυπολογίας περιοχών υπό την οπτική της μείωσης του κινδύνου καταστροφής και της διαχείρισης καταστροφής

Τύπος περιοχής	Χαρακτηριστικά υπό την οπτική του κινδύνου
<p>Νησιωτικές περιοχές</p> <ul style="list-style-type: none"> • Νησιά, έδρα περιφέρειας • Μικρά νησιά • Άλλες νησιωτικές περιοχές • Τουριστικά νησιά 	<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικές μεταβολές στην έκθεση, δηλαδή στην πληθυσμιακή φόρτιση, κατά το καλοκαίρι και τον χειμώνα. Αντίστοιχα, αναντιστοιχία ανάμεσα στην έκθεση και τις διαθέσιμες υποδομές. • Ενδεχομένως θα χρειαστεί να λειτουργήσουν ως «κλειστό σύστημα» σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Ζήτημα επάρκειας και καταλληλότητας για χρήση πυλών εισόδου – εξόδου (λιμάνια, αεροδρόμια, ελικοδρόμια) σε περίπτωση που χρειαστεί απομάκρυνση πληθυσμού και παροχή βοήθειας. • Γενικά, παρουσία παραδοσιακών οικισμών και ιστορικών πυρήνων που ενδεχομένως παρουσιάζουν μεγάλη τρωτότητα, λόγω της μορφολογίας του πολεοδομικού ιστού και της παλαιότητας του οικιστικού αποθέματος αλλά και μεταβολών των εδαφών (βλ καλδέρα) • Ενδεχομένως, παρουσία φθινόντων οικισμών που κατά κανόνα παρουσιάζουν μεγάλη τρωτότητα λόγω της γήρανσης του πληθυσμού και της παλαιότητας του οικιστικού αποθέματος • Ενδεχομένως, ανάπτυξη τουριστικών χρήσεων και χρήσεων αναψυχής σε περιοχές και θέσεις μεγάλης επικινδυνότητας (παραθαλάσσιες περιοχές με κίνδυνο διάβρωσης, εδάφη με μεγάλη κλίση, επιχώσεις, σε περιοχές διεπαφής δάσους-οικισμού κλπ.)

Ορεινοί και ημορεινοί απομακρυσμένοι και φθίνοντες οικισμοί	<ul style="list-style-type: none"> • Αυξημένη τρωτότητα λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, της παλαιότητας του οικιστικού αποθέματος και της πολυπλοκότητας του πολεοδομικού ιστού • Ζητήματα προσβασιμότητας – Ασφάλειας του οδικού δικτύου σε περίπτωση καταστροφής λόγω π.χ. κατολισθήσεων, καταπτώσεων βράχων, δασικής πυρκαγιάς
Δομημένες περιοχές που γειτνιάζουν με εγκαταστάσεις και χρήσεις μεγάλης επικινδυνότητας (όπως εγκαταστάσεις SEVESO)	<ul style="list-style-type: none"> • Αυξημένη διακινδύνευση, ιδίως αλλά όχι μόνο σε περίπτωση ακραίων συμβάντων. • Μειωμένη επίγνωση της διακινδύνευσης από τους κατοίκους λόγω συνήθειας ή άγνοιας. • Παραπλανητική αίσθηση ασφάλειας λόγω εμπιστοσύνης στις διαδικασίες ασφαλείας και το εσωτερικό σχέδιο ασφαλείας της εγκατάστασης.

Σχ. Β2.2.

Μητροπολιτικές περιοχές

Τύπος ζώνης	Σχολιασμός υπό την οπτική των κινδύνων
1. Ζώνες κεντρικών λειτουργιών διαφόρων βαθμίδων, που γενικά πάσχουν από συμφόρηση και ανεπαρκείς υποδομές, κυρίως στάθμευσης, και δυσκολίες προσπέλασης.	<ul style="list-style-type: none"> • Γειτνίαση μη συμβατών χρήσεων και ενδεχόμενο εκδήλωσης δευτερογενών κινδύνων (πυρκαγιάς λόγω σεισμού, ρύπανσης λόγω πλημμύρας κλπ.) • Κατακερματισμένες αρμοδιότητες και ευθύνες που καθιστά δυσχερέστατη την ολοκληρωμένη και αποτελεσματική παρέμβαση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την αναβάθμιση των περιοχών • Χρήση από ενδιαφερόμενους με ιδιοτελή στόχευση που καθιστά δυσχερή την συνολική αναβάθμιση των περιοχών • Ζητήματα ασφάλειας κυρίως λόγω μη δομικής τρωτότητας • Πολεοδομική τρωτότητα λόγω της πολύπλοκης, μη σχεδιασμένης ανάπτυξης του πολεοδομικού ιστού • Ζητήματα συμφόρησης στο δίκτυο μετακινήσεων – Προσβασιμότητας έκτακτης ανάγκης
1.1. Τμήματα του δικτύου των μητροπολιτικών κέντρων	
1.2. Άξονες του κυρίου οδικού δικτύου με έρπουσα ανάπτυξη κεντρικών λειτουργιών, συχνά με ρόλο πύλης του πολεοδομικού συγκροτήματος	
1.3. Ζώνες κατά μήκος του σιδηροδρομικού κινδύνου, από το οποίο πρέπει να υπάρχει εύλογη απόσταση του οικιστικού ιστού	
1.4. Τοπικά κέντρα που αναπτύχθηκαν μέσω διαδικασιών ανοργάνωτης αποκέντρωσης, όπως φυγή από τα μητροπολιτικά κέντρα ή ανάπτυξης νέων κεντρικών λειτουργιών.	
2. Περικεντρικές περιοχές με παλιό κτιριακό απόθεμα και παρουσία φθίνουσών χρήσεων του δευτερογενούς τομέα.	<ul style="list-style-type: none"> • Κτιριακή τρωτότητα (δομική και μη δομική) λόγω παλιού κτηριακού αποθέματος και έλλειψης συντήρησης • Παράτυπες παρεμβάσεις στο κτήρια για λόγους εκσυγχρονισμού ή/και εγκατάστασης νέων χρήσεων (τυπικά, καθαίρεση τοιχοποιίας για ενοποίηση χώρων, κατασκευή παταριού).

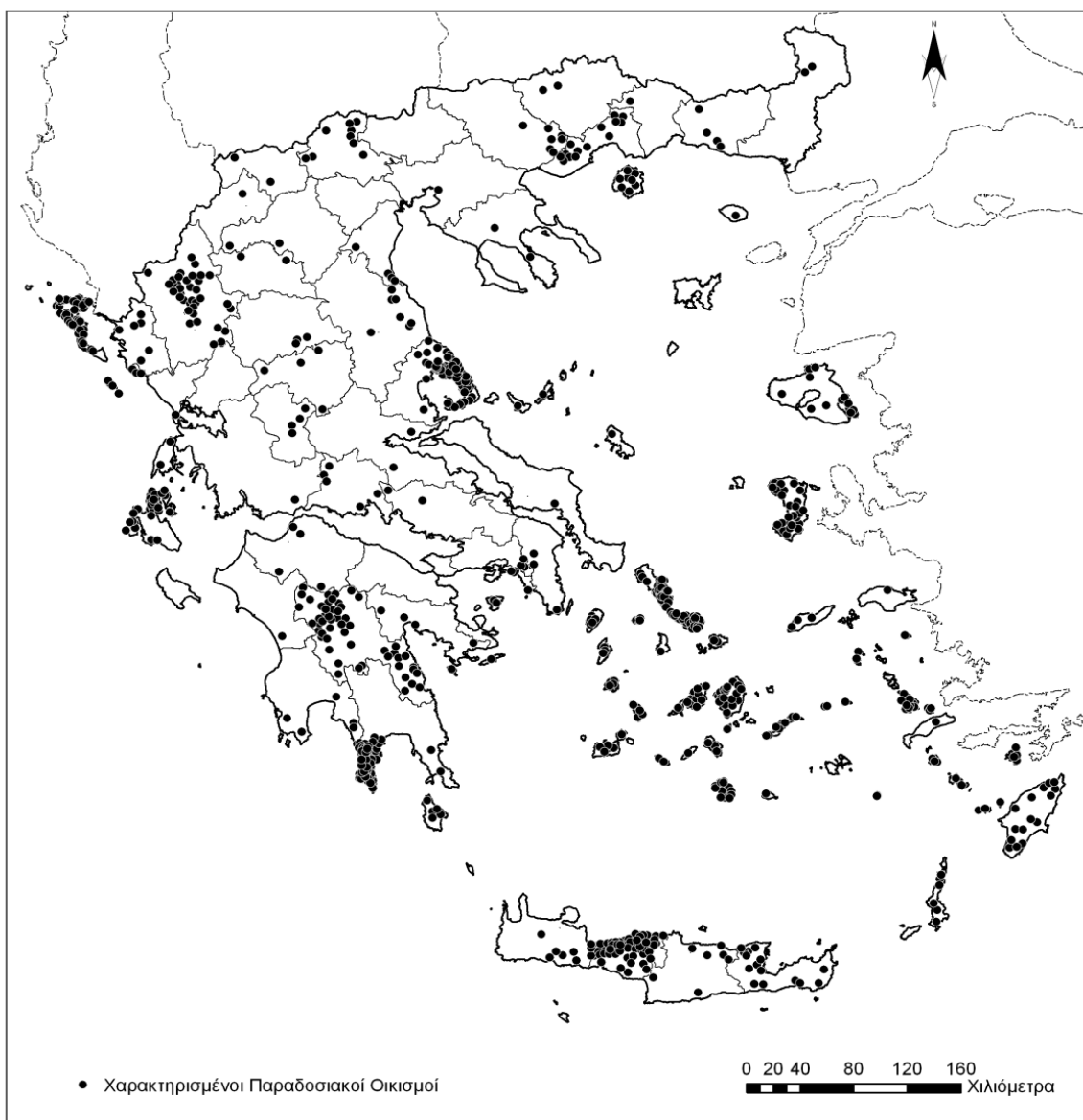
	<ul style="list-style-type: none"> • Ελλιπή μέτρα υγείας και ασφαλείας κατά τη λειτουργία των μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων • Γεινίαση μη συμβατών χρήσεων και ενδεχόμενο εκδήλωσης δευτερογενών κινδύνων (πυρκαγιάς λόγω σεισμού, ρύπανσης λόγω πλημμύρας κλπ.)
3. Περιοχές εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών εγκαταστάσεων κάποιας κλίμακας εγκλωβισμένων στο εσωτερικό του αστικού ιστού, που με τους τρέχοντες πολεοδομικούς όρους δεν μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν.	<ul style="list-style-type: none"> • Ζητήματα ασφάλειας λόγω δομικής και μη δομικής τρωτότητας
4. Περιοχές υψηλής πυκνότητας με μεταπολεμικές πολυκατοικίες και έντονα προβλήματα κυκλοφορίας και στάθμευσης.	<ul style="list-style-type: none"> • Κτιριακή τρωτότητα (δομική και μη δομική) λόγω παλιού κτηριακού αποθέματος και έλλειψης συντήρησης • Κατακερματισμένη ιδιοκτησία που καθιστά δυσχερέστατη την αναβάθμιση του κελύφους (για λόγους ασφαλείας, ενεργειακής και αισθητικής αναβάθμισης κλπ.) • Χρήση από ετερόκλητους δημογραφικά ενόικους (όπως ηλικιωμένα νοικοκυριά, μετανάστες διαφόρων προελεύσεων και στάτους, νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος) / κατακόρυφη διαστρωμάτωση που οδηγεί σε αυξημένη ανθρωπινή τρωτότητα • Παράτυπες παρεμβάσεις στο κτήρια για λόγους εκσυγχρονισμού ή/και εγκατάστασης νέων χρήσεων (τυπικά, καθαίρεση τοιχοποιίας στο ισόγειο για δημιουργία χώρου στάθμευσης ή εξυπηρέτηση καταστήματος).
4.1 Οι προαστιακές περιοχές, κυρίως στο Ανατολικό Τμήμα του Λεκανοπεδίου, με πρόσφατο κτιριακό απόθεμα, αλλά και φθίνουσες συνθήκες πολεοδομικού περιβάλλοντος λόγω αναντιστοιχίας μεταξύ υποδομών και πυκνοτήτων.	<ul style="list-style-type: none"> • Πολεοδομική τρωτότητα λόγω του πολύπλοκου πολεοδομικού ιστού • Ζητήματα συμφόρησης στο δίκτυο μετακινήσεων – Προσβασιμότητας έκτακτης ανάγκης • Δόμηση σε περιοχές μεγάλης επικινδυνότητας (ζώνες μείξης δάσους-οικισμού, ρέματα, ζώνες παράκτιας διάβρωσης, θέσεις που κινδυνεύουν από κατολισθήσεις)
4.2 Οι συνοικιακές περιοχές, κυρίως στο δυτικό τμήμα του Λεκανοπεδίου, συχνά με προέλευση από τη λαϊκή αυτοστέγαση και την αυθαίρετη δόμηση, με έντονα προβλήματα μορφολογίας του ρυμοτομικού δικτύου, ποιότητας του κτιριακού αποθέματος και δεικτών κατοικίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Κτιριακή τρωτότητα (δομική και μη δομική) λόγω κακής ποιότητας κτηριακού αποθέματος, εγκατάστασης νέων στοιχείων στις όψεις (π.χ. μηχανισμών κλιματιστικών) και έλλειψης συντήρησης • Χρήση από ετερόκλητους δημογραφικά ενόικους (όπως μετανάστες διαφόρων προελεύσεων και στάτους, νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος)

	<ul style="list-style-type: none"> • Παράτυπες παρεμβάσεις στο κτήρια για λόγους εκσυγχρονισμού ή/και εγκατάστασης νέων χρήσεων (τυπικά, κλείσιμο ημιϋπαιθρίων χώρων και νέες προσθήκες, καθαίρεση τοιχοποιίας στο ισόγεια για δημιουργία χώρου στάθμευσης.
<p>4.3 Συνοικιακές περιοχές με πολύ υψηλές πυκνότητες, υποβαθμισμένο και γηράσκον κτηριακό απόθεμα πολυκατοικιών που έλκουν την καταγωγή τους από τη διαδικασία της αντιπαροχής και πολύ σοβαρές ακαμψίες που συνδέονται με το κατακερματισμένο ιδιοκτησιακό καθεστώς.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κτιριακή τρωτότητα (δομική και μη δομική) λόγω παλιού κτηριακού αποθέματος και έλλειψης συντήρησης • Κατακερματισμένη ιδιοκτησία που καθιστά δυσχερέστατη την αναβάθμιση του κελύφους (για λόγους, ασφαλείας, ενεργειακής αναβάθμισης, αισθητικής κλπ.) • Παράτυπες παρεμβάσεις στα κτήρια για λόγους εκσυγχρονισμού ή/και εγκατάστασης νέων χρήσεων (τυπικά, καθαίρεση τοιχοποιίας στο ισόγεια για δημιουργία χώρου στάθμευσης ή εξυπηρέτηση καταστήματος) η αποκλεισμός διόδων.
<p>5. Περιοχές δεύτερης κυρίως κατοικίας, με μη ικανοποιητικά ρυμοτομικά δίκτυα και τάσεις ενίσχυσης των φαινομένων συμφόρησης που πλήττουν σήμερα τις πιο κεντρικές περιοχές.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πολεοδομική τρωτότητα λόγω του πολύπλοκου πολεοδομικού ιστού • Ζητήματα συμφόρησης στο δίκτυο μετακινήσεων – Προσβασιμότητας έκτακτης ανάγκης – Εκκενωσης περιοχής σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης • Δόμηση σε περιοχές μεγάλης επικινδυνότητας (ζώνες μείξης δάσους-οικισμού, ρέματα, ζώνες παράκτιας διάβρωσης, θέσεις που κινδυνεύουν από κατολισθήσεις)
<p>6. Περιοχές γύρω από μεγάλα έργα οι οποίες θα υποστούν πιέσεις στις τιμές γης, στις χρήσεις γης και τις πυκνότητες, και θα γίνουν εστίες ή αποδέκτες μεγάλων κυκλοφοριακών φόρτων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αναντιστοιχία μεταξύ του επιπέδου ασφάλειας των μεμονωμένων κτιρίων και εγκαταστάσεων και αυτό του πολεοδομικού περιβάλλοντος • Έλλειψη σχεδιασμού του επηρεαζόμενου δημόσιου χώρου και των υποδομών (μεταφορικό δίκτυο, υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, δίκτυο ενέργειας κλπ.) ώστε αυτά να μπορούν να προσαρμοστούν κατάλληλα στις ανάγκες σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης (πρόσβαση δυνάμεων παροχής βοήθειας, απομάκρυνση επισκεπτών και εργαζομένων, επικοινωνία με οικείους, μείωση δευτερογενών κινδύνων) • Αυξημένη μη δομική τρωτότητα λόγω ελλιπούς στήριξης διακοσμητικών στοιχείων όψεων και άλλων στοιχείων των κτιρίων, αποθεμάτων και εμπορευμάτων κλπ.). • Αρχιτεκτονική διαμόρφωση και χρήση υλικών που συντελούν στην πρόκληση του φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας και/η στην ενεργειακή σπατάλη

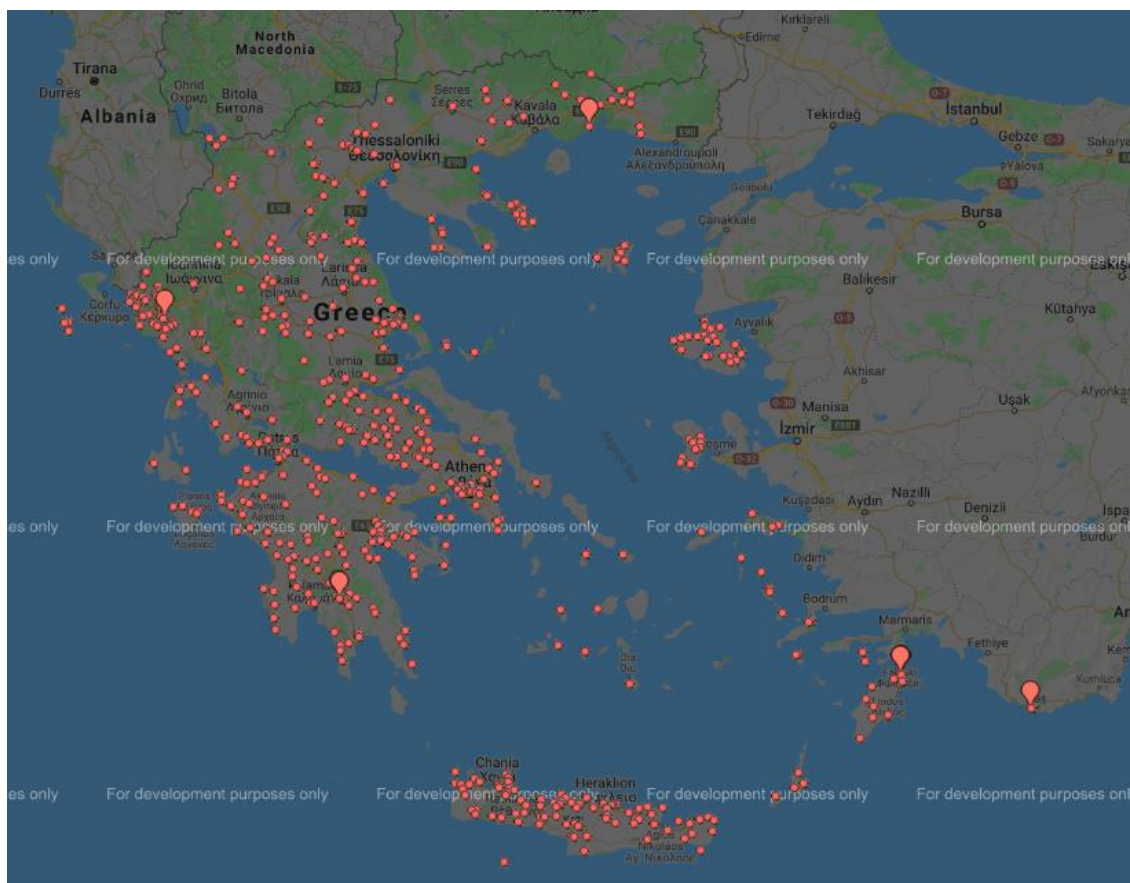
Σχ. Β2.3.

B2.3. Η περίπτωση των ζωνών αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Μια ειδική κατηγορία που πρέπει να εξεταστεί, καθώς είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στον Ελλαδικό χώρο (Σχ. B2.4, B2.5) αλλά και εξαιρετικά ευάλωτη σε φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές, είναι οι ζώνες αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Σχ. B2.4. Χάρτης οικισμών που έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί στην Ελλάδα (Πηγή: E. Beriatos, M. Papageorgiou, J. Lainas, Ch. Nikolakopoulou (2011), Sustainable Management of Cultural Heritage in Greek Cities and Regions, 4th ISOCARP Congress 2011).

Σχ. Β2.5. Χάρτης αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδας (Πηγή: <http://odysseus.culture.gr/a/map/gmaps.jsp>)

Η πλούσια αρχιτεκτονική κληρονομιά της Ελλάδας έχει υποστεί κατά καιρούς καταστροφές μεγάλης κλίμακας από φυσικά φαινόμενα, όπως οι σεισμοί και οι πυρκαγιές (Σχ. Β2.5). Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι: η ισοπέδωση δεκάδων παραδοσιακών οικισμών σε νησιά όπως η Κεφαλονιά, η Ζάκυνθος, η Ιθάκη (Αύγουστος 1953) και ο Άγιος Ευστράτιος (Φεβρουάριος 1968)· οι εκτεταμένες ζημιές σε διατηρητέα κτίρια και μνημεία (Σάμος, Οκτώβριος 2020) και η αλλοίωση αρχαιολογικών χώρων λόγω πυρκαγιών (π.χ. Μυκήνες, Αύγουστος 2020).

Τις προηγούμενες δεκαετίες η ανάκαμψη των πληγέντων τόπων αντιμετωπίστηκε με διαφορετικά επίπεδα ευαισθησίας. Στην περίπτωση της Καλαμάτας και της Κόνιτσας για η προστασία της μορφολογίας και της ιστορικής συνέχειας του οικισμού καθώς και η διατήρηση κτιρίων αποτέλεσε προτεραιότητα (Δανδουλάκη, 2008). Αντίθετα, στην περιπτώσεις ανάκαμψης από τους σεισμούς στην Κεφαλονιά, την Ιθάκη και τον Άγιο Ευστράτιο, δημιουργήθηκαν νέοι οικισμοί σύμφωνα με τα πρότυπα της εποχής στη θέση του παλαιού ιστού, καταστρέφοντας την ιστορική του φυσιογνωμία και το χαρακτηριστήρα του (Σχ. Β2.6, Β2.7).

Σχ. Β2.6. Ληξούρι, Κεφαλονιά μετά το σεισμό του 1953

Σχ. Β2.7. Άγιος Ευστράτιος μετά την ανοικοδόμηση του νέου οικισμού το 1971

Το ζήτημα της διαχείρισης του κινδύνου καταστροφών των τόπων πολιτιστικής κληρονομιάς μας φέρνει αντιμέτωπους με μια σειρά θεμελιωδών διλημάτων με πιο βασικό τη σχέση διατήρησης και επεμβάσεων για τη μείωση του κινδύνου. Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι κάθε καταστροφή είναι μοναδική περίπτωση και επηρεάζει με διαφορετικό τρόπο το κοινωνικό-οικονομικό, ιστορικό και γεωγραφικό ιστό. Συνεπώς δεν υπάρχει μια ενιαία λύση για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από τον κίνδυνο καταστροφών.

Σε κοινωνίες και περιοχές με εμπειρία στις φυσικές καταστροφές, η γνώση ότι η καταστροφή δεν είναι το τέλος αλλά μια ακόμα φάση, βοηθά στη διατήρηση μιας μακροπρόθεσμης οπτικής. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η πόλη και η κοινωνία συνειδητοποιούν περισσότερο ότι θα έχουν μέλλον και ότι τα θεμέλια αυτού του μέλλοντος βρίσκονται στις αποφάσεις πριν αλλά και μετά την καταστροφή. Εάν δεν υπάρχει προηγούμενη εμπειρία σε καταστροφές, είναι κρίσιμη η συμβολή και η τεχνογνωσία από αξιόπιστους οργανισμούς και ειδικούς εμπειρογνώμονες. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που έχει ιδιαίτερη βαρύτητα είναι η στάση της πληγείσας κοινωνίας και της πολιτείας προς τον πολιτισμό και την πολιτιστική κληρονομιά, την ιστορία και την ιστορική συνέχεια. Η αντίληψη της πολιτιστικής κληρονομιάς και της αξίας της είναι διαφορετική από κοινωνία σε κοινωνία, όπως και η αντίληψη για τη σημασία της διατήρησής της. (EDUCEN, 2018, 36-38).

Η πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά μπορεί να τυπολογηθεί, βάσει της σύνθεσής:

Α) Του νόμου Ν.3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς».

- Μνημεία (Αρμοδιότητα: ΥΠΠΟ)
- Αρχαιολογικοί χώροι (Αρμοδιότητα: ΥΠΠΟ)
- Ιστορικοί τόποι (Αρμοδιότητα: ΥΠΠΟ)

Του άρθρου 6 του ΝΟΚ (Νέος Οικοδομικός Κανονισμός, Ν.4067/2012 –ΦΕΚ 79 Α

- Διατηρητέα κτίρια (Αρμοδιότητα: Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ή του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ΜΑΚ-ΘΡΑ & ΑΙΓΑΙΟΥ)
- Παραδοσιακά προστατευόμενα σύνολα (οικισμοί ή τμήματα πόλεων ή οικισμών ή αυτοτελή οικιστικά σύνολα εκτός αυτών. (Αρμοδιότητα: Υπουργού Περιβάλλοντος,

Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ή του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ΜΑΚ-ΘΡΑ & ΑΙΓΑΙΟΥ)

- Ζώνες ιδιαίτερου κάλλους, χώροι, τόποι, τοπία ή και φυσικοί σχηματισμοί που συνοδεύουν ή περιβάλλουν στοιχεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, όπως και αυτοτελείς σχηματισμοί φυσικού ή ανθρωπογενούς χαρακτήρα, εντός ή εκτός οικισμών (Αρμοδιότητα: Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ή του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ΜΑΚ-ΘΡΑ & ΑΙΓΑΙΟΥ) (http://www.ellet.gr/sites/default/files/a.koudouni_presentation.pdf)

Τιμολόγηση με βάση τη νομοθεσία προστασίας αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Σχολιασμός υπό την οπτική των κινδύνων
Μνημεία και διατηρητέα κτίρια	<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικές μεταβολές στην έκθεση, δηλαδή στην πληθυσμιακή φόρτιση, κατά τις τουριστικές περιόδους. • Δόμηση σε περιοχές μεγάλης επικινδυνότητας (ζώνες μείξης δάσους-οικισμού, ρέματα, ζώνες παράκτιας διάβρωσης, θέσεις που κινδυνεύουν από κατολισθήσεις) • Κτιριακή τρωτότητα (δομική και μη δομική) λόγω παλιού κτηριακού αποθέματος και έλλειψης συντήρησης • Έλλειψη σχεδιασμού του επηρεαζόμενου δημόσιου χώρου και των υποδομών (μεταφορικό δίκτυο, υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, δίκτυο ενέργειας κλπ.) ώστε αυτά να μπορούν να προσαρμοστούν κατάλληλα στις ανάγκες σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης (πρόσβαση δυνάμεων παροχής βοήθειας, απομάκρυνση επισκεπτών και εργαζομένων, επικοινωνία με οικείους, μείωση δευτερογενών κινδύνων)
Αρχαιολογικοί χώροι	<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικές μεταβολές στην έκθεση, δηλαδή στην πληθυσμιακή φόρτιση, κατά τις τουριστικές περιόδους. • Ζητήματα συμφόρησης στο δίκτυο μετακινήσεων – Προσβασιμότητας έκτακτης ανάγκης • Γειτνίαση μη συμβατών χρήσεων και ενδεχόμενο εκδήλωσης δευτερογενών κινδύνων (πυρκαγιάς λόγω σεισμού, ρύπανσης λόγω πλημμύρας κλπ.)
Παραδοσιακά προστατευόμενα σύνολα και Ζώνες ιδιαίτερου κάλλους, χώροι, τόποι, τοπία ή και φυσικοί σχηματισμοί που συνοδεύουν ή περιβάλλουν στοιχεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, όπως και αυτοτελείς σχηματισμοί φυσικού ή ανθρωπογενούς χαρακτήρα, εντός οικισμών	<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικές μεταβολές στην έκθεση, δηλαδή στην πληθυσμιακή φόρτιση, κατά τις τουριστικές περιόδους. • Μεγάλη τρωτότητα, λόγω της μορφολογίας του πολεοδομικού ιστού και της παλαιότητας του οικιστικού αποθέματος • Ζητήματα συμφόρησης στο δίκτυο μετακινήσεων – Προσβασιμότητας έκτακτης ανάγκης • Ενδεχομένως, ανάπτυξη τουριστικών χρήσεων και χρήσεων αναψυχής σε περιοχές και θέσεις μεγάλης επικινδυνότητας (παραθαλάσσιες περιοχές με κίνδυνο διάβρωσης, εδάφη με μεγάλη κλίση, επιχώσεις, σε περιοχές διεπαφής δάσους-οικισμού κλπ.) • Κατακερατισμένες αρμοδιότητες και ευθύνες που καθιστά δυσχερέστατη την ολοκληρωμένη και αποτελεσματική

	παρέμβαση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την αναβάθμιση των περιοχών
Ζώνες ιδιαίτερου κάλλους, χώροι, τόποι, τοπία ή και φυσικοί σχηματισμοί που συνοδεύουν ή περιβάλλουν στοιχεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, όπως και αυτοτελείς σχηματισμοί φυσικού ή ανθρωπογενούς χαρακτήρα, εκτός οικισμών	<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικές μεταβολές στην έκθεση, δηλαδή στην πληθυσμιακή φόρτιση, κατά τις τουριστικές περιόδους. Αντίστοιχα, αναντιστοιχία ανάμεσα στην έκθεση και τις διαθέσιμες υποδομές. • Ζητήματα προσβασιμότητας – Ασφάλειας του οδικού δικτύου σε περίπτωση καταστροφής λόγω π.χ. κατολισθήσεων, καταπτώσεων βράχων, δασικής πυρκαγιάς

Σχ. Β2.8.

Σημαντική πρόκληση για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από καταστροφές αποτελεί:

- Το ευρύτατο φάσμα ιδιοκτησίας της (που περιλαμβάνει ιδιώτες, ιδρύματα, τοπική αυτοδιοίκηση και κεντρική διοίκηση)
- Ο κατακερματισμός και οι επικαλύψεις αρμοδιοτήτων μεταξύ διαφόρων φορέων, η δαιδαλώδης πολυνομία και η απουσία ικανών ελεγκτικών μηχανισμών
- Η έλλειψη συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στη λήψη αποφάσεων
- Η έλλειψη ενός σταθερού, σε εθνική κλίμακα, χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού, που θα επέτρεπε την εφαρμογή μακροχρόνιων και ευέλικτων πολιτικών στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης –αλλά και διαβαθμισμένης, ανάλογα προς τη σημασία του τύπου της πολιτιστικής κληρονομιάς– προστασίας από καταστροφές (Μαλούχου Tuffano, 2015, 270)

Αναφορικά με την προστασία των ζωνών αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής σημασίας, έχουν διατυπωθεί διάφορες προτάσεις, μεταξύ των οποίων ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ακόλουθη:¹¹³

- Καθιέρωση της αρχής μιας/μοναδικής κήρυξης(επί κτιρίων):
- Καθιέρωση ενιαίων /κοινών γνωμοδοτικών οργάνων για περιοχές με «διπλή» προστασία:
- Πρέπει να προωθηθεί η τεχνική επεξεργασία για να εξειδικευτούν –εννοείται μετά από τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και αναλυτικής τεκμηρίωσης –θέματα όπως:
- Κατηγοριοποίηση ως προς το βαθμό προστασίας των οικισμών(αλλά και των κτιρίων κλπ. κατασκευών)
- Ειδικότεροι όροι και περιορισμοί ως προς τις δυνατότητες επέμβασης επί των διατηρητέων κατασκευών κατά κατηγορία
- Ειδικότεροι όροι και περιορισμοί ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις και τη λειτουργία των μνημείων και των κτιρίων που βρίσκονται στις ζώνες προστασίας τους

113. Πρβλ. Α. Κουδούνη: http://www.ellet.gr/sites/default/files/a.koudouni_presentation.pdf

- Διάκριση και λεπτομερής περιγραφή του περιεχομένου των αρμοδιοτήτων με στόχο την αποφυγή επικαλύψεων και την απλούστευση/συντονισμό των διαδικασιών εγκρίσεων
- Με τις γενικές αυτές ρυθμίσεις μπορεί επίσης να αντιμετωπιστεί κατά ορθολογικό τρόπο και το μεγάλο πρόβλημα των «διευρυμένων» ορίων που έχει γίνει κατά κανόνα σε πολλούς μικρούς οικισμούς, αλλά και σε αρκετούς παραδοσιακούς (που χαρακτηρίστηκαν ως παραδοσιακοί μετά την οριοθέτησή τους). Στους οικισμούς αυτούς, που εντός των ορίων τους έχουν περιληφθεί εκτεταμένες αδόμητες περιοχές, οι οποίες μπορούν να δομηθούν με υψηλό Σ.Δ, μικρές αρτιότητες και χωρίς τη διασφάλιση κανενός σχεδιασμού-υποβαθμίζοντας το φυσικό τοπίο και το χαρακτήρα του οικισμού –είναι απαραίτητο άμεσα να διακριθούν οι κεντρικές συγκροτημένες περιοχές /«παραδοσιακοί πυρήνες» προστασίας και διατήρησης της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας και στις υπόλοιπες εκτάσεις (αδόμητες) να ληφθούν προληπτικά μέτρα (χαμηλότεροι όροι δόμησης, μεγαλύτερες αρτιότητες) που θα εξασφαλίζουν χαμηλότερες πυκνότητες δόμησης και γενικά ηπιότερη ανάπτυξη που δεν θα προκαλεί σημαντική αλλοίωση του αρχικού χαρακτήρα και της φυσιογνωμίας των παραδοσιακών «πυρήνων». Ταυτόχρονα με τα μέτρα αυτά θα διασωθούν και τα αξιόλογα φυσικά τοπία που «περιβάλλουν» τους οικισμούς.

B2.3.1. Προτάσεις

Για να μειωθεί ο κίνδυνος για την πολιτιστική κληρονομιά, είναι σημαντικό να προωθηθεί ένας καλύτερος συντονισμός και μια πιο ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των φορέων λήψεων αποφάσεων. Στη διαδικασία αυτή είναι σημαντικό να εμπλακούν ενεργά και να αναλάβουν καθορισμένους ρόλους οι αρχών διαχείρισης καταστροφών, οι ειδικοί επιστήμονες που ασχολούνται με το σχεδιασμό του χώρου, οι ΜΚΟ, η τοπική αυτοδιοίκηση, ο ιδιωτικός τομέας αλλά και το κοινό.

Πριν από κάθε επέμβαση, είτε στη φάση της προετοιμασίας είτε μετά από κάποια καταστροφή, είναι αναγκαία η γνωμοδότηση διεπιστημονικών ομάδων στελεχωμένων από ειδικούς εμπειρογνώμονες με τις κατάλληλες τεχνικές ικανότητες και την εμπειρία ώστε να μπορέσουν να αξιολογήσουν τα μέτρα που θα καταστήσουν ανθεκτικούς τους τόπους πολιτιστικής κληρονομιάς με σεβασμό ωστόσο στη φυσιογνωμία και τις αξίες τους.

Με αυτό τον τρόπο θα αντιμετωπιστεί κατά το δυνατόν με επάρκεια το βασικό δίλημμα που τίθεται κατά την κανονική περίοδο, αλλά ιδίως κατά την αποκατάσταση και ανασυγκρότηση πληγεισών περιοχών, δηλαδή η εξισορρόπηση ανάμεσα στην ασφάλεια και στην προστασία.

Βιβλιογραφία & πηγές

Beriatos, H., Parageorgiou, M., Lainas, J. Nikolakopoulou, Ch. (2011), Sustainable Management of Cultural Heritage in Greek Cities and Regions, 4th ISOCARP Congress 2011

Δανδουλάκη Μ. (2019) «Αξιοποίηση των χωρικών πολιτικών και του σχεδιασμού του χώρου για την πρόληψη και τον μετριασμό των φυσικών καταστροφών στην Ελλάδα: Προκλήσεις και ευκαιρίες», στο: Σεργιάς, Κ. & Μέλισσας (επιμ.) *Φυσικές καταστροφές και χωρικές πολιτικές*, Αθήνα: Σάκκουλας, σελ.107-122.

Δανδουλάκη, Μ. (2008) *Σχεδιασμός του χώρου και αντισεισμική προστασία στην Ελλάδα*. Διδακτορική διατριβή στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ.

de Jong, Helena & Dandoulaki, Miranda (2017) "Cultural heritage and disaster in today's cities", in: Warner Jeroen et al. *Culture & Urban Disaster: A Handbook*. [σε μορφή έντυπου και ηλεκτρ. βιβλ.] Διαθέσιμο στο: <http://educenhandbook.eu/>

Morfidis, K. E., Kappos, A., Pitilakis, K., Hatzinikolaou N. (2002) Vulnerability and risk study of Volos (Greece) metropolitan area. Proceedings of 11th ECCE.

Ravankhah, M., de Wit, R., Argyriou, A.V. et al. Integrated Assessment of Natural Hazards, Including Climate Change's Influences, for Cultural Heritage Sites: The Case of the Historic Centre of Rethymno in Greece. *Int J Disaster Risk Sci* 10, 343–361 (2019). Προσβάσιμο στο: <https://doi.org/10.1007/s13753-019-00235-z>

Ρήγα, Ε.Δ., Καρατζέτζου, Α.Χ. & Πιτιλάκης, Κ.Δ. (2014) Σεισμική διακινδύνευση πόλεων. Η περίπτωση της Θεσσαλονίκης. 7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο γεωτεχνικής Μηχανικής, Αθήνα.

https://www.researchgate.net/publication/276931682_Seismic_risk_assessment_of_cities_The_case_of_Thessaloniki_in_Greek

B3. Προληπτικός vs πυροσβεστικός σχεδιασμός. Καλές πρακτικές από την Ελλάδα και το εξωτερικό

B3.1. Κλιματική Αλλαγή και Φυσικές Καταστροφές

B3.1.1. Εισαγωγή

Η κλιματική αλλαγή θεωρείται διεθνώς ως μία εκ των βασικότερων αιτιών οι οποίες σχετίζονται με τις φυσικές καταστροφές (IPCC, 2014). Συμβάλλει, μεταξύ άλλων, στην αυξημένη ένταση και στη μεγαλύτερη διάρκεια της περιόδου δασικών πυρκαγιών στη νότια Ευρώπη, στην επέκταση προς τον βορρά των περιοχών που είναι επιρρεπείς σε πυρκαγιές, και στην ενίσχυση της έντασης των καταιγίδων αυξάνοντας τους κινδύνους πλημμυρών (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2017). Σημειώνεται ότι από το 1980 και έπειτα, παράλληλα με το ανθρώπινο κόστος, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχασαν πάνω από 360 δις. EUR λόγω ακραίων καιρικών και κλιματικών φαινομένων¹¹⁴ (Forzieri et al., 2017).

Ως εκ τούτου, στο παραδοτέο του προληπτικού και πυροσβεστικού σχεδιασμού για ζητήματα φυσικών καταστροφών θεωρήθηκε σκόπιμη -από την ομάδα εργασίας- η εστίαση σε ζητήματα κλιματικής αλλαγής και προσαρμογής στις επιπτώσεις της.

Ειδικότερα, στην παρούσα ενότητα οριοθετείται το περιεχόμενο και η έννοια της κλιματικής αλλαγής, διερευνώνται οι δράσεις άμβλυνσης των επιπτώσεων της σε διεθνές ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, σκιαγραφείται η σύνδεση της Νέας Αστικής Ατζέντας με την κλιματική αλλαγή και παρουσιάζονται τα διάφορα δίκτυα συνεργασίας μεταξύ πόλεων. Έμφαση δίνεται στην ανάλυση πολιτικών προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής δράσεων αστικών κέντρων, διαφορετικής κλίμακας και παράδοσης σχεδιασμού. Συγκεκριμένα, εξετάστηκαν παραδείγματα προληπτικού σχεδιασμού τα οποία θεωρούνται διεθνώς επιτυχημένα καθώς εφαρμόζουν σύγχρονες, καινοτόμες και ολοκληρωμένες πρακτικές και δράσεις. Τα παραδείγματα που μελετήθηκαν αφορούν στη Νέα Υόρκη, στο Λονδίνο, στη Βαρκελώνη και στο Αννόβερο.

Η αξιοποίηση ανάλογων πολιτικών, υπό το πρίσμα της υλοποίησης δράσεων συναφούς στόχευσης αλλά προσαρμοσμένης έντασης, θεωρείται ότι θα συμβάλλει καθοριστικά στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των ελληνικών αστικών και εξωαστικών περιοχών, οι οποίες καθίστανται ολοένα και πιο ευάλωτες σε κινδύνους από φυσικές καταστροφές λόγω των -ολοένα αυξανόμενων σε ένταση και συχνότητα- επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

B3.1.2. Οριοθετώντας την έννοια και το περιεχόμενο της κλιματικής αλλαγής

Με τον όρο κλιματική αλλαγή νοείται η αλλαγή στην κατάσταση του κλίματος η οποία μπορεί να προσδιοριστεί (π.χ. με τη χρήση στατιστικών ελέγχων) από την αλλαγή στις

114. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, ο ετήσιος αριθμός θανάτων στην ΕΕ μεταξύ των ετών 2071 και 2100 θα ανέλθει σε 152.000 (προκύπτει 50-πλάσια αύξηση σε σχέση με τις τρέχουσες απώλειες που σχετίζονται με το κλίμα), ως άμεση συνέπεια των ακραίων καιρικών φαινομένων και των σχετικών κινδύνων εάν δεν αναληφθεί δράση για την προστασία των πολιτών, ενώ όσοι ζουν στη νότια Ευρώπη ενδέχεται να πληγούν περισσότερο [Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM(2017) 773].

μέσες τιμές μεταβλητών του κλίματος οι οποίες διαρκούν δεκαετίες ή και περισσότερο χρονικό διάστημα (IPCC, 2012).

Η Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (United Nations Framework Convention on Climate Change- UNFCCC), στο πρώτο της άρθρο, αναγνωρίζει τη συμμετοχή του ανθρώπου στη μεταβολή του κλίματος και διαχωρίζει την κλιματική αλλαγή σε αυτή που προκαλείται από ανθρωπογενή αίτια και σε αυτή που προκαλείται από φυσικά αίτια.

Σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από τα διάφορα κέντρα επιρροής που ενισχύουν τον σκεπτικισμό γύρω από τα αίτια της κλιματικής αλλαγής, η κλιματική αλλαγή συντελείται ήδη και οι συνέπειες της γίνονται όλο και περισσότερο αισθητές. Ως εκ τούτου, η αντιμετώπιση τους απαιτεί άμεση δράση και συνεργασία μεταξύ τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών. Ο πιο χαρακτηριστικός δείκτης της κλιματικής αλλαγής είναι η αύξηση της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας, η οποία σημαίνει και άνοδο της στάθμης της θάλασσας, πλημμύρες, ξηρασία, ακραία καιρικά φαινόμενα, εξαφάνιση ειδών και οικοσυστημάτων.

Η αύξηση της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας οφείλεται -κατά κύριο λόγο- στην αύξηση των ατμοσφαιρικών συγκεντρώσεων αερίων θερμοκηπίου, φαινόμενο που είναι αποτέλεσμα των εκπομπών που προέρχονται εν πολλοίς από ανθρώπινες δραστηριότητες. Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 50 ετών, λόγω των αερίων του θερμοκηπίου, παγιδεύεται επιπρόσθετη θερμότητα στα χαμηλότερα ατμοσφαιρικά στρώματα. Συγκεκριμένα, τα τελευταία 100 έτη η παγκόσμια θερμοκρασία έχει αυξηθεί κατά 0,75°C περίπου, ενώ τα τελευταία 25 έτη, ο ρυθμός θέρμανσης του πλανήτη έχει αυξηθεί σε άνω των 0,18°C ανά δεκαετία.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, οι θερμοκρασίες αυξάνονται, τα χαρακτηριστικά των βροχοπτώσεων αλλάζουν, οι παγετώνες και το χιόνι λιώνουν και η παγκόσμια μέση στάθμη της θάλασσας ανεβαίνει. Πιθανή συνεχιζόμενη αύξηση της περιβαλλοντικής θερμοκρασίας απειλεί να:

- οδηγήσει σε υψηλότερα επίπεδα ορισμένων ατμοσφαιρικών ρύπων,
- οδηγήσει σε αύξηση της μετάδοσης ασθενειών μέσω ακάθαρτου νερού και μολυσμένων τροφίμων,
- θέσει σε κίνδυνο τη γεωργική παραγωγή σε ορισμένες από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες,
- αυξήσει τον κίνδυνο ακραίων καιρικών φαινομένων.

Επισημαίνεται επίσης ότι η αλλαγή του κλίματος, συνδυαστικά και με άλλους γεωπολιτικούς παράγοντες, ευθύνεται για το αυξανόμενο ρεύμα προσφύγων καθώς από το 2008 εκτιμάται ότι 26,4 εκατομμύρια άνθρωποι εγκαταλείπουν ετησίως τις εστίες τους εξαιτίας των φυσικών καταστροφών, υπολογισμός που ανάγεται σε μετανάστευση ενός περίπου ανθρώπου ανά δευτερόλεπτο.

Για να διασφαλίσουν την πρόληψη της εκδήλωσης δυσμενέστερων συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, οι χώρες που υπέγραψαν τη Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή συμφώνησαν να περιορίσουν την παγκόσμια μέση αύξηση της επιφανειακής θερμοκρασίας από την προβιομηχανική εποχή σε λιγότερο από 2°C.

Οι ήδη ορατές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, καταδεικνύουν την ανάγκη να αναληφθούν δράσεις μετριασμού της κλιματικής αλλαγής, δηλαδή να ανασχεθεί η ανοδική

πορεία της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας, μέσω της μείωσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου, καθώς και δράσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, για τον περιορισμό των ζημιών που αυτή συνεπάγεται.

Όσον αφορά στις δράσεις μετριασμού, οι παγκόσμιες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου θα πρέπει μέχρι το 2050 να μειωθούν κατά 50% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 προκειμένου να επιτευχθεί ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα πριν από το τέλος του αιώνα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει τον στόχο της Σύμβασης Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή και επιδιώκει, μέχρι το 2050, να έχει μειώσει τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου κατά 80 - 95% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Τα σημαντικά αυτά επίπεδα μείωσης λαμβάνουν υπόψη τις μικρότερες μειώσεις που απαιτούνται από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

B3.1.3. Κλιματική αλλαγή και Διεθνές Περιβάλλον

Το 1992 υπεγράφη, από 154 χώρες και την ΕΕ, η Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, ώστε να εξεταστούν από κοινού οι πιθανές πολιτικές και τα μέτρα που θα μπορούσαν να υιοθετηθούν για τον περιορισμό της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη, της συνεπαγόμενης κλιματικής αλλαγής, και της αντιμετώπισης των επιπτώσεών της.

Ήδη από το 1995 είχε γίνει φανερό ότι οι διατάξεις της Σύμβασης για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου δεν ήταν επαρκείς. Οι διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν οδήγησαν στην υιοθέτηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο, με το οποίο καθορίστηκαν νομικά δεσμευτικοί στόχοι για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η πρώτη περίοδος δεσμεύσεων του Πρωτοκόλλου ξεκίνησε το 2008 και ολοκληρώθηκε το 2012, ενώ η δεύτερη περίοδος δεσμεύσεων άρχισε την 1η Ιανουαρίου 2013 και ολοκληρώνεται στα τέλη του 2020. Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση το 1994 με το νόμο 2205/1994 και το Πρωτόκολλο το 2002 με το νόμο 3017/2002.

Τα επόμενα χρόνια η διεθνής κοινότητα αναγνώρισε τη σημασία του στόχου του περιορισμού της αύξησης της θερμοκρασίας αρκετά κάτω από τους 2°C, σε σχέση με τη θερμοκρασία που επικρατούσε πριν από τη βιομηχανική επανάσταση, η επίτευξη του οποίου απαιτεί πρόσθετη προσπάθεια και σημαντικές μειώσεις των εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου παγκοσμίως. Ο στόχος αυτός αποτυπώθηκε με σαφήνεια και στη Συμφωνία των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή η οποία υιοθετήθηκε, στο πλαίσιο της ενίσχυσης της εφαρμογής της Σύμβασης, στο Παρίσι στις 12 Δεκεμβρίου 2015 και υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 22 Απριλίου 2016.

Ειδικότερα, η Συμφωνία αποσκοπεί στην ενίσχυση της παγκόσμιας ανταπόκρισης στην απειλή της κλιματικής αλλαγής, αναγνωρίζει σαφώς την ανάγκη της διατήρησης της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη αρκετά κάτω από τους 2°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα και στη συνέχιση των προσπαθειών περιορισμού της αύξησης της θερμοκρασίας σε 1,5°C προκειμένου να μειωθούν σημαντικά οι κίνδυνοι και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η Συμφωνία κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 4426/2016.

B3.1.4. Κλιματική αλλαγή και Ευρωπαϊκή Ένωση

Η ΕΕ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως πρωτοπόρος στην μάχη για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής καθώς έλαβε μονομερώς φιλόδοξες πρωτοβουλίες και δεσμεύσεις για την επίτευξη των στόχων της Συμφωνίας των Παρισίων.

Αφότου πέτυχε τους στόχους της στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου του Κιότο για την περίοδο 2008-2012, η ΕΕ υιοθέτησε τον στόχο να μειώσει μέχρι το 2020 τις εκπομπές της όσον αφορά τα αέρια του θερμοκηπίου κατά 20 % σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Για να επιτευχθεί αυτό -ένας από τους κύριους στόχους της Στρατηγικής 'Ευρώπη 2020'- έχει θεσπιστεί ένα ανώτατο όριο για το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (ΣΕΔΕ) της ΕΕ σε επίπεδο Ένωσης, ενώ επιμέρους εθνικοί στόχοι για τις εκπομπές σε τομείς που δεν καλύπτονται από το ΣΕΔΕ θεσπίστηκαν στο πλαίσιο της απόφασης για τον επιμερισμό των προσπαθειών. Την ίδια στιγμή, η ΕΕ έχει εκδώσει νομοθεσία για την ενίσχυση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως η αιολική, η ηλιακή, η υδροηλεκτρική και η ενέργεια από βιομάζα, καθώς και για τη βελτίωση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας μιας σειράς εξοπλισμών και οικιακών συσκευών. Η ΕΕ στοχεύει επίσης στη στήριξη της ανάπτυξης των τεχνολογιών δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα για την παγίδευση και την αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα το οποίο εκπέμπεται από σταθμούς παραγωγής και άλλες μεγάλες εγκαταστάσεις.

Με το Πλαίσιο πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια κατά την περίοδο από το 2020 έως το 2030 η ΕΕ έθεσε ως στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 40%. Στη συνέχεια οι στόχοι αυτοί αναθεωρήθηκαν με την έκδοση του οδικού χάρτη για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050. Ταυτόχρονα τέθηκε ο στόχος της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε ποσοστό που φτάνει το 80-95% των εκπομπών σε σχέση με το 1990 μέσα από ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο δράσεων και παρεμβάσεων.

Η ΕΕ συνολικά, αλλά και τα Κράτη Μέλη μεμονωμένα, ως Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή και έχοντας κυρώσει το Πρωτοκόλλο του Κιότο και τη Συμφωνία των Παρισίων έχουν αναλάβει μια σειρά υποχρεώσεων που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων και την αξιολόγηση της ευπάθειας στην κλιματική αλλαγή (vulnerability assessment), των επιπτώσεων αυτής καθώς και τις δράσεις προσαρμογής (adaptation) στην κλιματική αλλαγή. Για το λόγο αυτό, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις πολιτικές και τους στόχους που έχουν υιοθετηθεί σε επίπεδο ΕΕ όσο και τις αποφάσεις της Συνόδου των Συμβαλλομένων Μερών στη Ντόχα (Doha amendments), έχει υιοθετηθεί ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 525/2013 «*σχετικά με μηχανισμό παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων σχετικά με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και άλλων πληροφοριών σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο που αφορούν την αλλαγή του κλίματος και την κατάργηση της απόφασης αριθ. 280/2004/ΕΚ*». Ο Κανονισμός αυτός, σε συνδυασμό με τον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 749/2014 που εξειδικεύει κάποιες από τις διατάξεις του, μεταφέρει σε επίπεδο ΕΕ τις αποφάσεις της Σύμβασης και του Πρωτοκόλλου και ορίζει πρόσθετες υποχρεώσεις για τα Κράτη-Μέλη στο πλαίσιο των στόχων που έχουν τεθεί. Το Άρθρο 15 του Κανονισμού 525/2013 ορίζει ότι τα Κράτη Μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή πληροφορίες σχετικά με τον εθνικό σχεδιασμό και τις στρατηγικές προσαρμογής που εφαρμόζουν, υπογραμμίζοντας τις δράσεις που υλοποιούν ή έχουν προγραμματίσει για τη διευκόλυνση της προσαρμογής στην αλλαγή του κλίματος. Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν τους κύριους

στόχους των δράσεων καθώς και την κατηγορία επίπτωσης της κλιματικής αλλαγής που καλείται να αντιμετωπίσει η κάθε δράση.

Υπό το πρίσμα αυτό, ήδη από τον Ιούνιο του 2007, η ΕΕ εγκαινίασε με την Πράσινη Βίβλο (COM(2007) 354) μια δημόσια διαβούλευση σχετικά με τις περιφερειακές και τομεακές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και δυνητικά μέτρα προσαρμογής με μια ευρωπαϊκή διάσταση. Τα αποτελέσματα της διαβούλευσης ενσωματώθηκαν στη Λευκή Βίβλο (COM(2009) 39), στην οποία προβλέπεται η διαμόρφωση και η εφαρμογή μιας συνολικής στρατηγικής προσαρμογής της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τον Απρίλιο του 2013 τη Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (COM(2013) 216). Η Στρατηγική αναγνωρίζει ότι η προσαρμογή αποτελεί μια πρόκληση όχι μόνο με τοπικές και εθνικές αλλά και με περιφερειακές και διεθνείς διαστάσεις και για το λόγο αυτό έχει στόχο να προωθήσει την ανάληψη δράσης από τα Κράτη Μέλη, να διασφαλίσει τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων βάσει πληρέστερων στοιχείων και πληροφοριών και να ενσωματώσει μέτρα προσαρμογής στις πολιτικές και τα προγράμματα της Ε.Ε. ως μέσο θωράκισης της Ενωσιακής δράσης έναντι της κλιματικής αλλαγής.

B3.1.5. Κλιματική αλλαγή και Ελλάδα

Η κλιματική αλλαγή και οι αναμενόμενες επιπτώσεις αναμένεται να αναδιαμορφώσουν καθοριστικά την Ελληνική επικράτεια. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις τρέχουσες έρευνες της Επιτροπής Μελέτης Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής (ΕΜΕΚΑ) (ΕΜΕΚΑ, 2011), στην Ελλάδα η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας μπορεί να φθάσει έως και 6°C το 2100, εάν παγκοσμίως δεν υπάρξει δράση για την ανάσχεση της μεταβολής του κλίματος. Επιπλέον, η κλιματική αλλαγή θα έχει σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, όπως εξάπλωση ασθενειών, μαζικά κύματα προσφύγων και μετανάστευση, μείωση της παραγωγής, άνοδος των τιμών των προϊόντων, απώλεια θέσεων εργασίας και, τελικά, σημαντικές αλλαγές στον τρόπο ζωής.

Λόγω των παραπάνω η Ελλάδα έχει επιδείξει -αν και με σημαντική χρονική υστέρηση σε σχέση με τα περισσότερα Κράτη Μέλη της ΕΕ- δραστηριοποίηση στον τομέα της προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η Ελλάδα έχει υποβάλλει σχετικές πληροφορίες τόσο στην 6^η Εθνική Ανακοίνωση για την Κλιματική Αλλαγή προς τη Γραμματεία της Σύμβασης για την Κλιματική Αλλαγή τον Ιανουάριο του 2014, όσο και στην 1^η Έκθεση για δράσεις προσαρμογής, σύμφωνα με το Άρθρο 15 του Κανονισμού 525/2013.

Εντούτοις, η Επιθεώρηση της 6^{ης} Εθνικής Ανακοίνωσης της Ελλάδας ανέδειξε την έλλειψη ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή δεν διευκολύνει τη διαμόρφωση συνεκτικών και ολοκληρωμένων δράσεων καθώς, όπως σημείωσαν οι επιθεωρητές, η έμφαση στο συγκεκριμένο κεφάλαιο της εθνικής ανακοίνωσης ήταν στην ανάλυση ευπάθειας και όχι στις δράσεις προσαρμογής. Επιπλέον η Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή αναγνωρίζει ότι μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τη λήψη οικονομικά αποδοτικών μέτρων προσαρμογής είναι η επίτευξη συντονισμού και συνοχής στα διάφορα επίπεδα προγραμματισμού και διαχείρισης.

Το συνιστώμενο μέσο σε παγκόσμιο επίπεδο, δυνάμει της Σύμβασης Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, είναι οι Εθνικές Στρατηγικές Προσαρμογής.

Πρόκειται για καίριας σημασίας αναλυτικά μέσα που προορίζονται για τη συγκέντρωση στοιχείων και την ιεράρχηση των δράσεων και των επενδύσεων.

B3.1.6. Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή

Αντιλαμβανόμενα τα παραπάνω τον Δεκέμβριο του 2014, το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, το Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών και η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), υπέγραψαν μνημόνιο συνεργασίας που αφορούσε εκτός των άλλων και στην σύνθεση του κειμένου της πρώτης Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ), σχέδιο της οποίας τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση από 24 Νοεμβρίου 2015 έως 08 Δεκεμβρίου 2015. Το τελικό κείμενο της ΕΣΠΚΑ αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας στις 08.04.2016 και εγκρίθηκε με το άρθρο 45 του νόμου 4426/2016 στις 09.08.2016.

Οι βασικοί στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ) είναι:

- Η συστηματοποίηση και βελτίωση της διαδικασίας λήψης (βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων) αποφάσεων σχετικών με την προσαρμογή.
- Η σύνδεση της προσαρμογής με την προώθηση ενός βιώσιμου αναπτυξιακού προτύπου μέσα από περιφερειακά/τοπικά σχέδια δράσης.
- Η προώθηση δράσεων και πολιτικών προσαρμογής σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας με έμφαση στους πλέον ευάλωτους.
- Η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης, αξιολόγησης και επικαιροποίησης των δράσεων και πολιτικών προσαρμογής.
- Η ενδυνάμωση της προσαρμοστικής ικανότητας της ελληνικής κοινωνίας μέσα από δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.
- Η ΕΣΠΚΑ εξειδικεύεται αρχικά από τα Περιφερειακά Σχέδια για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) και στην συνέχεια επηρεάζει την διαμόρφωση της ΕΣΠΚΑ στο πλαίσιο δύο παράλληλων αλληλοδιαμορφούμενων διαδικασιών.

B3.1.7. Περιφερειακά Σχέδια Προσαρμογής στη Κλιματική Αλλαγή

Με τα άρθρα 42-45 του νόμου 4414/2016 θεσμοθετήθηκαν οι διαδικασίες εκπόνησης και έγκρισης των Περιφερειακών Σχεδίων Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) που πρέπει να καταρτίσουν οι Περιφέρειες της χώρας, οι διαδικασίες αναθεώρησης/τροποποίησής τους και τα ελάχιστα περιεχόμενα αυτών. Το αναλυτικό περιεχόμενο και οι προδιαγραφές των ΠεΣΠΚΑ καθορίστηκαν με την Υπουργική Απόφαση 11258/2017. Σύμφωνα με το νόμο 4414/2016 και την Υπουργική Απόφαση 11258/2017 το Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που προσδιορίζει και ιεραρχεί τα απαραίτητα μέτρα και δράσεις προσαρμογής σε επίπεδο περιφέρειας.

Το ΠεΣΠΚΑ θα περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα κεφάλαια:

- Ανάλυση στόχων Περιφερειακού Σχεδίου Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή.
- Περιληπτική αναφορά στα στοιχεία και δεδομένα του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της Περιφέρειας.

- Εκτίμηση των αναμενόμενων στην Περιφέρεια κλιματικών μεταβολών και ανάλυση της κλιματικής τρωτότητας επιμέρους τομέων και γεωγραφικών περιοχών.
- Εκτίμηση των άμεσων και μακροπρόθεσμων επιπτώσεων των κλιματικών αλλαγών σε διάφορους τομείς του περιβάλλοντος και της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας και καθορισμός των τομεακών και χωρικών προτεραιοτήτων.
- Προτεινόμενα μέτρα και δράσεις για τους τομείς και τις περιοχές προτεραιοτήτων.
- Εξέταση ενσωμάτωσης των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε άλλες υφιστάμενες πολιτικές (όπως πολιτικές διαχείρισης φυσικών καταστροφών).
- Εξέταση συμβατότητας και συμπληρωματικότητας ΠεΣΠΚΑ με άλλα Περιφερειακά Σχέδια.
- Συνεργεία και μεταφορά τεχνογνωσίας ΠεΣΠΚΑ με άλλα ΠεΣΠΚΑ και ειδικότερα με όμορων Περιφερειών.
- Τρόπος διαβούλευσης, όπως ερωτηματολόγια, στοιχεία διαβούλευσης και ανταλλαγής πληροφοριών με κοινωνικούς εταίρους που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, κλπ, με στόχο την διερεύνηση της δικής τους εκτίμησης για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις δραστηριότητές τους και την εκ μέρους τους λήψη μέτρων προσαρμογής.
- Αναφορά των ειδικότερων μέτρων ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του ενδιαφερόμενου κοινού και των κοινωνικών εταίρων.
- Παρακολούθηση της εφαρμογής και υλοποίησης του ΠεΣΠΚΑ.
- Μη τεχνική περίληψη.

Έως σήμερα τα περισσότερα ΠεΣΠΚΑ βρίσκονται υπό εκπόνηση με κάποια από αυτά να βρίσκονται στο στάδιο της διαβούλευσης, ενώ έχει ήδη θεσμοθετηθεί το ΠεΣΠΚΑ της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω πρόσφατα ξεκίνησε από το ΥΠΕΝ η διαδικασία εκπόνησης του Εθνικού Ενεργειακού Σχεδιασμού για το διάστημα 2021- 2030. Πυλώνες του Σχεδίου αποτελούν:

- Η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (40% σε σχέση με το 1990)
- Η εξοικονόμηση ενέργειας (30%).
- Η διείσδυση των ΑΠΕ (τουλάχιστον 27%).
- Η ασφάλεια εφοδιασμού.
- Η αποτελεσματικότητα των αγορών ενέργειας, ως τμήματα μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.
- Η καινοτομία και η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών.

Β3.1.8. Δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος για την κλιματική αλλαγή

Για την παγκόσμια και την ευρωπαϊκή κοινότητα, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αποτελούν σημαντική κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική απειλή. Πιο συχνά και ακραία καιρικά φαινόμενα -βροχές και πλημμύρες, καύσωνες και ξηρασίες- μειωμένη χιονόπτωση, αύξηση της θερμοκρασίας και άνοδος της στάθμης της θάλασσας θα

επηρεάζουν όλο και περισσότερο τη διαβίωση, την παραγωγή τροφίμων, την ηλεκτροδότηση, τις υποδομές, τα οικοσυστήματα, με άλλα λόγια την κοινωνία στο σύνολό της.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της μελέτης PESETA του Κοινού Κέντρου Ερευνών της ΕΕ, χωρίς προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, εάν συνέβαινε σήμερα η προβλεπόμενη για τη δεκαετία του 2080 κλιματική αλλαγή, η οικονομία της ΕΕ θα υφίστατο ζημίες της τάξης των 20-65 δισ. ευρώ ετησίως. Ενδεικτικό είναι ότι η τρέχουσα ετήσια οικονομική ζημία για την ΕΕ λόγω των πλημμυρών και μόνο, εκτιμάται περίπου σε 6.4 δισεκατομμύρια ευρώ και, σύμφωνα με το έργο ClimateCost του 7^{ου} ΠΠ, αναμένεται να είναι πολλαπλάσια μέχρι το 2050.

Προκειμένου να μπορούν να ληφθούν οι αναγκαίες αποφάσεις όσον αφορά τον καλύτερο τρόπο προσαρμογής, είναι απαραίτητο να υπάρχει πρόσβαση σε αξιόπιστα δεδομένα σχετικά με τις πιθανές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, τις συναφείς κοινωνικοοικονομικές πτυχές, καθώς και το κόστος και τα οφέλη των διαφόρων επιλογών προσαρμογής. Αυτός είναι ο ρόλος που έχει ανατεθεί στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) σχετικά με την κλιματική αλλαγή.

Ειδικότερα, ο ΕΟΠ στηρίζει την εφαρμογή της νομοθεσίας για την άμβλυνση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Ευρώπη, για την αξιολόγηση των πολιτικών της ΕΕ και για την ανάπτυξη μακροπρόθεσμων στρατηγικών για τον μετριασμό του φαινομένου. Οι πληροφορίες του ΕΟΠ -δεδομένα, δείκτες, αξιολογήσεις και προβλέψεις- επικεντρώνονται στις τάσεις, στις προβλέψεις, στις πολιτικές και στα μέτρα για τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στην Ευρώπη. Ο ΕΟΠ συνεργάζεται στενά με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση Δράσης για το Κλίμα, Κοινό Κέντρο Ερευνών, Eurostat), καθώς και με εμπειρογνώμονες από τα Ευρωπαϊκά Θεματικά Κέντρα για την ατμοσφαιρική ρύπανση και την κλιματική αλλαγή και με το δίκτυο των χωρών του.

Οι βασικές δραστηριότητες και τα προϊόντα του περιλαμβάνουν την ετήσια εκπόνηση και δημοσίευση της απογραφής αερίων θερμοκηπίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ετήσια αξιολόγηση της προόδου της ΕΕ και των ευρωπαϊκών χωρών προς την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και την ενέργεια. Ο ΕΟΠ είναι το ευρωπαϊκό κέντρο δεδομένων για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Παράλληλα, στις βασικές δραστηριότητες του περιλαμβάνονται η αξιολόγηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των τρωτών σημείων στην Ευρώπη και η ανάλυση των εθνικών, αστικών και τομεακών στρατηγικών και σχεδίων δράσης για την κλιματική αλλαγή.

Ο ΕΟΠ διατηρεί επίσης και διαχειρίζεται την ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (Climate-ADAPT). Πρόκειται για ένα διαδραστικό διαδικτυακό εργαλείο, το οποίο σχεδιάστηκε για να υποστηρίξει τους φορείς χάραξης πολιτικής σε ενωσιακό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, αναφορικά με τη λήψη μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και τη χάραξη πολιτικών. Δημιουργήθηκε με την υποστήριξη της ευρωπαϊκής επιστημονικής κοινότητας, για να βοηθήσει τους χρήστες σε ό,τι αφορά τη πρόσβαση, τη διάδοση και την αξιοποίηση πληροφοριών αναφορικά με:

- την αναμενόμενη κλιματική αλλαγή στην Ευρώπη,
- την ευάλωτη φύση των περιφερειών, των χωρών και των τομέων σήμερα και στο μέλλον,

- την πληροφόρηση σχετικά με τις εθνικές, περιφερειακές και διακρατικές δραστηριότητες και στρατηγικές προσαρμογής,
- τις περιπτώσιολογικές μελέτες για τη προσαρμογή και πιθανές μελλοντικές επιλογές προσαρμογής,
- τα διαδικτυακά εργαλεία στήριξης του σχεδιασμού της προσαρμογής,
- τα ερευνητικά έργα που σχετίζονται με την προσαρμογή, έγγραφα γενικών κατευθύνσεων, εκθέσεις για πηγές πληροφόρησης, σύνδεσμοι, ειδήσεις και εκδηλώσεις.

B3.1.9. Κλιματική αλλαγή και η Νέα Αστική Ατζέντα

Σημαντική είναι η προστιθέμενη αξία της Νέας Αστικής Ατζέντας (ΝΑΑ) μέσω της οποίας αναδεικνύονται ως θεμελιώδεις προτεραιότητες για τον μελλοντικό σχεδιασμό του χώρου, -ανεξαρτήτως κλίμακας και συστήματος χωρικής διακυβέρνησης- τα θέματα της αστικής ανθεκτικότητας/ προσαρμογής και η αποτελεσματική διαχείριση των καταστροφών. Σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των παραπάνω στόχων διαδραματίζει η οργάνωση και λειτουργία της πολιτικής προστασίας η οποία καλείται να αντιμετωπίσει και τις καταστροφές που προκαλεί ή επιδεινώνει η κλιματική αλλαγή.

Ειδικότερα στη Νέα Αστική Ατζέντα σαφώς επισημαίνονται σαφώς ως βασικές επιδιώξεις:

- ο περιορισμός των διακινδυνεύσεων και του ρίσκου φυσικών καταστροφών/ κινδύνων,
- ο περιορισμός των τρωτών/ ευάλωτων σημείων των αστικών κέντρων,
- η ενίσχυση της αστικής ανθεκτικότητας και η αναγκαιότητα άμεσης ανταπόκρισης των πόλεων σε καταστροφές ως απόρροια της κλιματικής αλλαγής, συμπεριλαμβανομένων πλημμυρών, κινδύνων ξηρασίας και κυμάτων καύσωνα.

Οι παράκτιες περιοχές, οι περιοχές που βρίσκονται σε δέλτα ποταμών καθώς και τα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη αναγνωρίζονται ως οι πλέον ευάλωτες περιοχές ενώ ως δράσεις ενίσχυσης της ανθεκτικότητάς των αστικών κέντρων έναντι των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής επισημαίνονται:

- η προώθηση της διαδικασίας προσαρμογής στις αναμενόμενες/ προβλεπόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής,
- η προώθηση διεθνών, εθνικών, περιφερειακών και τοπικών δράσεων για το κλίμα, συμπεριλαμβανομένων δράσεων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή,
- η κατάρτιση πολιτικών, προγραμμάτων και δράσεων ικανών να ενισχύσουν την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των κατοίκων των πόλεων, έναντι των αναμενόμενων από την κλιματική αλλαγή κινδύνων/ καταστροφών,
- η διασφάλιση της συμμετοχής πολιτών, τοπικών φορέων καθώς και φορέων της εκάστοτε τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης ως σημαντικών και κρίσιμων για την υλοποίηση των σχετικά δράσεων,
- ο περιορισμός των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από όλους τους σχετικούς τομείς.

Τα εν λόγω μέτρα σημειώνεται ότι θα πρέπει να είναι συνεπή με τους στόχους της Συμφωνίας των Παρισίων, που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή.

Βασικές παράμετροι των μέτρων πολιτικής θεωρούνται:

- η ενσωμάτωση στις ασκούμενες πολιτικές χωρικού σχεδιασμού των εκτιμήσεων και μέτρων προσαρμογής για μείωση των διακινδυνεύσεων και του ρίσκου καταστροφών και μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή σε αυτήν,
- η διατομεακή συνεργασία μεταξύ των τοπικών περιφερειακών και τοπικών αρχών κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή σχεδίων μείωσης ρίσκου κινδύνων,
- η δημιουργία χρηματοδοτικών εργαλείων ώστε να εξασφαλιστούν πόροι για την υλοποίηση δράσεων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή σε τοπικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο διακυβέρνησης.

B3.1.10. Κλιματική αλλαγή και δίκτυα πόλεων

Τα αστικά κέντρα σε όλον τον κόσμο, ειδικά σε αναπτυσσόμενες χώρες, συχνά έχουν χαρακτηριστικά που καθιστούν εκείνα και τους κατοίκους τους ευάλωτους στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και άλλων φυσικών και ανθρωπογενών κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων σεισμών, ακραίων καιρικών φαινομένων, πλημμυρών, υποχώρησης εδάφους, καταιγίδων, κυμάτων καύσωνα, λειψυδρίας, ξηρασίας, ρύπανσης νερού και αέρα, μεταδιδόμενων ασθeneιών και ανόδου της στάθμης της θάλασσας.

Σε μια προσπάθεια προώθησης κοινών προτύπων διακυβέρνησης, δομών, σχεδίων, πολιτικών και δράσεων τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η συνεχώς αυξανόμενη δημιουργία διαφόρων δικτύων συνεργασίας. Το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Σύμφωνο των Δημάρχων. Το Σύμφωνο των Δημάρχων είναι μία φιλόδοξη πρωτοβουλία που εμπλέκει Ευρωπαϊκά αστικά κέντρα και πόλεις στην προσπάθεια άμβλυνσης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Οι Δημοτικές αρχές που υπογράφουν το σύμφωνο δεσμεύονται να υπερβούν τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το κλίμα και την ενέργεια για το έτος 2020, μειώνοντας τις εκπομπές του διοξειδίου του άνθρακα στην επικράτεια τους τουλάχιστον κατά 20%. Για να το πετύχουν αυτό αναπτύσσουν Σχέδια Δράσης για την Αειφόρο (Βιώσιμη) Ενέργεια (ΣΔΑΕ), εφαρμόζουν δράσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η επίσημη δέσμευση των Δημοτικών αρχών που υπογράφουν το σύμφωνο μεταφράζεται σε απτά μέτρα και έργα. Οι υπογράφουσες πόλεις δέχονται να υποβάλλουν εκθέσεις και να παρακολουθούνται σε σχέση με το πώς υλοποιούν τα Σχέδια Δράσης και δεσμεύονται ότι θα διαθέσουν επαρκές ανθρώπινο δυναμικό, κινητοποιώντας τους πολίτες που κατοικούν στην επικράτεια τους, ώστε να συμμετέχουν στην υλοποίηση του σχετικού ΣΔΑΕ. Επίσης, αποδέχονται ότι η συμμετοχή τους στο Σύμφωνο θα λήξει σε περίπτωση μη συμμόρφωσης.

Στο εγχείρημα αυτό συμμετέχουν σχεδόν 6 000 συμβαλλόμενες πόλεις δημιουργώντας ένα πρότυπο πλαίσιο αναφοράς άνευ προηγουμένου στην Ευρώπη για ζητήματα αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Ανάλογες προσπάθειες εξελίσσονται διεθνώς (ενδεικτικά Global covenant of mayors for climate & energy, C40 Cities Climate Leadership Group κα).

B3.1.11. Συμπεράσματα

- Η σύνδεση μεταξύ κλιματικής αλλαγής και φυσικών κινδύνων/καταστροφών είναι ισχυρή και -δυστυχώς- αναμένεται να γίνει ακόμα ισχυρότερη.
- Απαιτούνται στρατηγικές προσαρμογής σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο, ώστε να προλαμβάνονται οι δυσμενείς επιδράσεις της κλιματικής αλλαγής και να αποτρέπονται ή να ελαχιστοποιούνται οι ζημιές.
- Καταγράφεται διεθνής κινητοποίηση για θέματα προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.
- Η δραστηριοποίηση είναι έντονη σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού. Οι ασκούμενες και προγραμματιζόμενες στρατηγικές έχουν συχνά αστική διάσταση και οι πόλεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή τους.
- Το Σύμφωνο των δημάρχων για το κλίμα και την ενέργεια αποτελεί τον κύριο δίαυλο στήριξης της ΕΕ προς τις πόλεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
- Η προσαρμογή έρχεται να συμπληρώσει τις προσπάθειες μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στις πόλεις, οι οποίες καλύπτονται από άλλα θέματα, όπως η ενεργειακή μετάβαση στις πόλεις, η αστική κινητικότητα, η κυκλική οικονομία στις πόλεις και η βιώσιμη χρήση της γης στις πόλεις και λύσεις που βασίζονται στη φύση.
- Έχουν εισαχθεί τα θεσμικά εργαλεία -σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού- ώστε να είναι εφικτή η διασφάλιση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.
- Για όλους τους παραπάνω λόγους κρίνεται σκόπιμο ο προληπτικός σχεδιασμός για την αντιμετώπιση των κινδύνων των φυσικών καταστροφών στη χώρα μας να συσχετιστεί με το πλαίσιο προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και τις προσπάθειες που βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη.

Στη συνέχεια θα διερευνηθεί η σχετική διεθνής εμπειρία στα πλαίσια τεσσάρων μελετών περίπτωσης.

B3.2. Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή για την Πόλη του Λονδίνου (2011-)

B3.2.1. Προπαρασκευαστικές δράσεις, διακυβέρνηση και θεσμικό πλαίσιο

Η «Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή για την Πόλη του Λονδίνου» δημοσιεύτηκε το 2011 με στόχο τη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη χάραξη στρατηγικής για την προσαρμογή της πόλης του Λονδίνου στην κλιματική αλλαγή.

Το 2008 το Κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου ψήφισε το Climate Change Act 2008, σύμφωνα με το οποίο η χώρα δεσμεύτηκε για τη μείωση της εκπομπής των έξι αερίων του θερμοκηπίου που προσδιορίζονταν στο Πρωτόκολλο του Κιότο (1997) κατά 80% έως το 2050, σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Επρόκειτο για έναν από τους πρώτους εκτενείς νόμους διεθνώς για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Το Climate Change Act 2008 προέβλεπε τη δημιουργία μιας ειδικής ανεξάρτητης επιτροπής - "Committee on Climate Change" - με αρμοδιότητα τη δημιουργία κατευθύνσεων βασισμένων σε επιστημονικά δεδομένα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και το σχεδιασμό των σχετικών προϋπολογισμών, την παρακολούθηση της μείωσης των εκπομπών, την εκπόνηση μελετών σχετικών με την κλιματική αλλαγή, την οικονομία

και τη δημόσια πολιτική, και τη συνεργασία με σχετικούς οργανισμούς και άτομα για την ανταλλαγή γνώσεων. Το 2019, και σε συνέχεια της Συμφωνίας του Παρισιού του 2015, ο εθνικός στόχος μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου αυξήθηκε, αποσκοπώντας στη μείωση των εκπομπών κατά 100% έως το 2050.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο το 2008 συστήθηκε το Covenant of Mayors, μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την προσαρμογή των πόλεων στην κλιματική αλλαγή, την αύξηση της ανθεκτικότητάς τους και τη βελτίωση της ενεργειακής τους απόδοσης μέσω της χρήσης εναλλακτικών προσιτών μορφών ενέργειας. Οι συμμετέχοντες δεσμεύτηκαν, μεταξύ άλλων, να συντάξουν εντός 2 ετών μακροπρόθεσμη στρατηγική με θέμα την προσαρμογή της πόλης τους στην κλιματική αλλαγή. Σήμερα έχουν ενταχθεί στην πρωτοβουλία πάνω από 10.000 ευρωπαϊκές πόλεις.

Η πόλη του Λονδίνου ήταν από τις πρώτες πόλεις που εντάχθηκαν στην πρωτοβουλία Covenant of Mayors, ήδη από το 2009. Σε αυτό το πλαίσιο το Greater London Authority (GLA) δημοσίευσε το 2010 τη στρατηγική “Delivering London’s energy future - The Mayor’s draft Climate Change Mitigation and Energy Strategy for consultation with the London Assembly and functional bodies”, με θέμα τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και την ενεργειακή στρατηγική της χώρας εν όψει της κλιματικής αλλαγής. Ένα χρόνο αργότερα, το 2011 δημοσιεύτηκε και η «Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή για την Πόλη του Λονδίνου, 2011».

Επισημαίνεται ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο η σχέση μεταξύ της κεντρικής διοίκησης και των τοπικών αρχών διέπεται από τη νομική αρχή του *ultra vires*, δηλαδή οι τοπικές αρχές μπορούν να κάνουν μόνο ό,τι τους επιτρέπεται θεσμικά. Οι αρμοδιότητές των τοπικών αρχών δεν είναι γενικές, αλλά συγκεκριμένες, ενώ αν τις υπερβούν οι ενέργειές τους θεωρούνται άκυρες. Τα θεσμικά καθήκοντα των τοπικών αρχών ορίζονται από την κεντρική κυβέρνηση και μπορεί να έχουν υποχρεωτικό ή διακριτικό χαρακτήρα, επιτρέποντας κάποια ευελιξία στην προτεραιότητα που δίνεται σε διαφορετικά μέτρα και τους τρόπους με τους οποίους αυτά εφαρμόζονται. Επιπλέον, οι τοπικές αρχές στο Ηνωμένο Βασίλειο απολαμβάνουν ένα βαθμό οικονομικής ανεξαρτησίας, με σημαντικό τμήμα των εσόδων τους να τους να προέρχεται από τους τοπικούς φόρους. Το 2000 το Local Government Act έδωσε περισσότερη αυτονομία στις τοπικές αρχές, με στόχο την προώθηση ή τη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής ή περιβαλλοντικής ευημερίας των περιοχών τους. Σε αυτό το πλαίσιο οι τοπικές αρχές υποχρεούνται να συντάσσουν οι ίδιες τις σχετικές στρατηγικές τους σε συνεργασία με τους αρμόδιους τοπικούς φορείς και να εξασφαλίζουν τη συμμετοχή των πολιτών κατά τη διαδικασία.

Η στρατηγική προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή συντάχθηκε από το Greater London Authority (GLA), την αρμόδια δηλαδή διοικητική αρχή της περιφέρειας του Greater London. Το Greater London αποτελεί μια από τις εννέα περιφέρειες (Regions) της Αγγλίας και διοικείται από το Δήμαρχο του Λονδίνου (Mayor of London) και το εκλεγμένο Συμβούλιο του Λονδίνου (London Assembly). Το Greater London διαιρείται σε 32 δήμους (Boroughs), το καθένα από τα οποία διοικείται από ένα δημοτικό συμβούλιο (London Borough Council).

Ως στρατηγική περιφέρεια, το GLA έχει αρμοδιότητες στους τομείς των μεταφορών, της αστυνόμευσης, του αναπτυξιακού και στρατηγικού σχεδιασμού. Οι υπηρεσίες δεν προσφέρονται απευθείας από το GLA, αλλά από φορείς που λειτουργούν υπό τις οδηγίες

του Δημάρχου και του Συμβουλίου του Λονδίνου (π.χ. Transport for London (TfL), London Climate Change Agency, London Legacy Development Corporation, London Development Agency, κ.ά.). Το GLA είναι επίσης αρμόδιο για το σχεδιασμό των χρήσεων γης, μέσω του στρατηγικού σχεδίου 'London Plan', ενώ οι δήμοι είναι υποχρεωμένοι να ακολουθούν το σχεδιασμό. Ο Δήμαρχος του Λονδίνου έχει το δικαίωμα να καταργεί και να τροποποιεί αποφάσεις των δήμων εάν κρίνει ότι στρέφονται κατά των συμφερόντων της πόλης συνολικά.

Η υλοποίηση των δράσεων που προτείνονται στη στρατηγική για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή του Λονδίνου είναι αρμοδιότητα του GLA και των φορέων που λειτουργούν υπό τις οδηγίες του, των δήμων, κοινοπραξιών και φόρουμ δημόσιων ή ιδιωτικών φορέων (όπως το Drain London που δημιουργήθηκε για το συντονισμό των ιδιωτικών εταιρειών παροχής νερού), φορέων της κεντρικής διοίκησης, ερευνητικών προγραμμάτων και πανεπιστημίων, ιδιωτών, μη κυβερνητικών και εθελοντικών οργανώσεων.

B3.2.2. Μεθοδολογία και περιεχόμενο στρατηγικής

Η μελέτη ξεκινά με πρόβλεψη των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή και ανάλυση των σχετικών κινδύνων. Για την αξιολόγηση των πιθανών κινδύνων αξιοποιούνται υπολογιστικά συστήματα κλιματικών προβολών και συνεκτιμώνται η πιθανότητα του κλιματικού φαινομένου ή της αλλαγής, και οι επιπτώσεις του φαινομένου ή της αλλαγής, δηλαδή ποιος και τι επηρεάζεται και σε ποιο βαθμό. Οι επιπτώσεις προσδιορίζονται από την «έκθεση» (για παράδειγμα, η κατοίκηση σε ημιυπόγεια ή ισόγεια κατοικιών οδηγεί σε αυξημένη έκθεση), και τη δυνατότητα προσαρμογής (για παράδειγμα, η δυνατότητα που έχουν οι πολίτες με αυξημένη έκθεση να προετοιμαστούν και να αντιδράσουν κατάλληλα ώστε να αντιμετωπίσουν τους κλιματικούς κινδύνους).

Ως κύριοι κίνδυνοι αναγνωρίζονται τα πλημμυρικά φαινόμενα, η ξηρασία και η υπερθέρμανση. Για κάθε τομέα εξετάζεται ποιοι είναι οι αρμόδιοι φορείς - δημόσιοι, ιδιωτικοί ή εθελοντικοί - σε επίπεδο πρόληψης, ετοιμότητας, αντιμετώπισης και αποκατάστασης. Στη συνέχεια επισημαίνεται πού υπάρχουν κρίσιμα κενά και δίνονται κατευθύνσεις για τις σχετικές δράσεις. Επίσης, προσδιορίζονται δράσεις για την προσαρμογή της πόλης του Λονδίνου στην κλιματική αλλαγή στους τομείς του περιβάλλοντος, των υποδομών, της υγείας και της οικονομίας. Η στρατηγική ολοκληρώνεται με συνοπτικό πίνακα που αναθέτει την ευθύνη υλοποίησης κάθε δράσης στους αρμόδιους φορείς.

B3.2.3. Ανάλυση κινδύνου μέσω προσομοιωτικών μοντέλων

Το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει ένα από τα πιο προηγμένα υπολογιστικά συστήματα κλιματικών προβολών παγκοσμίως, τα οποία προσομοιάζουν την ανταλλαγή ενέργειας μεταξύ του ήλιου, της ατμόσφαιρας, των ωκεανών και της ξηράς προκειμένου να υπολογίσουν τις αλλαγές του κλίματος σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους. Το 2018, η κυβέρνηση δημοσίευσε τις τελευταίες κλιματικές προβολές με τον τίτλο UK Climate Projections 2018 (UKCP18). Οι προβολές αυτές ενημέρωσαν τα σενάρια που είχαν εκδοθεί το 2009 με τίτλο UK Climate Impacts Programme 2009 (UKCIP09) και θεωρούνται υψηλής ακρίβειας. Οι κλιματικές προβολές UKCP18 είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο¹¹⁵ και περιλαμβάνουν προβολές πιθανοτικών μοντέλων για ένα πλήθος ατμοσφαιρικών

115. <http://ukclimateprojections-ui.defra.gov.uk>

μεταβλητών (θερμοκρασία, βροχόπτωση, υγρασία) έως το 2100 για το Ηνωμένο Βασίλειο και τον υπόλοιπο κόσμο.

Το UKCP18 παρέχει ένα σύνολο μελλοντικών προβλέψεων κλιματολογικά συνεκτικής υψηλής ανάλυσης για τον κόσμο σε κλίμακα 60 χιλιομέτρων και για το Ηνωμένο Βασίλειο σε κλίμακα 12 χιλιομέτρων. Το κλιματικό μοντέλο των 12 χιλιομέτρων έχει αναλυθεί περαιτέρω και σε κλίμακα 2,2 χιλιομέτρων - ένα επίπεδο που στο παρελθόν είχε χρησιμοποιηθεί μόνο για βραχυπρόθεσμες καιρικές προβλέψεις, επιτρέποντας ρεαλιστική προσομοίωση γεγονότων υψηλών επιπτώσεων όπως τοπικές βροχοπτώσεις κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Οι θαλάσσιες προβολές της αύξησης της στάθμης της θάλασσας έχουν επίσης ενημερωθεί.

Παρόλα αυτά, για τη «Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή για την Πόλη του Λονδίνου, 2011» είχαν χρησιμοποιηθεί οι παλιότερες προβολές UK Climate Impacts Programme 2009 (UKCIP09). Σύμφωνα με τις προβολές αυτές το νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας αναμένεται στο μέλλον να αντιμετωπίσει πιο ζεστούς και υγρούς χειμώνες και πιο ζεστά και ξηρά καλοκαίρια, αύξηση και ένταση ακραίων καιρικών φαινομένων, όπως καύσωνες και πολύ βαριές βροχοπτώσεις, μείωση της συχνότητας των πολύ κρύων χειμώνων, ενώ η στάθμη της θάλασσας αναμένεται να συνεχίσει να ανεβαίνει και ο κίνδυνος πλημμυρικών φαινομένων θα είναι αυξημένος.

Εκτός από τις κρατικές κλιματικές προβολές, μια σειρά ερευνητικών προγραμμάτων σε συνεργασία με την πόλη του Λονδίνου στόχευσαν στη δημιουργία προσομοιωτικών μοντέλων μικρότερης κλίμακας, ώστε να απαντήσουν σε ειδικότερα προβλήματα. Το πρόγραμμα LUCID, που προέκυψε από τη σύμπραξη πανεπιστημίων, στόχευσε στην κατανόηση των αστικών θερμικών νησίδων. Αναπτύχθηκαν μοντέλα της πόλης του Λονδίνου που προσομοιάζουν πώς η πόλη απορροφά και στη συνέχεια εκπέμπει θερμότητα, λαμβάνοντας υπόψη παραμέτρους όπως η πυκνότητα, οι χρήσεις, η κατανάλωση ενέργειας, το πλάτος των δρόμων και το πράσινο.

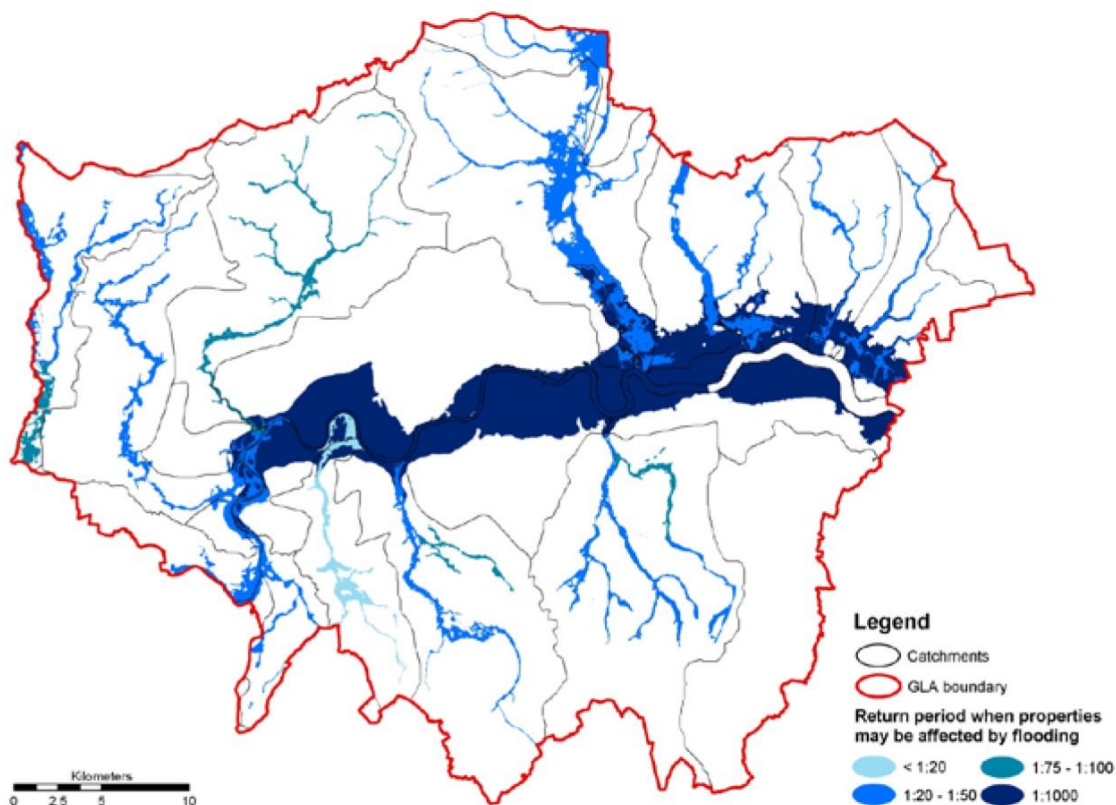
Σχ. Β3.1. Απεικόνιση του κινδύνου υπερθέρμανσης ανά κτίριο βάσει του προγράμματος LUCID.

Με βάση τις παραπάνω παραμέτρους δημιουργήθηκαν δείκτες που υποδεικνύουν περιοχές αυξημένου ρίσκου και τις σχετικές δράσεις. Για την εκτίμηση κινδύνου λήφθηκαν υπόψη μεταβλητές, όπως ο τύπος κατασκευής του κτιρίου, ο όροφος, η ηλικία των κατοίκων, το φύλο, το ιατρικό ιστορικό των κατοίκων και άλλοι κοινωνικοί παράγοντες.

Επιπλέον, το **London Climate Change Partnership (LCCP)** συνέκρινε μέσω μοντέλων πώς μια τυπική κατοικία του 1930 θα αντιδρούσε στην υπερθέρμανση κατά τον Ιούλιο 2011 σε σχέση με τον Ιούλιο 2050. Εξέτασε, επίσης, την επίδραση μέτρων στη μείωση της υπερθέρμανσης καταδεικνύοντας ότι υπάρχουν απλά και οικονομικά μέτρα για την προσαρμογή των κτιρίων στην κλιματική αλλαγή. Το, δε, πρόγραμμα CREW δημιούργησε ένα διαδικτυακό εργαλείο που προβλέπει την υπερθέρμανση στις 4 επικρατέστερες τυπολογίες κατοικιών. Το εργαλείο υποδεικνύει στους ιδιοκτήτες πώς μπορούν να βελτιώσουν την ενεργειακή απόδοση των ακινήτων τους μέσω ζωντανής προσομοίωσης.

B3.2.4. Προτεινόμενες δράσεις

Η πόλη του Λονδίνου διατρέχει υψηλό **κίνδυνο πλημμυρών** κυρίως από τη θάλασσα, την υπερχειλίση του Τάμεση και των παραποτάμων του, λόγω υψηλών βροχοπτώσεων, ανεπαρκούς λειτουργίας του δικτύου υπονόμων και της ανόδου της στάθμης των υπογείων υδάτων. Σύμφωνα με το Regional Flood Risk Appraisal (RFRA) 1,25 εκατ. άνθρωποι και σχεδόν οι μισές ιδιοκτησίες της πόλης, καθώς και μεγάλος αριθμός κοινωνικών και πολιτικών υποδομών διατρέχουν κίνδυνο από πλημμύρες. Η μελλοντική ανάπτυξη της πόλης θα οδηγήσει αναγκαία σε περαιτέρω αύξηση του αριθμού των ανθρώπων που ζουν και εργάζονται σε περιοχές υψηλού κινδύνου, όπως και των σχετικών κτιρίων και υποδομών.

Σχ. B3.2. Περιοχές του Λονδίνου με αυξημένο πλημμυρικό κίνδυνο που διαβαθμίζεται βάσει της πιθανής συχνότητας του φαινομένου

Σε επίπεδο πρόληψης προτείνονται τρεις κύριοι τρόποι μείωσης του πλημμυρικού κινδύνου:

- **Προσαρμογή χωρικού σχεδιασμού στην κλιματική αλλαγή:** Περιλαμβάνεται ο προσδιορισμός και η οριοθέτηση περιοχών υψηλού πλημμυρικού κινδύνου και η αποφυγή χωροθέτησης νέων κτιρίων ή υποδομών στις περιοχές αυτές. Παρόλα αυτά, υπάρχουν περιπτώσεις που είναι αναπόφευκτη η ανάπτυξη περιοχών υψηλού πλημμυρικού κινδύνου. Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό πρόσθετα προστατευτικά μέτρα.
- **Ενίσχυση αντιπλημμυρικών έργων και αποχετευτικού συστήματος:** Η Περιβαλλοντική Υπηρεσία (Environmental Agency) είναι υπεύθυνη για τη συντήρηση των περισσότερων αντιπλημμυρικών έργων για προστασία από πλημμύρες παλιρροϊκών κυμάτων ή ποταμών. Οι ιδιοκτήτες ακινήτων σε παραποτάμιες περιοχές είναι επίσης υπεύθυνοι για την προστασία των ακινήτων τους, συμμορφούμενοι με τις προδιαγραφές της Περιβαλλοντικής Υπηρεσίας. Το αποχετευτικό σύστημα βρίσκεται στην κυριότητα διάφορων οργανισμών που είναι υπεύθυνοι για τη συντήρησή του (Thames Water, TfL, Highways Agency κ.ά.).
- **Αξιοποίηση δημόσιων ή ιδιωτικών χώρων για την αποθήκευση ή ανακατεύθυνση του νερού** σε περίπτωση πλημμυρών, για παράδειγμα σχεδιάζοντας περιοχές που μπορούν να πλημμυρίσουν ελεύθερα, όπως πάρκα, γήπεδα, πλατείες, τμήματα δρόμων ή υπόγειων χώρων, ώστε να προστατευτούν άλλες περιοχές αυξημένης τρωτότητας.

Σε επίπεδο ετοιμότητας, το GLA έχει συγκροτήσει το σχέδιο **London Regional Flood Risk Appraisal (RFRA)** που εντοπίζει περιοχές με αυξημένο κίνδυνο από πλημμύρες και συστήνει δράσεις για προσαρμογή. Η κρατική Environmental Agency έχει επίσης συγκροτήσει τα **Catchment Flood Management Plans (CFMPs)** τα οποία προσδιορίζουν την κλίμακα του κινδύνου πλημμύρας για τον Τάμεση και τους παραπόταμους του και τις προτεινόμενες στρατηγικές διαχείρισης του κινδύνου πλημμύρας για κάθε ποταμό.

Το πρόγραμμα Thames Estuary 2100 πρότεινε δράσεις διαχείρισης του πλημμυρικού κινδύνου λόγω παλίρροιας στις εκβολές του Τάμεση και προβλέψεις για το πώς οι κίνδυνοι θα αλλάξουν στη συνέχεια του τρέχοντα αιώνα.

Όλοι οι δήμοι υποχρεούνται να συντάξουν Strategic Flood Risk Assessments (SFRAs) και να συγκροτήσουν αρμόδιες αρχές (Lead Local Flood Authorities – LLFAs) με σκοπό τη χαρτογράφηση και διαχείριση του πλημμυρικού κινδύνου στις περιοχές αρμοδιότητάς τους. Επιπλέον, οι δήμοι έπρεπε να συγκροτήσουν Flood Risk Management Plans σύμφωνα με τους κανονισμούς Flood Risk Regulations (2009) και Local Flood Risk Management Strategies σύμφωνα με το Flood and Water Management Act 2010 (FWMA 2010).

Για τη διαχείριση επιφανειακών πλημμυρών που οφείλονται σε ανεπάρκεια του συστήματος αποχετεύσεων ήταν αναγκαία η δημιουργία του **Drain London Forum (DLF)**, μιας εταιρικής σύμπραξης όλων των οργανισμών που είναι υπεύθυνοι για τις πλημμύρες των επιφανειακών υδάτων. Το DLF έχει αναπτύξει χάρτες κινδύνου πλημμύρας επιφανειακών υδάτων υψηλής ανάλυσης και σχετικά σχέδια δράσης για κάθε δήμο.

Οι εταιρείες κοινής ωφέλειας όφειλαν, επίσης, να εντοπίσουν και να προστατεύσουν τα κεφάλαιά τους, ιδίως όσα είναι στρατηγικής σημασίας (π.χ. ηλεκτρικούς υποσταθμούς ή υποδομές διαχείρισης νερού), έναντι μεγάλων πλημμυρών.

Σε επίπεδο αντιμετώπισης, το **London Resilience Partnership (LRP)** συνέταξε το London Strategic Flood Framework που προσδιόριζε το μηχανισμό αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο σε περίπτωση πλημμύρας. Προβλεπόταν ότι κάθε πλημμυρικό φαινόμενο με τοπικές επιπτώσεις αντιμετωπίζεται από της τοπικές υπηρεσίες άμεσης δράσης, αντιπροσώπους του επηρεαζόμενου δήμου και άλλων συνεργαζόμενων φορέων σύμφωνα με το Multi-Agency Flood Plan και τα πρωτόκολλα London Emergency Services Liaison Panel (LESLP).

Σε επίπεδο αποκατάστασης, το London Recovery Management Protocol προσδιόριζε τους ρόλους και ευθύνες των διαφορετικών φορέων της πόλης μετά από την εκδήλωση ισχυρών πλημμυρικών φαινομένων, και περιέγραφε οδηγίες για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, στέγασης, οικονομικής ενίσχυσης, καθαρισμού των πληγείσων περιοχών, αποκατάστασης των κτιρίων κ.ά.

Για την αντιμετώπιση περιόδων **λειψυδρίας** η στρατηγική προέβλεπε ότι οι εταιρίες παροχής νερού είναι υποχρεωμένες να συντάσσουν Water Resource Management Plans (WRMPs) προσδιορίζοντας πώς θα συνεχίζουν να προμηθεύουν με νερό την πόλη σε περίπτωση λειψυδρίας. Τα WRMP's εγκρίνονται από την Περιβαλλοντική Υπηρεσία, ελέγχονται κάθε χρόνο και ενημερώνονται κάθε 5 χρόνια.

Οι εταιρίες ύδρευσης είναι, επίσης, υποχρεωμένες να λαμβάνουν άδεια από την Περιβαλλοντική Υπηρεσία ώστε να αντλούν νερό από το έδαφος. Η Περιβαλλοντική Υπηρεσία συντάσσει σχέδια με τίτλο **'London Catchment Abstraction Management Strategy' (CAMP)** για να προσδιορίσει την απαιτούμενη ποσότητα νερού που πρέπει να παραμείνει στο περιβάλλον και, επομένως, την ποσότητα νερού που είναι διαθέσιμη για άντληση. Τα ανωτέρω σχέδια καλύπτουν τον Τάμεση και τους παραπόταμους του και αναδεικνύουν ότι οι περισσότερες λεκάνες απορροής είναι αποστραγγισμένες σε μεγάλο βαθμό, δημιουργώντας περιβαλλοντικούς κινδύνους.

Άλλα προτεινόμενα μέτρα για τη διαχείριση του κινδύνου λειψυδρίας ήταν τα παρακάτω:

- Η βελτίωση της αποδοτικότητας των εγκαταστάσεων νερού των υφιστάμενων κτιρίων μέσω το προγράμματος RE:NEW που προβλέπει την αναβάθμιση κατοικιών με στόχο τη μείωση της χρήσης ζεστού νερού για πλύσιμο και καθαρισμό.
- Η εξασφάλιση εγκαταστάσεων νερού υψηλής αποδοτικότητας σε νέα κτίρια μέσω τροποποιήσεων του οικοδομικού κανονισμού, σύμφωνα με τις οποίες οι νέες κατοικίες πρέπει να προβλέπουν την κατανάλωση 105 λίτρων νερού ανά άτομο ημερησίως, σε σχέση με τον ισχύοντα μέσο όρο των 167 λίτρων.
- Η εγκατάσταση μετρητών νερού στις κατοικίες.
- Η τροποποίηση του τρόπου ανάλυσης των λογαριασμών νερών, ώστε να υποδεικνύεται στους χρήστες πώς μπορούν να εξοικονομήσουν χρήματα μειώνοντας την κατανάλωσή τους.
- Ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση διαρροών στο δίκτυο διανομής νερού, καθώς το μεγαλύτερο τμήμα του δικτύου κατασκευάστηκε κατά τη βικτοριανή εποχή με αποτέλεσμα το ένα τέταρτο του νερού να χάνεται λόγω διαρροών.
- Η δημιουργία εγκαταστάσεων αφαλάτωσης νερού, αν και πρόκειται για αρκετά ενεργοβόρα διαδικασία.
- Η δημιουργία υποδομών επεξεργασίας και επαναχρησιμοποίησης νερού.

- Η αύξηση της χωρητικότητας των δεξαμενών νερού.
- Η συλλογή ομβρίων από τα δώματα των κατοικιών και η χρήση τους για βοηθητικές λειτουργίες των νοικοκυριών.

Το Λονδίνο έχει βιώσει αρκετούς καύσωνες κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ο δε κίνδυνος **υπερθέρμανσης** αναμένεται να αυξηθεί στο μέλλον. Η χαρτογράφηση και προσομοίωση του θερμικού φορτίου είναι δυσκολότερη σε σχέση με τον πλημμυρικό κίνδυνο, γιατί επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Για τη διαχείριση φαινομένων αστική θερμικής νησίδας προτείνονταν δράσεις σε τρία επίπεδα: πόλης, γειτονιάς και κτιρίου.

Σε επίπεδο πόλης, κρίθηκε ως κρίσιμη η διατήρηση των υφιστάμενων και η δημιουργία νέων χώρων πρασίνου και η ελαχιστοποίηση της ενεργείας που καταναλώνεται σε πυκνοδομημένες περιοχές, κυρίως λόγω της λειτουργίας κλιματιστικών μονάδων.

Σε επίπεδο γειτονιάς προτάθηκε η δημιουργία και διατήρηση οδών δροσερού αέρα που επιτρέπουν το φυσικό δροσισμό, ο κατάλληλος προσανατολισμός κτιρίων και δρόμων ώστε να προσφέρεται σκιά το καλοκαίρι και ηλιακό κέρδος το χειμώνα, η δημιουργία πράσινων χώρων, η επέκταση και ανακατασκευή δρόμων ώστε να γίνεται φύτευση κατάλληλων δέντρων και η χρήση ανοιχτόχρωμων και υδατοδιαπερατών υλικών. Παράλληλα, το ερευνητικό πρόγραμμα BRIDGE μελέτησε πώς με στρατηγικά έργα πρασινοποίησης μικρής κλίμακας μπορεί να βελτιωθεί η υπερθέρμανση αστικών περιοχών, να μειωθεί η ατμοσφαιρική ρύπανση, η κατανάλωση νερού και εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου.

Σε επίπεδο κτιρίων προτάθηκε η δημιουργία πράσινων στεγών και τοίχων, η αποφυγή εκτεταμένης χρήσης τζαμιών στις προσόψεις, η φύτευση κατάλληλων ανθεκτικών δέντρων, η δημιουργία συστημάτων σκίασης, κ.ά. Σύμφωνα με το Housing Act 2004, τα νέα κτίρια πρέπει να είναι θωρακισμένα έναντι μιας σειράς κινδύνων, όπως η υπερθέρμανση, γι' αυτό και πρέπει να εξασφαλίζεται η υψηλή ενεργειακή τους απόδοση κυρίως μέσω παθητικών συστημάτων.

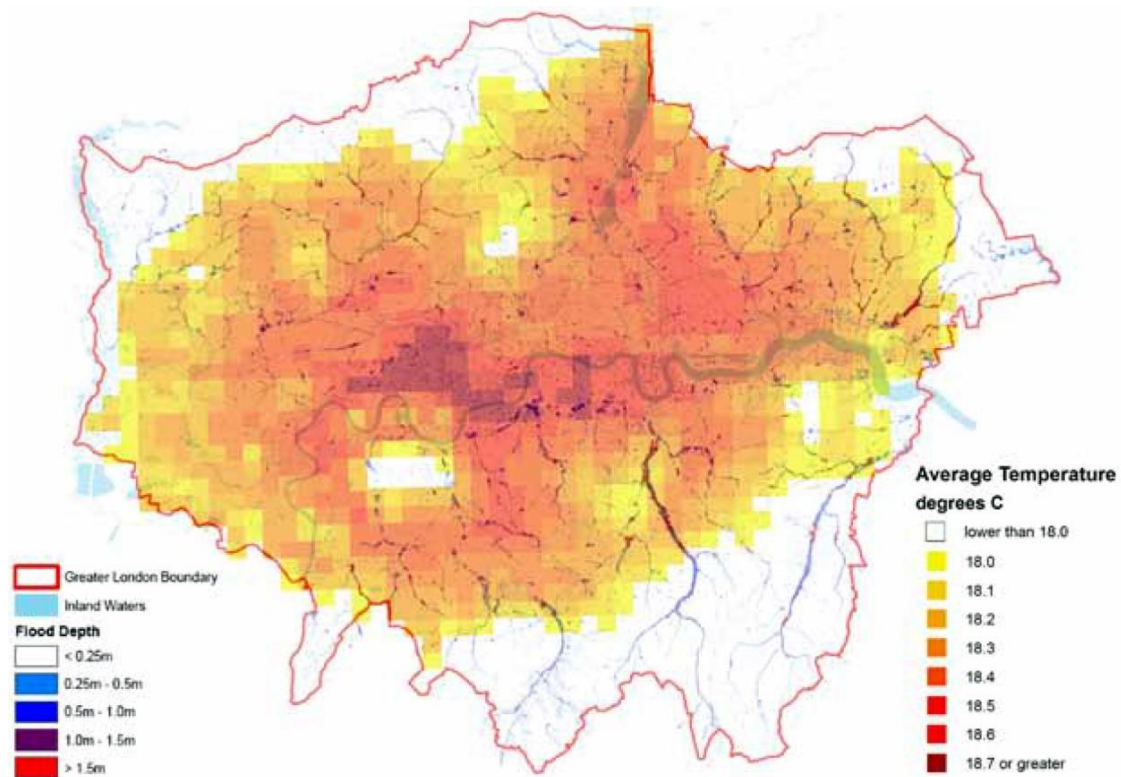
Για την περίπτωση καύσωνα προτάθηκε η συγκρότηση σχεδίων έκτακτης ανάγκης, στα οποία δίνεται έμφαση στην προστασία των ευπαθέστερων κατοίκων της πόλης. Μετά τον καύσωνα του 2003 το Health Protection Agency δημοσίευσε το Heatwave Plan, σύμφωνα με το οποίο οι ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων οφείλουν να εντοπίζουν ευπαθείς πολίτες και να τους ενημερώνουν για το τι πρέπει να κάνουν σε περίπτωση καύσωνα. Τα νοσοκομεία και κέντρα υγείας πρέπει, επίσης, να διαθέτουν σχέδια αντιμετώπισης καυσώνων, με στόχο να εξασφαλίζεται η ικανοποιητική λειτουργία τους και η διατήρηση θερμοκρασίας έως 26°C.

Στον τομέα του **περιβάλλοντος** δόθηκε έμφαση στη διατήρηση και αύξηση των χώρων πρασίνου που επιτελούν μια σειρά από λειτουργίες, γνωστές ως «υπηρεσίες οικοσυστήματος», όπως η μείωση του κινδύνου πλημμύρας απορροφώντας βρόχινο νερό και η ψύξη της πόλης μέσω σκίασης και εξάτμισης. Η στρατηγική προσδιόριζε τις ακόλουθες πέντε κατηγορίες δράσεων για την ενίσχυση των υπηρεσιών οικοσυστήματος που παρέχονται από την πράσινη υποδομή του Λονδίνου:

- Ποιότητα, με στόχο της βελτίωσης της ανθεκτικότητας των πράσινων χώρων.

- Ποσότητα, προστατεύοντας τους υπάρχοντες χώρους πρασίνου και δημιουργώντας νέους ακόμη και σε μη «προφανείς» χώρους, όπως τα δέντρα δρόμου, οι πράσινες στέγες και οι πράσινοι τοίχοι,
- Λειτουργία, μέσω του σχεδιασμού νέων χώρων πρασίνου ή της ανακατασκευής παλιών ώστε να βελτιστοποιηθεί η βιοκλιματική τους χρήση (όπως η ψύξη ή η αποθήκευση νερού)
- Συνδεσιμότητα
- Επικοινωνία, με στόχο της διασφάλιση της επικοινωνίας οργανισμών που εργάζονται για την παράδοση νέων πράσινων χώρων και τη διαχείριση υπαρχόντων.

Το πρόγραμμα **All London Green Grid (ALGG)** στόχευε στη δημιουργία ενός δικτύου διασυνδεδεμένων ανοιχτών χώρων πολλαπλών χρήσεων. Στο ανατολικό Λονδίνο είχαν ήδη παραδοθεί έργα αξίας άνω των 20 εκατ. λιρών πριν τη σύνταξη της παρούσας στρατηγικής, στο πλαίσιο του ανωτέρω προγράμματος. Στο Σχ. B3.3 εντοπίζονται μέσω μοντέλων προσομοίωσης περιοχές αυξημένου πλημμυρικού ρίσκου και φαινομένων θερμικής νησίδας, στις οποίες το ALGG πρότεινε τη δημιουργία πράσινων χώρων με το συνδυασμένο όφελος του δροσισμού της πόλης και της προστασίας από πλημμυρικά φαινόμενα.

Σχ. B3.3. Απεικόνιση περιοχών υψηλού πλημμυρικού κινδύνου και υψηλού κινδύνου υπερθέρμανσης.

Η στρατηγική τόνιζε, επίσης, τη σημασία προστασίας των ποταμών του Λονδίνου. Το **London Rivers Action Plan** προσδιόριζε δράσεις για την αποκατάσταση και την ενίσχυση των ποταμών και υγροβιότοπων του Λονδίνου. Η πόλη του Λονδίνου στόχευε στην αποκατάσταση 15 χιλιομέτρων ποταμών από το 2011 έως το 2015.

Για την προσαρμογή της φύτευσης στην κλιματική αλλαγή σχεδιάστηκε το πρόγραμμα “Right Place, Right Tree” στο πλαίσιο του **London Tree and Woodland Framework**. Επίσης, η πόλη του Λονδίνου, η Royal Horticultural Society και η Επιτροπή Δασών (Forestry Commission) δημιούργησαν από κοινού τη βάση δεδομένων “Right Trees for Changing Climate”. Η βάση δεδομένων προσέφερε στους χρήστες τη δυνατότητα να εντοπίσουν κατάλληλα είδη δέντρων, καθώς και τον ενδεδειγμένο τρόπο φύτευσής τους βάσει μιας σειράς κλιματικών μεταβλητών. Επιπλέον, η εκστρατεία RE:LEAF London στόχευε στην αύξηση των δέντρων κατά 5% έως το 2025.

Σε επίπεδο **υποδομών** η στρατηγική υποστήριζε ότι η ποικιλομορφία των τρόπων μεταφοράς του Λονδίνου (μετρό, λεωφορείο, τρένο, ταξί κ.λπ.) παρέχει μεγαλύτερη ανθεκτικότητα, καθώς είναι πολύ απίθανο να επηρεαστούν όλα τα μέσα από ακραίες καιρικές συνθήκες. Ωστόσο, ορισμένες λειτουργίες είναι πιο ευάλωτες από άλλες. Το υπόγειο δίκτυο μετρό είναι πιο ευάλωτο σε πλημμύρες και υπερθέρμανση καθώς το νερό ρέει φυσικά στα χαμηλότερα επίπεδα και η ψύξη των βαθιών υπόγειων γραμμών είναι πολύ δύσκολη. Παρόλα αυτά, αναζητούνταν λύσεις για την επίτευξη συνθηκών θερμικής άνεσης μέσω της οικονομικότερης οδήγησης των τρένων, συστημάτων εξαερισμού και ανεμιστήρων, χρήσης νέων κλιματιζόμενων τρένων, κ.ά.

Τα λεωφορεία είναι πολύ πιο ευέλικτα, καθώς οι διαδρομές τους μπορούν εύκολα να αλλάξουν και τα ίδια τα λεωφορεία είναι σχετικά εύκολο να μετασκευαστούν ή να αντικατασταθούν. Ο σχεδιασμός των νέων λεωφορειών έπρεπε να είναι προσαρμοσμένος στις νέες κλιματικές συνθήκες με κατάλληλα συστήματα ψύξης και αερισμού, λευκές οροφές, μονωμένα τοιχώματα, ανοιγόμενα παράθυρα στις κατάλληλες θέσεις, κ.ά.

Σύμφωνα με το Transport for London (TfL) κατά το χρόνο σύνταξης της στρατηγικής είχε ολοκληρωθεί η εκτίμηση κλιματικών κινδύνων σε όλα τα μέσα δημόσιας συγκοινωνίας σύμφωνα με τις προβλέψεις για το κλίμα UKCP09 και είχαν σχεδιαστεί και ενεργοποιηθεί μηχανισμοί για τη διαχείριση ακραίων καιρικών φαινομένων και την αντικατάσταση κρίσιμων τεχνικών υποδομών όπου ήταν αναγκαίο.

Επιπλέον προκλήσεις τις κλιματικής αλλαγής που περιγράφονται στην στρατηγική, καθώς και σχετικές δράσεις, αφορούν αλλαγές στη ζήτηση και παραγωγή ενέργειας, την ευαισθησία των βιομηχανικών συστημάτων στις υψηλές θερμοκρασίες, τις βροχοπτώσεις, τον άνεμο, τη στάθμη της θάλασσας και την υγρασία του εδάφους, τη διαχείριση των αποβλήτων, κ.ά.

Δράσεις προτείνονται και για τον τομέα της **υγείας** που αναμένεται να επηρεαστεί σε πολλαπλά επίπεδα από την κλιματική αλλαγή. Πέρα από την ανάγκη προσαρμογής του συστήματος υγείας στα αυξανόμενα και διαφοροποιημένα προβλήματα υγείας που αναμένεται να αντιμετωπίσουν οι Λονδρέζοι κατά τις προσεχείς δεκαετίες, δίνεται έμφαση στην υψηλή πυκνότητα δόμησης και την κατάσταση των κτιρίων κατοικίας. Το υπάρχον απόθεμα κατοικιών στο Λονδίνο είναι παλαιότερο από τον εθνικό μέσο όρο, με το 60% των κατοικιών να έχουν ανεγερθεί πριν το 1945. Η πρωτεύουσα χαρακτηρίζεται, επίσης, από υψηλότερο ποσοστό ενοικιαζόμενων σπιτιών όπου ο ιδιοκτήτης σπάνια θα έχει κίνητρο για την ενεργειακή αναβάθμιση του ακινήτου του. Το 2003, πάνω από ένα εκατομμύριο σπίτια δεν πληρούσαν το κριτήριο «αξιοπρεπούς σπιτιού» της κυβέρνησης, το 71% των οποίων ήταν ιδιωτικά. Ένα επιπλέον ζήτημα που λαμβάνεται υπόψη είναι ο υπερπληθυσμός. Σύμφωνα με εκτιμήσεις πάνω από το ¼ των παιδιών της πόλης ζούσαν το 2011 σε υπερπληθή νοικοκυριά που χαρακτηρίζονται από

αυξημένο κίνδυνο στην κλιματική αλλαγή και θα αντιμετωπίσουν σοβαρά εμπόδια στην προσπάθεια προσαρμογής στις νέες κλιματικές συνθήκες.

Στον τομέα της **οικονομίας** θεωρήθηκε κρίσιμη η προσαρμογή του οικονομικού τομέα στην κλιματική αλλαγή, καθώς έπρεπε να διασφαλιστεί ότι το Λονδίνο θα συνεχίσει να θεωρείται ένα ασφαλές μέρος για την εγκατάσταση επιχειρήσεων. Για το σκοπό αυτό προτάθηκε ο προσδιορισμός των τμημάτων του τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που είναι πιο εκτεθειμένα σε κλιματικές αλλαγές, η προώθηση του Λονδίνου ως παγκόσμιου υποδείγματος πόλης προσαρμοσμένης στην κλιματική αλλαγή και η υποστήριξη των επιχειρήσεων του Λονδίνου ώστε να αυξήσουν την ανθεκτικότητά τους έναντι των επερχόμενων κλιματικών μεταβολών.

B3.2.5. Πηγές χρηματοδότησης

Η χρηματοδότηση των δράσεων που προβλέπονταν στη στρατηγική προερχόταν συνδυασμένα από το GLA, τους δήμους και την κεντρική κρατική διοίκηση. Για παράδειγμα, προβλεπόταν χρηματοδότηση του κράτους προς τους δήμους ώστε να συντάξουν χάρτες περιοχών πλημμυρικού κινδύνου και τα συναφή σχέδια δράσης. Επίσης, το κράτος χρηματοδότησε προγράμματα ενεργειακής αναβάθμισης κατοικιών και εργασιακών χώρων.

Παράλληλα, ιδιωτικοί φορείς, όπως οι εταιρείες παροχής νερού, ήταν υποχρεωμένοι να συντάσσουν οι ίδιοι τα σχέδια προσαρμογής τους στην κλιματική αλλαγή και να εξασφαλίζουν χρηματοδότηση για την εφαρμογή τους. Αντίστοιχα, το Drain London Forum όφειλε να υποστηρίζει τους εταίρους του στην αναζήτηση χρηματοδότησης για την εφαρμογή των δράσεων που προβλέπονταν από τη στρατηγική.

Το **London Climate Change Partnership (LCCP)**, που αποτελείται από ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς και στηρίζει την ανταλλαγή γνώσης και την εφαρμογή δράσεων υπέρ της προστασίας του κλίματος και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, υποστηρίζει τις σχετικές δράσεις αναζητώντας πηγές χρηματοδότησης. Για παράδειγμα υποστηρίζει τις κοινότητες και τους τοπικούς παρόχους υγείας στη διαδικασία υποβολής προτάσεων προς το κρατικό Technology Strategy Board (Innovate UK) για την εξασφάλιση χρηματοδότησης της ανακατασκευής νοσοκομείων και κέντρων υγείας ώστε να αυξηθεί η ανθεκτικότητά τους σε ακραία καιρικά φαινόμενα και στην κλιματική αλλαγή.

Επιπλέον, πολλά από τα ερευνητικά προγράμματα και προγράμματα ανάπτυξης τεχνολογίας χρηματοδοτούνται από τρίτους φορείς, όπως το Engineering and Physical Sciences Research Council (EPSRC) και το Natural Environment Research Council (NERC).

Τέλος, η πρωτοβουλία Conveyant of Mayors προέβλεπε τη χρηματοδότηση δράσεων σχετικών με την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή μέσω προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

B3.3. Η ανταπόκριση της Νέας Υόρκης στην πρόκληση της κλιματικής αλλαγής: Το Σχέδιο plan NYC

Το 2012 η Νέα Υόρκη χτυπήθηκε από τα έντονα καιρικά φαινόμενα του τυφώνα Sandy. Ο Τυφώνας επηρέασε τις περιοχές στα ανατολικά παράλια της αμερικάνικης ηπείρου με σοβαρές καταστροφές να σημειώνονται από τον κόλπο της Καραϊβικής μέχρι και τον Καναδά. Συγκεκριμένα στις ΗΠΑ σημειώθηκαν 157 θάνατοι ενώ στη Νέα Υόρκη σημειώθηκαν σοβαρές ζημιές σε υποδομές και κατοικίες. Συγκεκριμένα υπολογίζεται πως

περίπου 250.000 σπίτια και 1,5 εκατομμύριο πολίτες έμειναν χωρίς ηλεκτρικό στη Νέα Υόρκη. Λόγω των πλημμυρών και των πεσμένων δέντρων έκλεισαν πολλοί δρόμοι και γέφυρες ενώ πλημμύρησε και μετρό της Νέας Υόρκης.

Με αφορμή το παραπάνω καταστροφικό γεγονός, τον Ιούνιο του 2013, η Δημοτική Αρχή της Νέας Υόρκης κυκλοφόρησε το "A Stronger, More Resilient New York"¹¹⁶, ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που περιέχει συστάσεις τόσο για την ανοικοδόμηση των κοινοτήτων που επηρεάστηκαν από τον τυφώνα Sandy, όσο και για την αύξηση της ανθεκτικότητας των υποδομών και των κτιρίων σε όλη την πόλη της Νέας Υόρκης. **Πρόκειται επί της ουσίας για ένα Στρατηγικό Σχέδιο που εκπονήθηκε με πρωτοβουλία του Δήμου της Νέας Υόρκης, που στόχο έχει την ανάλυση κινδύνων σχετιζόμενων με την κλιματική αλλαγή, και τον ορισμό στρατηγικών και δράσεων αντιμετώπισης τους, τόσο σε επίπεδο πόλης, όσο και σε επίπεδο κοινότητας.**

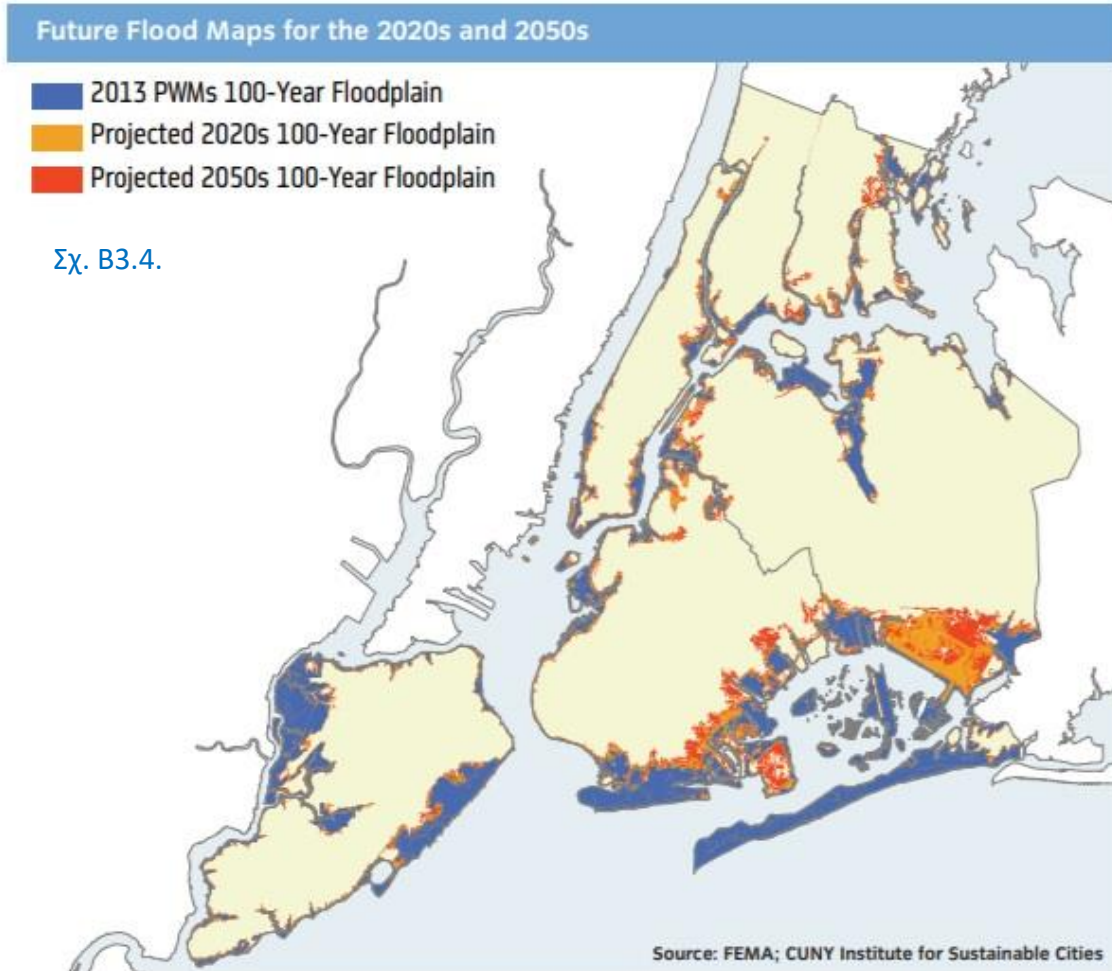
B3.3.1. Μεθοδολογία

Το Σχέδιο ακολουθεί επί της ουσίας τη **μεθοδολογία ανάλυσης SWOT** η οποία εφαρμόζεται σε θεματικές που αφορούν μείζονα ζητήματα. Σε κάθε μια θεματική αρχικά αναγνωρίζεται η λειτουργία υπό κανονικές συνθήκες. Στη συνέχεια αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο επηρεάστηκε ο συγκεκριμένος τομέας από τον τυφώνα Sandy εντοπίζοντας συγκεκριμένες αστοχίες. Ακολούθως αναγνωρίζονται περεταίρω απειλές και προχωράει σε μια πρόβλεψη πιθανών μελλοντικών αστοχιών. Τέλος διατυπώνεται ένα Σχέδιο Δράσης για την πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων με στρατηγικές και επί μέρους δράσεις που εντάσσονται σε αυτές. Αυτή η δομή ακολουθείται για όλες τις ενότητες με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα ευρύ πλέγμα που λειτουργεί ως εργαλειοθήκη δράσεων που αντιστοιχούνται σε επί μέρους στρατηγικές.

Είναι προφανής η ανάγκη συγκρότησης μιας ενιαίας **βάσης δεδομένων** κλιματολογικών και γεωμορφολογικών προκειμένου να υπάρξει δυνατότητα ανάπτυξης μιας πλήρους ανάλυσης SWOT. Ο καθορισμός των απαιτήσεων και των κινδύνων των περιοχών πρέπει να βασίζεται σε επικαιροποιημένα και λεπτομερή δεδομένα προκειμένου το Σχέδιο Δράσης που θα αναπτυχθεί να αποτελεί απάντηση των ιδιαίτερων απαιτήσεων κάθε περιοχής. Η αναλυτική παρουσίαση των δεδομένων ανά θεματικό άξονα στην περίπτωση της Νέας Υόρκης δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την ανάπτυξη μοντέλων που καταγράφουν και προβλέπουν πιθανούς κινδύνους στην περιοχή. Στο Στρατηγικό Σχέδιο καταγράφονται αναλυτικά κλιματικά δεδομένα¹¹⁷ πολλών ετών, αλλά και προβλέψεις για το μέλλον, που υποστηρίζουν τις στρατηγικές που αναπτύσσονται ανά θεματική εντός του Σχεδίου.

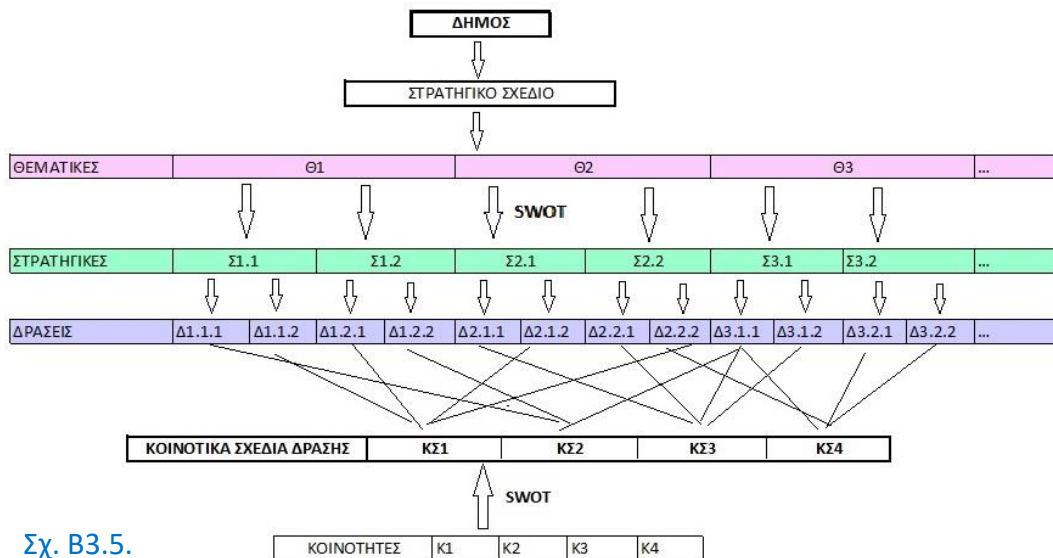
116. https://www1.nyc.gov/assets/sirr/downloads/pdf/Ch21_Appendix_Initiatives_FINAL_singles.pdf

117. https://www1.nyc.gov/assets/sirr/downloads/pdf/Ch_2_ClimateAnalysis_FINAL_singles.pdf

Σχ. Β3.4.

Σε μια δεύτερη ενότητα το Στρατηγικό Σχέδιο εξειδικεύεται με επί μέρους Τοπικά Σχέδια Δράσης. Επιλέγονται μεμονωμένες περιοχές, αναλύονται οι κίνδυνοι συγκεκριμένα σε αυτές και διατυπώνεται ένα σχέδιο δράσης που βασίζεται στις προκαθορισμένες στρατηγικές ανά θεματική. Τέλος, αντιστοιχίζονται στους στρατηγικούς άξονες οι προτεινόμενες δράσεις που μπορούν να εφαρμοστούν στη συγκεκριμένη περιοχή.

Σχ. Β3.5.

Με αυτό τον τρόπο ενσωματώνεται το υπερκείμενο νομοθετικό πλαίσιο αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, στον υποκείμενο πολεοδομικό σχεδιασμό της εκάστοτε περιοχής.

B3.3.2. Περιεχόμενο Στρατηγικού Σχεδίου

Οι Θεματικές Ενότητες στις οποίες επικεντρώνεται το Στρατηγικό Σχέδιο για τη Νέα Υόρκη είναι 14 και αφορούν τους κρίσιμους τομείς που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή της λειτουργίας της πόλης σε περίπτωση εκτάκτων συνθηκών:

- παράκτιες περιοχές
- κτίρια
- οικονομική ανάκαμψη
- ασφάλιση
- δίκτυα κοινής ωφέλειας
- υγρά καύσιμα
- υγεία
- ετοιμότητα και ανταπόκριση κοινότητας
- τηλεπικοινωνίες
- μεταφορές
- πάρκα
- προστασία/αποκατάσταση περιβάλλοντος
- νερό και λύματα
- άλλα κρίσιμα δίκτυα

Οι στρατηγικές που αναπτύσσονται ανά θεματική αφορούν πολιτικές στήριξης, ανάκαμψης και προώθησης δράσεων εντός της πόλης είτε σε επίπεδο **υποδομών, οικονομίας, ανθρώπινου δυναμικού και φυσικού περιβάλλοντος**.

Οι **στρατηγικές που αφορούν τις υποδομές** εξυπηρετούν κυρίως την πρόληψη φαινομένων και την προστασία της πόλης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Ενδεικτικά:

- Αύξηση αναχωμάτων
- Μείωση ασχεδίαστων παραकुμάτιων περιοχών
- Βελτίωση του παράκτιου σχεδιασμού και της διακυβέρνησης
- Ενθάρρυνση στοχευμένων παρεμβάσεων σε υπάρχοντα κτίρια
- Αναπροσαρμογή δικτύων κοινής ωφέλειας ώστε να επιτυγχάνεται ανθεκτικότητα
- Μείωση απαιτήσεων ενέργειας
- Ορισμός προτύπων ανθεκτικότητας για υπάρχοντα κτίρια
- Προστασία υπάρχουσας υποδομής για αντοχή στα καιρικά φαινόμενα
- Αύξηση εναλλακτικών επιλογών σε περίπτωση διακοπής παροχής δικτύων κοινής ωφέλειας
- Θωράκιση την υποδομής διανομής υγρών καυσίμων
- Βελτίωση ικανότητας της αλυσίδας ανεφοδιασμού να ανταποκρίνεται σε διαταραχές

- Βελτίωση ικανότητας της πόλης να τροφοδοτεί πρώτα τους στόλους άμεσης επέμβασης
- Διερεύνηση δημιουργίας νέου διαδικτυακού συστήματος επαφών ειδοποιήσεων έκτακτης ανάγκης
- Διαμόρφωση πάρκων και ενίσχυση πράσινης υποδομής για προστασία γειτονιών από καιρικά φαινόμενα.
- Βελτίωση ανθεκτικότητας εγκαταστάσεων
- Ανάπτυξη εργαλείων για ολοκληρωμένο σχεδιασμό κατά της κλιματικής προσαρμογής
- Προστασία εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων από την καταιγίδα
- Βελτίωση και επέκταση των υποδομών αποχέτευσης
- Προώθηση πλεονασμού και την ευελιξίας για διασφάλιση συνεχούς παροχής νερού υψηλής ποιότητας

Οι **στρατηγικές που αφορούν στην οικονομία** εξυπηρετούν κυρίως την οικονομική ανάκαμψη μέσω επιχορηγήσεων, την προσαρμογή της στην κλιματική αλλαγή αλλά και την ανάπτυξη δομών που θα επιτρέπουν την ανεμπόδιστη λειτουργία της σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

- Χρηματοδοτικά προγράμματα ανάκαμψης και ανθεκτικότητας επιχειρήσεων
- Χρηματοδοτικά πρόγραμμα ανάκαμψης λιανεμπορίου
- Υποστήριξη τοπικών εμπόρων στη βελτίωση και προώθηση τοπικών εμπορικών διαδρόμων
- Προστασία υποδομής για διασφάλιση της λειτουργίας του συστήματος σε έκτακτες συνθήκες
- Προετοιμασία συστήματος μεταφορών για άμεση αποκατάσταση της υπηρεσίας μετά από ακραία κλιματικά γεγονότα
- Εφαρμογή νέων και διευρυμένων υπηρεσιών για αύξηση της ευελιξίας του συστήματος
- Ενεργοποίηση συνεχών υποστηρικτικών μηχανισμών για το σύστημα τροφοδοσίας
- Εντοπισμός και θωράκιση απαραίτητων υποδομών διανομής τροφίμων
- Ενίσχυση της προσβασιμότητας των καταναλωτών

Οι **στρατηγικές που αφορούν στο ανθρώπινο δυναμικό** εξυπηρετούν κυρίως την προστασία των πολιτών σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης αλλά και τη δυνατότητα και το δικαίωμά τους στην πρόσβαση σε συστήματα προστασίας και πρόληψης κινδύνων.

- Προσιτές τιμές σε ασφαλισμένους χαμηλού εισοδήματος
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με την ασφάλιση
- Διασφάλιση λειτουργικότητας παρόχων βοήθειας
- Μείωση εμποδίων στη φροντίδα ατόμων κατά τη διάρκεια και μετά από καταστάσεις έκτακτης ανάγκης
- Πιλοτικό πρόγραμμα για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των αδύναμων σημείων στην ικανότητα της κοινότητας
- Διεύρυνση ομάδων κοινοτικής δράσης έκτακτης ανάγκης

Οι **στρατηγικές που αφορούν στο φυσικό περιβάλλον** αφορούν κυρίως πρακτικές αποκατάστασης και περεταίρω προστασίας του.

- Εντοπισμός οικονομικά αποδοτικών μέτρων για την προστασία από επικίνδυνες ουσίες
- Ανάπτυξη καταλόγου βέλτιστων πρακτικών για την αποθήκευση κλειστών επικίνδυνων ουσιών
- Επιτάχυνση της εκκαθάρισης brownfield για την αποφυγή απελευθέρωσης ρύπων
- Εύρεση ενισχυμένων πρότυπων καθαρισμού για βιομηχανικές προκυμαίες
- Έλεγχος ανθεκτικότητας στην αλλαγή του κλίματος του brownfield και βελτίωση ετοιμότητας για καταιγίδες

Σε δεύτερο επίπεδο και αφού έχουν εντοπιστεί οι άξονες προτεραιότητας, οι στρατηγικές ανά άξονα και οι δράσεις ανά στρατηγική, ο σχεδιασμός εμβαθύνει στη διατύπωση στρατηγικών σχεδιασμού σε μεγαλύτερη εξειδίκευση, συντάσσοντας τα **Τοπικά Σχέδια Δράσης** για περιοχές μικρότερης της Μητροπολιτικής κλίμακας (community level).

Επομένως, σε συνέχεια του Σχεδίου Δράσης, εντοπίστηκαν στη Νέα Υόρκη πέντε περιοχές που κρίθηκαν ως περισσότερο ευάλωτες. Οι περιοχές αυτές είχαν άλλωστε και τις περισσότερες εκτεταμένες καταστροφές από τον τυφώνα Sandy. Οι περιοχές είναι οι παρακάτω:

- Brooklyn-Queens Waterfront
- East and South Shores of Staten Island
- South Queens
- Southern Brooklyn
- Southern Manhattan

Τα σχέδια για τις επιμέρους περιοχές (communities) προχωρούν εκ νέου σε εντοπισμό απειλών και κινδύνων και καθορίζουν μια στρατηγική που υλοποιείται εφαρμόζοντας επιλεγμένες δράσεις ανά θεματικό άξονα.

B3.3.3. Εφαρμογή του Σχεδίου -Διακυβέρνηση

Κατά την εφαρμογή του σχεδίου έμφαση δόθηκε στους εξής άξονες:

- Διακριτές αρμοδιότητες
- Συνεχής αξιολόγηση
- Ορισμός βραχυπρόθεσμων milestones ανά θεματικό άξονα
- Συμπληρωματικότητα με νομοθεσία

Οι διακριτές αρμοδιότητες εξασφαλίζουν σαφές αντικείμενο και σαφή και μετρήσιμα αποτελέσματα εφαρμογής του. Με αυτό τον τρόπο εξομαλύνεται η διαδικασία εφαρμογής διοικητικά και πρακτικά.

Επιπλέον, η συνεχής αξιολόγηση αποτελεσμάτων και προόδου εξασφαλίζει τη σαφή τήρηση των καθορισμένων προδιαγραφών, χρονοδιαγραμμάτων και επιτρέπει την άμεση επέμβαση ή ανακατεύθυνση δράσεων. Προκειμένου να εφαρμοσθή ορθή καταγραφή είναι απαραίτητη η ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων με χρήση δεικτών εκκροών, γραφημάτων ή άλλων μέσων καταγραφής της προόδου εφαρμογής του Σχεδίου, αλλά και του αντίκτυπου που αυτό έχει στις στοχευμένες θεματικές.

Προκειμένου να εξασφαλίζεται η συχνή αξιολόγηση της προόδου, είναι θεμιτή η θέσπιση βραχυπρόθεσμων στόχων που καλείται να επιτύχει η στρατηγική. Η ταύτιση ή απόκλιση των αποτελεσμάτων με τους προκαθορισμένους στόχους αποτελεί οδηγό για το βαθμό επιτυχίας της εφαρμογής της στρατηγικής.

Τέλος, το Στρατηγικό Σχέδιο συντάχθηκε έτσι ώστε να έχει μεγάλη συμπληρωματικότητα με άλλα προϋπάρχοντα νομοθετήματα γεγονός που διευκόλυνε την εφαρμογή του και ενίσχυσε τη δυναμική του.

Η διακυβέρνηση αποτελεί συχνά την κυριότερη πτυχή του Στρατηγικού Σχεδιασμού καθώς η ορθή και πετυχημένη εφαρμογή ενός Στατικού Σχεδίου εξαρτάται άμεσα από αυτή.

Συγκεκριμένα για τη Νέα Υόρκη, ένας ανεξάρτητος οργανισμός διερεύνησε τη διαδικασία για την ανάπτυξη του PlaNYC, και εντόπισε 10 παράγοντες για την επιτυχημένη εφαρμογή του:

1. Ισχυρή ηγεσία των Δημάρχων και συνεργασία μεταξύ του Δήμαρχου και του Δημοτικού Συμβουλίου.
2. Μια ομάδα ειδικών υπαλλήλων της πόλης πραγματοποίησαν σε βάθος έρευνα και ανάλυση, με εκτεταμένο συντονισμό και συνεργασία μεταξύ των οργανισμών.
3. Μεθοδική, διαφανής και χωρίς αποκλεισμούς διαδικασία σχεδιασμού.
4. Κεντρική διαχείριση και συντονισμός που παρέχονται από το γραφείο του Δημάρχου
5. Ένα εξωτερικό συμβουλευτικό συμβούλιο βιωσιμότητας παρείχε συμβουλές και οδηγίες βέλτιστων πρακτικών.
6. Μια ολοκληρωμένη διαδικασία δημόσιας προσέγγισης παρήγαγε ευρεία δημόσια υποστήριξη και βοήθησε να εκπαιδεύσει το ευρύ κοινό σχετικά με θέματα αλλαγής του κλίματος και αειφορίας.
7. Το γραφείο του Μακροπρόθεσμου Σχεδιασμού και Βιωσιμότητας του Δημάρχου κυκλοφόρησε στρατηγικά το σχέδιο συντονίζοντας ανακοινώσεις στα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη.
8. Το σχέδιο περιελάμβανε σχέδιο εφαρμογής με χρονοδιάγραμμα και σαφή προϋπολογισμό.
9. Γρήγορη μετάβαση από τον προγραμματισμό στη δράση: η πόλη εφαρμόζει ενεργά και τις 127 πρωτοβουλίες.
10. Το άνοιγμα για την καινοτομία και τη χάραξη πολιτικής δεν καθοδηγείται από την πολιτική ή τις επιχειρήσεις όπως συνέβαινε ως τώρα.

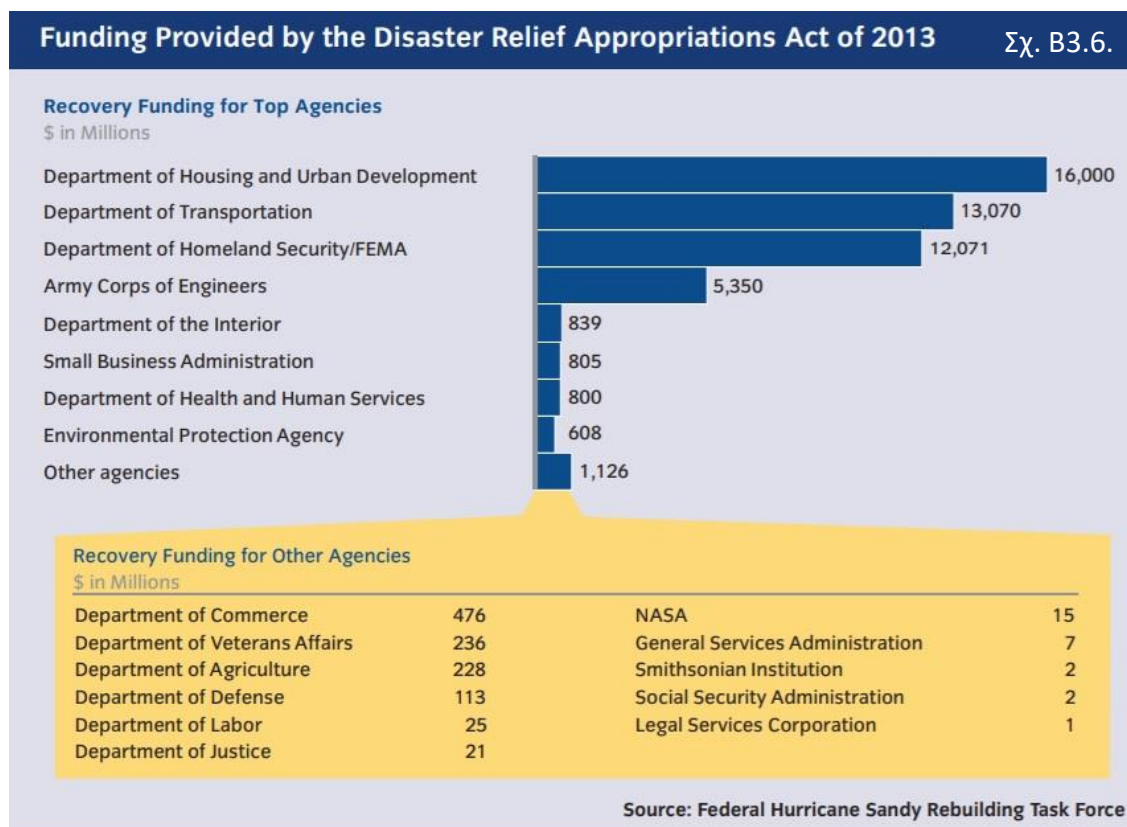
B3.3.4. Χρηματοδότηση

Οι δράσεις και η εφαρμογή της στρατηγικής που προβλέπει το Στρατηγικό Σχέδιο της Νέας Υόρκης υπολογίστηκε ότι θα απαιτήσουν μια δαπάνη 14 εκατομμυρίων δολαρίων σε βάθος μίας δεκαετίας. Για τη χρηματοδότηση των σχεδίων ο Δήμος της νέας Υόρκης ανέτρεξε σε υφιστάμενες χρηματοδοτικές πηγές αλλά προχώρησε και σε διερεύνηση νέων. Οι υφιστάμενες πηγές περιλαμβάνουν:

→ το Δημοτικό κεφάλαιο (5,5 δις δολάρια),

- την Κοινοτική επιχορήγηση Block Grand (1,8 δις δολάρια)
- και την επιχορήγηση ανάκτησης κατοικίας (700 εκατ δολάρια)

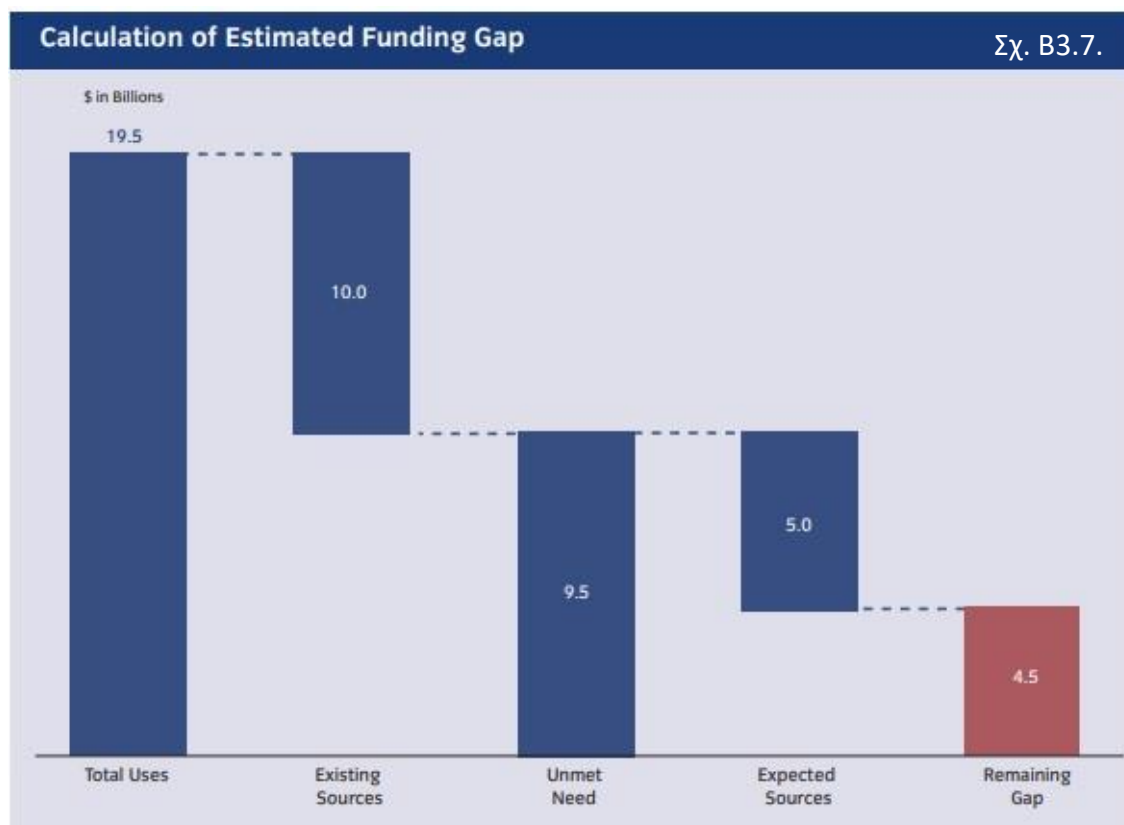
ενώ αμέσως μετά τον τυφώνα Sandy, το 2013, με νομοθετική διάταξη προβλέφθηκαν επιπλέον ενισχύσεις υπέρ της αποκατάστασης των καταστροφών από διάφορες εξωτερικές πηγές.

Επιπλέον χρηματοδοτικές πηγές υπολογίζεται να συνεισφέρουν τουλάχιστον 4 δις δολάρια. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται:

- Επιχορηγήσεις «Community Development Block Grants—Future Allocations (TBD)»
- Χρηματοδότηση Hazard Mitigation Grant Program (HMGP) FEMA

Τέλος, παρά την δραστηριοποίηση του Δήμου για εξασφάλιση πόρων προκειμένου να εφαρμοστεί η προτεινόμενη στρατηγική, προκύπτει ένα σημαντικό χρηματοδοτικό κενό της τάξης των 4,5 δις δολαρίων στους μέχρι στιγμής προϋπολογισμούς.

Υπάρχει πρόβλεψη για την κάλυψη του χρηματοδοτικού κενού με πόρους που μπορούν να αντληθούν. Οι προτάσεις περιλαμβάνουν:

- Επαναπροσδιορισμό συμφωνηθέντων συνεισφορών,
- Επιπλέον χρηματοδότηση από το Δημοτικό Κεφάλαιο
- Επαναδιάθεση μη απορροφημένων εσόδων προερχόμενων από φόρους
- Αξιολόγηση προτάσεων από τρίτους (πχ MoveNY, mitigation banking¹¹⁸)

B3.4. Το Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή της Βαρκελώνης

Το Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή της Βαρκελώνης¹¹⁹, συντάχθηκε το 2017 με πρωτοβουλία του Δήμου της Βαρκελώνης και βασίζεται στη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το Σχέδιο εκπονήθηκε σε επίπεδο Δήμου και διαθέτει χαρακτηριστικά στρατηγικού σχεδιασμού, εμπλουτισμένου με κατευθύνσεις που μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπόνηση ενός επιχειρησιακού σχεδίου.

Το Σχέδιο βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε ήδη εδραιωμένες συνέργειες και συμφωνίες. Το 2015, η Βαρκελώνη κινητοποίησε την «**Citizen Commitment to Sustainability**¹²⁰» μια ομάδα εργασίας για τη διασφάλιση της αειφορίας των πολιτών, ώστε να προωθήσει το

118. https://www1.nyc.gov/assets/sirr/downloads/pdf/Ch19_Funding_FINAL_singles.pdf

119. https://www.barcelona.cat/barcelona-pelclima/sites/default/files/documents/climate_plan_maig.pdf

120. Η συμφωνία CITIZEN COMMITMENT TO SUSTAINABILITY FOR 2012-2022, υπογράφηκε από 800 συλλόγους πολιτών της πόλης της Βαρκελώνης, από το δίκτυο Sustainable Barcelona και το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης, και αποτελεί μια συμφωνία για συντονισμένη προσπάθεια κατά της κλιματικής αλλαγής.

«**Commitment to the Climate**¹²¹», έναν οδηγό για την κλιματική αλλαγή που προέβλεπε συνεργατικά έργα για το διάστημα 2015 - 2017. Το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης ξεκίνησε την σύνταξη του Σχεδίου για την Κλιματική Αλλαγή το 2017 το οποίο εκπονήθηκε σε συμφωνία με το Global Covenant of Mayors for Energy and Climate¹²². Το Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή καθορίζει τους στόχους, τους άξονες και τις δράσεις που θα υλοποιηθούν μεταξύ 2018 και 2030.

B3.4.1. Μεθοδολογία

Το κείμενο παρουσιάζει αρχικά λεπτομερώς την σημερινή κατάσταση της πόλης, χρησιμοποιώντας ακριβή δεδομένα για μεγάλο εύρος θεμάτων που χαρακτηρίζουν την πόλη. Προχωράει στην έκθεση των κινδύνων και επισημαίνει τους λόγους για τους οποίους η υιοθέτηση ενός στρατηγικού σχεδίου για την κλιματική αλλαγή είναι απαραίτητη για την πόλη της Βαρκελώνης.

Τη λεπτομερή ανάλυση ακολουθεί η θέσπιση στόχων προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο χρονικό πλαίσιο.

Η διάρθρωση του Σχεδίου αναπτύσσεται σε πυλώνες, άξονες και επιμέρους δράσεις καθορίζοντας τη στρατηγική για την επίτευξη κάθε στόχου. Ωστόσο, το πεδίο εφαρμογής των στρατηγικών είναι διευρυμένο και εμπεριέχει αρκετές αναφορές ζητήματα που αφορούν την ανάπτυξη της οικονομίας, τη διαχείριση πόρων και την προώθηση νέων δραστηριοτήτων, προσθέτοντας με αυτό τον τρόπο μια κατεύθυνση περαιτέρω επιχειρησιακού σχεδιασμού.

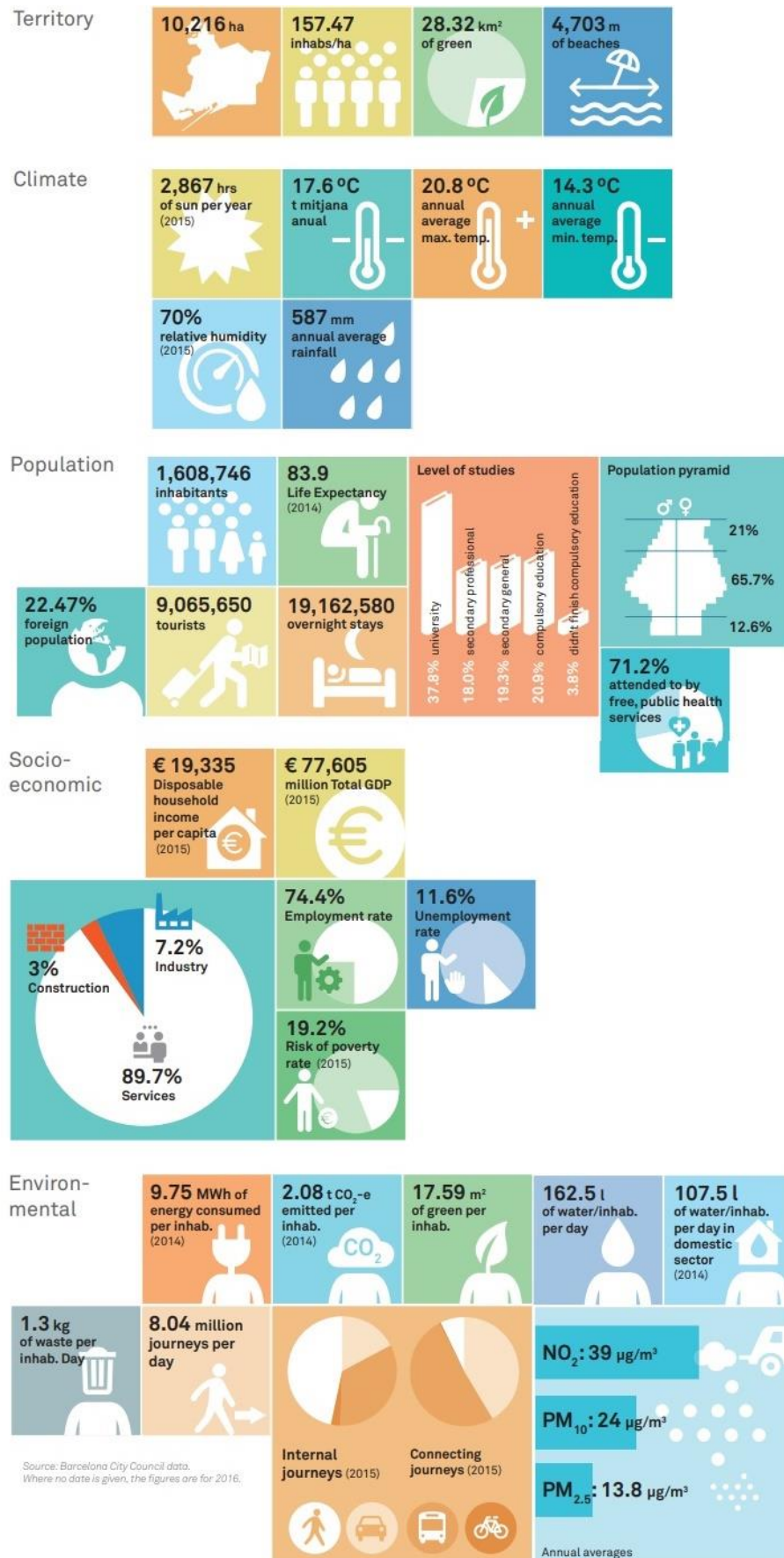
Είναι προφανές πως η λεπτομερής ανάλυση που απαιτείται προκειμένου να διατυπωθεί η συνολική στρατηγική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, προϋποθέτει ισχυρούς μηχανισμούς καταγραφής, συλλογής, επεξεργασίας και διασταύρωσης γεωχωρικών δεδομένων που αφορούν την πόλη αναφοράς. Στην περίπτωση της Βαρκελώνης έχει δοθεί μεγάλη βαρύτητα σε αυτή την προεργασία και τα στοιχεία αυτά αναπαριστώνται γραφικά και τεκμηριώνουν τη στοχοθεσία που ακολουθεί. Οι γραφικές αναπαραστάσεις, όπως και το κείμενο του Στρατηγικού σχεδίου στο σύνολό του, διατυπώνεται σε απλά βήματα, ενώ παρατηρείται η περιορισμένη χρήση πολύπλοκων τεχνικών όρων. Αυτό στοιχειοθετεί μια προσπάθεια το σώμα του κειμένου να απευθύνεται στο ευρύ κοινό και να είναι εύκολα κατανοήσιμο και συνεπώς υιοθετήσιμο από τους εκάστοτε ενδιαφερόμενους.

Η εκτενής ανάλυση των γεωχωρικών δεδομένων της πόλης εξυπηρετεί επιπλέον στην μετέπειτα παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του Στρατηγικού Σχεδιασμού, καθώς και στην εξαγωγή αποτελεσμάτων μετρήσιμων και δημοσιοποιήσιμων.

121.

<https://ajuntament.barcelona.cat/ecologiaurbana/sites/default/files/Barcelona%20Committed%20to%20Climate.pdf>

122. Η Global Covenant of Mayors for Energy and Climate (GCoM) είναι η παγκόσμια συμμαχία για τη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής στις πόλεις. Στόχος είναι η εξυπηρέτηση πόλεων και τοπικών κινητοποιώντας και υποστηρίζοντας τη δράση για την κλιματική αλλαγή. Περιλαμβάνει συνέργειες με δίκτυα πόλεων, περιφέρειες, εθνικές κυβερνήσεις και άλλους εταίρους. Μέχρι στιγμής πάνω από 10.000 πόλεις και τοπικές κυβερνήσεις σε έξι ηπείρους και 139 χώρες, έχουν δεσμευτεί στην GCoM.

Σχ. Β3.8. Η Βαρκελώνη σε νούμερα (https://www.barcelona.cat/barcelona-pel-clima/sites/default/files/documents/climate_plan_maig.pdf, pg.16).

B3.4.2. Περιεχόμενο του Σχεδίου

Το σχέδιο διατυπώνει αρχικά τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν και στη συνέχεια διαμορφώνει τη στρατηγική σε τέσσερις πυλώνες. Οι πυλώνες αυτοί διαμορφώνουν πέντε τομείς για τους οποίους πρέπει η πόλη να χαράξει τη στρατηγική της. Η στρατηγική αποτελείται από 18 άξονες προτεραιότητας που εντάσσονται στους ήδη καθορισμένους τομείς. Τέλος, ο κάθε άξονας προτεραιότητας υποστηρίζεται από επιμέρους μέτρα.

Οι **κύριοι στόχοι** είναι οι εξής:

- Μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου (GHG) στην Καταλονία και προώθηση μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα.
- Ενίσχυση και επέκταση των στρατηγικών και σχεδίων που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια.
- Προώθηση και εγγύηση του συντονισμού όλων των καταλανικών δημόσιων διοικήσεων και προώθηση της συμμετοχής πολιτών, κοινωνικών παραγόντων και οικονομικών φορέων.
- Προαγωγή σε ηγετική χώρα στην έρευνα και εφαρμογή νέων τεχνολογιών και μείωση την εξάρτησης της Βαρκελώνης από εξωτερικούς ενεργειακούς πόρους.
- Μεγιστοποίηση και ανάδειξη ρόλου Καταλονίας, τόσο σε συνεργατικά έργα όσο και στη συμμετοχή σε παγκόσμια φόρουμ συζήτησης για την κλιματική αλλαγή.
- Μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου (GHG) για την προώθηση της μετάβασης της Καταλονίας σε μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης και δέσμευση σε στόχο μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 40% έως το 2030, 65% έως το 2040 και 100% έως το 2050 σε σχέση με τις τιμές του 1990.

Το Σχέδιο εστιάζει σε **τέσσερις πυλώνες** με ορίζοντα το 2030:

- **Μετριασμός:** Αναζητούνται λύσεις για μείωση εκπομπών και τίθεται ως στόχος η μείωση κατά 45% κατά κεφαλή των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου σε σύγκριση με το 2005.
- **Προσαρμογή και ανθεκτικότητα:** Αναζητούνται λύσεις διασφάλισης απέναντι στην κλιματική αλλαγή και τίθεται ως στόχος η αύξηση 1,6 km² στο αστικό πράσινο, που ισοδυναμεί με 1 m² πρασίνου ανά κάτοικο, και η μείωση της εγχώριας κατανάλωσης πόσιμου νερού κάτω των 100l /κάτοικο / ημέρα.
- **Κλιματική Δικαιοσύνη:** Αναζητούνται λύσεις διασφάλισης των δικαιώματα των πιο ευάλωτων ανθρώπων και τίθεται ως στόχος η επίτευξη μηδενικής ενεργειακής φτώχειας.
- **Προώθηση της Δράσης των Πολιτών:** Αναζητούνται λύσεις υποστήριξης έργων που αναλαμβάνονται από οργανισμούς και το ευρύ κοινό ενώ στόχος είναι η διανομή 1,2 εκατομμυρίων ευρώ σε επιδοτήσεις για συνεργατικά έργα πολιτών (200.000 ευρώ δύο φορές το χρόνο).

Το Σχέδιο χωρίζεται σε πέντε τομείς δράσης (*Πρώτα οι Άνθρωποι, Ξεκινώντας από το Σπίτι, Μετασχηματισμός κοινόχρηστων χώρων, Κλιματική Οικονομία, Χτίζοντας μαζί*) κάθε ένας από τους οποίους επιμερίζεται σε άξονες (18) και μέτρα (242).

Οι 18 **άξονες προτεραιότητας**:

Πρώτα οι άνθρωποι

- *Φροντίζοντας όλους*: Διασφάλιση ίσων δικαιωμάτων
- *Χωρίς περικοπές*: Εξάλειψη ενεργειακής φτώχειας
- *Πρόληψη αύξησης θερμοκρασίας*: Φαινόμενο θερμοκηπίου

Ξεκινώντας από το σπίτι

- *Καλύτερα από τα νέα κτίρια*: Αναβάθμιση υπάρχοντος κτιριακού δυναμικού
- *Ανάκτηση οροφών*: Πρόγραμμα για πράσινες στέγες

Μετασχηματισμός κοινόχρηστων χώρων

- *Σχεδιασμός με εστίαση στο κλίμα*: Πρακτικές που λαμβάνουν υποψη την κλιματική αλλαγή
- *Περισσότερες πράσινες περιοχές*: Αύξηση επιπέδου πρασίνου ανά κάτοικο
- *Δεν χάνεται ούτε μια σταγόνα*: Διαχείριση πόσιμου νερού
- *Ανανεώσιμες πηγές σε κοινόχρηστους χώρους*: Διαχείριση ενέργειας
- *Μετακίνηση εύκολα*: Βιώσιμη κινητικότητα
- *Διατήρηση της παραλίας*: Προστασία παραλιακού μετώπου

Κλιματική Οικονομία

- *Σωστός κύκλος*: Έμφαση στην οικονομία της ανακύκλωσης
- *Υπεύθυνη κατανάλωση*: Προώθηση ορθότερου καταναλωτικού προφίλ
- *Μηδενικά απόβλητα*: Διαχείριση αποβλήτων
- *Τροφική κυριαρχία*: Προώθηση οικολογικής και ποιοτικής παραγωγής

Χτίζοντας μαζί

- *Πολιτιστική δράση για το κλίμα*: Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση κοινού για την κλιματική αλλαγή
- *Συνεργασία για το κλίμα*: Μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος της πόλης και ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κοινού σχετικά με την επίδρασή του σε άλλες περιοχές
- *Ας οργανωθούμε*: Ενσωμάτωση των αλλαγών στο οργανωτικό επίπεδο που θα επιτρέψουν την ενσωμάτωση κριτηρίων ανθεκτικότητας στον πολεοδομικό σχεδιασμό

B3.4.3. Συμπληρωματικότητα με υφιστάμενους και παράλληλους σχεδιασμούς

Το Σχέδιο για την Κλιματική αλλαγή της Βαρκελώνης στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη συμπληρωματικότητα με άλλα σχέδια και δράσεις. Μετά την έγκριση του Σχεδίου, το Δημοτικό Συμβούλιο και οι κάτοικοι αναπτύσσουν μια σειρά δράσεων για να ανταποκριθούν στους καθορισμένους στόχους. Ο Δήμος έχει αναπτύξει έναν μεγάλο αριθμό επιμέρους προγραμμάτων που μπορούν να λειτουργήσουν στην κατεύθυνση της προώθησης και της ενίσχυσης των αποτελεσμάτων του σχεδίου δράσης. Οι δράσεις απευθύνονται σε μεγάλο μέρος τους στο κοινό και τη συμμετοχή πολιτών αντί μόνο κυβερνητικών φορέων. Με αυτό τον τρόπο, πέρα από τη διασφάλιση και ενίσχυση της εφαρμογής του Σχεδίου, επιτυγχάνεται παράλληλα η ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και

κινητοποίηση μεγάλου μέρους πολιτών, γεγονός που αποτελεί άλλωστε έναν από τους κύριους στόχους που έχει ήδη θέσει το σχέδιο.

Οι **δράσεις** είναι οι εξής:

→ **Ταξιδιωτική έκθεση:** Η Βαρκελώνη ανταποκρίνεται στην κατάσταση έκτακτης ανάγκης για το κλίμα

Ο στόχος πίσω από αυτήν την έκθεση είναι να προσφέρει μια εκπαιδευτική, διαδραστική παρουσίαση της έκτακτης ανάγκης για το κλίμα στη Βαρκελώνη.

→ **Επιδοτήσεις** για το κλίμα

Αυτή η πρόσκληση υποβολής αιτήσεων επιδότησης αποσκοπεί στην ενθάρρυνση έργων που προωθούν την καταπολέμηση της κλιματικής κρίσης και τα οποία παρέχουν λύσεις για την επίτευξη των στόχων που έχουν καθοριστεί βάσει του Σχεδίου για το Κλίμα και της Διακήρυξης για την Έκτακτη Κλίμα.

→ Σχολεία καταφύγια

Το Δημοτικό Συμβούλιο της Βαρκελώνης έλαβε χρηματοδότηση από το Urban Innovative Action (UIA), ένα πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο του προγράμματος «Προσαρμογή των σχολείων στην αλλαγή του κλίματος μέσω πράσινου, μπλε και γκρι». Το έργο προτείνει πρωτοβουλίες σε έντεκα σχολεία μέσω ενός πακέτου μπλε μέτρων (που περιλαμβάνει σημεία νερού), πράσινων μέτρων (χώροι για σκιά και βλάστηση) και γκρι μέτρα (έργα σε κτίρια για τη βελτίωση της μόνωσης).

→ Μαραθώνιος έκτακτης ανάγκης για το κλίμα

Συνολικά εβδομήντα δύο δημοτικά κτίρια και εγκαταστάσεις σε όλες τις περιοχές της πόλης θα λάβουν μέρος στον Μαραθώνιο για ένα μήνα. Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι που εργάζονται σε αυτά ή χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στην κατανάλωση νερού και ενέργειας και να μειώσουν ή να ανακυκλώσουν τα απόβλητα που παράγουν

→ Πράσινες στέγες

Η πρώτη πρόσκληση υποβολής προσφορών για πράσινες στέγες ξεκίνησε το 2017, για την προώθηση της δημιουργίας πράσινων στεγών σε κτίρια κατοικιών, σε εγκαταστάσεις εκπαίδευσης, υγειονομικής περίθαλψης και σε άλλα κτίρια.

→ Αγορές χωρίς μεσάζοντες

Οι αγορές χωρίς μεσάζοντες είναι χώροι για την άμεση πώληση προϊόντων στις πλατείες και στους δρόμους της πόλης. Τα εποχικά προϊόντα είναι φρέσκα, τοπικά, πιο κοινωνικά και περιβαλλοντικά δίκαια, και επίσης πιο υγιή.

→ Περιβαλλοντικές τάξεις

Πρόκειται για χώρους περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πληροφόρησης, που βρίσκονται σε αστικά κέντρα σε διαφορετικές γειτονιές ή περιοχές της Βαρκελώνης. Οι περιβαλλοντικές τάξεις οργανώνουν δραστηριότητες, επισκέψεις και εργαστήρια. Προσφέρουν πόρους και χώρους για το κοινό, προωθούν την περιβαλλοντική εκπαίδευση και μια κουλτούρα αειφορίας μέσω της συμμετοχής των κατοίκων της περιοχής.

→ Σημεία συμβουλών Ενέργειας

Τα συμβουλευτικά σημεία είναι καθολικές εγκαταστάσεις που στοχεύουν και χρησιμοποιούνται από όλα τα μέλη του κοινού, όπου παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας.

→ Superblocks

Το πρόγραμμα Superblocks προσφέρει οφέλη στη Βαρκελώνη που περιλαμβάνουν βιώσιμη κινητικότητα, χώρους κερδήθηκαν για πλατείες, χώρους κοινωνικής ένταξης, χώρους για αστικό πράσινο και βιοποικιλότητα, χρήση έξυπνων πόρων και διαχείρισης.

→ Ζώνη χαμηλών εκπομπών

Η ζώνη χαμηλών εκπομπών περιφερειακών οδών της Βαρκελώνης είναι ένας δακτύλιος περίπου 95 km² που περιλαμβάνει τη Βαρκελώνη και τους γείτονες δήμους. Στο δακτύλιο σταδιακά εισάγονται περιορισμοί στη χρήση των πιο ρυπογόνων οχημάτων. Αυτό είναι ένα από τα δημοτικά μέτρα για τη διαφύλαξη της ποιότητας του αέρα και την εγγύηση του δικαιώματος στην υγεία στην πόλη.

→ Γυναίκες και κλίμα

Η Βαρκελώνη στοχεύει να γίνει πρωτοπόρος πόλη προωθώντας την ηγεσία των γυναικών στον αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής. Γι' αυτό το λόγο έγινε μέλος του προγράμματος Women4Climate του C40 Cities Network.

Τέλος, ταυτόχρονα με την εφαρμογή του Σχεδίου για την Κλιματική Αλλαγή του 2017, ένας μεγάλος αριθμός ήδη θεσπισμένων Στρατηγικών¹²³ λειτουργούν συμπληρωματικά με αυτό. Το Σχέδιο αν και υπερκείμενο αυτών των στρατηγικών και με περισσότερο διευρυμένο αντικείμενο, δείχνει να συνδυάζει την πληθώρα αυτών των στρατηγικών προκειμένου να βελτιστοποιήσει τα αποτελέσματά του.

Οι Στρατηγικές που προϋπήρχαν και λειτουργούν συμπληρωματικά με το Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή είναι οι εξής:

- Πράσινα Δώματα στη Βαρκελώνη (2014)
- Σχέδιο βελτίωσης της ποιότητας του αέρα της Βαρκελώνης (2015-2018)
- Πρόγραμμα μέτρων για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (2016)
- Γεμίζοντας τους δρόμους με τη ζωή δημιουργώντας Superblocks στη Βαρκελώνη (2016)
- Αστική ανθεκτικότητα (2016)
- Δημιουργία σημείων παροχής συμβουλών για ενέργεια και εγγύηση βασικών προμηθειών κοινής ωφέλειας (2016).
- Σχέδιο ισότητας φύλων (2016-2020)
- Σχέδιο για τις γειτονιές της Βαρκελώνης (2016-2020)
- Σχέδιο για το Δικαίωμα στη Στέγη (2016-2025)

123. https://www.barcelona.cat/barcelona-pel-clima/sites/default/files/documents/climate_plan_maig.pdf pg.14

B3.4.4. Εφαρμογή του Σχεδίου - Διακυβέρνηση

Συμμετοχή

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στη διαδικασία σχεδιασμού της Βαρκελώνης το κοινό διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, και στη λήψη αποφάσεων και στην υποστήριξη της εφαρμογής της στρατηγικής. Ο ρόλος των πολιτών είναι ιδιαίτερα ενεργός και η αυτοδιοίκηση λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις προτάσεις και της ανησυχίες του κοινού.

Το Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή είναι προϊόν συμπαραγωγής της διοίκησης με το κοινό. Ο γενικός στόχος της διαδικασίας συνεργασία Δήμου – Πολιτών, ήταν να παρέχει τη δυνατότητα στο ευρύ κοινό να εκφράσει τις απόψεις τους και να συνεισφέρει στο Σχέδιο. Οι κύριοι διαχειριστικοί του στόχοι του ήταν οι εξής:

- Πληροφόρηση: Ενημέρωση Οργανισμών και Πολιτών και διάχυση της πληροφορίας σε πλατφόρμες διαδικτυακές και υπάρχουσες οργανώσεις
- Ανάλυση: Λεπτομερής ανάλυση του Σχεδίου.
- Προτάσεις: Συγκέντρωση προτάσεων που μπορούν να συμπεριληφθούν στο Σχέδιο.
- Ενημέρωση: Επεξήγηση του τρόπου με τον οποίο αξιοποιήθηκαν οι προτάσεις του κοινού.

Η διαδικασία συμμετοχής αφορά το σύνολο του Δήμου. Το **Citizen Sustainability Council**¹²⁴ ήταν η κινητήρια δύναμη, προσπαθώντας να εμπλέξει όλους οι πολίτες της πόλης με μια ανοιχτή διαδικασία και με ιδιαίτερη έμφαση στα μέλη της More Sustainable Barcelona. Προκειμένου να παρακολουθείται η εφαρμογή του Σχεδίου συστάθηκε επίσης επιτροπή εντός του Συμβουλίου για να εξασφαλίσει τη συμμετοχική διαδικασία. Τέλος, δημοσιεύθηκε ένα ημερολόγιο συναντήσεων στις οποίες είχε πρόσβαση το κοινό ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Για την ορθή εφαρμογή του Σχεδίου έχει συσταθεί σε Δημοτικό επίπεδο μια ομάδα ως μέρος του Public Space Co-responsibility Board προκειμένου να συμβάλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Στο Συμβούλιο εκπροσωπούνται όλες οι Δημοτικές Ενότητες και στόχος του είναι:

- Αξιολόγηση και παρακολούθηση της κλιματικής αλλαγής, έργα και πολιτικές
- Ανάπτυξη και προώθηση δράσεων και έργα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Προώθηση ήδη υπάρχοντων σχεδίων και έργων ανάλογα με τις απαιτήσεις της κάθε περιοχής και ανάπτυξη και προώθηση νέων
- Διάδοση σε εσωτερικό επίπεδο και επίπεδο πόλης των έργων και δράσεων που πραγματοποιούνται σε αυτή την κατεύθυνση.
- Εκπαίδευση/ενημέρωση δημοτικών υπαλλήλων επί του θέματος

Επιπλέον αυτού, πραγματοποιούνται τακτικές συναντήσεις με το τεχνικό προσωπικό του δήμου που εμπλέκεται στο σχέδιο και οργανώνονται ενημερωτικές συνεδρίες.

124. Το Citizen Sustainability Council είναι ένα συμβουλευτικό και συμμετοχικό όργανο του Δήμου που ενεργεί σε τομείς που σχετίζονται με την αειφορία. Είναι ο αρωγός της συμφωνίας Public Commitment for Sustainability, και ο οδικός χάρτης των πολιτών, των οργανώσεων και των κυβερνήσεων για μια πιο βιώσιμη πόλη. Ρυθμίζεται από εσωτερικές διαδικασίες που έχουν εγκριθεί από το ΔΣ της πόλης της Βαρκελώνης.

Τέλος, έχει καθιερωθεί μια εσωτερική συμμετοχική διαδικασία διαβούλευσης που περιλαμβάνει Διευθυντές του Δήμου, προκειμένου να συμφωνήσουν πάνω σε θέματα μέτρων για την κλιματική αλλαγή.

Χρονικός προγραμματισμός

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ομαλή πρόοδος του Σχεδίου για την κλιματική Αλλαγή, έχει εκπονηθεί λεπτομερής στοχοθεσία των 242 μέτρων που προβλέπονται. Οι στόχοι τοποθετούνται σε ένα χρονικό ορίζοντα είτε βραχύπρόθεσμο είτε μακροπρόθεσμο. Η πρακτική αυτή εξασφαλίζει τον διαρκή έλεγχο και αξιολόγηση της εφαρμογής ενώ μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την αξιολόγηση και την αποτίμηση της εφαρμογής του Σχεδίου.

Line of action 7. Many more green areas	Short-term actions		Medium- and long-term actions		
	2018	2019	2020	2025	2030
	7.1 Incorporate climate change criteria in the Special Plan for protecting the environment and landscape of the Serra de Collserola nature reserve.			●	
7.2 Maintain the prevention and firefighting services.	●	●	●	●	●
7.3 Plan the network of urban green corridors with public participation.			●		
7.4 Prioritise the actions planned in the PIVU in those districts and neighbourhoods with fewer green spaces or infrastructure and those areas most exposed to heat.			●		
7.5 Consolidate existing programmes for conserving wildlife vulnerable to climate change.			●		
7.6 Step up comprehensive pest control.			●		
7.7 Consolidate the programmes to control arboviruses and other diseases.	●	●	●	●	●
7.8 Find solutions to the problem of mosquito reproduction in scuppers and reservoir roofs.			●		
7.9 Produce a catalogue of tree species.				●	
7.10 Decide which zones need more thermoregulatory vegetation, and those where it is not necessary, where xerophile vegetation may already be sufficient.				●	
7.11 Improve our knowledge of the effects of climate change on natural systems.				●	
7.12 Create ephemeral or seasonal gardens.				●	
7.13 Create a network of urban nature reserves.					●
7.14 Reclaim the Rec Comtal canal.					●

Σχ. Β3.9. Στοχοθεσία σε βραχυπρόθεσμο/μακροπρόθεσμο χρονικό πλαίσιο.

Παρακολούθηση

Τέλος, οι δείκτες εκρών αποτελούν σημαντικό προϊόν της αξιολόγησης και παρακολούθησης της εφαρμογής του Σχεδίου για την Κλιματική Αλλαγή. Η κατανομή των δράσεων ανά άξονα προτεραιότητας και ο ορισμός χρονικού πλαισίου ανά δράση, επιτρέπει τη λεπτομερή καταγραφή αποτελεσμάτων και την εξαγωγή δεικτών που δίνουν την εικόνα της πόλης κάθε στιγμή. Με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατός ο επαναπροσδιορισμός της στρατηγικής, η έμφαση σε προβληματικά σημεία και κυρίως η δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων που θα αποτελέσουν τη βάση για τον μελλοντικό σχεδιασμό.

OBJECTIVE 2030	CURRENT SITUATION
<p>Reduce per capita GHG emissions by 50% compared to 1992 (3.14 t CO₂/hab.):</p> <p>→ Reduce private motor vehicle journeys by 20%. In 2014, 2.014 billion private transport journeys were made (26,2% of the total 7.833 billion journeys made).</p> <p>→ Increase solar power generation fivefold. In 2014, 97,3% GWh were generated.</p> <p>→ Renovate, in energy terms, 20% of residential buildings that are over 40 years old.</p>	<p>2017: 3,413,260 tonnes of CO₂-e, a figure representing a 28% reduction.</p> <p>2017: 2,1 billion private transport journeys made (25,57% of the total), a reduction of 0.024% compared to 2014.</p> <p>2017: 100,84 GWh of solar generation. Up to now, it has multiplied by 1.036.</p> <p>2017: 425 energy improvement interventions in residential buildings, which is 5,25% of residential buildings over 40 years old.</p>
<p>Increase urban green space by 1.6 km². 2016 is being used as the reference year, when there were 28.27 km². The aim is to reach a figure of 1m² more of green space per current inhabitant, which is 29,87m².</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 2016: 28,32 km² (+0,05 km²). 3,13% of the target achieved. • 2017: 28,35 km² (+0,08 km²). 5% of the target achieved.
<p>Achieve domestic potable water consumption of under 100 l/inhabitant/day. In 2014, 107,5l/inhabitant/day were consumed.</p>	<p>2017: 108,26 l/inhabitant/day.</p> <p>2018: 106,98 l/inhabitant/day.</p>
<p>Have zero energy poverty. In 2016, 10,6% of Barcelona's citizens experienced energy poverty (69.500 households).</p>	<p>This indicator will be updated in 2021.</p> <p>At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate:</p> <p>2016: 15,8%</p> <p>2017: 15,3%</p>
<p>Provide financial aid to the tune of 1 million euros a year for implementing projects that help to tackle the climate emergency.</p>	<p>2018: €200.000 in subsidies for 11 collaborative citizen projects.</p> <p>2020: €200,000 for a new call for subsidy applications (in progress)</p>

Σχ. Β3.10. Δείκτες εκρών ανά δράση: Μεταβολή και πρόβλεψη

Β3.4.5. Χρηματοδότηση

Τα χρηματοδοτικά εργαλεία για την εφαρμογή του Σχεδίου για την Κλιματική Αλλαγή της Βαρκελώνης δεν περιγράφονται με σαφήνεια εντός του Σχεδίου. Ωστόσο, ο Δήμος της Βαρκελώνης έχει ήδη δεσμεύσει από τον προϋπολογισμό του 563 εκατ. ευρώ προκειμένου να χρηματοδοτήσει τη Στρατηγική κατά της κλιματικής αλλαγής. Η ενίσχυση αυτή εκτιμάται πως θα προσελκύσει συμπληρωματικές επενδύσεις από άλλους φορείς.

Επιπλέον, η Βαρκελώνη έχει εξασφαλίσει ήδη Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση για εφαρμογή μέτρων κατά της κλιματικής αλλαγής. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα χρηματοδοτήσει περίπου 40 έργα στη Βαρκελώνη που στοχεύουν σε αυτή την κατεύθυνση, με ενίσχυση ύψους 95 εκατομμύρια ευρώ. Στην παρούσα συγκυρία, η χρηματοδότηση αυτή θα χρησιμοποιηθεί επιπλέον για την ενίσχυση της οικονομικής ανάκαμψης μετά την κρίση του COVID-19.

B3.4.6. Συμπερασματικά

Παρά το γεγονός ότι η συμπληρωματικότητα στρατηγικών εξασφαλίζει την ορθότερη, πιο ολοκληρωμένη και πιθανώς αμεσότερη εφαρμογή της στρατηγικής, οι συχνές αλληλεπικαλύψεις στρατηγικών σχεδίων ενδέχεται να προκαλούν σύγχυση. Η περίπτωση της Βαρκελώνης παρουσιάζει μεγάλο αριθμό διαφορετικών κατευθύνσεων με ωστόσο αρκετές συγγένειες μεταξύ τους με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα σχετικά δαιδαλώδες πλέγμα αξόνων και δράσεων.

Στην περίπτωση της Βαρκελώνης οι στρατηγικές που αναπτύσσονται λειτουργούν συμπληρωματικά του Σχεδίου για την Κλιματική Αλλαγή, προϋπήρχαν αυτού. Συνεπώς διαθέτουν ήδη ένα επενδυτικό πλάνο που θα επιτρέψει την εφαρμογή και ολοκλήρωσή τους. Θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί αρχικά ο βαθμός στον οποίο αυτές οι στρατηγικές ενσωματώνονται τελικά στην στρατηγική για την Κλιματική Αλλαγή, και το αν θεωρείται ότι αποτελούν και αυτές μια πηγή χρηματοδότησης του.

Η περίπτωση της Βαρκελώνης δεν διατυπώνει μια σαφή ενιαία επενδυτική στρατηγική για την εφαρμογή του Σχεδίου για την Κλιματική Αλλαγή. Ωστόσο δείχνει μεγάλη ετοιμότητα στην αξιοποίηση ευρωπαϊκών πόρων προκειμένου να εφαρμόσει επί μέρους στρατηγικές.¹²⁵ Θα είχε ενδιαφέρον και η εξέταση του βαθμού απορρόφησης αυτών των πόρων.

Η περίπτωση της Νέας Υόρκης αλλά και της Βαρκελώνης αναδεικνύουν τη σημασία τήρησης ενιαίας και διαρκώς ενημερωμένης βάσης γεωχωρικών δεδομένων προκειμένου είτε να βασίσουν σε αυτά τον στρατηγικό σχεδιασμό, είτε να παρακολουθήσουν και να αξιολογήσουν την εφαρμογή του. Στην περίπτωση της Βαρκελώνης επιπλέον, τα δεδομένα αυτά παρουσιάζονται με πολύ φιλικό προς το κοινό τρόπο, ενισχύοντας το βαθμό κατανόησης των κινδύνων και της στρατηγικής από τους απλούς πολίτες.

Η Βαρκελώνη ενσωματώνει σε μεγάλο βαθμό το κοινό σε όλες τις διαδικασίες στρατηγικού σχεδιασμού, γεγονός που πιθανώς να διευκολύνει μελλοντικά την επιτυχημένη εφαρμογή του.¹²⁶ Είναι ενδιαφέρον το ότι μέρος της διαδικασίας της διαβούλευσης αποτελεί η εκ των υστέρων ενημέρωση του κοινού για τον βαθμό και τον τρόπο με τον οποίο αξιοποιήθηκε η συμβολή τους και οι προτάσεις τους. Αυτό μπορεί να αποτελέσει επιπλέον κίνητρο για τη συμμετοχή των πολιτών αφού αντιλαμβάνονται ότι «η γνώμη τους μετράει»

125. <https://ajuntament.barcelona.cat/estrategiaifinances/en/european-funds>

126. Για παράδειγμα, η συνθήκη CITIZEN COMMITMENT TO SUSTAINABILITY FOR 2012-2022, υπογράφηκε από 800 συλλόγους πολιτών της πόλης της Βαρκελώνης, από το δίκτυο Sustainable Barcelona και το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης, και αποτελεί μια συμφωνία για συντονισμένη προσπάθεια κατά της κλιματικής αλλαγής.

B3.5. Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή για την Πόλη του Αννόβερου (2012-2016)

B3.5.1. Εισαγωγικές επισημάνσεις

Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση της Γερμανίας υιοθέτησε το 2008 τη στρατηγική “**Climate Change and Adaptation**” για την προσαρμογή της χώρας στην κλιματική αλλαγή. Για την εφαρμογή της στρατηγικής η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση συνεργάστηκε με εκπροσώπους των γερμανικών δήμων συντάσσοντας το “**Action Plan Adaptation**”, προκειμένου να τεθούν οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτές σε τοπικό επίπεδο. Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση διατηρούσε, επίσης, μακροχρόνια επικοινωνία με τις τοπικές κοινότητες από το 2009 μέσω του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Περιβάλλοντος, Προστασίας της Φύσης και Πυρηνικής Ασφάλειας.

Επιπλέον, το 2011 το Γερμανικό Κοινοβούλιο ψήφισε «Νόμο για την Προώθηση της Προστασίας του Κλίματος σε ευθυγράμμιση με τις Αναπτυσσόμενες Πόλεις και Κοινότητες» (**Law for the Promotion of Climate Protection in Conjunction with Developing Cities and Communities**) καθώς και τις σχετικές αλλαγές του Οικοδομικού Κανονισμού (BauGB). Η προστασία του κλίματος και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή ενσωματώθηκαν ως κύρια ζητήματα στο Άρθρο 1 Παρ. 5 του Οικοδομικού Κανονισμού, σύμφωνα με το οποίο οι αρμόδιοι φορείς για τον χωροταξικό, πολεοδομικό και αστικό σχεδιασμό πρέπει να εντάσσουν τις απαιτήσεις προστασίας του κλίματος και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή στα σχέδια χρήσεων γης και στα σχέδια ανάπτυξης περιοχών. Ενδεικτικά, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη διατήρησης και δημιουργίας ανοιχτών χώρων, χώρων πρασίνου, φυτεύσεων, προσαρμογής των κατασκευών, εξαιρέσης ή οριοθέτησης συγκεκριμένων χρήσεων, σύστασης κανονισμών για διαχείριση των ομβρίων, κ.ά.

Παράλληλα, η Πόλη του Αννόβερου¹²⁷ δρούσε αυτόνομα ήδη από το 1994 συστήνοντας γραφείο συντονισμού προστασίας του κλίματος με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 95% από το 1990 έως το 2050. Στη συνέχεια, και ακολουθώντας το ψήφισμα της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης του 2008, η Δ/νση Περιβαλλοντικής Προστασίας της πόλης του Αννόβερου συνέταξε τη μελέτη “**Adaptation Strategies towards Climate Change**” το 2009, διερευνώντας πιθανές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην πόλη του Αννόβερου.

Η ανάπτυξη του στρατηγικού σχεδίου της πόλης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή με τίτλο «Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή για την Πόλη του Αννόβερου, 2012-2016» ξεκίνησε το 2010. Για την ανάπτυξη της στρατηγικής ολοκληρώθηκε μια σειρά εργασιών και διαβουλεύσεων με τη συμμετοχή ειδικών στον

127. Το Ομοσπονδιακό Κράτος της Γερμανίας υποδιαιρείται διοικητικά σε 16 Ομόσπονδα Κρατίδια με αυξημένες αρμοδιότητες και αυτονομία. Τα Ομόσπονδα Κρατίδια υποδιαιρούνται σε διοικητικές περιφέρειες. Η Περιφέρεια του Αννόβερου (Region Hannover) δημιουργήθηκε το 2001 από τη συγχώνευση της Επαρχιακής Περιφέρειας του Αννόβερου και της Πόλης-Κράτος του Αννόβερου. Αποτελείται από 21 δήμους, μεταξύ αυτών και ο Δήμος του Αννόβερου. Η Πόλη του Αννόβερου (State Capital Hannover), η οποία είναι και η πρωτεύουσα του Ομόσπονδου Κρατιδίου της Κάτω Σαξονίας, χαρακτηρίζεται από μοναδικό νομικό καθεστώς αυξημένης αυτονομίας σε σχέση με την περιφέρεια στην οποία ανήκει.

περιβαλλοντικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, αναπτύχθηκαν και εκκινήθηκαν προγράμματα προώθησης πράσινων στρατηγικών (π.χ. πρασινοποίηση δωμάτων και όψεων κτιρίων) και ιδρύθηκε το δίκτυο των εμπλεκόμενων φορέων. Στην ανάπτυξη της στρατηγικής συμμετείχαν πολεοδόμοι, ειδικοί στον αστικό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό, στη διαχείριση νερού και αστικών λυμάτων, μέλη της διοίκησης της πόλης και της ευρύτερης περιφέρειας του Αννόβερου. Ειδικότερα, οι εμπλεκόμενοι φορείς της πόλης και της περιφέρειας Αννόβερου στο σχεδιασμό της στρατηγικής παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

State Capital Hannover	
Department Mayor's Office	15.2 Principle Matters
Department Facility Management	19.02 Central Engineering Tasks
Department Planning and Urban Development	61.1 Urban Planning
	61.4 Urban Renewal and Housing
Department Civil Engineering	66.3 Street Maintenance, Water and Bridge Construction
Department Environment and City Greenspace	67.1 Environmental Protection
	67.2 Planning and Construction
	67.3 Public Greenspaces
	67.7 Forestry, Landscape Areas and Nature Conservation
Urban Wastewater Treatment Hannover	68.1 Planning and Construction
Region Hannover	
Department Environment	36.02 Climate Protection and Environmental Management
	36.09 Water Protection (Central Functions)
Department Health	53.06 General Infection Protection and Environmental Medicine
Department Planning and Regional Development	61.01 Regional Planning

Σχ. Β3.11.

Η στρατηγική δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2012. Αργότερα, το 2014 η πόλη του Αννόβερου εντάχθηκε με αυτόνομη πρωτοβουλία στην κίνηση των Ευρωπαίων δημάρχων “Mayors Adapt Initiative” με σκοπό την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των ευρωπαϊκών πόλεων στην κλιματική αλλαγή και δεσμεύτηκε περαιτέρω για τη βελτίωση της τοπικής στρατηγικής της. Τέλος, η στρατηγική αυτή ενσωματώθηκε στο σχέδιο της πόλης “My Hannover 2030”.

Β3.5.2. Μεθοδολογία και περιεχόμενο στρατηγικής

Από τις πρώτες διαβουλεύσεις και την ανάλυση των κινδύνων και επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή προέκυψαν τρεις κύριες κατευθύνσεις επιπτώσεων που έχρηζαν ειδικότερης διαχείρισης:

- Η αύξηση του θερμικού φορτίου που συνεπάγεται καύσωνες, σημαντική αύξηση του αριθμού των πολύ ζεστών ημερών και των τροπικών βραδιών με αρνητικές επιπτώσεις για την ανθρώπινη υγεία.

- Η αλλαγή στην κατανομή των βροχοπτώσεων και η αύξηση των ισχυρών βροχοπτώσεων και ακραίων καιρικών φαινομένων με αποτέλεσμα την αύξηση του κινδύνου πλημμυρικών φαινομένων και ζημιών σε κτίρια και λοιπές υποδομές.
- Η αύξηση των περιόδων θερινής ξηρασίας με αρνητικές επιπτώσεις στη γεωργία, τη δασοκομία και τη διαχείριση των υδάτων.

Για κάθε μία από τις παραπάνω κατευθύνσεις συγκροτήθηκε μια ομάδα εργασίας. Τα αποτελέσματα των τριών ομάδων εργασίας αποτέλεσαν τον πυρήνα της «Στρατηγικής Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή για την Πόλη του Αννόβερου, 2012-2016» που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2012.

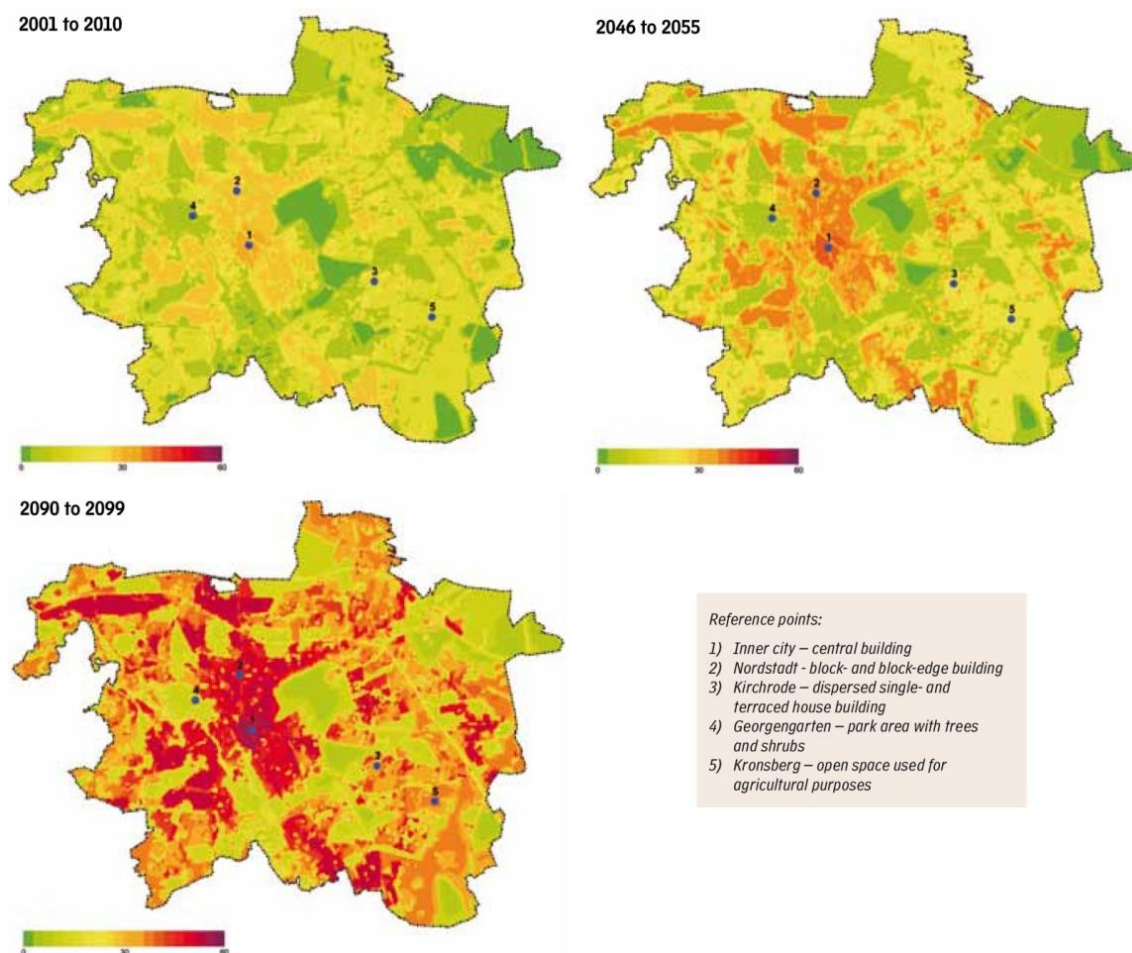
Η «Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή για την Πόλη του Αννόβερου, 2012-2016» περιλαμβάνει οκτώ πεδία δράσης, τα οποία βασίζονται στην αναφορά της Ένωσης Γερμανικών Πόλεων με τίτλο “Position Paper on Adaptation to Climate Change” που εκδόθηκε το 2012. Τα πεδία δράσεις είναι τα παρακάτω:

- Προστασία από πλημμυρικά φαινόμενα
- Διαχείριση νερών βροχής και φαινομένων ισχυρών βροχοπτώσεων
- Προληπτική προστασία εδάφους και υπόγειων υδάτων
- Πρασινοποίηση δωμάτων (roof greening)
- Προσαρμογή βλάστησης στην κλιματική αλλαγή
- Προσαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού στην κλιματική αλλαγή
- Σύνταξη «ειδικών χαρτών κλιματικής προσαρμογής»
- Εκπαίδευση και ενημέρωση πολιτών

B3.5.3. Ανάλυση κινδύνου μέσω προσομοιωτικών μοντέλων

Για την ανάλυση των κινδύνων χρησιμοποιήθηκαν γεωχωρικά και κλιματικά δεδομένα τα οποία εισήχθησαν σε μοντέλα προσομοίωσης που προέβαλαν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής έως το 2100, όπως υδραυλικά μοντέλα πρόβλεψης ζωνών πλημμυρικού κινδύνου ή αστικών περιοχών υψηλής θερμική φόρτισης. Ενδεικτικά παρουσιάζεται στους παρακάτω χάρτες το αποτέλεσμα μοντέλων προσομοίωσης με στόχο την προβολή φαινομένων αστικής θερμικής νησίδας, σε συνάρτηση με την πυκνότητα δόμησης και τη διαθεσιμότητα πράσινων χώρων. Στους παρακάτω χάρτες φαίνεται ότι στην πόλη του Αννόβερου ο αριθμός των πολύ ζεστών ημερών (ημέρες με μέγιστη θερμοκρασία άνω των 30°C) αναμένεται να αυξηθεί από εννέα έως δέκα πολύ ζεστές ημέρες ετησίως το 2010 σε 21 έως 22 πολύ ζεστές ημέρες μέχρι τα τέλη του αιώνα. Το φαινόμενο θα κλιμακωθεί στις κεντρικές περιοχές με υψηλή πυκνότητα δόμησης και περιορισμένο πράσινο.

Επιπλέον, η στρατηγική έδινε έμφαση στη σημασία της περαιτέρω συλλογής δεδομένων και της δημιουργίας μοντέλων με στόχο την παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποδοτικότητας των προτεινόμενων μέτρων και στην επένδυση στη σχετική έρευνα. Παρουσίαζε, επίσης, το αντικείμενο τρεχόντων ερευνητικών προγραμμάτων με αντικείμενα (1) τη μελέτη των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στο υπόγειο σύστημα μεταφορών της πόλης, (2) τη χαρτογραφική αποτύπωση των υπογείων υδάτων της πόλης και την πρόβλεψη μεταβολής της στάθμης των υδάτων βάσει δεδομένων, και (3) τη δημιουργία συστήματος πρόβλεψης αστικών χειμάρρων και έγκαιρης ενημέρωσης για τα καταστροφικά φαινόμενα.

Σχ. Β3.12. Μέσος αριθμός πολύ ζεστών ημερών στην αρχή, τη μέση και στο τέλος αυτού του αιώνα.

Β3.5.4. Προτεινόμενες δράσεις

Για την **προστασία από πλημμυρικά φαινόμενα** συστάθηκαν προγράμματα που καλύπτουν ποικίλες δράσεις. Ενδεικτικά αναφέρεται το παράδειγμα της νέας γέφυρας Benno-Ohnesorg του ποταμού Ihme. Η παλιά γέφυρα έχρηζε ανακατασκευής, καθώς δημιουργούσε ένα σημείο συμφόρησης που επιβράδυνε την απορροή των νερών και προκαλούσε πλημμύρες στις νότιες περιοχές της πόλης. Με την κατασκευή της νέας γέφυρας το πλάτος της λεκάνης εκτόνωσης του ποταμού αυξήθηκε κατά 21 μέτρα και το έδαφος στην ανατολική πλευρά του ποταμού υποβαθμίστηκε από 1,5 έως 4 μέτρα σε μήκος 1,2 χιλιομέτρων, αυξάνοντας σημαντικά τη δυνατότητα συγκράτησης νερού και δημιουργώντας έναν υψηλής ποιότητας δημόσιο υπαίθριο χώρο.

Σχ. Β3.13. Η ανακατασκευασμένη γέφυρα Benno-Ohnesorg με τη διευρυμένη λεκάνη εκτόνωσης του ποταμού (πηγή: Greinke et al, 2019).

Για τη **διαχείριση του βρόχινου νερού** και φαινομένων ισχυρών βροχοπτώσεων προτάθηκε η υλοποίηση των ακόλουθων μέτρων:

- Προσδιορισμός των περιοχών που απειλούνται από πλημμυρικά φαινόμενα.
- Ανακούφιση αυτών των περιοχών μέσω καναλιών, σύνδεσης με το αποχετευτικό σύστημα λιγότερο επιβαρυσμένων περιοχών ή επέκτασης των πλημμυρικών λεκανών απορροής.
- Προσαρμογή του σχεδιασμού των προφίλ των δρόμων, των πεζοδρομίων και των εισόδων των κατοικιών στο αποχετευτικό δίκτυο.
- Πρόβλεψη προσωρινής χρήσης των πράσινων περιοχών ως λεκανών υπερχείλισης σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.
- Συλλογή βρόχινου νερού σε δεξαμενές και χρήση του νερού για άρδευση δημόσιων χώρων κατά τις περιόδους ξηρών καιρικών συνθηκών.
- Αποσφράγιση πλακόστρωτων επιφανειών και πρασινοποίησή τους (αποσφράγιση περιττών διαδρόμων/λωρίδων κυκλοφορίας οχημάτων και υπερδιαστασιοποιημένων χώρων κυκλοφορίας ή εσωτερικών αυλών κατοικιών). Παράδειγμα αποτελεί η κατασκευή πράσινου διαδρόμου στο "Hohes Ufer" στη θέση μιας λωρίδας κυκλοφορίας οχημάτων.

Σχ. Β3.14. Αποσφράγιση λεωφορειολωρίδας για δημιουργία χώρου πρασίνου.

Σχετικά με την **προστασία του φυσικού εδάφους και των υπόγειων υδάτων**, τονίστηκε ο ρόλος του φυσικού εδάφους στην αποφυγή φαινομένων υπερθέρμανσης και στη μείωση των επιπτώσεων των ισχυρών βροχοπτώσεων και των ξηρών καλοκαιρινών περιόδων. Σύμφωνα με την προτεινόμενη στρατηγική προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή οι θετικές κλιματολογικές ιδιότητες του φυσικού εδάφους πρέπει να διατηρούνται. Για το σκοπό αυτό τα προσαρμοστικά μέτρα περιλαμβάνουν:

- Συντήρηση των υφιστάμενων αστικών φυσικών εδαφών.
- Αποσφράγιση, αποκατάσταση και επαναχρησιμοποίηση φυσικών εδαφών σε ήδη δομημένες περιοχές.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην **πρασινοποίηση των δωματίων και προσόψεων** των κτιρίων. Ειδικότερα η πρασινοποίηση των δωματίων τονιζόταν ότι συνδυάζει θετικά αποτελέσματα για περισσότερες από μία από τις παραπάνω κατηγορίες κλιματικών επιπτώσεων: μειώνει τις θερμικές απώλειες του κτιρίου, και μαζί την ανάγκη για θέρμανση/ψύξη και την εκπομπή CO₂ (επομένως δεν είναι μόνο ένα μέτρο προσαρμογής αλλά και προστασίας του κλίματος), χρησιμεύει για τη συγκράτηση του νερού της βροχής, την ενυδάτωση και ψύξη του ατμοσφαιρικού αέρα, ενώ αποτελεί κατοικία για έντομα και άλλα ζώα.

Το 2012 τέθηκε σε ισχύ πρόγραμμα που ενημέρωνε τους ιδιοκτήτες κτιρίων σχετικά με τα πλεονεκτήματα πρασινοποίησης των δωματίων και όψεων των κτιρίων τους, καθώς και των σημαντικών ευκαιριών χρηματοδότησης που διατέθηκαν από την πόλη του Αννόβερου. Προωθήθηκε, επίσης, ο συνδυασμός πράσινων δωματίων με την εγκατάσταση συστημάτων φωτοβολταϊκών, καθώς η αποτελεσματικότητα αυτών των συστημάτων αυξάνεται στα πράσινα δώματα από ό, τι σε οροφές με άσφαλτο ή χαλίκι.

Σχετικά με την **προσαρμογή της βλάστησης στην κλιματική αλλαγή** προτάθηκε η αντικατάσταση της φύτευσης της πόλης με είδη που προβλέπεται να είναι πιο ανθεκτικά στο μέλλον, η άρδευση των πράσινων αστικών περιοχών μέσω δεξαμενών συλλογής βρόχινου νερού, η αποσφράγιση του εδάφους και η μεγέθυνση των διαθέσιμων χώρων

για την επέκταση των ριζών των δέντρων της πόλης, ώστε να είναι πιο ανθεκτικά στο μέλλον.

Σε επίπεδο **κτιριακού σχεδιασμού** προτάθηκαν δράσεις που αφορούν το βιοκλιματικό σχεδιασμό των κτιρίων σε επίπεδο προσανατολισμού, σκίασης, αερισμού, υλικών και χρωμάτων προσόψεων, μόνωσης, φύτευσης και πρασινοποίησης των δωματίων και προσόψεων.

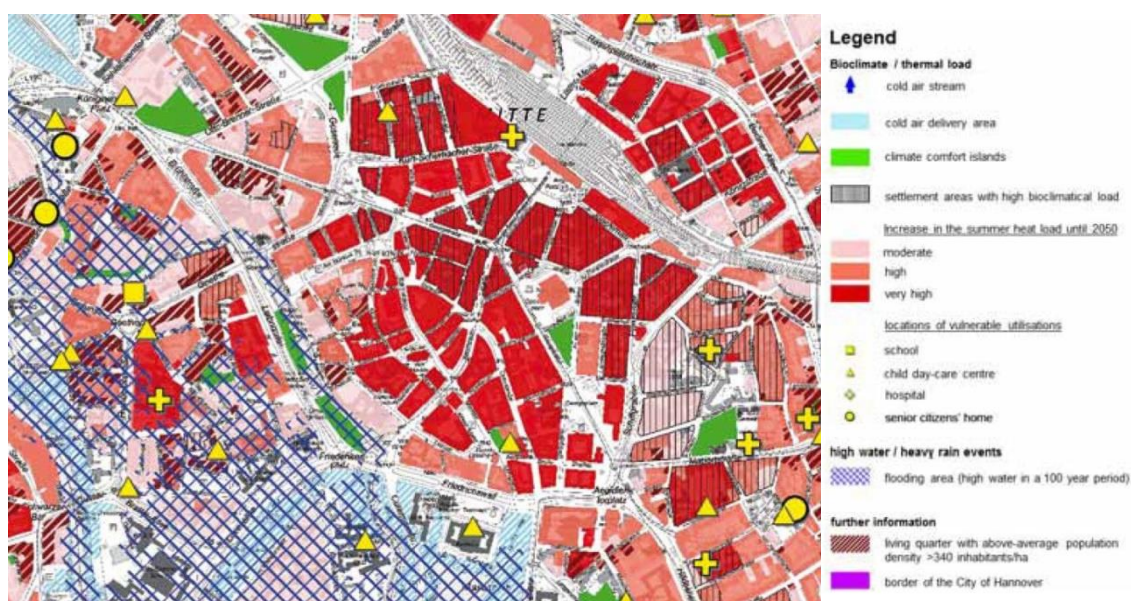
Σε επίπεδο **αστικού σχεδιασμού** δόθηκε έμφαση στην προστασία και δημιουργία πράσινων χώρων, οι οποίοι πρέπει ιδανικά να αποτελούν δίκτυο, στη σκίαση των δημόσιων υπαίθριων χώρων και στην ένταξη στοιχείων κινούμενου νερού σε επιλεγμένα σημεία της πόλης, συμβάλλοντας στην ενυδάτωση και ψύξη του αέρα. Υποστηρίχθηκε, επίσης, το μοντέλο των συμπαγών κτιριακών κατασκευών που επιτρέπουν τη διατήρηση και δημιουργία άμεσα παρακείμενων ανοιχτών χώρων. Μέσω των ανοιχτών αυτών χώρων δημιουργούνται ρεύματα ψυχρού αέρα που αποτρέπουν την υπερθέρμανση των κατοικημένων περιοχών. Σε αυτό το πλαίσιο κρίθηκε απαραίτητη η διαφύλαξη ανοιχτών χώρων ικανών για τη δημιουργία ισχυρών ρευμάτων ψυχρού αέρα και η ευρύτερη σύνδεση των ανοιχτών αυτών χώρων ακόμη και σε επίπεδο περιφέρειας.

Παρουσιάστηκε, δε, το παράδειγμα του **πilotικού σχεδιασμού της γειτονιάς Hilligenwöhren**. Στο πλαίσιο του σχεδιασμού διατηρήθηκαν οι δύο υφιστάμενοι διάδρομοι ψυχρού αέρα που διαπερνούν την περιοχή, έγινε χρήση φυτών ανθεκτικών στην αλλαγή του κλίματος, προβλέφθηκε η πρασινοποίηση των δωματίων και προσόψεων των κτιρίων, ενώ το νερό της βροχής προγραμματίστηκε να διαρρέει μόνο στην περιοχή του έργου. Για την περίπτωση έντονης βροχής σχεδιάστηκαν οδοί έκτακτης ανάγκης, δόθηκε μεγάλη σημασία στη χρήση δομικών υλικών από ανανεώσιμες πρώτες ύλες και στην παραγωγή μικρού όγκου αποβλήτων κατά την κατασκευή. Προβλέφθηκαν, επίσης, νησίδες θερμικής άνεσης, όπως σκιερές πλατείες γειτονιάς, κήποι σπιτιών και ενοικιαζόμενοι κήποι, σημεία κατάλληλα για car sharing και ενοικίαση ποδηλάτων. Επιπλέον, λήφθηκαν υπόψη οι κοινωνικές δομές και η δημογραφία. Η περιοχή απευθύνεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και κοινωνικές τάξεις. Ως εκ τούτου, επιδιώχθηκε η προσιτή στέγαση, η παροχή υπηρεσιών για τους ηλικιωμένους, και η συνάντηση και αλληλεπίδραση μεταξύ των κατοίκων.

Τέλος, προκειμένου να κατευθυνθεί η αστική ανάπτυξη προς την κατεύθυνση μιας «προσαρμοσμένης στο κλίμα» πόλης, υποστηρίχθηκε ότι οι διάφορες πτυχές της κλιματικής αλλαγής πρέπει ήδη να εξεταστούν πριν από το στάδιο προγραμματισμού, π.χ. του σχεδιασμού κατασκευών και του πολεοδομικού σχεδιασμού και να ενσωματωθούν στα σχέδια. Ως εκ τούτου, η στρατηγική της πόλης του Αννόβερου προέβλεπε τη δημιουργία **«Ειδικού Χάρτη Κλιματικής Προσαρμογής»** που χρησιμεύει ως εργαλείο υποστήριξης στη λήψη αποφάσεων για τη χωροθέτηση νέων χρήσεων, κτιρίων και υποδομών, και για κάθε σχετικό με το κλίμα σχεδιασμό. Ο χάρτης δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2013 και περιείχε τις παρακάτω πληροφορίες:

- Εκτεταμένες περιοχές στις οποίες δημιουργούνται ρεύματα ψυχρού αέρα που μπορεί να μετακινηθεί για μεγάλες αποστάσεις, συνεισφέροντας στη θερμική αποφόρτιση ακόμη και του κέντρου της πόλης (π.χ. δάση, μεγάλα πάρκα ή νεκροταφεία, κ.ά.)

- Νησίδες κλιματικής άνεσης, στις οποίες δημιουργούνται μικρότερα ρεύματα δροσερού αέρα και συνεισφέρουν στην θερμική αποφόρτιση των αστικών περιοχών τοπικά (π.χ. παιδικές χαρές, μικρά πάρκα, φυτεμένοι κήποι, κ.ά.).
- Περιοχές θερμικά φορτισμένες στις οποίες παρατηρείται σημαντική αύξηση της θερμοκρασίας κυρίως κατά την καλοκαιρινή περίοδο λόγω των «σφραγισμένων» επιφανειών και των μεγάλων πυκνοτήτων δόμησης.
- Περιοχές στις οποίες αναμένεται να σημειωθεί σημαντική αύξηση του θερμικού φορτίου έως τα μέσα του αιώνα.
- Περιοχές κατοικίας ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων και τοποθεσίες σχετικών υποδομών, όπως κέντρα φροντίδας παιδιών και νοσοκομεία, στα οποία διαμένουν άνθρωποι που είναι πιο ευπαθείς στην υπερθέρμανση.
- Περιοχές κατοικίας με υψηλές πυκνότητες πληθυσμού.
- Πλημμυρικές ζώνες.

Σχ. B3.15. Τμήμα «Ειδικού Χάρτη Κλιματικής Προσαρμογής» για την πόλη του Αννόβερου.

B5.3.5. Πηγές χρηματοδότησης

Τον Ιανουάριο του 2012 η πόλη του Αννόβερου διέθεσε 1.050.000 Ευρώ για να υποστηρίξει την εφαρμογή αρχικών μέτρων που προβλέπονταν στο “Programme for the Minimization of the Consequences of the Global Warming” εντός διαστήματος 5 ετών.

Παράλληλα πολλές από τις προβλεπόμενες δράσεις της στρατηγικής χρηματοδοτήθηκαν υπό το πλαίσιο άλλων ήδη εγκεκριμένων προγραμμάτων. Για παράδειγμα, για την ενίσχυση της αντιπλημμυρικής προστασίας της πόλης είχε ήδη ιδρυθεί από το 2006 ειδικό πρόγραμμα που έλαβε επιχορήγηση 30 εκατ. ευρώ από την Πόλη του Αννόβερου για την επέκταση των πλημμυρικής λεκάνης του ποταμού Ihme και την ανακατασκευή του αναχώματος στο Ricklingen.

Για την επιδότηση ιδιωτών για τη φύτευση των δωματίων των ιδιοκτησιών τους αξιοποιήθηκε το πρόγραμμα “More Nature in the City: Roof and Façade Greening” που αναπτύχθηκε από τον μη κυβερνητικό οργανισμό “Friends of the Earth Germany (BUND)”, ο οποίος προσέφερε άμεση χρηματοδότηση. Το πρόγραμμα ξεκίνησε

πilotικά από την πυκνοδομημένη περιοχή του Linden και μετά από ένα χρόνο επιτυχούς εφαρμογής επεκτάθηκε στην υπόλοιπη πόλη. Στα πλαίσια του προγράμματος επιδοτήθηκε έως το 1/3 των δαπανών για την πρασινοποίηση των στεγών και όψεων των κτιρίων, με μέγιστη επιδότηση τα 3.000 Ευρώ για δώματα έως 250τ.μ. και 10.000 Ευρώ για δώματα μεγαλύτερα των 250τ.μ. Μέχρι τον Αύγουστο του 2016 είχε επιδοτηθεί συνολικά η φύτευση 10.000τ.μ. Έμμεσο κίνητρο για την πρασινοποίηση των στεγών αποτέλεσε και η εφαρμογή μειωμένων τελών χρήσης νερού για τους ιδιοκτήτες ακινήτων που συλλέγουν και διαχειρίζονται τα όμβρια ύδατα των ιδιοκτησιών τους.

Επίσης, το πρόγραμμα “Programme for the Adaptation to Climate Change” αξιοποιήθηκε για την πρασινοποίηση και εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στα δώματα δημόσιων κτιρίων.

Βιβλιογραφία & πηγές

Επιτροπή Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής (ΕΜΕΚΑ) (2011), «Οι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα», Τράπεζα της Ελλάδος, Διαθέσιμο στο:

http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%A0%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7.pdf

Adaptation Strategy and Action Programme 2012 -2016. Living with Climate Change. Hannover Adapts, Hannover, Publication Series Municipal Environmental Protection, Issue No. 5.

Bulkeley, Harriet & Kern, Kristine, 2004. "Local climate change policy in the United Kingdom and Germany," Discussion Papers, Research Unit: Civil Society and Transnational Networks SP IV 2004-103, WZB Berlin Social Science Center.

Forzieri, G., Cescatti, A., e Silva, F. B., & Feyen, L. (2017). Increasing risk over time of weather-related hazards to the European population: a data-driven prognostic study. *The Lancet Planetary Health*, 1(5), 200-208.

Greinke, Lena; Śnieg, Filip; Lava, Riva; Pagonis, Thanos (Eds.), Urban Resilience, Governance and Climate Change. Coping with the consequences of climate change in Hannover, Germany. Hannover Institutionelles Repositorium der Leibniz Universität Hannover, 2019.

IPCC (2014). "Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability", ηλεκτρονικά διαθέσιμο από: <https://www.ipcc.ch/report/ar5/wg2/full-report-global-aspects/> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 8/12/2020).

IPCC (2012), "Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation", A Special Report of Working Groups I and II of the Intergovernmental Panel on Climate Change", ηλεκτρονικά διαθέσιμο από:

<https://www.ipcc.ch/report/managing-the-risks-of-extreme-events-and-disasters-to-advance-climate-change-adaptation/> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 8/12/2020).

Managing Risks and Increasing Resilience - The Mayor's Climate Change Adaptation Strategy, October 2011, Mayor of London, Greater London Authority.

Mayor of Barcelona, (2018), *Climate Plan 2018-2030*, Municipality of Barcelona, ηλεκτρονικά διαθέσιμο από:

https://www.barcelona.cat/barcelona-pel-clima/sites/default/files/documents/climate_plan_maig.pdf

(ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 8/12/2020).

+Sustainable Barcelona Network (2015) , *Barcelona's commitment to the climate*, Municipality of Barcelona , ηλεκτρονικά διαθέσιμο από:

<https://ajuntament.barcelona.cat/ecologiaurbana/sites/default/files/Barcelona%20Committed%20to%20Climate.pdf>

(ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 8/12/2020).

Mayor of New York (2013), *PlaNYC: A stronger more resilient New York*, City of New York, ηλεκτρονικά διαθέσιμο από:

http://s-media.nyc.gov/agencies/sirr/SIRR_singles_Lo_res.pdf (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 8/12/2020).

**Γ. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ
ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ**

Γ1. Διαβούλευση, ευαισθητοποίηση, συμμετοχή

Γ1.1. Κατευθύνσεις σε θέματα διαβούλευσης / ευαισθητοποίησης κοινού, και διαχείρισης κοινής γνώμης

Πέρα από τα θεωρητικά ζητήματα που αναλύθηκαν στην ενότητα Β, είναι χρήσιμο να αναζητηθούν οι πρακτικές που εφαρμόζονται σε διεθνές επίπεδο αλλά και παραδείγματα που έχουν αξιολογηθεί ως καλές εφαρμοζόμενες πρακτικές. Σύμφωνα λοιπόν με τις γενικές οδηγίες του ΟΗΕ για τις διαδικασίες διαβούλευσης- συμμετοχής έχει ο Οδηγός Διαβούλευσης του ΟΗΕ¹²⁸, προβλέπει τις ακόλουθες επτά (7) διαδοχικές φάσεις.

Φάση 1: Χάραξη και σχεδιασμός της διαδικασίας συμμετοχής

- Προσδιορισμός των θεμάτων που θα αντιμετωπιστούν,
- Αποσαφήνιση και απόφαση για το αντικείμενο της διαβούλευσης – συμμετοχής,
- Απόφαση για τα επιθυμητά επίπεδα της διαβούλευσης – συμμετοχής,
- Απόφαση για τους φορείς που θα εμπλακούν στη διαδικασία.

Φάση 2: Κινητοποίηση εμπλεκόμενων μερών και σκιαγράφηση χαρακτηριστικών των θεμάτων

- Η κινητοποίηση και σκιαγράφηση των θεμάτων είναι πιθανό να:
- αφορά στο εθνικό ή τοπικό επίπεδο και είναι θεματικά ή χωρικά εστιασμένη,
- βασίζεται στην πλήρη εμπλοκή των ενδιαφερόμενων μερών.

Φάση 3: Ιεράρχηση θεμάτων και δέσμευση από τα εμπλεκόμενα μέρη

- Ανάπτυξη των θεμάτων με υποβολή «κειμένων προτάσεων». Τα κείμενα αυτά θα πρέπει να:
- είναι επαρκώς δομημένα,
- υπογραμμίζουν τα κύρια σημεία,
- είναι εύληπτα,
- είναι πλήρη,
- προάγουν την εποικοδομητική συζήτηση.
- Οικοδόμηση της συνεργασίας και διαμόρφωση της συναίνεσης. Προκειμένου να διευκολυνθεί η επαφή μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών πρέπει να:
- γίνεται εξειδίκευση και επανεξέταση στα θέματα τα οποία συμφωνούνται να τεθούν ως προτεραιότητα,
- επιδιώκεται η κινητοποίηση φορέων σε διαφορετικά επίπεδα και να επιλέγεται μια μεθοδολογία εμπλοκής τους στη διαδικασία,
- επιδιώκεται συμφωνία για τη δημιουργία μηχανισμού που θα ενδυναμώσει τη θεσμική συνεργασία και τον απαιτούμενο συντονισμό,

128. United Nations (UN) (2007). "Civic Engagement in Public Policies A Toolkit", ηλεκτρονικά διαθέσιμο από: <https://rb.gy/auw0k2> (ημ. τελευταίας πρόσβασης 19/11/2020).

- επιχειρείται η λήψη ευρύτερης κοινωνικοοικονομικής στήριξης, ώστε να επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότητα των ομάδων εργασίας αναφορικά με το μηχανισμό θεσμικής συνεργασίας.
- Επιστημοποίηση της δέσμευσης μεταξύ των εμπλεκόμενων και του τρόπου προώθησής της. (Παράδειγμα: «Το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης για την αντιμετώπιση της Αστικής Φτώχειας».¹²⁹

Φάση 4: Διαμόρφωση δημόσιων πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων.

- Αποσαφήνιση, συναίνεση και ιεράρχηση των θεμάτων που θα διαμορφώσουν τις στρατηγικές προτεραιότητες,
- Χωρική, οικονομική και κοινωνική ανάλυση, που θα επιτρέψει στις ομάδες εργασίες να εξετάσουν και να εκτιμήσουν τις στρατηγικές επιλογές και να φθάσουν σε συναινετικό αποτέλεσμα ως προς το «στρατηγικό όραμα», η επίτευξη του οποίου επιδιώκεται.
- Πρακτικά παραδείγματα,
- Συμμετοχική κατάρτιση προϋπολογισμού (participatory budgeting),
- Πολιτική συμμετοχή στην τοπική αναπτυξιακή πολιτική.

Φάση 5: Υλοποίηση δημόσιων πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων

- Διαπραγμάτευση και υιοθέτηση σχεδίου δράσης. Τα σχέδια δράσης πρέπει να βασίζονται σε σαφείς και συγκεκριμένες δεσμεύσεις κάθε συμμετέχοντα φορέα ως προς την ανάληψη δράσεων και με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και με τη χρήση συγκεκριμένων πόρων (οικονομικών, ανθρώπινων κοκ).
- Σχεδιασμός και υλοποίηση πιλοτικών πολιτικών ή προγραμμάτων. Η υλοποίηση πιλοτικών δράσεων ή πολιτικών, μέσω «τεχνικής βοήθειας», σε μικρή κλίμακα ή τοπική βάση ως πιλοτικές προσεγγίσεις μπορούν να συνεισφέρουν στον εντοπισμό πιθανών αστοχιών ή προβλημάτων.
- Υλοποίηση των σχεδίων δράσης. Τα σχέδια δράσης που εκπονούνται και συμφωνούνται, υλοποιούνται με την πλήρη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών.

Φάση 6: Διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης.

- Παρακολούθηση και αξιολόγηση. Η διασφάλιση μιας συστηματικής διαδικασίας ανατροφοδότησης της πληροφόρησης διευκολύνει τις κατάλληλες προσαρμογές, που θα πρέπει να γίνονται καθ' όλη τη διάρκεια της υλοποίησης.
- Κλιμάκωση και αναπαραγωγή. Η οικοδόμηση πάνω στα πεπραγμένα και η επέκτασή τους σε ευρεία κλίμακα είναι κρίσιμης σημασίας.
- Θεσμική κατοχύρωση. Πρόκειται για την μακροπρόθεσμη προσπάθεια που συνδέει την υλοποίηση, αξιολόγηση και την άντληση αποτελεσμάτων και εμπειριών, με την αναπαραγωγή και κλιμάκωση των δράσεων και οδηγεί στην τελική «θεσμική κατοχύρωση» της όλης διαδικασίας.

Φάση 7: Ενδυνάμωση της ικανότητας

- Η ενδυνάμωση των ικανοτήτων (capacity building) είναι σημαντική προϋπόθεση για τη μείωση του κινδύνου, που εμπεριέχει η προσπάθεια της ανάπτυξης των

129. <https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-poverty>

ανθρώπινων δεξιοτήτων ή των κοινωνικών υποδομών κατά τη διαδικασία της διαβούλευσης και συμμετοχής.

- Η ενδυνάμωση των ικανοτήτων αναφέρεται επίσης στις ομάδες εργασίας, στα εργαστήρια, στα σεμινάρια κατάρτισης και γενικά σε όλες τις δράσεις που θα πρέπει να αναπτυχθούν και να υλοποιηθούν, ώστε να ενδυναμωθεί η ικανότητα της συμμετοχής των πολιτών και όλων των ενδιαφερομένων μερών σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους τομείς.
- Ευρύτερα εννοούμενη, η ενίσχυση της ικανότητας περιλαμβάνει την ανάπτυξη της θεσμικής, οικονομικής και πολιτικής ικανότητας καθώς και της ανάπτυξης άλλων πόρων, όπως π.χ. της τεχνολογίας σε διάφορα επίπεδα και τομείς της κοινωνίας.

Βασικό θεσμικό πλαίσιο διαδικασίες διαβούλευσης και συμμετοχής του Καναδά¹³⁰

Η καθιέρωση και ανάπτυξη της δημόσιας διαβούλευσης στον Καναδά, έχει καταστεί κεντρική πολιτική επιλογή ήδη από το 1986 και αποτελεί ίσως μια από τις πιο επιτυχείς πλευρές της διοικητικής μεταρρύθμισης. Ο Καναδάς, έως το 1986 δεν είχε θεσμικά κατοχυρωμένες ελάχιστες προδιαγραφές και διαδικασίες διαβούλευσης. Δημόσια διαβούλευση είτε δεν διεξαγόταν είτε γινόταν ad hoc.

Το 1986, η Ομοσπονδιακή κυβέρνηση προχώρησε σε μια ευρεία διοικητική μεταρρύθμιση, μέρος της οποίας ήταν και η ενδυνάμωση των θεσμών και των διαδικασιών, πληροφόρησης, διαβούλευσης και συμμετοχής. Οι παρεμβάσεις αυτές περιελάμβαναν:

- Την υιοθέτηση ενός Κώδικα Πολιτών για δίκαιες ρυθμίσεις (Citizen's Code of Regulatory Fairness), στον οποίο υπήρχε η δέσμευση της κυβέρνησης ότι όλοι οι πολίτες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα διαβούλευσης και συμμετοχής στην ομοσπονδιακού επιπέδου διαδικασία διαμόρφωσης των πολιτικών και της διαδικασίας παραγωγής των ρυθμιστικών κανόνων και η οποία πρέπει να παρέχεται με έγκαιρη δημοσιοποίηση των ρυθμιστικών πρωτοβουλιών της κυβέρνησης και της δημόσιας διοίκησης.
- Την καθιέρωση μιας συστηματικής και τυποποιημένης διαδικασίας δημόσιας ενημέρωσης και σχολιασμού (notice-and-comment), η οποία ονομάστηκε «προδημοσίευση» (pre-publication). Η κυβέρνηση έχει την υποχρέωση να δημοσιοποιεί τα σχέδια νόμων και γενικά όλων των προτεινόμενων ρυθμίσεων, τουλάχιστον για 30 ημέρες μαζί με τις αντίστοιχες εκθέσεις της αξιολόγησης των πιθανών τους επιπτώσεων, οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών κλπ (Regulatory Impact Analysis - RIA)¹³¹. Δημοσίευση πρέπει να γίνεται στην αντίστοιχη «εφημερίδα της Κυβέρνησης» (Canada Gazette).

Γενικά, στον Καναδά η Διαβούλευση αποτελεί βασικό συστατικό μέρος της **RIA**, πραγματοποιείται στα αρχικά στάδια της διαμόρφωσης των πολιτικών και για τη διεξαγωγή της εφαρμόζονται μια σειρά από διαδικασίες. Μια από αυτές είναι η δημοσίευση πρόσκλησης στην επίσημη εφημερίδα της κυβέρνησης, υποβολής από όλους τους

130. Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης (2017). «Μελέτη Συγκριτικής Αξιολόγησης Δημόσιας Διαβούλευσης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό».

131. Στον Καναδά η διαδικασία ανάλυσης των επιπτώσεων μιας προτεινόμενης ρύθμισης, η λεγόμενη Regulatory Impact Analysis (RIA) είναι θεσμική υποχρέωση της κυβέρνησης και τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί επιστημονικά και μεθοδολογικά. Ο ΟΟΣΑ κατ' επανάληψη αναφέρεται στον Καναδά, ως προτύπου για την εφαρμογή της RIA.

ενδιαφερομένους (οργανώσεις και πολίτες) να προσκομίσουν στοιχεία, απόψεις, προτάσεις και πληροφορίες σχετικά με το προτεινόμενο μέτρο πολιτικής. Ταυτόχρονα τα αρμόδια υπουργεία και οι υπηρεσίες εκπονούν κείμενα συζήτησης (discussion papers), γραπτές αναφορές, ad hoc συναντήσεις και προχωρούν σε δημοσιοποιήσεις στο διαδίκτυο αναζητώντας εισροή πληροφόρησης. Επίσης κατά περίπτωση οργανώνουν ομάδες εργασίας, διεξάγουν εργαστήρια, εκδίδουν newsletters και εν γένει διαβουλεύονται είτε με τις μόνιμες επιτροπές διαβούλευσης, είτε με αυτές που συστήνουν ad hoc.

Ως προς τους μηχανισμούς, τεχνικές ή εργαλεία που εφαρμόζονται για τη διαβούλευση και συμμετοχή στον Καναδά, αναφέρονται ενδεικτικά:

- Σφυγμομετρήσεις της κοινής γνώμης σε επιμέρους πρωτοβουλίες
- Διοργάνωση στρογγυλών τραπεζιών
- On-line ερωτηματολόγια
- On-line φόρμες ανατροφοδότησης
- Συζητήσεις στο «δημαρχείο» («town hall» discussions)

Γ.1.2. Κατευθύνσεις για τη συμμετοχική διαδικασία με έμφαση στην ελληνική περίπτωση

Στη νεότερη πολεοδομική νομοθεσία οι συμμετοχικές διαδικασίες εισήχθησαν, ως απαραίτητη και σημαντική διαδικασία με το άρθρο 3 του ν.1337/1983. Σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 3 προβλέπεται από την έναρξη κιόλας της διαδικασίας μελέτης του Γενικού Πολεοδομικού σχεδίου μιας περιοχής ότι, *«πρέπει να επιδιώκεται η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων πολιτών στη σύνταξη του γενικού πολεοδομικού σχεδίου με κάθε πρόσφορο τρόπο, όπως π.χ. ανοικτές συγκεντρώσεις ή ενημέρωση με τον τύπο. Για τη συμμετοχή αυτή πρέπει να γίνεται ρητή μνεία στη σχετική απόφαση του οικείου Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου. Επίσης ο σχετικός φάκελος πρέπει να συμπληρώνεται με την γνώμη των αρμοδίων Νομαρχιακών ή Περιφερειακών Υπηρεσιών των Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, Γεωργίας, Πολιτισμού και Επιστημών, Δημοσίων Έργων, Ενεργείας και Φυσικών Πόρων, ΕΟΤ και άλλων δημόσιων υπηρεσιών ή οργανισμών κοινής ωφέλειας, των οποίων η δραστηριότητα επεκτείνεται στην περιοχή του γενικού πολεοδομικού σχεδίου.»*

Επίσης με το άρθρο 30 του ίδιου νόμου προβλέπεται η συγκρότηση ενός Οργάνου της Πολεοδομική Επιτροπή της Γειτονιάς (ΠΕΓ). «Η ΠΕΓ διατυπώνει είτε προς το συνοικιακό συμβούλιο (σήμερα Επιτροπή Ποιότητας Ζωής) είτε προς το συμβούλιο δημοτικού διαμερίσματος είτε προς το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο γνώμη και προτάσεις σχετικά με όλα τα πολεοδομικά και λειτουργικά προβλήματα της γειτονιάς και ειδικότερα σχετικά με τις τροποποιήσεις και την εφαρμογή των πολεοδομικών γενικά διατάξεων, τον καθορισμό χρήσεων γης, το χαρακτηρισμό και τους κανονισμούς λειτουργίας πεζόδρομων, τον καθορισμό θέσεων κτιρίων ή χώρων στάθμευσης οχημάτων, θέσεων κτιρίων ειδικών και κοινωφελών χρήσεων, τη συντήρηση και χρήση παραδοσιακών κτιρίων η και άλλων στοιχείων, την απομάκρυνση ή την απαγόρευση χρήσεων που δημιουργούν προβλήματα περιβάλλοντος κλπ.»

Οι διατάξεις αυτές δεν έχουν μεν καταργηθεί αλλά με την πάροδο του χρόνου έχει «υποχωρήσει» η εφαρμογή τους. Προκειμένου να υπάρξει βελτίωση τόσο στην ποιότητα των σχεδίων, ιδίως όταν αυτά εκπονούνται για την «αποκατάσταση» περιοχών που

έχουν πληγεί από καταστροφικά γεγονότα όσο και στην εξασφάλιση του αναγκαίου βαθμού συναίνεσης των τοπικών φορέων και του ενδιαφερόμενου κοινού που θα υποστηρίξουν την εφαρμογή/υλοποίηση του σχεδίου, είναι ανάγκη αυτές οι διαδικασίες να «επανενεργοποιηθούν» και συστηματοποιηθούν. Είναι αναγκαία η εισροή ευρωπαϊκής ή/και διεθνούς εμπειρίας στον τρόπο και τα μέσα οργάνωσης κύκλων διαβούλευσης. Σημαντικό ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση μπορούν να διαδραματίσουν διεθνείς πλατφόρμες ανταλλαγής εμπειρίας και πληροφορίας.

Ακόμα είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν

- ευρωπαϊκά προγράμματα/χρηματοδοτικά εργαλεία/εκπαιδευτικές διαδικασίες για την ανάπτυξη επιτυχημένης στρατηγικής διαβούλευσης και συμμετοχής στο σχεδιασμό.
- νέες τεχνολογίες στη διαδικασία διαβούλευσης (ψηφιακές διαδικτυακές πλατφόρμες, ιστοσελίδες κλπ)
- Εφαρμογή πολλαπλών σημείων πρόσβαση στη διαβούλευση σε τοπικό επίπεδο ακόμα και σε κλίμακα γειτονιάς προκειμένου να διευκολυνθεί η πολυφωνία και η αυξημένη συμμετοχή.

Για τη βελτίωση της ποιότητας ειδικότερα των Μηχανισμών Δημόσιας Διαβούλευσης Σχεδίων σχετιζόμενων με φυσικές καταστροφές, καταγράφουμε κάποιες σκέψεις για τις διαδικασίες διαβούλευσης των σχεδίων/ προγραμμάτων που καταρτίζονται για την αποκατάσταση περιοχών από φυσικές καταστροφές ή και για τον «προληπτικό»/κατάλληλο σχεδιασμό των περιοχών αυτών, με σκοπό τον – κατά το δυνατό μεγαλύτερο – μετριασμό των επιπτώσεών τους. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει στις περιπτώσεις αυτές:

- Η συγκέντρωση απόψεων και πληροφοριών από κάθε ενδιαφερόμενη πηγή, διότι ενισχύει τη διαφάνεια και ενισχύει την πιθανότητα οι προτεινόμενες πολιτικές χωρικού σχεδιασμού να συντάσσονται με την άποψη των άμεσα ή έμμεσα ενδιαφερομένων μερών.
- Ο έγκαιρος προγραμματισμός αποτελεί στοιχείο-κλειδί για μια επιτυχημένη διαβούλευση στη θεματική του χωρικού σχεδιασμού και των φυσικών καταστροφών (είτε ο σχεδιασμός είναι προληπτικός, είτε πυροσβεστικός). Αποτελεί επιδίωξη η επίτευξη μιας ισορροπίας μεταξύ του εύρους και του χρόνου διαβούλευσης και της υποχρέωσης της αρμόδιας υπηρεσίας να εργάζεται αποδοτικά προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης των απόψεων οι οποίες κατατέθηκαν στη διαβούλευση.
- Η διαδικασία της διαβούλευσης πρέπει να αντιμετωπίζεται ως διαρκής ανάγκη κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής και όχι ως «μεμονωμένο» γεγονός, ειδικά στις περιπτώσεις των (συχνά απρόβλεπτων) φυσικών καταστροφών.
- Προκειμένου να στεφθεί η διαβούλευση με επιτυχία, πρέπει να καθορίζεται με σαφήνεια η στόχευση της και ο προσδιορισμός του πιθανού αντίκτυπου ενός μέτρου στα άμεσα ή έμμεσα ενδιαφερόμενα μέρη. Ως εκ τούτου, θεμελιώδης προϋπόθεση μιας ουσιαστικής διαδικασίας διαβούλευσης είναι η καλλιέργεια στους συμμετέχοντες της φιλοσοφίας της -επί της ουσίας- δέσμευσης (commitment) στην τήρηση των συμπερασμάτων/ πολιτικών που θα προκύψουν από τη διαβούλευση. Στις περιπτώσεις που τα σύνδρομα NIMBY και LULU (Locally Unwanted Land Uses) κυριαρχούν, κάποιου είδους θεσμική δεσμευτικότητα των προτάσεων που κατατίθενται και γίνονται αποδεκτές είναι πιθανό να αναβαθμίσει το κύρος της όλης διαδικασίας διαβούλευσης.

- Η επιλογή των εργαλείων διαβούλευσης εξαρτάται εν πολλοίς από τους οργανωτές της διαβούλευσης (ενδεικτικά εργαλεία συμβουλευτικές επιτροπές, ομάδες εμπειρογνομώνων, ανοιχτές ακροάσεις, συναντήσεις ad-hoc, διαβούλευση στο Διαδίκτυο, σεμινάρια/εργαστήρια κα.).
- Πιθανώς είναι χρήσιμη οργάνωση της διαβούλευσης σε ξεχωριστές ενότητες για: επιμέρους ζητήματα, επιμέρους χωρικές ενότητες ή για επιμέρους στάδια της διαδικασίας. Ανάλογα με τον επιδιωκόμενο στόχο και το θέμα, η διαβούλευση μπορεί να αφορά διαφορετικές ομάδες στόχους/κοινό (ενδεικτικά ευρύ κοινό, πληγέντες, συγκεκριμένα άτομα/οργανώσεις κα.). Ωστόσο, για λόγους αποδοτικότητας, οι επαναλαμβανόμενες διαβουλεύσεις πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο δυνατό.
- Η κεντρική εθνική διαβούλευση είναι μεν αναγκαία αλλά χρειάζεται να ενισχυθεί και ίσως να αποκτήσει αυξημένη αποτελεσματικότητα εάν αποκεντρωθεί σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η σκέψη αυτή συνδέεται και με την αναθεώρηση των υφιστάμενων θεσμών και τη ευθυγράμμισή τους με
- τη διοικητική διάρθρωση των αρμοδιοτήτων στις περιφέρειες και την τοπική αυτοδιοίκηση και
- τις δομές πρόληψης και αντιμετώπισης των φυσικών καταστροφών που αυτή διαθέτει. Πάντως είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι η επιτυχία κάθε σχεδιασμού εξαρτάται από την επιτυχή ή μη εφαρμογή του, ζήτημα που είναι αποκλειστικά στην αρμοδιότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης.